

چاپ دوم

تبرستان

www.tabarestan.info

شکامان فرهنگ کیلان

از آغاز تا ۱۳۵۷

جلد نخست

سید ابراهیم مروجی

تبرستان
www.tabarestan.info

سید امیراهمیم مروجی به بهمن ۱۳۶۱ در شهر
بست متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در
زادتهس سراند و پس از آن در رشته‌ی حقوق
فضایی از دانشگاه ایلوس فارغ التحصیل شد.
و از سال ۱۳۸۰ فعالیت مدنی عانی خود را آغاز کرد
و مطالب کوناگونی از او در نشریات گیلان بنیاد

مروجی به زادگاه خود علاقه‌ی سرشاری دارد و
عمده‌ی مطالعات و پژوهش‌های خود را به گسترده‌ی
گیلان شناسی اختصاص داده است. این محقق
جوان صاحب امتیاز و مدیر مسئول نشریه‌ی **دادگر**
است و علاوه بر جلد‌های دوم و سوم کتاب
پیشگامان فرهنگ گیلان، چندین اثر دیگر در
معرفی تاریخ و فرهنگ گیلان آماده‌ی نشر دارد.

بسم الله الرحمن الرحيم

تبرستان
www.tabarestan.info

پیشگامان فرهنگ گیلان

از آغاز تا ۱۳۵۷

سرشمابه:	مروّجی، ابراهیم، ۱۳۶۱
عنوان و نام‌پداورا:	پيشنگامان فرهنگ گيلان از آغاز تا ۱۳۵۷ ابراهيم مروّجی
مشخصات نشر:	رشت: فرهنگ ايليا، ۱۳۸۷
مشخصات ظاهري:	ج. دصوّر.
شابک:	توره 978 964-190-014-6 / ج ۱: 978-964-190-015-3
موضوع:	آموزش و پرورش -- ايران -- گيلان -- تاريخ.
موضوع:	مدرسه‌ها -- ايران -- گيلان -- تاريخ.
موضوع:	معلمان -- ايران -- گيلان -- سرگذشت نامه.
رده‌بندي کنگره:	۱۳۸۷ م ۴ ق ۹ گ / LA ۱۳۵۴
رده‌بندي ديويي:	۳۷۰ / ۹۵۵۲۳
شماره کتاب‌خانه ملی:	۱۱۹۷۹۷۵

تبرستان
www.tabarestan.info

پیشگامان فرهنگ گیلان

از آغاز تا ۱۳۵۷

سید ابراهیم مروّجی

فرهنگ ایلیا

تبرستان

www.tabarestan.info

پیشگامان فرهنگ گیلان
از آغاز تا ۱۳۵۷ (جلد نخست)
سیدابراهیم مرّوجی

چاپ نخست: تابستان ۱۳۸۷
چاپ دوم: زمستان ۱۳۸۷
شمارگان: ۱۲۰۰ نسخه
شماره‌ی نشر: ۱۶۷
آماده‌سازی و صفحه‌آرایی: کارگاه نشر فرهنگ ایلیا
حروف‌نگار و نمایه‌ساز: فرزانه میرزائزاد موحد
آماده‌سازی تصاویر و اسناد: پیمان پیشگاه
طراح جلد: شاهین بشرا
لیتوگرافی همراهان چاپ و صحافی کتیبه‌گیل
همه‌ی حقوق این کتاب محفوظ است.

نشر فرهنگ ایلیا، رشت، خیابان آزادگان
جنب دبیرستان بهشتی (خ صفایی)، خیابان حاتم، شماره ۴۹
کد پستی: ۴۱۸۴۸-۱۳۵۵۵
تلفن: ۰۱۳۱-۳۲۴۴۷۳۲ ۳۲۴۴۷۳۳
www.nashreilia.com
E.mail: nashreilia@yahoo.com
شایک دوره: ۰۱۴-۰۱۹۰-۹۶۴-۹۷۸
شایک ج ۱: ۰۱۵-۰۳-۹۶۴-۹۷۸
ISBN: 978-964-190-014-6 (دوره)
ISBN: 978-964-190-015-3 (ج ۱)

با یاد آن معلمان

که بنای فرهنگ گیلان را بنیان نهادند.

www.tabarestan.info

تبرستان

www.tabarestan.info

سخن ناشر

هم‌چنان در پی آنیم تا نخستین‌های فرهنگ گیلان را معرفی کنیم. می‌دانیم مفهوم فرهنگ، مقوله‌ای است بس گسترده: زبان، پوشاک، معماری، آداب، سنن و... که بسیاری از مفاهیم به ظاهر ناهمگون را مجموع می‌کند. در این میان، آموزش و پرورش بخشی مهم از فرهنگِ دوران‌ها را به شکل مدرسی به نسل‌ها منتقل می‌کند.

در این میان، کارِ آموزگاران، آموزاندن و پروراندن نسلی است که هم خود بر ساخت‌های اصیل یک فرهنگ بایستند و پای بفرسند، و هم زیرساختی شوند روزآمد، برای به روز و نوین کردن چریکه‌ی موروثی.

ابراهیم مروجی، پژوهنده‌ی جوان و علاقمند، با کنکاش بسیار فرهنگیان گیلان را در این کتاب معرفی کرده است. فرزانه‌گانی که جز با متر و معیار عشق، ایمان و وظیفه‌مندی نمی‌توان چرایی تلاش‌های‌شان، و جز با قضاوت تاریخ نمی‌توان عمق و تأثیر کارشان را سنجید.

باشد که این گزارشی باشد برای اکتونیایی که هنوز به سرچشمه‌های خاطرات خود می‌اندیشند و باشد که این گزارشی باشد برای آیندگانی که جز با شناخت سره‌ی گذشته، راه به تاریخ مستقبل نخواهند برد.

تبرستان
www.tabarestan.info

تماس با نویسنده‌ی کتاب پیشگامان فرهنگ گیلان
پست الکترونیکی: *E.mail: e.moraveji @ gmail .com*

تماس مستقیم: ۰۹۱۱۲۳۰۲۰۵۰

نشانی پستی: رشت صندوق پستی ۳۱۵۷-۴۱۶۳۵

ماهنامه فرهنگی - اجتماعی دادگر (ابراهیم مروجی)

فهرست

- دییاجه / ۱۵
- زندگی نامه‌ی مؤلف / ۲۳
- محمد آموزگار / ۲۵
- علی اکبر آصف / ۲۶
- همایون آریز پور / ۲۷
- اسماعیل آموزگار / ۲۸
- محمد آصف / ۲۹
- موسی آذرنوش / ۲۹
- محمد کاظم آقابخشی / ۳۰
- افدس آموزش / ۳۲
- عطیه (نوزاد) آموزگار / ۳۲
- محمد حسین ادیب رانکوهی / ۳۳
- محترم اسدی لنگرودی / ۳۴
- محمد علی افراشته / ۳۵
- محمد باقر ازگمی / ۳۷
- مهدی ایران پور اصلی / ۳۸
- محمد رضا انصار / ۳۹
- محمد رضا ادیب / ۴۱
- نصرت الله ادیب رحیم آبادی / ۴۱
- ملوک انزانی / ۴۲
- راضیه اخوین محمدی / ۴۳
- ابوالقاسم ابراهیمی موقر / ۴۳
- عباسعلی انزانی / ۴۴
- ابراهیم اکبرزاده / ۴۵
- انیس اخوان رجبی / ۴۶
- انام الدین انصاری / ۴۶
- منیر همایون انصاری فومنی / ۴۷
- سلطنت اصغر سمیعی / ۴۹
- دکتر عباس اخوین محمدی / ۴۹
- ایرج اسفندیاری / ۵۱
- حمدالله ابراهیمی / ۵۲
- امان الله امانی فرد / ۵۲
- ماهرخ بدری کوهی / ۵۳
- دکتر محمود بهزاد / ۵۴
- قدیر بیشه بان / ۵۸
- غلامرضا بهنیا (سلیمانی جوینی سابق) / ۶۰
- انیس بجارینه‌ای / ۶۱
- مرتضی بجارینه‌ای / ۶۲
- علی بهشتی بالا جورشری / ۶۲
- محمود باقی / ۶۳
- محمد صادق بقایی فرد جورشری / ۶۳
- غلامحسین باباهادی / ۶۴
- مروارید بزرگمهر پرور / ۶۵
- دکتر جهانگیر بامداد صوفی / ۶۶
- محمد برازنده دوست / ۶۷
- مریم بهپور / ۶۸

- میرزا اسماعیل پوررسول / ۶۸
- علی محمد پورزدشت (شعاعی سابق) / ۷۰
- محمد جواد پورصالح / ۷۳
- اسدالله پورادبی / ۷۴
- حاجیه پورعلی اکبری / ۷۴
- مجلله پورافضل / ۷۵
- عباس پورفولادچی / ۷۶
- ربابه پورعلی اکبری / ۷۷
- نوش آفرین پورزدشت / ۷۷
- ناصره پورافضل / ۷۸
- پروین پوریلوری / ۸۰
- علی تنها / ۸۰
- سید محمد تائب (نجفی سابق) / ۸۱
- ابوالفضل تحویلداری / ۸۳
- مهدی تحویلداری / ۸۴
- عباس توفیق اردبیلی / ۸۵
- ولی الله تحویلداری دیلمی / ۸۶
- منصوره تفضلی / ۸۷
- حسن تقی زاده میلانی / ۸۸
- سرور تنها / ۸۹
- اسماعیل تدین / ۹۰
- اسماعیل ثابتی فر (حجاسی سابق) / ۹۱
- فاطمه سلطان (عشرت) جواهری / ۹۲
- حسن جم نژاد / ۹۲
- محمد جمشیدی / ۹۳
- ایراندخت جفرودی / ۹۴
- محمود چمنی / ۹۴
- علی حبیبی / ۹۶
- میرمحمد علی حاکمی / ۹۸
- محمد حسابی / ۹۹
- سید علی حبیب / ۹۹
- شوکت حقی / ۱۰۰
- فاطمه (نیرالملوک) حمید سمیعی / ۱۰۱
- مرضیه حائری رشتی / ۱۰۱
- صدیقه حائری رشتی / ۱۰۲
- شکری حاجی آقایی / ۱۰۲
- سید موسی حافظی رشتی / ۱۰۳
- محمد ابراهیم حودت / ۱۰۴
- سید رضا حافظی رشتی / ۱۰۵
- خدیجه حاضران / ۱۰۶
- محمد هادی حجتی ثابت / ۱۰۶
- کلثوم حسین زاده میاندوایی / ۱۰۷
- جعفر خمایی زاده / ۱۰۸
- سرور خمایی زاده / ۱۰۹
- محمد رحمان خانکشی پور / ۱۰۹
- فاطمه خدایاری / ۱۱۰
- خلیل دانش پڑوه / ۱۱۰
- محمدعلی دهنه‌ای / ۱۱۲
- حسن دقیقی / ۱۱۳
- ایراندخت دانش پڑوه / ۱۱۴
- طلعت درسی / ۱۱۴
- غلامرضا دهقان / ۱۱۵
- آفاق دریادل / ۱۱۶
- کیهان دیوانیگی / ۱۱۶

- ۱۳۹ / خدیجه (امیره) سمیعی / ۱۱۷ / سیده ربابه دانش /
 ۱۴۰ / مهدی ساذج / ۱۱۸ / عبدالله راعی /
 ۱۴۱ / پروین سمیعی / ۱۱۹ / تقی راتقی /
 ۱۴۲ / محترم سیگارودی / ۱۲۱ / عباس راسخی نجفی /
 ۱۴۳ / فردوس سرخوش زنجانی / ۱۲۲ / اشرف رفیعی /
 ۱۴۳ / محمدعلی سمیعی / ۱۲۲ / حسن رحیمی وحدت /
 ۱۴۴ / احمد سیمائی / ۱۲۳ / رحیم (کوچک) رحیمی نجات /
 ۱۴۵ / فرزین سرخوش زنجانی / ۱۲۳ / زینت الملوک راعی /
 ۱۴۵ / عزیز سعید / ۱۲۴ / عزت الملوک راعی /
 ۱۴۷ / ملوک سعید / ۱۲۵ / ابوالحسن راعی /
 ۱۴۸ / علی سیروس ضیاء / ۱۲۵ / ابوالحسن رحیمی آبکنار /
 ۱۴۸ / درویش سعیدزاده ماسوله / ۱۲۶ / عذرا روستا /
 ۱۴۹ / مهری (هما) سمیعی / ۱۲۷ / محترم رشتیان /
 ۱۵۰ / حجت الله سیامکی / ۱۲۸ / حسین (منوچهر) روزرخ /
 ۱۵۱ / کاظم سهله / ۱۳۰ / ربابه رشاد /
 ۱۵۲ / زینب سمیعزاده / ۱۳۱ / لعلیا رزاقی /
 ۱۵۲ / رضا شاد قزوینی / ۱۳۱ / مکرم رسول امینی /
 ۱۵۴ / دولت شلمانی / ۱۳۲ / علی ریطی /
 ۱۵۵ / مریم شفیعزاده / ۱۳۲ / فاطمه زرهونه /
 ۱۵۶ / یوسف شماعی ایرانی / ۱۳۳ / صدیقه زربخش /
 ۱۵۷ / احمد شمیس / ۱۳۴ / عذرا زرمخی /
 ۱۵۹ / سرهنگ اسحاق شهنازی / ۱۳۵ / انسیه زربخش /
 ۱۶۰ / زهرا شهیدی قزوین / ۱۳۵ / فخرالملوک زکی زاده میرمنصوری /
 ۱۶۱ / عذرا شاکریان / ۱۳۶ / دکتر علی زرگری /
 ۱۶۱ / مرتضی شفیعزاده ویشکائی / ۱۳۶ / محمود زمانی جهانی /
 ۱۶۲ / سید علی شارمی / ۱۳۷ / احمد زرگری /
 ۱۶۲ / احیاء شلمانی / ۱۳۸ / عیسی سمیعی /

- بهجت شهیدی قزوین / ۱۶۳
 مهین شفیعی زاده / ۱۶۴
 محمدعلی شکریه / ۱۶۴
 هارون شفیعی / ۱۶۵
 محمد علی شادمند / ۱۶۷
 میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی / ۱۶۷
 جمیله صدیقی کسمائی / ۱۶۹
 محمد صدیق کوچکی / ۱۷۱
 سیده منصوره صالح / ۱۷۲
 سید محمد صالح / ۱۷۲
 زهرا صنیعی تهرانی / ۱۷۳
 نرجس خاتون صنیعی تهرانی / ۱۷۴
 محمد مهدی صنیعی تهرانی / ۱۷۴
 محمد هادی صنیعی تهرانی / ۱۷۵
 نرجس صمدانی لنگرودی / ۱۷۵
 علی صدر ممتاز / ۱۷۶
 زهرا ضمیر کامران / ۱۷۶
 دکتر عبدالعلی طاعتی / ۱۷۷
 یوسف ظهیریه احمدی / ۱۸۰
 علی اصغر عمارلوئی / ۱۸۱
 نجمه عاصی / ۱۸۱
 روح الله عضدی دیلمی / ۱۸۲
 علی عبدعاصی / ۱۸۳
 محمد عطری / ۱۸۴
 سید تقی عظیمی رشتی / ۱۸۵
 جعفر عندلیب / ۱۸۶
 فاطمه عوبیدی / ۱۸۷
 علی عفیفی ثابت / ۱۸۷
 زینت عشقی پور / ۱۸۸
 صدیقه عطار سیدی / ۱۸۹
 محمد اسماعیل عاطفی مقدم / ۱۸۹
 ابوالقاسم غمگسار / ۱۹۰
 محمد صادق غنچه / ۱۹۱
 عبدالرحیم فرهنگی / ۱۹۲
 سید عیسی فقیه زاده گیلانی / ۱۹۳
 ابراهیم فخرایی / ۱۹۴
 محمدرضا فروهیده / ۱۹۶
 میر عبدالوهاب فاطمی / ۱۹۷
 عزت فرزاد / ۱۹۷
 ابراهیم فرزام / ۱۹۹
 محمد هادی فقیهی / ۲۰۰
 پروین فطوره چیان / ۲۰۱
 شهربانو فیلسوفی ثابت / ۲۰۲
 حمیده فرشچی / ۲۰۳
 حسن فرجاد باستانی / ۲۰۳
 اشرف فارانی / ۲۰۵
 مهین دخت فرزاد / ۲۰۶
 توران فتح اله زاده / ۲۰۶
 سیده فاطمه فخری فقیه زاده گیلانی / ۲۰۷
 علی اصغر قائم مقامی / ۲۰۸
 احترام السیاده قائم مقامی / ۲۰۹
 اشرف السادات قائم مقامی / ۲۰۹
 فرج الله قدسی / ۲۱۰
 عذرا قلی اف / ۲۱۱

- ۲۳۹ / ملوک محبوب خلیق
 ۲۴۰ / مهکامه محمص
 ۲۴۳ / منصوره مستوفی
 ۲۴۳ / سید تقی مرتضوی
 ۲۴۴ / علی ماهیار
 ۲۴۶ / سید علی مستشاری
 ۲۴۷ / دکتر محمد معین
 ۲۴۸ / نه نه مؤمنی رودسری
 ۲۴۹ / احسان موحد
 ۲۴۹ / سکینه موسویان
 ۲۵۰ / دکتر محمد باقر محقق
 ۲۵۱ / نصرت میرزا مقیم
 ۲۵۲ / انیس میرزا مقیم
 ۲۵۳ / سید جواد مستشاری
 ۲۵۴ / محمد علی میرهن شفیعی
 ۲۵۵ / ابوالقاسم معصومی کسمائی
 ۲۵۶ / محمد مشعوف
 ۲۵۷ / عزت الله میرزائی لنگرودی
 ۲۵۷ / مهدی مرکزی موقر
 ۲۵۹ / مهدی معیر
 ۲۶۰ / سید محمد مستشاری
 ۲۶۱ / محمد تقی محتشمی معالی
 ۲۶۲ / محترم موحد
 ۲۶۲ / هادی ملک اخلاق
 ۲۶۳ / سید محمد میرمشعشی
 ۲۶۴ / حسن منتظری کوچصفهانی
 ۲۶۵ / شاه خانم مروای منور
 ۲۱۱ / محمد قدسی
 ۲۱۲ / سیده سکینه (طوبی) قاضی زاده
 ۲۱۲ / بهاء الدین کلباسی
 ۲۱۳ / صادق کوچک پور
 ۲۱۵ / عباس کدیور
 ۲۱۶ / محمد حسین کلباسی
 ۲۱۷ / اشرف کهنموئی
 ۲۱۸ / محمد کیهانی
 ۲۱۹ / ربابه کباری
 ۲۲۰ / فریدون کوشا
 ۲۲۱ / محمد کوچصفهانی
 ۲۲۴ / یعقوب کوچکی زاد
 ۲۲۵ / حسین کوچکیان کافی
 ۲۲۶ / زهرا کار ترتیب
 ۲۲۶ / مهدی گرامی
 ۲۲۷ / عظمت گیل عرب
 ۲۲۸ / سیده معصومه گراکوئی
 ۲۲۹ / یوسف گیلانچی
 ۲۲۹ / سیده اشرف گراکوئی
 ۲۳۰ / سید عباس لقمان
 ۲۳۱ / احمد لیب
 ۲۳۱ / محمد باقر موسوی الغروی
 ۲۳۳ / موسی مهرد
 ۲۳۴ / یرواند ملکوم مارتیروسیان
 ۲۳۵ / محمد صادق مهرنوش
 ۲۳۶ / دکتر محمد علی مجتهدی
 ۲۳۸ / نصرت الله مشکوتی

دکتر محمدحسن نویدی کسمائی / ۲۸۰	فردوس میرمنصوری / ۲۶۶
پوران‌دخت نیکروان / ۲۸۱	کبری میرخائف / ۲۶۶
انوشیروان نعیمی اکبر / ۲۸۲	فاطمه مصفا / ۲۶۷
افدس نعمت منتظمی / ۲۸۳	احمد مهان / ۲۶۸
مهدی نیازمهر / ۲۸۴	سکینه مؤذنی / ۲۶۹
ناصر نصیریان / ۲۸۴	احسان میرا / ۲۶۹
محمدرضا واله شیدا / ۲۸۵	زینت السادات مجد تیموری / ۲۷۰
طلعت واله شیدا / ۲۸۶	علی اکبر مرادیان گروسی / ۲۷۰
محبوب همایون املشی / ۲۸۷	میرزا حسین ژنیکروان / ۲۷۱
محمود هاتفی مستقیم / ۲۸۸	روشنک نوح دوست / ۲۷۳
عبدالحسین یغما / ۲۸۸	فرزانه (ربابه) نیکروان / ۲۷۵
عزیزالملوک یزدانی / ۲۸۹	سید احمد تقیبی / ۲۷۶
مولود یکتا / ۲۹۰	سیده عالیہ نیکخواه / ۲۷۷
فهرست منابع / ۲۹۱	سکینه (نزهت‌الملوک) نجد سمیعی / ۲۷۸
عکس‌ها / ۳۱۵	حسن نحوی جدید / ۲۷۹
اسناد / ۴۴۳	فاطمه نفیسی / ۲۸۰

لطفاً پیش از مطالعه چند اشتباه حروف‌نگاری زیر را اصلاح کنید:			
صفحه	سطر	نادرست	درست
۱۳۵	۹	ننباژنشسته	بازنشسته
۲۰۸	۱۸	فرویمست	فرو بست
۲۷۰	۹	۱۳۶۴	۱۳۸۴
۲۷۵	۲۵	۱۳۳۰	۱۳۲۹
۲۷۷	۷	سید احمد تقیب	سید احمد تقیبی

---

* انتهای کتاب جدول مدیران کل شماره ۴۶ محمدعلی کلانتر هرمزی

* آلبوم عکس‌ها عکس ۲۵ دانش‌آموزان دبستان بهار دانش‌آموزان دبستان ایران

* در صفحه‌ی ۵۱ در سطر ۴ و ۵، عناوین فرزندان دکتر اخوین: حمید (دارای دکترای پزشکی، متخصص طب سوزنی و دانش‌آموخته‌ی آکادمی سوجوک مسکو و هیپنوتراپیست، شاغل در پزشک قانونی شهرستان رشت) و هومن (گرافیکست) صحیح می‌باشد.

دیباچه

فرهنگ در گیلان، سابقه‌ای دیرین و پیشینه‌ای درخشان دارد. مردم گیلان پیش از وقوع نهضت مشروطه - که آغازگر تحولات مدرن در ساختار اجتماعی ایران بود - به دلیل همجواری با روسیه تزاری (که یگانه راه مواصلاتی با اروپا محسوب می‌شد) با مظاهر فرهنگ و تمدن جدید، از جمله مدرسه، آشنایی داشتند. از این رو، در سال ۱۳۱۷ هجری قمری (۱۲۷۸ خورشیدی) یعنی ۷ سال قبل از رویداد مشروطیت، سنگ‌بنای نخستین مدرسه‌ی مدرن گیلان، همزمان با حکمروایی محمدولی خان تنکابنی (سپهسالار اعظم) در رشت، نهاده شد. بنیاد این مدرسه در بیش از ۱۰۵ سال قبل، بی‌تردید، پی‌آمد سیاست‌های فرهنگی نوآرانه‌ی میرزاتقی‌خان امیرکبیر، صدراعظم و طن‌خواه عصر ناصری بود که در سال ۱۲۶۸ هجری قمری، با بنیان‌گذاری دارالفنون تهران، تاسیس مدرسه در ایران به سبک سازمان‌های فرهنگی - آموزشی اروپا را که در آن‌ها، از دانش جدید و داده‌های علمی روزآمد، استفاده می‌شد، جامه‌ی عمل پوشانده بود.

با شروع به کار نخستین مدرسه‌ی نوین در گیلان که در منابع تاریخی، تحت‌عنوان «مظفریه‌ی شرافت» و گاه با نام «شرف مظفری» از آن یاد شده است، نوعی دگرگونی در ساختار کهنه‌ی تعلیم و تربیت گیلان پدید آمد و متعاقباً با شکل‌گیری مدارس جدید در نقاط مختلف گیلان، نفوذ سنتی مکتب‌خانه‌ها - که تا پیش از آن تاریخ، یکه‌تاز میدان تعلیم و تربیت بودند - به چالش کشیده شد.

طبیعی بود که این پدیده‌ی فرهنگی نوظهور، اعتراضاتی را از سوی مکتب‌داران در پی داشته باشد؛ زیرا در این دوران، شخصیت اصلاح‌طلبی مانند میرزا عیسی‌خان صدیق‌اعلم، طی ۲ دوره (نخستین بار در تیر ماه سال ۱۲۹۸ خورشیدی) به مقام ریاست معارف و اوقاف گیلان، منصوب شد و با سر و سامان دادن به تشکیلات نابسامان فرهنگ گیلان و تخصیص بودجه‌ای مستقل برای آن، در جایگاه پایه‌گذار معارف و اوقاف گیلان جای گرفت. او با اعزام

مفتش (بازرس) به مکتب‌خانه‌ها، در اصلاح امور این مراکز آموزشی، می‌کوشید و در جهت آشنایی صاحبان مکتب‌خانه‌ها با اقتضای نیازهای آموزشی روز، دستورهایی را به ایشان ابلاغ می‌کرد. در اعتراض به این رویکرد جدید آموزشی در گیلان، شماری از مکتب‌داران محافظه‌کار و سنت‌گرا، با فرافکنی، سعی در تکفیر جریان فرهنگی حاکم داشتند که با هوشیاری تنی چند از شخصیت‌های فرهنگی مورد وثوق و با سابقه‌ی گیلان، هم‌چون میرزا اسمعیل خان پوررسول (که از بنیان‌گذاران مدارس جدید گیلان بود و در آن زمان، در سمت رییس دفتر اداره‌ی نوین‌یاد معارف و اوقاف گیلان، خدمت می‌کرد)، این جنجال آفرینی‌ها بی‌ثمر ماند.

باری، پیش از تاسیس آموزشگاه‌های جدید در گیلان، ده باب مدرسه‌ی قدیمه در رشت، به نام‌های: جامع، مستوفی بزرگ، مستوفی کوچک، حاج مجتهد، حاج سمیع، حاج محمودخان، حاج حسن، حاج محمدکریم، حاج علی اکبر و حاجی نایب‌الصدر، دایر بود و شش باب مدرسه‌ی قدیمه نیز (مانند مدارس قدیمه‌ی جامع و شعرباقان لاهیجان و جامع، محمودیه و فشکالی لنگرود)، در نقاط دیگر گیلان دایر و برقرار بود که طلاب علوم دینی در این مراکز، به تحصیل علوم عربی مشغول بودند. بانیان مدارس قدیمه‌ی گیلان، بخشی از اموال خود را به قصد اشاعه و ترویج علوم دینی وقف کرده و عواید آن را برای عمران و حفظ این مؤسسات اختصاص می‌دادند. نقش و نفوذ سنتی این مدارس، همان‌طور که در بالا نیز به آن اشاره شد، با گشایش آموزشگاه‌های نوین و رونق گرفتن فن پداگوژی، رو به افول نهاد و کم‌رنگ شد.

در گیلان، مدارس دولتی جدیدی که در اواخر دوران قاجاریه و سال‌های آغازین دوره‌ی پهلوی نخست، شروع به کار کردند، از جمله عبارت بودند از: مدارس ابتدایی: مجدیه، اسلام، تمدن، فردوسی، اتفاق، شمس، فلاح، اتحادیه، نمره ۱ (فاریابی)، نمره ۲ (عنصری)، نمره ۳ (اخوت یا فلاحتی یا عسجدی)، نمره ۴ (رودکی)، نمره ۵ (دقیقی)، نمره ۶ (هفده‌ی دی بعدی)، دوشیزگان، بانوان، نواختران، و مدارس متوسطه: نمره ۱ (شاهپور)، شاهدخت، دانشسرای مقدماتی پسران و دانشسرای مقدماتی دختران رشت و نیز مدارس حقیقت و اشرفیه و دوشیزگان و ایرانشهر لاهیجان، ناصرخسرو لشت‌نشا، دوشیزگان و داریوش لنگرود، مشیر (فردوسی) سیاهکل، رشدییه و دوشیزگان و سعدی و بوذرجمهری انزلی، سنایی غازیان، خیام آبکنار، خاقانی کپورچال، احمدی و تربیت نسوان

رودسر، همت رحیم آباد، معرفت شفت، اتفاق خمام، سپهپور رضوانده (رضوانشهر)، رضوان خطبه سرا، دهقان و هفدهی دی شلمان، مولوی املش، ایمان ماسوله و حکیم نظامی آستارا.

از سوی دیگر، مدارس ملی (غیرانتفاعی) نیز در گیلان، سابقه‌ای دیرین و طولانی دارد و از جمله‌ی آن‌ها می‌توان مدارس: شرف، اسلامی، بنات اسلامی، آذر میدخت، سعادت نسوان، تربیت نسوان، رهنمای سعادت نسوان، پیک سعادت نسوان و ترقی رشت را نام برد. بر این فهرست باید مدارس ملی امریکایی پسران (ابن سینا) و امریکایی دختران (مهستی یا فروغ) و مدرسه آرامنه (م. آهوردانیان) رشت را نیز افزود. در این میان، نکته‌ی در خور توجه این است که پایه‌گذاران مدارس ملی، عموماً به دنبال منافع شخصی نبوده و انگیزه و هدف مالی از اشتغال به کار تعلیم و تربیت نداشتند، بلکه قسمت‌هایی از زندگی و اموال خویش را صرف امور آموزشی کرده و حتی گاهی خود در گوشه‌ای از این مدارس اقامت می‌گزیدند. مدارس ملی، هسته‌های آزادی‌خواهی و مشروطه‌طلبی بود و بسیاری از آزادمردان دیگراندیشی که توسط حاکمیت‌های سیاسی وقت، رانده و نفی بلد می‌شدند، نظر به سابقه‌ی روشنی که رشت در پذیرش آزادی‌خواهان داشت، به رشت کوچ کرده و با اشتغال به حرفه‌ی معلمی، در همان مدارس ملی که اغلب به وسیله‌ی مدیرانی آزاده و وارسته اداره می‌شد، ساکن می‌شدند و همین معلمان نیز، در جنبش ملی مشروطه و خیزش انقلابی جنگل، به نبرد برخاستند.

از نکات قابل توجه در پیوند با مدارس ملی این که میرزا غلامرضا صنعی تهرانی، از خادمان سرشناخته و دیرپای فرهنگ نوبنیاد گیلان، در سال ۱۳۱۴ خورشیدی برای نخستین بار در گیلان، دوره‌ی کامل متوسطه را در رشته‌ی ادبی، در دبیرستان ملی اسلامی رشت دایر کرد و این در حالی بود که در سراسر ایران، فقط دبیرستان تدین تهران دارای دوره‌ی کامل ادبی بود.

مدارس ملی در گیلان از مدیریت فرهنگیانی کاردان و فهیم بهره می‌برد که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به روشنگر نوعدوست (پیشگام جنبش نوآوری زنان در آغاز سده‌ی حاضر و بانویی که برای اولین بار در ایران، روز جهانی زن را جشن گرفته بود)، جمیله صدیقی کسمائی (از مبارزان نامدار جریان چپ در ایران) و مریم شفیع‌زاده (بانویی که به مناسبت کوشش‌های تاثیرگذار فرهنگی‌اش از هیتلر و استالین جایزه گرفته بود)، اشاره کرد.

از سوی دیگر در سال ۱۲۹۰ خورشیدی، بصیرالعداله قائم مقامی، از احفاد میرزا ابوالقاسم قائم مقام فراهانی، صدراعظم میهن خواه محمدشاه قاجار، در خیابان چراغ برق قدیم رشت، اقدام به تاسیس دبستان ملی دخترانه‌ی بنات اسلامی کرده بود و این نشان از دورنگری و آزادمنشی مردم رشت داشت که در بیش از ۹۵ سال قبل، به دختران خود اجازه‌ی تحصیل می‌دادند.

باری، در گذشته‌هایی بس دور و دراز، مدارس ملی، بدون دریافت کمک‌های دولتی و تنها از محل وصول شهریه، به حیات خود ادامه می‌دادند و چرخ مدارس دولتی نیز با دریافت ۵ شاهی از محل صدور هر پوپ (پنج من و نیم) برنج به خارج از گیلان، می‌چرخید. در این شرایط بود که مردم فرهنگ دوست گیلان، با تشکیل انجمن خیریه که متشکل از معاریف و شخصیت‌های متنفذ محلی بود، به پیشرفت‌های فرهنگی استان یکم (گیلان)، یاری می‌رساندند.

توجه و عنایت به مقوله‌ی فرهنگ و آموزش و پرورش در گیلان، نکته‌ای است که در خاطرات رجال سیاسی و چهره‌های فرهنگی و هنری برجسته‌ی دوران گذشته نیز به خوبی مشهود است. در سفرنامه‌ی ظهیرالدوله، از رجال عصر قاجار و همراه مظفرالدین شاه در سفر به فرنگ، می‌خوانیم:

«با جناب امیر اکرم به مدرسه جدید که به سعی و کوشش میرزا حبیب‌الله خان تبریزی [گاسپادین] معلم زبان روس و اقدام و همت جناب امیر اکرم و جناب مدیرالممالک و بعضی دیگر گشوده شده است، و موسوم به وطن است، [رفتیم] یعنی مدرسه دعوت کرده بود. بی‌اندازه از دیدن این مدرسه خوشحال و خرم شدم. تقریباً ۳۰ شاگرد دارد. همه با لباس و علامت مخصوص [،] به کلاشان هم نشان دارند. زبان فارسی و مقدمات عربی و زبان روسی می‌آموزند. معلمشان خیلی خوب، معلم خوش‌ظاهریست، آنهایی که به حالش مسبوق بودند، از اخلاقتش هم تعریف کردند. (نخست شرط معلم اخلاق است). رشت دو مدرسه دیگر هم دارد.»

پروفسور عبسی صدیق‌اعلم، از روسای فرهنگ گیلان نیز در جلد نخست کتاب خاطرات خود، یادگار عمر، می‌نویسد:

«همه‌جا از من استقبال شایان کردند و محبت بسیار نمودند. همه‌جا از من تقاضای تاسیس مدرسه کردند و همه‌جا آمادگی خود را برای تقدیم زمین و ساختن بنا و پرداخت

اعانه و عوارض اعلام داشتند.»

از سوی دیگر، روح‌الله خالقی، استاد مسلم و بزرگ موسیقی در کشور و آفریننده‌ی آهنگ ملی جاودانه‌ی «ای ایران» نیز، ذوق هنری و علاقه‌ی مردم رشت به مقولات هنری و آموزشی را در کتاب سرگذشت موسیقی ایران، این‌گونه تشریح می‌کند:

«در فروردین ماه سال ۱۳۰۶ کلنل [علینقی‌خان] وزیری با هیات ارکستر مدرسه عالی موسیقی عازم رشت شد. تا آن زمان معمول نبود که هیاتی به منظور دادن کنسرت از تهران به شهرستانها برود... با موافقت کلنل، مقدمات کار فراهم شد و به همراهی استاد عازم رشت شدیم و چند کنسرت در رشت و بندرانزلی دادیم، اهالی گیلان مردم با ذوق، متجدد و موسیقی دوست بودند. استقبال شایسته‌ای کردند و از کلنل تقاضا نمودند شعبه‌ای از مدرسه را در رشت دایر نماید. وزیری برای این کار بهترین شاگرد خود ابوالحسن صبا را در نظر گرفت؛ مدرسه‌ای بنام «مدرسه‌ی صنایع ظریفه» در رشت تاسیس کرد که صبا ریاست آن را عهده‌دار شد. صبا در رشت ماند و ما به تهران مراجعت کردیم.»

سعید نفیسی، از نویسندگان بلندمرتبه‌ی معاصر نیز در خاطرات خود می‌نویسد: «جوانان رشت در کارهای فرهنگی جنب و جوش خاصی داشتند که در همه‌ی ایران ضرب‌المثل شده بود. تأثر دایر کرده بودند. مجله‌ی فرهنگ را می‌نوشتند و «انجمن فرهنگ» برای کارهای هنری و علمی درست کرده بودند... یکی از گواراترین مفاخری که نصیب من شد، پذیرایی بسیار کریمانه و بسیار گرم و پرشوری بود که در رشت از من کردند... شب‌ها در محل انجمن فرهنگ با این جوانان عزیز گرد می‌آمدیم. قرائت‌خانه و کتاب‌خانه داشتند. نمایش می‌دادند... خانم روشنک نوع‌دوست، که هنوز فروزان‌ترین اختر تعلیمات دختران شهر رشت است، و خانم سرور مهکامه محمص، که [این دو] سران شایسته‌ی جنبش زنان گیلان هستند، از آشنایان آن روزگار من هستند... قطعاً جوانان گیلان، گل سرسبد تجدد و آزادی‌خواهی و دانش‌دوستی ایران بودند.»

باری، مجموعه‌ی ویژگی‌های فرهنگی مردم گیلان، مرا بر آن داشت که تمرکز بر تاریخ تحولات فرهنگی و آموزشی استان را سرلوحه‌ی کار قرار داده و به مطالعه و بازخوانی سابقه‌ی تاسیس مدارس و کارکرد فرهنگی دبیران و آموزگاران اولیه‌ی گیلان پردازم؛ چراکه از سال‌ها قبل با انتشار تک‌نگاری‌هایی در مطبوعات گیلان، سرگذشت‌نامه و شرح احوال پیشگامان آموزش و پرورش گیلان را مدّ نظر داشتم که در نهایت غنا و گسترده‌گی این پیشینه،

مرا مصمم به تدوین و گردآوری کتابی مستقل و مدون در این رابطه کرد؛ کتابی که بیوگرافی نسل‌های اولیه‌ی شاغل در فرهنگ نوین گیلان را از پیدایش نخستین مدرسه در گیلان تا اوایل پهلوی دوم، پوشش دهد و عکس‌ها و اسناد و احکامشان را نیز در بر داشته باشد.

در پیشبرد این پژوهش زمان‌بر، نفس‌گیر و دشوار که عمدتاً مبتنی و متکی بر تاریخ شفاهی و روایت‌های نقل شده از سوی بازماندگان فرهنگیان متقدم بود و طبیعتاً نوعی تحقیق میدانی را شامل می‌شد، به جست و جو و کنکاش روی آورده و اولاد و احفاد و بازماندگان نامبردگان را در اقصی نقاط ایران و جهان، به زحمت فراوان، یافته و انرژی و وقت بسیاری را صرف برقراری ارتباط و تعامل با ایشان کردم.

در مرحله‌ی دیگر، به انگیزه‌ی سندیابی و استخراج تاریخ دقیق سمت‌های فرهنگیان، به بایگانی آموزش و پرورش راه یافتیم و با تطبیق خاطرات مکتوب و دست‌نوشته‌های خانواده‌ها با احکام و اوراق و ابلاغ‌های اداری و آموزشی، به تاریخ دقیق سمت‌ها و نیز مشخصات فردی طیف وسیعی از فرهنگیان درگذشته و فقید دست پیدا کردم. البته تعدادی از فرهنگیان، فاقد پرونده‌ی بایگانی شده بودند و این موضوع، بر دشواری کار می‌افزود. برای رفع این کاستی، با بازبینی بعضی سאלنامه‌های آموزشی و منابع مدون دیگر، حتی الامکان کوشیدیم به رفع ابهامات موجود در زندگی‌نامه‌ها پردازیم.

خوشبختانه وجود سאלنامه‌های گوناگون فرهنگی که از جمله در سال‌های ۱۳۰۳، ۱۳۱۴، ۱۳۲۷ و ۱۳۳۶ خورشیدی منتشر شده‌اند و وجود روزنامه‌هایی چون: فکر جوان، فریاد لاهیجان، طالب حق، بازار و موجود بودن خاطرات منتشرشده‌ی فرهنگیان پیش‌قدم گیلان (مانند ابراهیم فخرایی، صادق کوچک‌پور و حسین جودت) مشکل فقر منبع را در این پژوهش، تا حدودی بر طرف کرد، با این همه، بودند مدارس و فرهنگستانی که منابعی در موردشان موجود نبود و ناگزیر بودم که به یادداشت‌ها و مکتوباتی که در ارتباط با آن‌ها به دستم می‌رسید، با ملاحظاتی بسنده کنم. برفهرست این منابع، باید پشت‌نویس و زیرنویس تعدادی عکس‌های قدیمی و تاریخی (که حاوی اطلاعاتی در خور و قابل استناد بود) را نیز بیفزاییم و این نکته را نیز باید مورد اشاره قرار دهم که همه تاریخ‌های ذکر شده در این کتاب (جز آنچه به عنوان هجری قمری آمده) خورشیدی است. ضمناً این کتاب به نظم الفبایی سامان یافته و در هر حرف آن، تقدم و تأخر زندگی‌نامه‌ها به تاریخ شروع به کار فرهنگیان (اعم از تاریخ رسمی و غیررسمی) وابستگی دارد.

فرهنگیان پیشین، به عنوان افراد مرجع و تاثیرگذار جامعه، رخدادهای خواندنی و بعضاً عبرت‌آموزی را از سرگذرانده‌اند که مطالعه‌ی آن می‌تواند برای خوانندگان گرامی، به ویژه نسل نوخاسته و جوان گیلان محل تأمل و مفید باشد. فراموش نکنیم این فرهنگیان با حداقل امکانات و در سال‌هایی بس دیر و دور به خدمت مقدس آموزشی مشغول بوده‌اند و با هموارسازی راه و رفع مشکلات، فرهنگی غنی را برایمان به میراث نهاده‌اند و اینک همگی مان و امدار ایشانیم.

و اما نکته‌ی قابل ملاحظه‌ای که در اثنای این تحقیقات بدان پی بردم، این است که تاریخ تأسیس برخی مدارس و مشخصات فردی تنی چند از نام‌آوران عرصه‌ی تعلیم و تربیت، در منابع و مآخذی که تاکنون نشر یافته‌اند، نادرست بوده و تاریخ نویسان، با تکرار آن، به بازگویی اطلاعات نادرست درج شده در آثار مورخان پیش از خود، پرداخته‌اند؛ برای نمونه تاریخ تولد و وفات روشنگر نوعدوست و دکتر محمدمعین در بعضی از رساله‌ها و منابع، به غلط ذکر شده است؛ بر همین اساس، این جانب با استناد به شناسنامه‌ها و اسناد موثق، در صدد تصحیح اطلاعات نادرست گذشته و انتشار اطلاعاتی جدید برآمده‌ام.

جامعه‌ی فرهنگیان گیلان در گذشته، طیف وسیعی از دانشمندان، شاعران، نویسندگان و هنرمندان را شامل می‌شد که هرگز خود را در چنبره‌ی روزمرگی و امور روتین، محدود نمی‌کردند و ذهن پویا و خلاق داشتند. فرهنگیان قدیمی گیلان علاوه بر تربیت چند نسل پیاپی از دانش‌آموزان، فرزندان تحصیلمکرده را نیز پرورش داده‌اند که اینک در سراسر ایران و جهان، با مدارج عالی علمی و شغلی، پراکنده شده و بر مصدر کارند. آشنایی با این فرهنگی زادگان فرهیخته، خود می‌تواند برای گردآوری بانک اطلاعات نخبگان گیلان سودمند باشد. به همین منظور در پایان سرگذشت‌نامه‌ی هر فرهنگی، نام و آخرین درجه‌ی علمی و شغلی حاصل عمر او را نیز ذکر کرده‌ام.

کتابی که اینک پیش روی شماست، حاصل سال‌ها تحقیق و پژوهش است و البته مانند هر اثر تحقیقی دیگر، مصون از نقص نیست و امیدوارم با راهنمایی و اظهار نظر پژوهندگان و صاحب‌نظران عالی قدر، به رفع نقایص احتمالی و تکمیل آن توفیق یابم.

کتاب «پیشگامان فرهنگ گیلان» گام نخست در انتشار سلسله کتب معرفی‌نامه‌ی فرهنگیان پیش‌رو و پیش‌کسوت گیلان است و در آینده‌ای نه چندان دور، زندگی‌نامه‌ی بیش از ۳۰۰ تن دیگر از پیشکسوتان آموزش و پرورش گیلان (عزیزانی که از سال ۱۳۲۵ به بعد، به خدمت

دستگاه تعلیم و تربیت گیلان درآمده‌اند) به چاپ خواهد رسید.

جا دارد در این مجال، از همه‌ی خانواده‌هایی که با اینجانب در پیشرفت مراحل کار، همراهی و همدلی کرده‌اند، صمیمانه سپاسگزاری کنم و به ویژه باگرامی داشت یاد زنده‌یاد احمد مهران، از فرهنگیان دل‌سوخته‌ی گیلان، ارج‌گذار زحمات جناب آقای فریدون فرحبد، رییس پیشین اداره‌ی آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت، سرکار خانم ربابه لؤلویی (فرامون) دبیر بازنشسته‌ی مدارس راهنمایی تحصیلی رشت و جناب آقای محمد رادپرور هنرمند پرتلاش شهرمان، باشم.

امید آنکه این اثر بتواند در تنویر گوشه‌ای از تاریخ فرهنگ گیلان، قدمی - هرچند کوچک - باشد.

ابراهیم مرّوجی

زندگی‌نامه‌ی مؤلف

سید ابراهیم حسینی مروّجی در سی‌ام فروردین ماه سال ۱۳۶۱ در رشت، متولد شد. دوران مقدماتی و متوسطه‌ی تحصیل را در زادگاه خود گذراند و با دریافت دیپلم علوم انسانی ادامه‌ی تحصیل داد و دانشنامه‌ی کارشناسی حقوق قضایی را از دانشگاه چالوس (در مازندران) دریافت کرد. مروّجی از سال ۱۳۸۰ همکاری رسمی خود را با مطبوعات محلی گیلان آغاز کرد و با اتمام دوره‌ی آموزشی روزنامه‌نگاری در مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها و عضویت در انجمن‌های صنفی و خانه‌ی مطبوعات، آثار قلمی خود را در نشریات مختلف گیلان (از جمله در ماهنامه‌ی گیله‌وا) منتشر ساخت. این روزنامه‌نگار در ابتدا، ستون‌نویس حقوقی بود و پس از چندی، با ورود به حوزه‌ی گیلان‌شناسی، تحقیقات میدانی و دامنه‌داری را در زمینه تاریخ معاصر گیلان، آغاز کرد. نگارش زندگی‌نامه نخبگان گیلانی (در عرصه‌های فرهنگی، هنری و تاریخی) از علایق مطبوعاتی نامبرده بوده است. مروّجی به زادگاه خود علاقه‌ای سرشار دارد و از همین‌رو از آرشیو خانوادگی خود یک نسخه روزنامه‌ی ۱۰۸ ساله‌ی ادب را در هفتم فروردین ماه سال ۱۳۸۱ به موزه‌ی رشت هدیه کرد و یک جلد کتاب دست‌نوشته‌ی احمد قوام (قوام‌السلطنه) را نیز در مرداد ماه سال ۱۳۸۱ به مرکز اسناد دانشگاه گیلان اهدا نمود.

او سه عنوان کتاب: رشت، شهر شادی‌های شورانگیز، تذکره‌ی زنان تأثیرگذار گیلان و بازتاب نهضت ملی در گیلان را نیز در دست انتشار دارد. این محقق جوان، سابقه‌ی ایراد پنج سخنرانی پژوهشی تحت عناوین: «بازتاب نهضت ملی ایران در گیلان»، «نسب‌شناسی شهیدان مشروطه‌خواه گیلان»، «بررسی نقش فرهنگیان در نهضت جنگل»، «نگاهی به تاریخ فرهنگ گیلان» و «نقش بانوان در تأسیس آموزش و پرورش گیلان» را (در خانه‌ی میرزا کوچک جنگلی و سازمان میراث فرهنگی و گردشگری گیلان) در کارنامه‌ی خود دارد و از سوی دیگر با کوشندگی در حوزه‌ی حفاظت از محیط زیست گیلان، از جمله اعضای «جنبش طبیعت سبز گیلان» و از مسؤولان بخش فرهنگی آن است. مروجی انتشار فیلم مستند «تا آخرین نفس‌هایم» را در فهرست فعالیت‌های فرهنگی خود دارد و پایه‌گذار و مدیر تارنمای «فرهنگ گیلان» است. مروجی در اردیبهشت ۱۳۸۷ نمایشگاه صد سال فرهنگ گیلان را (که مجموعه‌ای از عکس‌ها، کتاب‌ها و کارنامه‌های تاریخی بود) در رشت برگزار کرد.

محمد آموزگار

به سال ۱۲۶۱ در رشت متولد شد. وی از فرهنگیان متقدم گیلان بود و همزمان با شروع به کار وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در ایران به فعالیت در این حوزه مشغول شد.

آموزگار در افتتاح مدرسه‌ی احمدی رشت (که تا پیش از آن تحت عنوان شمس دایر بود) مشارکت داشت و از سوی دیگر در احداث مدرسه‌ی حشمتیه نیز به واسطه‌ی همکاری با حشمت‌الدوله (حاکم وقت گیلان) نقش آفرین بود. این فرهنگی همچنین از جمله اعضای جمعیت هنری رجاء آدمیت نیز به‌شمار می‌رفت.^۱

او نماینده‌ی فرهنگ شهرهای رودبار و فومن و ماسوله بود و مدتی نیز در مدارس نمره یک فارابی و نمره ۲ عنصری رشت، عربی تدریس می‌کرد. نامبرده در آغاز دهه ۱۳۲۰ به دنبال اختلافی که میان همکار فرهنگی و خویشاوندش، اسماعیل پوررسول با مهدی رهبر کسروی، رییس وقت فرهنگ استان یکم پیش آمده بود، طی مدتی منتظر خدمت شد و سپس همراه با پوررسول به اداره‌ی کل فرهنگ تهران منتقل شد. او سال‌های پایانی خدمت فرهنگی خود را در سمت بازرس دایره‌ی کارگزینی اداره فرهنگ تهران سپری کرد.

شیخ محمد آموزگار پس از یک عمر کوشش فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۳۵ زندگی را بدرود گفت. ناگفته نماند که فرزند او، اسماعیل آموزگار نیز از معلمان مدارس رشت و ماسوله بوده است.

پی‌نوشت:

۱ - گیلان در گذرگاه زمان، ابراهیم فخرایی، ص ۳۵۷.

علی اکبر آصف

فرزند ارشد حاج محمدرضا آصف‌التجار^۱ به سال ۱۲۷۷ در تبریز متولد شد. در ۱۰ سالگی به همراه خانواده‌ی خود به گیلان مهاجرت کرد و در رشت به تحصیل پرداخت و با زبان روسی آشنا شد. او طی مدتی در مدرسه‌ی اخوت رشت به تدریس زبان روسی اشتغال داشت. آصف در سال ۱۲۹۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی، از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

معلم مدارس نوین یاد رشت (از ۱۲۹۸/۱۲/۹ تا ۱۲۹۹/۳/۱۵)، ناظم مدرسه‌ی دولتی نمره ۲ رشت

(همزمان با دوره‌ی نخست ریاست عیسی صدیق اعلم در معارف گیلان)، تحویلدار و متصدی دفتر انطباعات معارف گیلان (همزمان با دوره دوم ریاست معارف عیسی صدیق اعلم)، عضو اداری معارف گیلان (از ۱۲۹۹/۱۲/۲۳ تا ۱۳۱۰/۶/۱۶)، محاسب معارف گیلان (از ۱۳۱۰/۶/۱۶ تا ۱۳۱۴/۷/۱۴)، عضو افتخاری هیات تحقیق اوقاف گیلان (از ۱۳۱۴/۷/۱۴ تا ۱۳۱۹/۷/۱)، بازرس آموزشگاه‌های رشت (از ۱۳۱۹/۷/۱ تا ۱۳۲۰/۱۰/۲۱)، معاون فرهنگ گیلان (از ۲۰/۱۰/۲۱ تا ۲۵/۶/۲۱)، رئیس بازرسی فرهنگ گیلان (از ۲۵/۶/۲۱ تا ۲۹/۶/۲۱)، معاون اداره‌ی کل فرهنگ گیلان (از ۲۹/۶/۲۱ تا ۳۰/۵/۷)، بازرس فرهنگ گیلان (از ۳۰/۵/۷ تا ۳۷/۱/۳۱) و رئیس بازرسی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان (از ۳۷/۱/۳۱ تا ۳۷/۷/۲۱).

ناگفته نماند که وی طی مدتی در سال‌های ۱۳۱۶ و ۱۳۱۷، در سمت‌های کارمند اداره‌ی تعلیمات عالی و دفتر دار دبیرستان دارالفنون تهران نیز مشغول به خدمت بود.

نامبرده سرانجام در ۱۳۳۷/۷/۲۱ بازنشسته شد و از آن پس نیز در حجره‌ی پدری خود در سرای گنجه‌ای رشت به طور افتخاری و رایگان به امور بازنشستگان فرهنگ رسیدگی می‌کرد. آصف از نخستین فرهنگیان شاغل در دستگاه تعلیم و تربیت نوپای گیلان بود و در دوران مسئولیت خود با مشارکت در احداث دبیرستان نمره ۱ (شاهپور) رشت و مدرسه‌ی فردوسی انزلی^۲، نشان درجه ۳ علمی را از دکتر عیسی صدیق اعلم، رئیس وقت اداره‌ی

معارف و اوقاف گیلان دریافت کرد. او در افزایش و تجهیز مدارس ملی نیز نقش آفرین بود و از جمله، تمهیداتی را در حمایت از مدارس ملی ارامنه و کورش رشت اتخاذ کرد. این فرهنگی متقدم از پایه گذاران جمعیت نشر معارف گیلان بود و در سال ۱۳۰۶ همراه با تنی چند از شخصیت‌های معارف پرور گیلان به تأسیس کتابخانه‌ی ملی رشت (به عنوان کهن‌ترین کتابخانه‌ی غیر دولتی ایران) اقدام کرد.^۳ نامبرده به موسیقی علاقه‌ی بسیار داشت و نواختن تار را نزد استاد علی اکبر خان شهنازی فرا گرفته بود. علی اکبر آصف پس از یک عمر کوشش بی‌وقفه‌ی فرهنگی در ۱۳۴۳/۸/۱۱ دیده از جهان فرو بست و در وادی آستانه اشرفیه به خاک سپرده شد. ثمره‌ی زندگی مشترک او با حاجیه صدیقه پیشنماز زاده چهار فرزند است: عطاءالله (قاضی بازنشسته)، فضل‌الله (پزشک متخصص قلب و عروق از دانشگاه سوربن فرانسه)، ایران‌دخت (همسر محمد ابراهیم لاکانی دادستان پیشین دادگستری رشت) و پوران‌دخت.

پی‌نوشت و منبع:

۱. حاج محمدرضا تاجر اصفهانی (آصف التجار) از تجار سرشناس ایران و روسیه‌ی تزاری فرزند حاج محمدحسن اصفهانی (نقشینه)، نوه‌ی حاج آقا محمد شیرازی (جوهری)، نتیجه‌ی حاج اسمعیل خان زند شیرازی و نبیره‌ی کریم خان زند معروف به وکیل‌الرعا یا (بنیان‌گذار سلسله زندیه) بود. او در سال ۱۳۲۳ هجری قمری به پیشنهاد انا بک اعظم و با حکم مظفرالدین شاه قاجار به دریافت لقب آصف التجار مفتخر شد. احداث پاکخانه‌ی اجساد در جنب مسجد ثاراللهی فعلی رشت، مشارکت در ایجاد گورستان تازه‌آباد رشت با همراهی غلامرضا (طالب‌خان) رحمت سمیعی و عبدالحمید (ادیب‌السلطان) ادیب سمیعی و اسماعیل (حاج مفخم‌الممالک) رحمت سمیعی و حفر نهری به نام فزانرود در جعفرآباد هژده از جمله خدمات مرحوم آصف‌التجار در گیلان بوده است.
۲. علی اکبر آصف زمین مدرسه‌ی فردوسی انزلی را جنب مهمانخانه‌ی ایران به هزینه‌ی دولت و به قیمت متری یک قران و ده شاهی خریداری کرد و ساختمان مدرسه‌ی فردوسی در این محل با نظارت او ساخته شد.
۳. ماهنامه گیله‌وا، شماره نخست، ص ۱۴.

همایون آراین‌پور

به سال ۱۲۸۷ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا کلاس هشتم متوسطه در مدارس ابتدایی آمریکایی و دوشیزگان رشت گذراند و پیش از آن، از کلاس ششم (حین تحصیل) به خدمت فرهنگی روی آورد. او با ۶ قران حقوق ماهیانه فعالیت آموزشی خود را

آغاز کرد و سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود را به همکاری با مدرسه‌ی آمریکایی (مهستی / فروغ) گذراند. آریز پور پس از چندی رسماً به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و آموزگار مدارس فومن و انزلی شد. وی در ادامه مجدداً به اداره‌ی فرهنگ رشت منتقل شد و در دبستان‌های دخترانه‌ی سروش و بهار تدریس کرد. نامبرده بیش از ۳۰ سال خدمت کرد و سپس بازنشسته شد. همایون آریز پور عاقبت در سال ۱۳۵۷ دیده از جهان فرو بست.

ثمره‌ی زندگی مشترک او با رضا شاد قزوینی، از فرهنگیان برجسته و پیشگام گیلان، سه فرزند به نام‌های پروش، پروین و جواد بود که هر سه به تبعیت از والدین خود به خدمت آموزش و پرورش درآمدند.

اسماعیل آموزگار

فرزند شیخ محمد آموزگار (از فرهنگیان دیرپا و اولیه‌ی گیلان)، به سال ۱۲۸۹ در رشت متولد شد. او در بدو خدمت فرهنگی خود معلم دبستان دولتی نمره ۵ دقیقی رشت بود و در ادامه در مدرسه‌ی ایمان ماسوله به کاز آموزشی مشغول شد.

خدمت اسماعیل آموزگار در فرهنگ ماسوله چند ماه بیش‌تر به طول نینجامید و او در دهه‌ی محرم سال ۱۳۱۰ بر اثر خونریزی داخلی درگذشت. در یادبود این آموزگار فقید، مجلس گرامی‌داشتی در ماسوله با حضور انبوه مردم برگزار شده بود.

عطیه (نوزاد) آموزگار (از فرهنگیان پیش‌کسوت گیلان) ثمره‌ی زندگی مشترک اسماعیل آموزگار با سکینه بایزید بسطامی (نواده‌ی بایزید بسطامی، عارف و متصوف نامی) است.

محمد آصف

فرزند حاج محمدرضا آصف التجار (از بازرگانان مشهور قدیم) به سال ۱۲۹۱ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان سال پنجم متوسطه ادامه داد و در سال ۱۳۱۰ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. آصف از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد: نماینده (رییس) فرهنگ فومن (طی سه سال)، آموزگار مدرسه‌ی ابتدایی نمره ۲ عنصری رشت، مدیر دبستان دولتی نمره ۳ فلاحتی (کشاورزی) رشت (از جمله در سال تحصیلی ۱۸-۱۳۱۷)، رییس دبستان نمره ۲

عنصری رشت (وی سال‌ها در این سمت خدمت کرد) و رییس دبستان مزدهی رشت (طی حدود ۲ سال). نامبرده در سال ۱۳۴۰ بازنشسته شد و در سال ۱۳۷۰ دیده از جهان فرو بست. ثمره‌ی ازدواج محمد آصف با سیده بتول خاتمی (فرزند فخرالسلطان و نوه‌ی دختری حاج میرعبدالباقی (صدرالشریعه) موسوی دو فرزند به نام‌های علی و ماندانا است.

موسی آذرنوش

موسی آذرنوش، ریاضی‌دان مشهور ایران به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی نخست متوسطه در رشت گذراند و با اتمام کلاس‌های چهارم و پنجم متوسطه در دبیرستان دارالفنون تهران، در خرداد ۱۳۱۱ در رشت با احراز رتبه‌ی نخست موفق به دریافت دیپلم کامل علمی شد.

آذرنوش به مناسبت این موفقیت از سوی اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان به اخذ جایزه و عنوان «فرزند لایق گیلان» مفتخر شده بود. او پس از دریافت دیپلم، علی‌رغم

پذیرفته شدن در رشته‌ی طب، به خاطر علاقه‌ی شدید به ریاضیات، در دانشسرای عالی تهران نام‌نویسی کرد و در خرداد ۱۳۱۴ با کسب مقام نخست موفق به دریافت لیسانس ریاضی و علوم تربیتی شد.

نامبرده در سال ۱۳۱۵ کار خود را در وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه آغاز کرد و طی ۷ سال آغازین کار، در مدارس تهران و دبیرستان نظام کرمانشاه به تدریس پرداخت. آذرنوش در سال ۱۳۲۲ به اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) منتقل شد و تا سال ۱۳۲۵ در دبیرستان‌ها و دانشسراهای مقدماتی رشت به تدریس ریاضیات مشغول بود. وی پس از بازگشت به تهران، از شهریور ۱۳۲۵ با دبیرستان البرز همکاری کرد و سالها در این کالج، علوم ریاضی تدریس می‌کرد. آذرنوش طی ۴۴ سال خدمت فرهنگی خود، همواره مشغول به تدریس و آموزش بود و از پذیرش مشاغل اداری و پست‌های ریاست و معاونت خودداری می‌کرد.

او در دهه‌ی ۱۳۳۰ به همراه چند تن از همکاران فرهنگی خود به تأسیس گروه فرهنگی آذر (در دو شیفت روزانه و شبانه) اقدام کرد و چندی بعد دبیرستان آذر تهران را بنیان نهاد. آذرنوش در طول دوران خدمت خود با همکاری شماری از دبیران ریاضی مدارس تهران (از جمله باقر نحوی و محسن هنربخش) ۳۲ عنوان کتاب درسی ریاضی را تألیف کرد و با این کار تحولی شگرف در ریاضیات پدید آورد. او همچنین در سال ۱۳۳۲ به عنوان نماینده‌ی دبیران آموزش و پرورش کشور در شورای عالی فرهنگ عضویت داشت. موسی آذرنوش در سال ۱۳۷۱ دیده از جهان فروبست.

منابع:

۱. ماهنامه‌ی گیله‌وا، شماره ۳۹ (بهمن و اسفند ۷۵)، دکتر عبدالکریم گلشنی، ص ۳۵.
۲. دانستنیها، سال ۱۵ (شماره مسلسل ۲۷۱)، تیر ۷۲، ش ۱، ص ۵۹.
۳. نامه فرهنگ (فصلنامه تحقیقاتی در مسایل اجتماعی و فرهنگی)، سال ۴، شماره ۴ (بهار ۷۴)، ص ۱۰۷.

محمد کاظم آقابخشی

به سال ۱۲۹۸ در کرمان تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۳۰ در رشته‌ی تاریخ و جغرافیا و علوم تربیتی از دانشسرای عالی تهران فارغ‌التحصیل شد.

آقابخشی در ۱۶/۶/۱۳۱۹ به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (آموزش و پرورش) درآمد و سال‌های آغازین خدمت خود را در سمت‌های آموزگار و دبیر، به تدریس در آموزشگاه‌های کرمان گذراند.

نامبرده بعد از وقوع کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به رشت تبعید شد و تا پایان عمر در این شهر اقامت کرد.

آقابخشی در طول دوران خدمت خود در سمت دبیر به تدریس رشته‌های ادبیات، فلسفه، تاریخ و جغرافیا، فقه و عربی در دبیرستان‌های مختلف رشت (از جمله در دبیرستان‌های سعادت نسوان، پروین اعتصامی و رهنمای

سعادت نسوان) مشغول بود. او در سال ۱۳۴۹ به عنوان دبیر نمونه، به دریافت نشان درجه‌ی ۲ فرهنگ توفیق یافت. نامبرده با ۳۶ سال و ۹ ماه و ۱۵ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱/۴/۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۲/۴/۱۳۷۳ درگذشت.

حاصل زندگی مشترک او با حیات شریف (فرزند شریف‌الاطبا) چهار فرزند است: مهین (فرهنگی بازنشسته)، حبیب (دارای دکترای جامعه‌شناسی و فلوشیپ آسیب‌شناسی اجتماعی و صاحب چندین عنوان تألیف علمی)، علی (لیسانسیه‌ی حقوق سیاسی و دارای چندین عنوان تألیف علمی) و فاطمه (فرهنگی بازنشسته).

شعر زیر سروده‌ی محمد کاظم آقابخشی است:

باز اندیشه چو پرواز کند	جلوه پر زدن آغاز کند
اوج گیرد که به معبود رسد	گره راز جهان باز کند
از کران تا به کران بال زند	بر همه کون و مکان ناز کند
آسمان را بنوردد همه سو	کهکشان را سفری ساز کند
رهبر راه وصال معشوق	رهروان را به خود انباز کند
تا چو پروانه به مقصود رسد	سوزد و زندگی آغاز کند

منبع: یادنامه‌ی نایی مرحوم آقابخشی، به کوشش: ام‌البنین بیک حرفه، ۱۲ خرداد ۱۳۷۴.

اقدس آموزش

به سال ۱۳۰۵ در رشت متولد شد. پس از گذراندن کلاس‌های کمک آموزشی در تاریخ ۱۳۲۵/۷/۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر مشغول به کار بود: آموزگار دبستان اتحادیه کوچصفهان، آموزگار دبستان‌های مؤدهی و رشدیه و طائررشت، مربی سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ و معاون و مسئول امور دفتری دبستان رازی رشت. نامبرده پس از ۳۰ سال و ۸ ماه و ۱۱ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۶/۶/۳۱ بازنشسته شد.

عطیه (نوزاد) آموزگار

به سال ۱۳۰۷ در رشت متولد شد. دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان مهر و دانشسرای دختران رشت به پایان برد و در تابستان ۱۳۴۲ کلاس‌های ۲۴۰ ساعته‌ی کمک آموزشی را نیز با موفقیت پشت سر نهاد. آموزگار در سال ۱۳۲۵ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر دوره‌ی نخست دبیرستان فرخی تهران، معلم دبستان نویناد فرخی در تهران، معلم دبستان‌های عسجدی و دقیقی رشت، معلم دبستان پانزدهم بهمن رودسر (طی ۴ سال به ترتیب در زمان مدیریت: قدرت‌الله

طلوعیان و پورمحمدی)، آموزگار دبستان ملی آذرمدخت رشت (وی طی مدتی کوتاه در غیاب پوراندخت نیکروان، کفالت این دبستان را نیز بر عهده داشت)، معلم پایه اول و معاون دبستان عسجدی رشت.

نامبرده ۲۴ سال در سمت معلم مدارس و ۶ سال در سمت معاون دبستان عسجدی

انجام وظیفه کرد و سال‌های پایانی خدمت خود را نیز در دبستان عسجدی گذراند. آموزگار سرانجام در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد.

او در سازمان پیش‌آهنگی استان گیلان حضوری پررنگ و موفقیت‌آمیز داشت و با اتمام دوره‌های آموزشی هدایت مربیان پیش‌آهنگی و وودبیج عملی مربیان پیش‌آهنگی ایران، تقدیرنامه‌های بسیاری را به مناسبت کوشش در جهت پیشرفت مرحله‌ی شیربچگان رشت، دریافت کرد. ناگفته نماند که پدر و پدربزرگ نوزاد آموزگار به نام‌های اسماعیل و محمد آموزگار نیز از فرهنگیان متقدم گیلان بوده‌اند.

عطیه (نوزاد) آموزگار دارای پنج فرزند با نام خانوادگی «آرامی رودسری» است: محمداسماعیل (قهرمان سابق بوکس در گیلان و بازنشسته‌ی آموزش و پرورش)، عباس (فوق‌لیسانس اقتصاد از هندوستان)، آسیه (فرهنگی بازنشسته)، محمد رسول و علی.

این بیت شعر، سروده‌ی عطیه آموزگار است:

شد آموزگاری از آن پیشه‌ام   که بهبود خلق است اندیشه‌ام

محمدحسین ادیب رانکوهی

او که از اولین فرهنگیان شاغل در معارف گیلان بود به سال ۱۲۵۸ در رحیم‌آباد رودسر دیده به جهان گشود. وی تحصیلات قدیمه داشت و از جوانی در مکتب‌خانه‌ای که در رحیم‌آباد دایر کرده بود، مقدمات علوم قدیم را به محصلین آموزش می‌داد.

ادیب رانکوهی در سال ۱۳۰۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا سال ۱۳۲۱ از جمله در سمت‌های زیر مشغول به کار بود:

آموزگار پایه‌ی اول دبستان همت رحیم‌آباد (در حومه‌ی رودسر)، معلم دبستان خیام بی‌بالان، آموزگار

دبستان سپه‌پور رضوانده، معلم دبستان هفده دی سلمان، معلم دبستان مولوی املش و

آموزگار دبستان‌های حافظ رودسر و همت^۱ رحیم‌آباد. نامبرده در اردیبهشت ماه ۱۳۲۱ پیش از آنکه بازنشسته شود، درگذشت. از این فرهنگی فقید یک فرزند پسر به نام نصرت‌الله ادیب رحیم‌آبادی به یادگار ماند که او نیز در دوران حیات خود به خدمت فرهنگی مشغول بود.

پی‌نوشت:

۱. دبستان همت رحیم‌آباد به عنوان نخستین دبستان این منطقه در سال ۱۳۰۴ توسط میرزاعلی حبیبی نماینده‌ی فرهنگ وقت لنگرود و رانکوه افتتاح شد. این دبستان در بدو تأسیس، مختلط و چهارکلاسه بود و در کنار سه دبستان مختلط چهارکلاسه‌ای که در بی‌بالان، املش و شلیجان گشایش یافته بودند از قدیمی‌ترین مدارس خطه‌ی شرق گیلان محسوب می‌شد. لازم به ذکر است که در بدو تأسیس دبستان همت رحیم‌آباد، حسین جوادی (در سمت‌های مدیر و معلم کلاس چهارم)، عبدالعزیز قائمی (در سمت معلم پایه‌های دوم و سوم ابتدایی) و محمدحسین ادیب رانکوهی (در سمت آموزگار پایه‌ی اول ابتدایی) مشغول به خدمت بودند. دبستان همت رحیم‌آباد بعدها به جامی تغییر نام یافت و پسرانه شد. ناگفته نماند که چهار دبستان یاد شده حدوداً تا سال تحصیلی ۱۹ - ۱۳۱۸ بدین منوال اداره می‌شدند و از آن تاریخ، شش کلاسه شده و بعدها دارای واحدهای دبیرستانی شدند.

محترم اسدی لنگرودی

از بازماندگان میرزا عبدالله‌خان منجم باشی به سال ۱۲۸۷ در لنگرود متولد شد. تحصیلات مقدماتی را به اتفاق خواهران خود در منزل و زیر نظر معلم سرخانه (از جمله با نظارت میرزاعبدالرحیم فرهنگی) گذراند و سپس در مدرسه‌ی ناموس تهران ادامه‌ی تحصیل داد.

اسدی تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان نیمه‌ی اول متوسطه ادامه داد و بعد از مراجعت به زادگاه خود لنگرود، در دبستان تازه تأسیس عفت که از جمله به همت پدرش میرزا محمدرضا خان (مصباح‌السلطنه)^۱ اسدی لنگرودی تأسیس شده بود، در کنار خواهران خود به

تدریس مشغول شد و دختران لنگرودی را که تا پیش از این از نعمت خواندن و نوشتن محروم بودند، تحت تعلیم و آموزش قرار داد.

اسدی لنگرودی در سال ۱۳۱۰، بعد از ازدواج با حاج اسماعیل توفیقی از کارمندان

باسابقه‌ی اداره‌ی دارایی گیلان، به اداره‌ی معارف و اوقاف رشت منتقل شد و در دبستان دخترانه‌ی بهار، تدریس را پی گرفت. وی در ادامه به دبستان دخترانه‌ی تازه تأسیس شهناز رشت (که در محله‌ی پیرسرا افتتاح شده بود) انتقال یافت و طی سال‌های میانی دهه‌ی ۱۳۳۰ در سمت مدیر این دبستان انجام وظیفه کرد.

محترم اسدی بایش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در اواخر دهه‌ی ۱۳۳۰ بازنشسته شد. نامبرده پس از بازنشستگی، به دعوت تنی چند از محترمین شهر، مسئولیت افتخاری شیرخوارگاه دختران رشت را پذیرفت و تا سال ۱۳۴۵ در این موسسه‌ی عام‌المنفعه به فعالیت پرداخت. او عاقبت در سال ۱۳۴۸ دیده از جهان فرو بست. اسدی، بانویی نیکوکار و باتقوا بود و در عین پای‌بندی به آداب و فرائض دینی، در زمره‌ی زنان تجددخواه گیلان در سال‌های آغازین سده‌ی اخیر به شمار می‌رفت. ناگفته نماند که خواهر او حمیده اسدی لنگرودی (ملقب به رفعت‌السلطنه و معروف به خانم زرشکی) نیز از فرهنگیان قدیمی شاغل در لنگرود بود. از محترم اسدی لنگرودی شش فرزند به یادگار مانده است که دو تن از آنان به نام‌های مهدی و مریم توفیقی بازنشسته‌ی آموزش و پرورش‌اند و چهار فرزند دیگر او هم پس از اخذ مدارک دانشگاهی در اروپا و آمریکا مشغول به کارند.

پی‌نوشت: ۱. مصباح السلطنه از مالکان سرشناس و متنفذ لنگرود بود.

محمدعلی افراشته (راد بازقلعه‌ای سابق)

شاعر، داستان‌نویس و روزنامه‌نگار گیلانی به سال ۱۲۸۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان اخوت رشت سپری کرد و با اختتام دوره متوسطه‌ی تحصیل به کسوت آموزگاری درآمد. او فعالیت آموزشی خود را در مدارس رشت و صومعه‌سرا (از جمله در مدرسه‌ی شمس صومعه‌سرا) آغاز کرد و در ادامه به عنوان نماینده‌ی فرهنگ رودبار مشغول به کار شد. در این دوره بود که توجه‌ی علی‌اصغر حکمت، وزیر وقت معارف و اوقاف را به خود جلب کرد و با راهنمایی

او به تهران رفت و در آموزشگاه‌های صنعتی معماری و نقاشی و به ویژه در دبیرستان مجسمه‌سازی کمال‌الملک، مشغول فراگیری هنرهای زیبا شد.

او در سرودن اشعار فارسی و گیلکی تبحر داشت و همزمان با عصر نهضت ملی شدن صنعت نفت، در تهران روزنامه‌ی چلنگر را منتشر می‌کرد. افراشته شاعری چپ‌گرا بود و در انتخابات دوره‌ی هفدهم مجلس شورای ملی، خود را از حوزه‌ی شهر رشت نامزد نمایندگی مجلس کرد که در این راه توفیقی نیافت. او پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ به کشورهای عراق، روسیه و سرانجام بلغارستان گریخت و سال ۱۳۳۹ در همان کشور درگذشت. مدفن او در صوفیه است. از افراشته سه فرزند پسر به نام‌های بیژن، بهمن و روشن به یادگار ماند. آثار منتشر شده‌ی وی به شرح زیر است:

منتخب آثار افراشته، مفتخورالاعیان و سی داستان طنز (۱۳۵۸)، پابرانده گیله‌مرد (۱۳۵۸)، برگزیده‌ی اشعار فارسی و گیلکی (گردآورنده: م. ا. به آذین / ۱۳۵۸)، چهل داستان (۱۳۶۰)، نمایشنامه‌ها، تعزیه‌ها، سفرنامه‌ها (به کوشش نصرت‌الله نوع / ۱۳۶۰).

شعر زیر، سروده‌ی افراشته است:

صاحب ملیون و بلیون نیمه	الغرض لانمه قارون نیمه
چی خبر ایسه‌می کوفته بخورید	وا قناعت بکنید یاد بگیریید
پیر و مارناره یتیمه جاغله	اما او کوره کی هیجده ساله
لوچ نیه لوچان زنه‌می بانو	انی پیرهن بی آستین تا زانو
کاس چوم گرنجی مو سرخ جولان	اون کی با غمزه و ناز آیه‌می دکان
اون کی خو ابرویه ایشگر بو کوده	اون کی خو ناخنه نشتر بو کوده
کتله کفش دو کونه مال فرنگ	پا نیهه پا اوسانه چی مانه ترنک
بحساب خرج خانه جمع بزن	هفته‌ای صد تومن او جاغله فادن
نسیه یکشی فانندن جان کلام	شاعری رشتیه افراشته نام

منابع:

۱. سالنامه‌ی دبیرستان تربیت رشت، تیر ماه ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، صص ۱۰۱ و ۱۰۲.
۲. مختصری از تاریخچه‌ی تأثر گیلان، فریدون نوزاد، ناشر: رمضان هوشمند، چاپ: جاوید رشت، ۱۳۲۷، ص ۱۳.
۳. گزیده‌ی ادبیات گیلکی، ابراهیم فخرایی، انتشارات طاعتی رشت، ۱۳۵۸، صص ۱۱۷ و ۱۱۸.
۴. شاعران گیلک و شعر گیلکی (جلد ۱)، هوشنگ عباسی، نشر گیلکان رشت، چاپ نخست، ۱۳۷۶، ص ۳۶.

محمد باقر ازگمی

به سال ۱۲۹۳ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه‌ی خود را به ترتیب در دبستان فردوسی انزلی و دبیرستان شاهپور رشت گذراند و در خرداد ۱۳۱۴ دیپلم علمی گرفت. وی در خرداد ۱۳۲۵ با احراز رتبه‌ی نخست در میان دانشجویان ریاضی موفق به دریافت لیسانس ریاضی از دانشسرای عالی تهران شد و به مناسبت این موفقیت، نشان درجه‌ی نخست علمی دریافت کرد.

ازگمی در سال تحصیلی ۱۳۱۴-۱۵ فعالیت آموزشی خود را با تدریس در مدرسه داریوش لنگرود آغاز کرد و

یک سال بعد در دبیرستان شاهپور رشت مشغول به تدریس شد. سپس به تدریس ریاضیات (مشخصاً هندسه) در مدارس انزلی پرداخت و در شهریور ۱۳۲۵ با پایه‌ی یک دبیری به سمت دبیری دبیرستان‌های رشت منصوب شد.

وی در ادامه، به اداره‌ی فرهنگ تهران انتقال یافت و مأمور تدریس در دبیرستان‌های پایتخت ایران شد. ازگمی در فعالیت‌های صنفی، مشارکتی چشمگیر داشت و با جامعه‌ی مهرگان در تعامل بود.

او از سال ۱۳۳۴ در گروه‌های فرهنگی هدف، آذر، خزائلی و دیگر دبیرستان‌های تهران به تدریس پرداخت و در سال ۱۳۳۹ با همکاری باقر امامی، غلامرضا بهنیا و پرویز شهریاری، گروه فرهنگی «خوارزمی» را تأسیس کرد. ازگمی در این گروه که از مجموعه‌های فرهنگی موفق و مشهور ایران به شمار می‌رفت، مسئولیت دپارتمان ریاضی را بر عهده داشت. وی سرانجام در بهمن ماه ۱۳۷۶ دیده از جهان فروبست و در گورستان سلیمانداراب رشت به خاک سپرده شد. از او دو فرزند به نام‌های هوشنگ و مریم به یادگار مانده است. تألیفات و ترجمه‌های محمدباقر ازگمی جمعاً شامل ۵۲ عنوان کتاب می‌شود و از جمله عبارت است از:

۱. دوره‌ی کامل ریاضیات دبیرستانی (مجموعه علوم)، حل المسائل ریاضیات دبیرستانی (۴۲ مجلد) با همکاری باقر امامی، غلامرضا بهنیا و پرویز شهریاری.

۲. ترجمه‌ی حل المسایل هندسه «دسکرپتیو» در ۲ جلد.
۳. تألیف حل المسایل هندسه ترسیمی و رقومی و جبر در ۵ جلد.
۴. تألیف حل المسایل هندسه‌ی کنکور با همکاری پرویز شهریاری در یک مجلد.
۵. ترجمه‌ی حل المسایل متمم هندسه با همکاری احسان قوام‌زاده در یک مجلد.
۶. ترجمه‌ی روش حل المسایل هندسه با همکاری غلامرضا بهنیا در یک مجلد.
۷. اثری انتشار نیافته به نام پژوهش‌هایی در علم حساب.

منبع: یاد آرز شمع مرده یاد آر، ماهنامه گیله‌وا، تواب کمایی، شماره ۴۲، سال ششم، بهار ۷۷.

www.tabarestan.info

مهدی ایران‌پور اصلی

به سال ۱۲۸۹ در رشت متولد شد. وی پس از گذراندن دوره‌ی کارآموزی کلاس آموزگاری که از طرف وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه در رشت تشکیل شده بود، در سال ۱۳۱۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد.

نامبرده از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

مدیر و آموزگار نخستین دبستان دولتی خمام که بعدها به نام دبستان اتفاق نامیده شد (از ۱۳۱۴/۱۲/۲۸ تا سال ۱۳۱۶)، آموزگار دبستان اشرفیه‌ی لاهیجان و بازرس

دبستان‌های اطراف لاهیجان (از ۱۳۱۶/۶/۱۶ لغایت ۱۳۱۸/۸/۱۸)، آموزگار دبستان فردوسی بندرپهلوی (از تاریخ ۱۳۱۸/۸/۱۸ تا ۱۳۱۹/۷/۲۷)، آموزگار دبستان کشاورزی لاهیجان (از ۱۳۱۹/۷/۲۷ تا شهریور ۱۳۲۰)، مدیر و آموزگار دبستان سنایی غازیان (از شهریور ۱۳۲۰ تا سال ۱۳۲۲) و معلم دبستان‌های علمیه و فاریابی و صدر رشت (از شهریور ۱۳۲۲ تا سال ۱۳۴۴).

مهدی ایران‌پور اصلی پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۴۴ با پایه‌ی ۹ آموزگاری بازنشسته شد. او از جمله فرهنگیان پرتلاش گیلان بود و خاطرات

دانش آموختگان آن زمان مؤید این مدعاست.

مهدی ایران‌پور در سال ۱۳۰۴ در عنفوان جوانی، در یکی از تظاهرات مردمی شهر رشت که در میدان شهرداری (بلدیه‌ی سابق) برگزار شده بود، شرکت داشت. از آن جایی که این تظاهرات به خشونت گرائیده و مأموران انتظامی به عده‌ای تیراندازی کرده بودند، این فرهنگی از ناحیه‌ی هر دو پا مورد اصابت گلوله قرار گرفت و به وسیله‌ی مردم حاضر در صحنه، به بیمارستان آمریکایی رشت برده شد. پای چپ ایران‌پور پس از ماه‌ها معالجه توسط دکتر فریم جراح و طبیب معروف، مورد مداوا قرار گرفت ولی پای راست او از ناحیه‌ی بالای زانو قطع شد و ایران‌پور تا پایان عمر از این بابت رنج می‌کشید.

مهدی ایران‌پور اصلی عاقبت در ۱۳۴۹/۱۱/۲۷ دیده از جهان فرویست. از این فرهنگی فقید هفت فرزند به نام‌های: ابراهیم، اسماعیل، علیرضا، هادی، محمدکاظم، معصومه و زهرا به یادگار مانده است. فرزندان اول، ششم و هفتم مرحوم ایران‌پور نیز بازنشسته‌ی آموزش و پرورش‌اند.

محمدرضا انصار

به سال ۱۲۹۳ از خانواده‌ی گیلانی در نجف زاده شد. وی تحصیلات حوزوی خود را ابتدا نزد پدرش آیت‌الله احمد انصار و سپس در حوزه‌ی علمیه‌ی قم و مسجد سپهسالار تهران پشت سر نهاد و در سال ۱۳۱۳ در اولین سال شروع به کار دانشگاه تهران در رشته‌ی معقول و منقول این دانشگاه پذیرفته شد.

انصار در سال ۱۳۱۷ به عنوان یکی از اعضای اولین گروه فارغ‌التحصیلان دانشگاه تهران موفق به دریافت لیسانس در رشته‌های معقول و منقول و ادبیات فارسی شد. نامبرده در سال ۱۳۱۷ به استخدام وزارت معارف و

اوقاف و صنایع مستظرفه درآمد و تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

دبیر مدارس بیرجند در استان خراسان (از سال ۱۳۱۷ تا سال ۱۳۱۸)، دبیر مدارس استان مازندران (از سال ۱۳۱۸ تا سال ۱۳۱۹)، دبیر دبیرستان‌های فاریابی و شاهپور و رهنمای سعادت نسوان و محمدرضا شاه پهلوی رشت (به‌طور کلی از سال ۱۳۲۱ تا ۱۳۴۱)، دبیر ادبیات فارسی دبیرستان‌های طبری و سعیدالعلما و دانشسرای مقدماتی تهران (از سال ۴۱ تا سال ۴۷)، رییس دبیرستان شاهپور رشت (طی دو دوره‌ی یک ساله در اوایل دهه ۱۳۳۰).

انصار پس از ۳۰ سال خدمت فرهنگی در سال ۱۳۴۷ بازنشسته شد و در دوران بازنشستگی، به دانشجویان ادبیات تدریس می‌کرد.

وی شعر هم می‌سرود. دفتر شعری به نام انصارنامه از او برجای مانده است. انصار همچنین با مطبوعات گیلان همکاری قلمی داشت و مقالاتش در نشریاتی چون: طالب حق، راه حق و گیلان امروز به چاپ می‌رسید. ناگفته نماند که وی زمانی به انتشار شب‌نامه‌ی رشت (که نشریه‌ای ادواری بود) مبادرت می‌ورزید.

انصار در سال‌های پایانی عمر، در تعامل با فرهنگستان دهخدا، تهران، غلط‌گیری لغت‌نامه‌ی جامع دهخدا را بر عهده داشت که با مرگ او در سال ۱۳۸۰، این تحقیقات نیمه‌تمام ماند.

از محمدرضا انصار سه فرزند به یادگار مانده است: عبدالرضا (پزشک متخصص جراحی و صاحب کلینیک پزشکی در آلمان)، احمدرضا (فارغ‌التحصیل مقطع دکترای داروسازی از پادوای ایتالیا) و حامد رضا (کارشناس ارشد معماری و دارای تخصص شهرسازی).

شعر زیر که در تقبیح شرکت سابق نفت سروده شده، از اوست:

از بساط ظلم تو ای شرکت غاصب فکارم

جور بی حد رانده‌ای زینرو دگر زارست کارم

نفت و مال و جان ما یکسر ربودی ای ستمگر

زین جهت مانند درویشان پریشان روزگارم

فتنه‌ها برپا نمودی ظالما! دیگر چه خواهی

دست بردار از سرم ننما دگر این سان شکارم

گر فریب دوستی خوردم نخواهم خورد زین پس

چونکه بنموده است آقای مصدق هوشیارم

محمد رضا ادیب

فرزند شیخ مرتضی ادیب و دبیر خط دبستان‌ها و دبیرستان‌های رشت بود. او از جمله در دبیرستان‌های شاهرور و ضمیمه‌ی دانشسرای مقدماتی پسران و دبستان عسجدی به فعالیت آموزشی مشغول بود.

وی علاوه بر خوشنویسی، طبع شعر نیز داشت و در تابلونویسی و خلق هنرهای دستی هم توانمند بود. مرگ زود هنگام ادیب در ۲۲ بهمن سال ۱۳۲۷ اتفاق افتاد و دانش‌آموزان و همکاران او را که در آیین خاکسپاری‌اش حضوری چشمگیر داشتند، بسیار متأثر کرد.

میرزا محمد رضا ادیب سه فرزند دختر و دو فرزند پسر داشت که پسر دوم او عسکر ادیب، صاحب کافه‌ی قدیمی نوشین رشت بود.

بر سنگ مزار او در آقا سید جلال‌الدین آستانه‌ی اشرفیه چنین حک شده است:

به روز ۲۲ بهمن سنه‌ی ۲۷ گرفتم	ز جهان راه جاودانی را
گذار کن ز مزارم بخوان تو فاتحه‌ای	ز روح پاک ببین طائر جنانی را
نبود چون که وفا روزگار فانی را	به خاک می‌سپرم ایام زندگانی را
محمد رضا نام داشتم به جهان	ادیب گردیده‌ام شهرت جهانی را
به روی خاطر کس چرخ دون نمی‌گردد	چه اعتماد کنی گردش نهانی را

نصرت‌الله ادیب رحیم‌آبادی

فرزند محمد حسین ادیب رانکوهی (از فرهنگیان متقدم گیلان) به سال ۱۳۳۵ هجری قمری در رحیم‌آباد رودسر متولد شد.

دوران مقدماتی تحصیل را در دبستان حافظ رودسر به پایان برد و ضمن خدمت، تصدیق‌نامه‌ی پایان دوره‌ی اول متوسطه را دریافت کرد. او در خرداد ۱۳۱۶ به کار مشغول شد و در سال ۱۳۱۸ رسماً به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد. ادیب از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار پایه‌های پنجم و ششم دبستان همت رحیم‌آباد، حسابدار و دفتردار فرهنگ رودسر، آموزگار پایه‌های پنجم و ششم دبستان شش کلاسه‌ی خیام بی‌بالان (در حومه‌ی کلاچای)، مدیر دبستان پل‌رود کلاچای، مدیر دبستان پیرمحلّه‌ی رودسر، مدیر دبستان همت رحیم‌آباد، کارمند اوقاف و دایره‌ی کارگزینی فرهنگ رودسر و مدیر دبستان همت رحیم‌آباد. نامبرده در آبان ماه سال ۱۳۴۶ بازنشسته شد. عاقبت در سال ۱۳۸۵ درگذشت. از نصرت‌الله ادیب رحیم‌آبادی یازده فرزند (هفت پسر و چهار دختر) به نام‌های طاهره، محمدحسین، محمدحسن، محمدعلی، علیرضا، ملوک، معصومه، محمود، ساسان، زهرا و مهدی به یادگار مانده است. فرزندان اول، دوم، ششم و نهم او فرهنگی‌اند.

ملوک انزانی

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت اخذ کرد و در سال ۱۳۱۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. تدریس در دبستان‌های رودکی و ایران رشت از جمله سمت‌های آموزشی او به شمار می‌آید. انزانی در سال ۱۳۴۲ به دلیل بیماری، تقاضای بازنشستگی داد و پس از موافقت آموزش و پرورش، به تهران کوچ کرد و تا هنگام وفات - ۱۳۸۲ - در این شهر زندگی کرد.

راضیه اخوین محمدی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. او در سال ۱۳۱۸ از دانشسرای مقدماتی دختران رشت دیپلم گرفت و در شهریور ماه ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد.

اخوین تمام دوران خدمت خود را در دبستان دخترانه‌ی مهر رشت سپری کرد؛ در ۱۲ سال آغازین خدمت، در سمت آموزگار و در ۱۸ سال دیگر، به عنوان مدیر این دبستان به فعالیت پرداخت.

دبستان مهر در هنگام مدیریت او به یکی از مدارس موفق رشت تبدیل شد و درصد قبولی دانش‌آموزان آن به

طرز قابل‌توجهی افزایش یافت. راضیه اخوین محمدی به مناسبت این موفقیت، چندین بار توسط مدیران کل وقت آموزش و پرورش گیلان مورد تجلیل قرار گرفته و تقدیرنامه دریافت کرد. نامبرده پس از سی سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در مهرماه ۱۳۴۹ بازنشسته شد. اخوین علاوه بر فعالیت در اداره‌ی آموزش و پرورش، در جمعیت‌های خیریه نیز فعالیت داشت و در سال ۱۳۴۴ به دنبال تلاش‌های بی‌وقفه‌اش در مبارزه با بیماری شبه وبا، توسط مهدی قریب، مدیر کل وقت آموزش و پرورش استان گیلان قدردانی شد. ثمره‌ی ازدواج او با همکار فرهنگی‌اش، ایرج اسفندیاری، چهار فرزند به نام‌های فاطمه، امان‌الله، زهرا و نعمت‌الله است.

راضیه اخوین محمدی عاقبت در مهر ماه سال ۱۳۶۱ درگذشت.

ابوالقاسم ابراهیمی موقر (ابراهیمی طوطی سابق)

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و دیپلم‌اش را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دریافت کرد. ابراهیمی موقر به دنبال دریافت دیپلم کامل ادبی در سال ۱۳۳۱ ادامه تحصیل داد و نهایتاً در سال ۱۳۳۵ مفتخر به اخذ لیسانس تاریخ و جغرافی و علوم انسانی از دانشکده ادبیات دانشگاه تهران شد.

نامبرده در سال ۱۳۲۰ با داشتن دیپلم دانشسرای مقدماتی به استخدام اداره کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه نمود: آموزگار دبستان‌های بندرانزلی و نشتارود و شهسوار، آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های دقیقی و صدر)، معلم دبستان‌های سعادت و فرهنگ تهران، دبیر علوم انسانی دبیرستان‌های فرهنگیان و پروین اعتصامی و هفده دی رشت و دبیر دبیرستان‌های تهران ابراهیمی موقر در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد و از سال ۱۳۶۴ تا سال ۱۳۷۲ با عضویت در گروه تاریخ دفتر برنامه‌ریزی و تألیف کتب درسی به اصلاح و ویرایش کتب دبیرستانی مشغول شد.

او عاقبت در ششم بهمن ۱۳۷۳ درگذشت. از این فرهنگی فقید چهار فرزند پسر به یادگار مانده است: محمدرضا (بازنشسته‌ی تأمین اجتماعی)، علیرضا (بازنشسته‌ی تأمین اجتماعی)، سعید (شاغل در شرکت ایران ترانسفومی زنجان) و ساسان (فارغ التحصیل رشته‌ی کامپیوتر در توکیوی ژاپن).

عباسعلی انزانی

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۳۲ از دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران در مقطع کارشناسی فارغ‌التحصیل شد. انزانی در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی سی و چهار ساله‌ی خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان بوذرجمهری انزلی، معلم مدارس تهران (ضمن تحصیل در دانشگاه) و معاون دبیرستان شاهپور رشت. انزانی هم‌چنین سال‌ها کارشناس حقوقی

آموزش و پرورش گیلان بود.

او عاقبت در مهر ماه ۱۳۶۹ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک عباسعلی انزانی با حاجیه فاطمه وحید عصر، سه فرزند است: حمید (مهندس کشاورزی)، حمیده (مهندس برق و الکترونیک) و حامده (مهندس کامپیوتر).

ابراهیم اکبرزاده

به سال ۱۳۰۰ در رشت و در خانواده‌ای ریشه‌دار متولد شد. پدرش علی اکبرزاده از نخستین کسانی بود که روبروی مدرسه‌ی نائب‌الصدر رشت کارخانه‌ی سیگار احداث کرد. اکبرزاده تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان ملی شرف و دبیرستان ملی تربیت رشت گذراند و با ورود به دانشسرای مقدماتی پسران، این دوره‌ی آموزشی را نیز در سال ۱۳۲۱ به پایان برد. نامبرده در سال ۱۳۲۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد:

رییس دبستان فردوسی بندرانزلی، رییس و مدرس

دبیرستان‌های شمس صومعه‌سرا و ترقی فومن، رییس و دبیر آموزشگاه‌های سیاهکل و رودبار، و دبیر دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های اسلامی و رضا جعفری). اکبرزاده سرانجام در سمت مدرس دبیرستان رضا جعفری رشت بازنشسته شد.

او علاوه بر تدریس، نویسندگی و روزنامه‌نگاری نیز می‌کرد و در حداث سال‌های ۱۳۲۲ تا ۱۳۲۴ سلسله نوشته‌هایی را با دغدغه‌های میهنی انتشار داد که بخشی از این مطالب در ۱۳۲۴/۸/۲۸ در وقایع و حقایق شهریور به چاپ رسید.

از اکبرزاده دست‌نوشته‌هایی نیز برجای مانده است. وی در تیر ماه ۱۳۸۲ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با زهرا سمیعی (فرزند مرحوم سمیع سمیعی، صاحب امتیاز روزنامه‌ی سمیع) ۱۰ فرزند است به نام‌های: حسن، جمال، سروش، سهیل، اکبر، ساسان، صدیقه، سوسن، سپیده و کمالیان. فرزندان سوم و دهم این فرهنگی فقید نیز به خدمت آموزش و پرورش درآمدند.

انیس اخوان رجیبی

به سال ۱۳۰۲ در رشت به دنیا آمد. تحصیلات ابتدایی خود را در دبستان‌های ناموس و نواختران رشت گذراند و در سال تحصیلی ۲۱-۱۳۲۰ از دانشسرای دختران رشت فارغ‌التحصیل شد^۱.

وی در ۱۳۲۱/۸/۱۶ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر دوره‌ی اول دبیرستان‌های شاهدخت و فروغ و هفده‌ی دی^۲ رشت (در سال‌های اولیه‌ی کار) و معاون دبیرستان شاهدخت رشت. (هم‌زمان با مدیریت پروین سمیعی).

نامبرده پس از ۳۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۲/۸/۱۶ بازنشسته شد. انیس اخوان رجیبی دارای پنج فرزند با نام خانوادگی «صادقی» است: هما (پزشک متخصص مغز و اعصاب و آنسفا لوگرافی از آمریکا)، هادی (لیسانسیه‌ی حسابداری)، مهدی (لیسانسیه‌ی زبان آلمانی)، لقا (مهندس طراحی و نساجی) و مجید (مهندس کامپیوتر در آمریکا).

پی‌نوشت:

۱. انیس اخوان با احراز رتبه‌ی اول در بین فارغ‌التحصیلان دانشسرای مقدماتی از بورس تحصیلی دانشسرای عالی تهران برخوردار شد ولی خانواده‌ی او تحت تأثیر فرهنگ مرسوم آن زمان که تحصیلات عالی‌ی دوشیزگان را امری ناپسند می‌شمرد، از ادامه‌ی تحصیل او ممانعت کرد.
۲. اخوان در دبیرستان‌های مزبور دروسی چون فیزیک، شیمی، ریاضی و زبان فرانسه تدریس می‌کرد.

انام‌الدین انصاری

در سال ۱۳۰۲ در تالش متولد شد. دوران مقدماتی تحصیل را در دبستان سعدی انزلی گذراند و در ۱۳۲۲/۷/۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. وی ضمن خدمت، کلاس‌های کارآموزی آموزگاران دبستان‌های روستایی گیلان و مربی‌گری پیشاهنگی را نیز با موفقیت پشت سر گذاشت.

انصاری از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

معلم دبستان سپه‌پور رضوانشهر (در هنگام مدیریت طاهر فرهی)، معلم دبستان چهار کلاسه‌ی گلریز در پره‌سر تالش، آموزگار دبستان پسرانه‌ی دانش اسالم، آموزگار دبستان پسرانه‌ی شش کلاسه‌ی اردجان تالش، معلم دبستان هندخاله‌ی فومن، معلم دبستان پسرانه‌ی طلوع طاهرگوراب، معلم دبستان آدینه‌ی جمعه‌بازار، معلم دبستان ملی اسلامی رشت، کارمند اداره‌ی آموزش ابتدایی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، معلم و ناظم

و دفتردار دبستان نمونه (حسن حجتی بعدی) رشت، معاون و دفتردار دبستان عنصری رشت (در زمان مدیریت محمدعلی میرهن شفیعی و محمود جعفری هیری)، بازرس سپاه دانش، متصدی توزیع کتب و مجلات درسی و متصدی رسیدگی به گزارش‌های راهنمایان تعلیماتی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان.

وی پس از ۳۱ سال و شش ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی در ۱/۸/۱۳۵۳ در سمت راهنمای تعلیماتی بازنشسته شد. او در طول دوران کاری خود به فعالیت مطبوعاتی نیز مشغول بود و مقالاتی را در نشریات: رزم گیلان، یغما، طلوع اسلام و طوفان شرق منتشر ساخت.

انام‌الدین انصاری دارای پنج فرزند است: طلیمه (فرهنگی بازنشسته)، عالیه (فرهنگی بازنشسته)، فریده (کارشناس پرستاری)، سوسن (لیسانسیه‌ی پرستاری) و سعید (مهندس راه و ساختمان از دانشگاه علم و صنعت تهران و ساکن کانادا).

منیرهمایون انصاری فومنی

به سال ۱۳۰۹ در صومعه‌سرا متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در رشت گذراند و گواهی‌نامه‌های دانشسرای مقدماتی و دیپلم ششم ادبی را در این شهر اخذ کرد. وی با تکمیل تحصیلات خود در سال ۱۳۳۸ موفق به اخذ لیسانس حقوق قضایی از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران شد. انصاری در ۱۳۲۳ با داشتن گواهینامه‌ی

کمک آموزگاری، چند ماه در کلاس چهارم دبستان ملی تمدن رشت تدریس کرد و در سال ۱۳۲۴ رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. وی از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

معلم دبستان شمس صومعه‌سرا (طی دو سال اولیه‌ی کار)، معلم دبستان‌های عنصری و سروش رشت، آموزگار دبستان هفده دی رشت (از ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۱)، دبیر دبیرستان‌های شاهدخت و هفده دی و فروغ و بانوان رشت (از ۱۳۳۱ تا ۱۳۳۸)، سرپرست دبیرستان بانوان رشت (در تابستان ۱۳۳۶)، سرپرست کاروان ورزشی

دختران دانش آموز گیلان در مسابقات قهرمانی آموزشگاه‌های کشور (اصفهان - ۱۳۳۹ / این دوره از مسابقات، کاپ اخلاق نصیب دختران ورزشکار گیلانی شده بود)، دبیر شورای ورزشی بانوان (از بهمن ۱۳۳۹)، سرپرست کاروان ورزشی دختران دانش آموز گیلان (رضائیه - ۱۳۴۲)، سرپرست و مدیر و مدرس دبیرستان هفده دی رشت (از ۱۳۳۸ تا ۱۳۴۶) و مدرس زبان فرانسه در کلاس‌های منشی‌گری دبیرستان آزم تهران (از ۱۳۴۶ تا ۱۳۵۵ - انصاری در ۳۰ ژوئن ۱۹۷۱ میلادی یک دوره کلاس‌های زبان فرانسه را در انستیتو ایران و فرانسه گذراند و دیپلم مربوطه را دریافت کرد). نامبرده سرانجام در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد. او در انجام خدمات اجتماعی نیز پیشتاز بود و از جمله در سمت‌های: عضو علی‌البدل انجمن حمایت از زندانیان رشت (۱۳۴۴)، مشاور دادگاه اطفال شهرستان رشت (۱۳۴۵) و دبیر اول کمیته‌ی شورای عالی زنان (سازمان زنان بعدی - از ۱۳۴۲ تا ۱۳۴۶) فعالیت می‌کرد. انصاری بانویی سخنور و خطیب بود و خاطره‌ی نطق‌های اثرگذار او که از جمله به دو مناسبت انتشار مجله‌ی زن روز و تودیع فتحعلی پورپرویز (از مدیران کل کاردان آموزش و پرورش گیلان) ایراد شد، هم‌چنان در ذهن مردم رشت زنده است. لازم به یادآوری است که به مناسبت انتقال انصاری به اداره‌ی فرهنگ تهران، مجالس تودیع مختلفی در رشت توسط فرهنگیان، سازمان زنان گیلان و انجمن‌های همکاری خانه و مدرسه برگزار شد و طیف گسترده‌ای از دوستان این فرهنگی دلسوز و فاضل، او را تا پایانه‌ی شهر بدرقه کردند. منیر همایون انصاری فومنی اکنون در تهران، دوران بازنشستگی را سپری می‌کند.

سلطنت اصغر سمیعی

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و دوره‌ی کارآموزی خانه‌داری را نیز با موفقیت گذراند. سمیعی در ۱۳۲۵/۸/۱۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: هنرآموز خیاطی دبستان‌های: زاله، پیک سعادت، رازی، امیرکبیر، عدالت و ایران رشت، دفتر داری دبیرستان شاهدخت رشت و معاون دبستان ایران رشت. نامبرده هم‌چنین در سازمان زنان و جمعیت شیر و خورشید سرخ (هلال احمر) رشت نیز فعالیت داشت و از مریبان شیر و خورشید سرخ بود.

سلطنت اصغر سمیعی با ۲۶ سال و ۱۱ ماه و ۱۹ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی در ۱۳۵۲/۸/۱ بازنشسته شد و عاقبت در بیست و یکم تیر ماه ۱۳۸۲ درگذشت. از او سه فرزند به نام‌های سوریه، مصطفی و سامیه مردادپان به یادگار مانده است.

دکتر عباس اخوین محمدی

فرزند زین‌العابدین محمدآف (از بازرگانان سرشناس دوران روسیه‌ی تزاری) به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و با ادامه‌ی تحصیل در دانشسرای عالی و دانشگاه تهران در سال ۱۳۵۵ موفق به اخذ دکترای ادبیات فارسی از دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران شد.

اخوین محمدی در سال ۱۳۲۵ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

دبیر دبیرستان‌های رشت، دبیر دبیرستان‌های تهران، مدرس آموزشگاه‌های خمین و محلات (طی ۴ سال)، دبیر دبیرستان‌های: دارالفنون، عبرت، امیرکبیر، خاقانی، شاه‌رضا، اتفاق، رهنما، رازی و هدف در تهران (اخوین تا پیش از تدریس دوباره در مدارس تهران، بنا به دلایل سیاسی منتظر خدمت شده بود، تا این که با وساطت استاد عباس اقبال آشتیانی بار دیگر اجازه‌ی تدریس در مدارس تهران به او داده شد)، کارشناس ارزشیابی کتاب‌های درسی، مدرس دانشسرای عالی سپاه دانش و سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ، مدرس دانشکده‌ی کشاورزی دانشگاه تهران، مدرس مدرسه‌ی عالی پارس، کارشناس هماهنگی و برنامه‌ریزی تربیت معلم و دانشسراها، کارشناس آیین نامه‌های درسی، مأمور نظارت بر اجرای آزمون‌های درسی دانش آموزان استان گیلان (در شهرهای رشت، فومن، لاهیجان صومعه‌سرا و رودبار، در سال ۱۳۴۹)، کارشناس ارشد سازمان پرورش استعدادها در خشان (از سال ۵۶) و کارشناس هماهنگی و برنامه‌های سازمان ارزشیابی کتب درسی. وی در سال ۱۳۵۷ بازنشسته شد. دکتر اخوین به فعالیت‌های فرهنگی زیر هم اشتغال داشت:

همکاری در تهیه و تدوین فرهنگ فارسی معین، همکاری در تهیه و تدوین لغت‌نامه‌ی دهخدا، تحقیق در دیوان سوزنی سمرقندی به لحاظ مردم‌شناسی و شناخت فرهنگ عامه‌ی ایران (دکتر عباس اخوین در این پژوهش بیش از هفت هزار فیش برای مرکز مردم‌شناسی ایران تهیه کرده بود)، همکاری با استاد بدیع‌الزمان فروزانفر در فیش‌برداری و تدوین کتاب کلیات شمس یا دیوان کبیر، تحقیق در دستور زبان فارسی و انتشار مقالاتی در این باب تحت عناوین:

– کاربرد ضمائر به جای یکدیگر در جملات فارسی.

– صفات و مصطلحات ترکیبی با ضمائر مشترک (خود، خویش، خویشان) در زبان فارسی.

– رابطه‌ی ضمائر و افعال با فاعل‌هایشان در جملات فارسی.

– واژه‌های پرسش در زبان فارسی.

– کنایات در دستور زبان فارسی.

دکتر عباس اخوین محمدی در طول دوران خدمت فرهنگی خود با چهره‌های برجسته‌ای مانند دکتر محمدعلی مجتهدی، دکتر محمود بهزاد، احمد آرام، جلال آل احمد، دکتر محمدجواد باهنر، آیت‌الله دکتر سیدمحمد بهشتی، زین العابدین مؤتمن و پرویز شهبازی همکاری می‌کرد. برخی مقالات او در نشریات ادبی معتبر ایران به چاپ رسیده است.

نامبرده پس از یک عمر تلاش در عرصه‌های فرهنگ و پژوهش و آموزش، عاقبت در

بهمن ماه ۱۳۸۰ دیده از جهان فرو بست. او را در گورستان سلیمانداراب رشت، در کنار آرامگاه میرزا کوچک خان جنگلی به خاک سپردند.

از دکتر اخوین سه فرزند به یادگار مانده است: آزم (دارای دکترای علوم آزمایشگاهی شاغل در بخش میکرواینجکشن IVF بیمارستان دولتی اوتواوی کانادا)، حمید (دارای دکترای پزشکی، متخصص طب سوزنی و شاغل در پزشک قانونی شهرستان رشت) و هومن (گرافیست، دانش آموخته‌ی آکادمی سوجوک مسکو و هیپنوتراپیست).

پی‌نوشت: دکتر عباس اخوین محمدی در دوران دانشجویی خود در محضر استاد ابراهیم پور داوود تلمذ کرد. او در یادآوری خاطرات حشر و نشر با دکتر پورداوود، از جمله خاطره‌ی بازدید از تخت جمشید را در معیت ایشان باز می‌گفت. به تصریح اخوین، استاد پورداوود حین توضیحاتی که در باب تخت جمشید می‌داد به ناگاه متوجه‌ی صدایی خوش و آوازی دلنشین شد که از پشت یکی از ستون‌های تخت جمشید به گوش می‌رسید. پورداوود با اشتیاقی فراوان، صدا را تعقیب کرد و متوجه‌ی حضور تاج اصفهانی شد.

ایرج اسفندیاری

به سال ۱۳۰۲ در رشت به دنیا آمد. در سال ۱۳۲۴ از دانشسرای مقدماتی پسران فارغ‌التحصیل شد و سرانجام دیپلم طبیعی گرفت. اسفندیاری در آبان ماه سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان پروین غازیان انزلی، معلم دبستان عنصری رشت و دبیر مواد درسی عربی، تاریخ و جغرافیا و ادبیات فارسی در دبیرستان‌های: نوربخش، انوشیروان دادگر، روشنک، مهد دانش، جامی و علی‌اصغر عدالت رشت.

نامبرده در سال ۱۳۵۷ بازنشسته شد و عاقبت در خرداد ماه ۱۳۸۳ درگذشت. ثمره‌ی ازدواج ایرج اسفندیاری با همکار فرهنگی خود، راضیه اخوین محمدی (مدیر پیشین دبستان مهر رشت)، چهار فرزند است: فاطمه (لیسانسیه‌ی بهداشت مری)، امان‌الله (مهندس برق)، زهرا (لیسانسیه‌ی مترجمی زبان انگلیسی) و نعمت‌الله.

حمدالله ابراهیمی

به سال ۱۳۰۲ در آستارا تولد یافت. در خرداد ۱۳۲۴ دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران تهران دریافت کرد و در مهر ماه همان سال به خدمت فرهنگ درآمد. وی در دوران خدمت خود، در سمت‌های زیر فعالیت کرد: مدیر و دبیر شاغل در فرهنگ محلات (طی سه سال آغازین خدمت)، آموزگار و ناظم دبستان رودکی رشت (از ۱۳۲۷ تا ۱۳۳۷)، مدیر دبستان وکیل رشت (از ۱۳۳۷ تا ۱۳۵۲) و راهنمای تعلیماتی دبستان‌های رشت (در اواخر خدمت). نامبرده پس از ۳۱ سال سابقه فعالیت فرهنگی، در تیر ماه ۱۳۵۵ بازنشسته شد و از تاریخ بازنشستگی تا آبان ۱۳۵۸، در کمیته ملی پیکار با بی‌سوادی فعالیت کرد. ناگفته نماند که او در طول دوران کاری خود چندین تقدیرنامه از سوی مقامات فرهنگی و اجتماعی استان دریافت کرد. حاصل ازدواج ابراهیمی با همکار فرهنگی خود، هاجر بلانش سودمند رحیمی، چهار فرزند است: میترا (لیسانسیه‌ی حقوق سیاسی از هند)، محمد (کاردان فنی حرفه‌ای)، مینا و مهدی.

امان‌الله امانی فرد

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را در رشته‌ی ادبی از دبیرستان شاهپور رشت دریافت کرد و در سال ۱۳۳۶ در رشته‌ی تاریخ و جغرافیا از دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شد. امانی در دوران دانشجویی خود به مقام قهرمانی مسابقات وزنه‌برداری دانشگاه دست یافت و یکی از اعضای منتخب دانشگاه تهران جهت شرکت در مسابقات ورزشی ترکیه بود. وی در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ

گیلان درآمد و در سمت‌های آموزگار و دبیر، در آموزشگاه‌های رشت (از جمله در دبیرستان هفده دی) تدریس کرد.

نامبرده سرانجام در مهر ماه ۱۳۵۸ بازنشسته شد. ناگفته نماند که برادر او فتح‌الله امانی فرد، لیسانسیه‌ی حقوق قضایی و فرهنگی بوده و در سمت‌های رییس اداره‌ی آموزش و پرورش کوچصفهان و رییس دبیرستان‌های رشت خدمت می‌کرد.

امان‌الله امانی فرد دارای چهار فرزند تحصیل‌کرده است: خسرو (لیسانسیه‌ی بازرگانی)، نسرین (لیسانسیه‌ی بازرگانی)، نیما (دارای دکترای مکانیک و استادیار دانشگاه گیلان) و روزبه (لیسانسیه‌ی مدیریت).

www.tabarestan.info

ماهرخ بدری کوهی

فرزند میرزا لطفعلی قزوینی^۱ (از شخصیت‌های معارف پرور پیربازار) به سال ۱۲۸۰ در پیربازار تولد یافت. او جزء نخستین فارغ‌التحصیلان دبستان همت پیربازار بود. بدری کوهی به عنوان اولین معلم زن پیربازار، فعالیت آموزشی خود را در دبستان اسلام این منطقه شروع کرد و خود در سال ۱۳۰۳ اولین مدرسه‌ی دخترانه‌ی پیربازار را با دو کلاس درس و ۲۶ دانش‌آموز تأسیس و مدیریت کرد. ناگفته نماند که خواهر او کبری بدری کوهی نیز طی سال‌ها در سمت مدیر و معلم مدرسه‌ی اسلام به خدمت مشغول بوده و خواهرزاده او محمد بدری کوهی نیز از

سال ۱۳۳۲ تا سال ۱۳۴۱ معلمی و مدیریت این دبستان را برعهده داشته است.

اعضای خاندان این فرهنگی متقدم اکثراً از علاقمندان به قلمرو فرهنگ و ادب هستند و از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به: مهوش بدری کوهی (شاعر و نویسنده‌ی مقیم آلمان)، سعیده نجفی پیربازاری (فرهنگی بازنشسته) و سرور بدری کوهی (حسین‌زاده) از مدیران انتشارات پارس هخامنش و کتاب بدر اشاره کرد.

ماهرخ بدری کوهی پس از یک عمر تلاش فرهنگی عاقبت در ۱۳۷۷/۱۲/۱۴ درگذشت.

پی‌نوشت و منابع:

۱. میرزا لطفعلی قزوینی (بدری کوهی) فرزند میرزا حسین، زاده‌ی روستای فلار قزوین بود. او در جوانی به پیربازار مهاجرت کرد و به کار بندر و امور ترخیص کالا مشغول شد. نامبرده در سال ۱۲۹۹ ش. به همراه عده‌ای از فرهنگ دوستان پیربازار و با سرپرستی میرزا غلامرضا رضوی نیشابوری، اعانه‌ای بالغ بر ۲ هزار تومان برای تأسیس اولین مدرسه‌ی پیربازار که بعدها «اسلام» نامیده شد، جمع‌آوری کرد. میرزا لطفعلی عاقبت در سال ۱۳۰۹ وفات یافت. از او هفت فرزند دختر بر جای مانده بود. دختران این خادم فرهنگی، در گذشته، با احداث یک باب مدرسه در فلار قزوین نام او را بر مدرسه نهاده بودند.
- غلامی کفترودی، قاسم؛ آیینی پیربازار (نگاهی به سرزمین و مردم پیربازار)، صص ۱۶۵ - ۱۶۳.
- فائق، دکتر محمدعلی؛ ره‌آورد گیل ۲، انتشارات گیلان، پاییز ۷۸، صص ۷۶-۷۷.
- سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۱۳۳۷-۳۶، چاپ زرین‌رشت، صص ۴۲.

دکتر محمود بهزاد

دکتر محمود بهزاد، پدر زیست‌شناسی جدید ایران به سال ۱۲۹۲ در محله‌ی پیرسرای رشت متولد شد. پدرش شهدی علی فرنگی‌ساز از یاران نهضت جنگل بود و مادرش معصومه خانم در منزل خود مکتب‌خانه و کلاس قرآن داشت. بهزاد دوران ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان عنصری و دبیرستان شاهپور رشت گذراند و پس از اخذ دیپلم طبیعی، راهی دانشسرای عالی تهران شد و لیسانس خود را در رشته‌ی علوم طبیعی و تربیتی دریافت کرد و در سال ۱۳۲۸ از دانشگاه تهران دکترای داروسازی گرفت. محمود بهزاد در سال ۱۳۱۱ به

استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه درآمد و تا بازنشستگی از جمله سمت‌های زیر را بر عهده داشت:

معلم مدرسه‌ی موقوفه‌ی سمنان (طی یک‌سال اولیه‌ی کار)، معلم مدارس شاهپور و نظام کرمانشاه (طی ۵ سال)، دبیر زیست‌شناسی و طبیعیات دبیرستان‌های شاهپور و تربیت رشت (از ۱۳۲۱ تا ۱۳۲۴)، مدرس و مسئول آزمایشگاه و معاون دبیرستان البرز تهران (از

۱۳۲۴ تا ۱۳۳۰ و در زمان مدیریت دکتر محمدعلی مجتهدی، دبیر زیست‌شناسی دبیرستان دارالفنون تهران، مدرس علوم طبیعی و ادبیات در دبیرستان‌های هدف و فرانکوپرسان (رازی) تهران و مدرس روان‌شناسی مدرسه‌ی عالی دختران تهران. او در سال ۱۳۳۹ بازنشسته شد و از سال ۱۳۴۱ به ریاست سازمان کتاب‌های درسی منصوب شد. بهزاد هم‌چنین در سمت ویراستار موسسه‌ی فرانکلین از ۱۳۳۰ تا ۱۳۵۶ به ویرایش و ترجمه‌ی کتب علمی مشغول بود. او در طی ۶۵ سال پیایی در رشته‌های زیست‌شناسی، فیزیولوژی و ژنتیک در دبیرستان‌ها، دانشگاه تهران، دانشگاه ملی و دانشسرای عالی تهران به تدریس پرداخت و در رشته‌های علمی گوناگونی چون: تکامل ژنتیک، بیونیک، بیوشیمی، فیزیولوژی، داروسازی و موضوعات زیست محیطی تحقیق و پژوهش کرد.

این فرهنگی کوشاکه با سه زبان انگلیسی، فرانسه و آلمانی آشنایی داشت و به آسیموف ایران معروف بود، ترجمه و تالیف ۹۰ عنوان کتاب علمی و نگارش بیش از ۳۰۰ مقاله و ایراد سخنرانی در رشته‌های وابسته به زیست‌شناسی پزشکی و داروسازی را در کارنامه‌ی خود به ثبت رساند. بهزاد در عرصه‌ی تدوین کتاب‌های درسی ابتدایی، دبیرستانی و دانشگاهی نیز چهره‌ای شناخته شده بود. او در شهریور ۱۳۷۶ مفتخر به دریافت نشان عالی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران شد و در ۱۳۷۹/۹/۲۴ به پیشنهاد شورای علمی و با تصویب مجمع عمومی فرهنگستان علوم پزشکی به عضویت افتخاری این فرهنگستان نایل آمد. دکتر محمود بهزاد در سال‌های پایانی حیات خود، به فعالیت در داروخانه و همکاری با نظام پزشکی و انجمن داروسازان گیلان اشتغال داشت و از همکاران نشریه‌ی انجمن داروسازان گیلان (حکمت) بود. این فرهنگی پس از یک عمر کوشش پرثمر علمی عاقبت در هشتم شهریور ۱۳۸۶ درگذشت.

از دکتر بهزاد سه فرزند به یادگار مانده است: دکتر فرامرز (استاد بازنشسته‌ی زبان‌شناسی آلمانی و ایرانی در دانشگاه بامبرگ آلمان و مترجم آثار کافکا و برشت)، پریچهر (دستیار فنی پزشک در مونیخ آلمان) و هوشنگ (مهندس طراحی ساختمان از آلمان). فهرست کامل آثار دکتر محمود بهزاد به شرح زیر است:

تألیفات اختصاصی: ۱. بیولوژی برای همه (ناشر: حسین جعفریه دانش) ۲. آیا به راستی انسان زاده‌ی میمون است (چاپ چهارم، انتشارات امیرکبیر) ۳. بدن من (چاپ دوم، انتشارات

پیوند) ۴. علوم سال سوم دبستان‌های کشور (سازمان کتاب‌های درسی) ۵. علوم سال چهارم دبستان‌های کشور (سازمان کتاب‌های درسی) ۶. نکاتی چند درباره‌ی ژنتیک (چاپ دوم، انتشارات جاوید) ۷. نکاتی چند درباره‌ی فیزیولوژی عمومی (چاپ سهیل) ۸. نکاتی چند درباره‌ی فیزیولوژی اعصاب و غدد داخلی (چاپ دوم، چاپ سهیل) ۹. نکاتی چند درباره‌ی زیست‌شناسی (چاپ دوم، چاپ یکان) ۱۰. نکاتی چند درباره‌ی روانشناسی فیزیولوژیک (چاپ دوم، چاپ سهیل) ۱۱. داروین‌سیم و تکامل (چاپ نهم، انتشارات امیرکبیر). ۱۲. گیاه‌شناسی برای سال ششم طبیعی (ناشر: حسین جعفریه دانش). ۱۳. علم (چاپ چهارم، انتشارات طاعتی) ۱۴. روانشناسی حیوانی (انتشارات جاوید) ۱۵. تئوری تکامل و روانشناسی (چاپ دوم، انتشارات جاوید) ۱۶. مغز آدمی از دیدگاه روانشناسی (انتشارات جاوید) ۱۷. جانورشناسی (در ۱۶ جلد، دانشگاه آزاد ایران) ۱۸. قانون جنگل (انتشارات روزبهان) ۱۹. ابعاد انسانی نوع آدمی (انتشارات هدایت گیلان) ۲۰. بیوتکنولوژی (انتشارات هدایت گیلان) ۲۱. تندرستی و شادمانی (شرکت انتشارات علمی و فرهنگی).

تألیفات گروهی: ۱. علوم سال اول راهنمایی (سازمان کتاب‌های درسی) ۲. علوم سال دوم راهنمایی (سازمان کتاب‌های درسی) ۳. علوم سال سوم راهنمایی (سازمان کتاب‌های درسی) ۴. دوره‌ی کامل علوم طبیعی دبیرستان‌ها (یازده جلد، ناشر: حسین جعفریه دانش).

ترجمه‌های اختصاصی: ۱. راز وراثت (چاپ دوم، ناشر: حسین جعفریه دانش) ۲. قرن داروین (چاپ سوم، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی) ۳. اسرار مغز آدمی (چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۴. تن آدمی (چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۵. علم وراثت (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۶. رمز تکوین (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۶. اسرار بدن (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۸. زندگی ما به چه موادی بسته است (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۹. حیات و انرژی (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۱۰. بیوگرافی پیش از تولد (چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۱۱. فقط یک تریلیون (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۱۲. روانشناسی فیزیولوژیک (چاپ سوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۱۳. جهان از چه ساخته شده است (بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۱۴. سرگذشت زمین (چاپ چهارم، انتشارات نیل، دکتر بهزاد به دنبال تألیف این کتاب در سال ۱۳۳۹ در کاخ گلستان جایزه‌ی سلطنتی دریافت کرد) ۱۵. جهان چگونه آغاز شد (انتشارات امید) ۱۶. شناخت حیات (انتشارات دهخدا) ۱۷. زندگی گیاهی (انتشارات

پیروز) ۱۸. سرچشمه‌ی زندگی (چاپ دوم، انتشارات جاویدان) ۱۹. سرگذشت زیست‌شناسی (انتشارات امیرکبیر) ۲۰. زیست‌شناسی BSCS (انتشارات فرانکلین سابق) ۲۱. محدودیت‌های رشد (چاپ دوم، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۲۲. زمین در خطر (چاپ سوم، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۲۳. تکامل (سری طلایی، انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی) ۲۴. گیاه‌شناسی (سری طلایی، انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی) ۲۵. کانی‌های جهان (سری طلایی، انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی) ۲۶. وراثت و طبیعت آدمی (انتشارات پویش) ۲۷. پاولف (انتشارات خوارزمی) ۲۸. آیا به راستی مردان برتر از زنانند (انتشارات رودکی) ۲۹. جهان در سراشیبی سقوط (انتشارات سروش) ۳۰. دانشنامه‌ی عمومی (جهان‌اندازان، بیک ترجمه و نشر) ۳۱. زیست‌شناسی جدید (شرکت انتشارات علمی و فرهنگی) ۳۲. افسردگی (موسسه‌ی فرهنگی فاطمی) ۳۳. آسم (موسسه‌ی فرهنگی فاطمی) ۳۴. آلرژی (موسسه‌ی فرهنگی فاطمی) ۳۵. دیابت (موسسه‌ی فرهنگی فاطمی) ۳۶. شور هستی (زندگی‌نامه‌ی داروین، انتشارات مروارید).

ترجمه‌های گروهی: ۱. علم و زندگی (چاپ سوم، انتشارات سینا) ۲. آدمی حافظه، ماشین (شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۳. آقای تامپکینز در اندرون خود (شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۴. حیات در آسمان‌ها (چاپ دوم، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۵. زیست شیمی و رفتار (در دو جلد، بنگاه ترجمه و نشر کتاب) ۶. تنها یک زمین (شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۷. مبانی فارماکولوژی (چاپ چهارم، نشر دانش‌آموز) ۸. فرهنگنامه (هجده جلدی، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۹. فلسفه علمی (جلد اول، شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۱۰. کتاب‌هایی که دنیا را تغییر داده‌اند (شرکت سهامی کتاب‌های جیبی) ۱۱. روانشناسی و فضا (چاپ دوم، کتاب توکا) ۱۲. جانورشناسی (سری طلایی، انجمن ملی حفاظت منابع طبیعی) ۱۳. مرزهای دانش (کتابفروشی مرکزی) ۱۴. عروج انسان (شانزده جلد، دانشگاه آزاد ایران) ۱۵. هشت گناه بزرگ انسان متمدن (کتاب زمان) ۱۶. بیونیک (انتشارات سروش) ۱۷. پیدایش جهان و انسان (انتشارات سروش) ۱۸. فارماکولوژی در یک نگاه (انجمن داروسازان گیلان) ۱۹. ایمونولوژی در یک نگاه (انجمن داروسازان گیلان) ۲۰. فرهنگ علم (انتشارات مازیار) ۲۱. فرهنگ اندیشه (انتشارات مازیار) ۲۲. زندگی‌نامه‌ی دانشوران (شرکت انتشارات علمی و فرهنگی) ۲۳. علم چیست (مقدمه‌ی هر چهارده جلد کتاب دانش روز برای همه و ویرایش متن‌های آنها، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی).

تالیفات زیر چاپ: ۱. زیست‌شناسی WCB (انتشارات ضرغام) ۲. زمین‌شناسی نوین (انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی) ۳. گفتارهای فروید (انتشارات خوارزمی).

منابع:

۱. خبرنامه‌ی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران، سال چهارم، شماره‌ی دوم، تابستان ۱۳۸۰، صص ۱۱ - ۱۰.

۲. نشریه‌ی کتاب هفته، شماره ۱۶۸، شنبه ۲ اسفند ۱۳۸۲، ص ۱۱.

۳. مجله‌ی علمی پژوهشی تشخیص آزمایشگاهی، آذرودی ۱۳۷۸، شماره ۷، ص ۱۳.

تبرستان

www.tabarestan.info

قدیر بیشه‌بان

به سال ۱۲۸۶ در بندرانزلی تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را با احراز رتبه‌ی اول در دبستان دولتی نمره ۳ و مدرسه‌ی متوسطه‌ی فردوسی انزلی گذراند و در سال ۱۳۱۱ موفق به اخذ دیپلم از دبیرستان شاهپور رشت شد.

بیشه‌بان در سال ۱۳۱۲ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و کار خود را به عنوان دبیر دبیرستان‌های رشت آغاز کرد. او در سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود، مدرس دبیرستان‌های سعادت نسوان و فروغ بود و از جمله ریاضی، جبر و فیزیک

تدریس می‌کرد. وی در اوایل دهه‌ی ۱۳۲۰ عهده‌دار تدریس در دبیرستان ایزانشهر لاهیجان بود. بیشه‌بان در سال ۱۳۲۷ امتیاز دبیرستان ملی قآنی رشت را از محمود چمنی تحویل گرفت^۱ و حدوداً تا سال ۱۳۳۲ در سمت صاحب‌امتیاز و مدیر این آموزشگاه به کار خود ادامه داد. سپس امتیاز تأسیس دبیرستان ملی دانش را گرفت و این موسسه‌ی آموزشی را ابتدا در خیابان چراغ برق و سپس در کوی آفخرای رشت مستقر ساخت.

بیشه‌بان در اسفند ۱۳۳۴ با کسب مجوز از وزارت فرهنگ، دبیرستان دانش را به تهران انتقال داد و تا سال ۱۳۳۸ مدیر آن بود. او پس از لغو امتیاز این مدرسه، همزمان با تدریس در دبیرستان بابک تهران، امتیاز تأسیس دبستان پسرانه‌ی مرداویج را دریافت کرد و این دبستان

را در خیابان خزانه‌ی تهران بنیان گذاشت. وی چندی بعد به دنبال اختلاف با معاون وزیر فرهنگ، از پذیرش حکم دبیری استتکاف کرد و از این زمان تا پایان عمر فقط به تحقیق و مطالعه و نگارش مشغول شد.

بیشه‌بان علاوه بر فعالیت آموزشی به روزنامه‌نگاری نیز می‌پرداخت. او در فروردین ۱۳۲۷ همزمان با چهارمین دوره‌ی انتشار روزنامه‌ی صورت، ضمن همکاری تنگاتنگ با حسین نیکروان (مدیرمسئول روزنامه) مسئولیت انتشار ۱۲ شماره‌ی این نشریه را بر عهده گرفت و در کسوت صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول روزنامه‌ی گیلان زمین نیز از آذر ۱۳۲۸ تا مهر ۱۳۳۲ این روزنامه را منتشر کرد^۲. او هم‌چنین در روزنامه‌های روئین و بازار آثاری را به چاپ می‌رساند.

بیشه‌بان از فعالان حزب دموکرات گیلان بود و در این حزب در سمت‌هایی چون: کارمند کمیسیون تشکیلات ایالتی شهرستان رشت، عضو هیئت تحریریه‌ی روزنامه‌ی البرز (ارگان رسمی کمیته‌ی ایالتی گیلان) و رییس انتظامات و گارد نجات ملی به فعالیت می‌پرداخت. او در سال ۱۳۲۰ اولین اثر خود را که کتاب داستانی به نام «زرافشان» بود منتشر ساخت و در ادامه آثار دیگری را به نام‌های: دختر سوارکار (مجموعه‌ی داستان)، کارمند (آبان ۱۳۴۱)، سالنامه‌ی پیروزی (۱۳۴۳) و دانستنی‌های روز (دی ماه ۱۳۵۷) روانه‌ی بازار کتاب کرد. قدیر بیشه‌بان پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی عاقبت در ۱۳۶۸/۱/۱۵ درگذشت. از او شش فرزند به یادگار مانده است: محمد (بازنشسته‌ی وزارت دادگستری)، حمیده (لیسانسیه‌ی پرستاری و بازنشسته‌ی وزارت بهداشت و درمان و آموزش پزشکی و رییس سابق اداره‌ی پرستاری و مامایی گیلان)، پیروز (لیسانسیه‌ی بانکداری و بازنشسته‌ی بانک ملی ایران)، فرخنده (فوق‌لیسانس بیهوشی و دارای دکترای حرفه‌ای)، شیرزاد (مهندس پتروشیمی) و پروانه (فوق‌لیسانس مدیریت پرستاری).

پی‌نوشت:

۱. بشارتیان، مهدی، فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۱۳۲۷-۲۸، جلد اول، صص ۵۵-۵۷.
۲. نوزاد، فریدون، تاریخ جراید و مجلات گیلان، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، بهار ۱۳۷۹، صص ۱۴۶ و ۲۲۳ - ۲۲۱.

غلامرضا بهنیا (سلیمانی جوبنی سابق)

به سال ۱۲۹۹ در جوبنه‌ی رشت به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در مدرسه‌ی مبارکه‌ی اسلامی گذراند و در خرداد ۱۳۱۶ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت فارغ‌التحصیل شد. وی با تکمیل تحصیلات خود در سال تحصیلی ۲۹-۱۳۲۸ با رتبه‌ی اول به دریافت لیسانس ریاضی از دانشسرای عالی تهران توفیق یافت و به همین مناسبت یک قطعه مدال از درجه‌ی اول فرهنگ دریافت کرد.

بهنیا از سال دوم دبیرستان به‌طور غیررسمی و از آبان ماه ۱۳۱۸ به‌طور رسمی کار خود را در اداره‌ی معارف و

اوقاف گیلان آغاز کرد و ۸ ماه در یزد، دو سال در بندرانزلی^۱، دو سال در رشت^۲ و پنج سال (طی دو نوبت) در همدان به تدریس پرداخت. او در تهران در دبیرستان‌های وابسته به گروه‌های فرهنگی جاویدان، خوارزمی، هدف، آذر بابکان، جام‌جم و در مدارسی نظیر مروی، البرز، کیهان نو، فیروز بهرام، انوشیروان دادگر، پیشاهنگ، زاگرس، مدائن و تمدن تدریس کرد و در آموزشگاه‌های شبانه و کلاس‌های کنکور خزائلی، آذر، خوارزمی و جاویدان نیز درس داد. بهنیا در پلی‌تکنیک (دانشکده‌ی صنعتی) نیز طی یک سال به آموزش متمم جبر و آنالیز مشغول بود.

نامبرده در اوایل سال ۱۳۳۹ به پیشنهاد باقرامی تبریزی و با همراهی محمدباقر ازگمی و پرویز شهریاری، گروه فرهنگی خوارزمی را با سرمایه‌ای معادل ۷۵۰۰۰۰ ریال تأسیس کرد و در اواخر سال ۱۳۴۸ نیز با همکاری جمعی از دبیران پایتخت، گروه فرهنگی جاویدان را بنیان نهاد.

بهنیا با همکاری امامی، ازگمی، شهریاری و شیخ رضایی یک دوره‌ی کامل کتابهای ریاضی دانش‌آموزان دوره‌های اول و دوم متوسطه را در رشته‌های ریاضی، طبیعی و ادبی تألیف کرد و ضمن تعامل با مؤلفین مجموعه‌ی علوم، آثاری چون: حل‌المسائل مثلثات کنکور (اثر هوسن استاد دانشگاه کمبریج)، حل‌المسائل ریاضیات مقدماتی (ای - خ - سیواشنیسکی)، ترسیمات هندسی (اثر ژولیوس پترسن، استاد دانشگاه کپنهاگ) و راهنمای جبر کنکور و

جبر و آنالیز را شخصاً تألیف یا ترجمه کرد.^۳

وی در آبان ۱۳۴۳ بنا به تقاضای شخصی، با ۲۴ سال و ۱۱ ماه و ۲۸ روز سابقه‌ی کار، بازنشسته شد و تا تیر ماه ۱۳۵۸ کارکرد آموزشی خود را ادامه داد. بهنیا اکنون در تهران به مطالعه و تحقیق مشغول است.

ثمره‌ی ازدواج این فرهنگی با شهربانو آذرهوشنگ چهار فرزند است: بهجت، بهناز (فوق‌لیسانس جامعه‌شناسی و مددکار اجتماعی و کارشناس ارشد کودکان عقب‌مانده ذهنی و بدنی در آتوای کانادا)، بهزاد (فوق‌لیسانس مدیریت از دانشگاه لندن) و بهنام (دارای مدرک دکترا و استاد آمار و اقتصاد دانشگاه کارلتون در آتوای کانادا).

پی‌نوشت و منابع:

۱. بهنیا آموزگار دبستان انوری بندرانزلی بود و به عنوان بهترین معلم شاغل در اداره‌ی فرهنگ این شهر، به دریافت تقدیرنامه‌ی وزارتی مفتخر شده بود.
۲. بهنیا در رشت دبیر و ناظم دانشسرای مقدماتی پسران و دبیر اتحادیه‌ی معلمین و کارمندان فرهنگ بود. او در این دوران، ضمن فراگیری زبان‌های فرانسه و روسی، از منتخبین شاخه‌ی رشت انجمن روابط فرهنگی ایران و شوروی نیز به‌شمار می‌رفت.
۳. مجله‌ی ریاضی برهان، سال سوم، پاییز ۱۳۷۲، شماره‌ی اول، صص ۲۵ - ۱۹.

انیس بجاربنه‌ای

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا کلاس سوم متوسطه ادامه داد و در سال ۱۳۱۷ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. بجاربنه‌ای از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: معلم و معاون مدارس فومن و صومعه‌سرا، و معلم و ناظم دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های سروش، پیک و ژاله).

نامبرده پس از ۳۸ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در مهر ماه ۱۳۵۵ بازنشسته شد. از بجاربنه‌ای دو فرزند پسر به نام‌های کاظم و مهدی پاکزاد بر جا مانده است.

مرتضی بجاربنه‌ای

به سال ۱۳۰۰ در روستای بجاربنه (از توابع رشت) متولد شد. وی تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان اسلامی رشت گذراند و در اسفند ۱۳۱۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد. بجاربنه‌ای در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه نمود:

آموزگار دبستان‌های لاهیجان، مدیر دبستان‌های رودسر، ناظم و مدیر دبستان بجاربنه، کارمند دایره حسابداری فرهنگ، مسئول امور اداری کارگزینی و رییس اداره‌ی امور فنی تربیت‌بدنی.

وی پس از ۳۵ سال خدمت، در مهر ماه ۱۳۵۳ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۶۲ درگذشت. از مرتضی بجاربنه‌ای چهار فرزند دختر به نام‌های: فاطمه، صدیقه، طاهره و مریم به یادگار مانده است. فرزند اول او دبیر بازنشسته‌ی آموزش و پرورش و فرزند سوم او نیز مهندس کامپیوتر است.

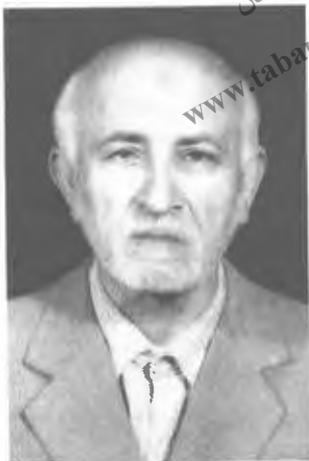
علی بهشتی بالا جورشری

به سال ۱۳۰۱ در لشت‌نشا متولد شد. وی در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و در بدو خدمت در دبستان ناصرخسرو لشت‌نشا (مدرسه‌ای که خود در آن تحصیل کرده بود) در سمت آموزگار پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی به تدریس مشغول شد. وی در سال ۱۳۳۱ به فرهنگ رشت انتقال یافت و در طول سال‌های باقی مانده‌ی خدمت فرهنگی خود در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: ناظم دبستان جعفری، آموزگار مدرسه‌ی غروی، دفتردار دبیرستان فرهنگیان،

آموزگار و ناظم دبستان فاریابی و متصدی امور دفتری دبیرستان شاهپور. نامبرده پس از ۳۷ سال خدمت فرهنگی در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. علی بهشتی بالا جورشری متأهل و دارای چهار دختر و دو پسر با مدارک تحصیلی فوق دیپلم و دیپلم است.

محمود باقی

به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی پس از گذراندن دوره‌ی دو ساله‌ی دانشسرای کشاورزی کرج، در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار مدارس روستایی، معلم دبستان فاریابی رشت، مدیر دبیرستان کشاورزی مقیمی و دبیر دبیرستان‌های اداره‌ی آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت. نامبرده پس از ۳۶ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. محمود باقی عاقبت در سال ۱۳۷۴ درگذشت. از محمود باقی شش فرزند برجای

مانده که از جمله‌ی آنها می‌توان به: محمد حسن (فوق دیپلم مکانیک)، فاطمه (کارشناس ادبیات فارسی و شاغل در آموزش و پرورش)، شهر بانو (کارشناس ادبیات فارسی) و فاضله (لیسانسیه‌ی پرستاری) اشاره کرد.

محمدصادق بقایی فرد جورشری

به سال ۱۳۰۲ در جورش رشت نشا به دنیا آمد. او در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت: معلم درس قرآن و ریاضی در پایه‌های پنجم و ششم دبستان ناصرخسرو لشت‌نشا، دفتردار دبیرستان نوربخش رشت (بقایی در سال ۱۳۳۲ به فرهنگ رشت منتقل شد)، آموزگار دبستان‌های صدیق اعلم و طائر و مزدهی رشت، معلم کلاس‌های اکابر دبستان

فاریابی رشت و کارشناس اداره‌ی اوقاف گیلان.

نامبرده در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳/۶/۱۳۷۰ درگذشت. از محمد صادق بقایی فرد هفت فرزند به یادگار مانده است: فائقه (فرهنگی بازنشسته)، محمدحسین (کارشناس حقوق سیاسی و دبیر بازنشسته)، محمدعلی (لیسانسیه‌ی مدیریت؛ دبیر هیات ورزش‌های همگانی گیلان و رئیس هیات ورزش‌های همگانی رشت)، فائضه (سرهنگ ارتش)، محمود (لیسانسیه‌ی برق)، فهیمه و حمید (لیسانسیه‌ی پتروشیمی و مسئول کمیته‌ی ورزش‌های طبیعی گیلان).

غلامحسین باباهادی

به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. دوران ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در زادگاه خود گذراند و سپس به دانشسرای عالی تهران راه یافت. باباهادی در سال ۱۳۲۱ در رشته‌ی علوم طبیعی با احراز رتبه‌ی نخست فارغ‌التحصیل شد و به همین مناسبت مدال علمی درجه اول دریافت کرد. نامبرده در همان سال در سمت دبیر علوم طبیعی به خدمت آموزش و پرورش درآمد و فعالیت فرهنگی خود را در دبیرستان‌های بندرانزلی (از جمله در دبیرستان پسرانه فردوسی) آغاز کرد.

وی در ادامه‌ی خدمت فرهنگی خود و تا پایان حیات،

سمت‌های زیر را به عهده داشت:

دبیر طبیعی دبیرستان‌های رشت از جمله در دبیرستان شاهپور (از سال ۲۳ تا سال ۲۹)،

رئیس دبیرستان فروغ رشت (از سال ۲۹ تا سال ۳۰)، رئیس دبیرستان شاهپور (از ۳۰/۲/۱)

تا ۳۰/۶/۱)، رئیس دبیرستان فروغ (مجدداً در سال ۳۶)، رئیس اداره‌ی تربیت معلم استان

گیلان (از تاریخ ۳۰/۵/۳۶ تا سال ۳۷)، رییس فرهنگ شهرستان رشت (از سال ۳۷ تا سال ۳۸)، معاون اداری اداره‌ی کل ساختمان وزارت آموزش و پرورش، رییس اداره‌ی آموزش و پرورش ناحیه‌ی ۵ تهران و دبیر علوم طبیعی دبیرستان‌های آزم و هدف تهران (وی در این سمت بازنشسته شد)، ویراستار شاغل در سازمان ویرایش (۱۳۵۶)، ویراستار شاغل در بنگاه ترجمه و نشر کتاب مرکز انتشارات علمی و فرهنگی (تا سال ۱۳۶۳) و ویراستار شاغل در مرکز نشر دانشگاهی (از سال ۱۳۶۳ تا سال ۱۳۸۲).

ناگفته نماند که باباهادی در مقام ویراستار، نزدیک به ۹۰ عنوان کتاب و شماری مقاله را ویرایش کرده بود. این فرهنگی صاحب‌نام عاقبت در خرداد ۱۳۸۳ دیده از جهان فروبست.

منابع:

۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۶-۱۳۳۷، چاپ زیرانی رشت، ص ۱۰۵.
۲. خبرنامه‌ی داخلی مرکز نشر دانشگاهی، شماره ۱، سال اول، آذر ۱۳۷۳.

مروارید بزرگمهرپرور

به سال ۱۳۰۳ در رشت زاده شد. وی با اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی دختران (که از واحدهای آموزشی زیرمجموعه‌ی دبیرستان شاهدخت رشت به شمار می‌رفت) در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

بزرگمهرپرور در طول دوران خدمت فرهنگی سی ساله‌ی خود به عنوان آموزگار دبستان‌های عنصری، عسجدی، حزین، و در سمت ناظم دبستان‌های پرتوی، ملکزاده و حافظ رشت به کار پرداخت و سرانجام در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد. نامبرده پس از بازنشستگی، اقدام به

تأسیس کتابفروشی ممتاز در خیابان لاکانی رشت کرد. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۷۷ درگذشت. حاصل ازدواج مروارید بزرگمهرپرور با علی صدر ممتاز (از فرهنگیان با سابقه‌ی گیلان) شش فرزند (یک پسر و پنج دختر) است که همگی دارای تحصیلات دانشگاهی‌اند.

دکتر جهانگیر بامداد صوفی

وی که از بنیانگذاران دانشگاه گیلان است، به سال ۱۳۰۳ در املش تولد یافت. لیسانس خود را در رشته‌ی تاریخ و جغرافیا از دانشسرای عالی تهران دریافت کرد و با تکمیل تحصیلات خود در دانشگاه سوربن فرانسه، موفق به اخذ دکترای جغرافیا شد.

دکتر صوفی فعالیت آموزشی خود را با داشتن لیسانس تاریخ و جغرافیا در دبیرستان‌های اهواز و تهران آغاز کرد و پس از حدود ۶ سال تدریس در مدارس، راهی فرانسه شد تا تحصیلات دانشگاهی خود را تکمیل کند.

دکتر صوفی با مراجعت به ایران، به تدریس جغرافیا

در دانشگاه تهران مشغول شد و از سوی دیگر، طی سال‌ها، رییس دانشکده‌ی بازرگانی تهران بود. او در سال ۱۳۴۸ با بنیان‌گذاری مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت^۱، ریاست آن را عهده‌دار شد و چندی بعد با تبدیل این مدرسه به دانشگاه گیلان، در سمت معاون مالی و اداری دانشگاه گیلان، کار خود را پی گرفت. نامبرده پس از مدتی به تهران منتقل شد و در دانشگاه تهران، تدریس به دانشجویان دوره‌ی فوق‌لیسانس جغرافیا را وجهه‌ی همت قرار داد.

دکتر صوفی پس از ۳۰ سال فعالیت آموزشی در اوایل انقلاب بازنشسته شد. او اکنون ساکن کشور فرانسه است.

پی‌نوشت:

۱. مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت، در بهمن ماه ۱۳۴۸ با ۲۴۱ دانشجو در فلکه‌ی صیقلان رشت شروع به کار کرد. این آموزشگاه در سال ۱۳۴۹ به خیابان نامجو منتقل و در محل فعلی دانشکده‌ی علوم پایه مستقر شد. مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت در دو رشته‌ی حسابداری و مدیریت بازرگانی دانشجو می‌پذیرفت و در تمام طول هفته از ۸ صبح تا ۸ شب، در ۱۴ کلاس درس، کارکرد آموزشی داشت. این آموزشگاه از بهمن ۱۳۴۸ تا بهمن ۱۳۵۷ جمعاً حدود ۲۵۰۰ فارغ‌التحصیل را راهی بازار کار کرده بود. مدرسه‌ی عالی بازرگانی در ادامه، جای خود را به دانشگاه گیلان داد و به ریاست دکتر کوروش اقبال (که با مأموریت تشکیل این دانشگاه به نمایندگی از وزارت علوم به رشت آمده و امتیاز مدرسه‌ی عالی

بازرگانی رشت را به این منظور از دکتر صوفی خریده بود) گشایش یافت. این دانشگاه از جمله با مساعی دکتر یوسف صمدزاده تأسیس شده بود. دانشگاه گیلان در بدو تأسیس در دانشکده‌ی علوم پایه استقرار یافت و در رشته‌های فیزیک، شیمی و ریاضی مبادرت به پذیرش دانشجو کرد. دانشجویان این دانشگاه از ابتدا تا وقوع انقلاب، توسط استادان آلمانی و یا ایرانیان دانش‌آموخته در آلمان آموزش می‌دیدند. ناگفته نماند که در مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت دکتر باقر قدیری اصلی، دکتر ایرج نجد سمیعی، دکتر مشکاة، دکتر هیئت، دکتر آگاه، برادران فیروزنیا، دکتر ایرج شجری، دکتر ناصر صبح‌خیز، حسن تهی‌زاده میلانی، سید محمد میرمشععی، بهرام فره‌وشی، دکتر فخرالدین موسوی و جز اینها تدریس می‌کردند که بیشترشان از استادان دانشگاه تهران بودند.

گیلان
www.tabarestan.info

محمد برازنده‌دوست

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: معلم مدارس تالش (طی سه سال اولی‌ی خدمت)، معلم مدارس کاشان (طی دو سال و نیم)، معلم ریاضی پایه‌های پنجم و ششم دبستان مشیر سیاهکل (وی در سال ۱۳۲۹ به فرهنگ سیاهکل منتقل شد و به مدت پنج سال در این شهر خدمت کرد)، صندوق‌دار اداره‌ی کل آموزش و پرورش گیلان (طی ۷ سال)، معلم کلاس‌های اکابر دبستان عنصری رشت و کارمند اداره‌ی نوسازی و تجهیز مدارس اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان.

نامبرده در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و سپس به دعوت سازمان نوسازی و تجهیز مدارس استان گیلان، طی سه سال در بخش حسابداری این سازمان مشغول به کار شد. محمد برازنده دوست عاقبت در ۱۳۵۹/۶/۵ درگذشت. از این فرهنگی فقید سه فرزند به یادگار مانده است: پوراندخت (فوق دیپلم و دبیر بازنشسته‌ی آموزش و پرورش)، ساسان (کارمند حسابداری دانشگاه گیلان) و علیرضا.

مریم بهپور

به سال ۱۳۰۶ در رشت زاده شد. وی در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و کار آموزشی خود را در لشت نشا آغاز کرد. بهپور در طول دوران خدمت فرهنگی خود، به عنوان آموزگار به تدریس در دبستان‌ها مشغول شد و سرانجام در سال ۱۳۵۱ بازنشسته شد. وی در سال ۱۳۵۸ درگذشت. فرزند دختر او دارای دانشنامه لیسانس مدیریت است.

میرزا اسماعیل پوررسول

او که فرزند میرزا عبدالرسول قزوینی بود، به سال ۱۲۶۲ در رشت تولد یافت. پس از تحصیل علوم مقدماتی، در سال ۱۳۲۴ هجری قمری مدرسه‌ی سعادت را به عنوان یکی از مدارس جدید گیلان پایه‌گذاری کرد. در همان سال بود که مدرسه‌ی اتفاق به مدرسه‌ی سعادت ملحق شد و سپس این دو مدرسه جای خود را به دبستان شمس دادند. مدرسه‌ی شمس با مباشرت اسماعیل پوررسول، شیخ علی طالقانی (تنها) و میرزا علی حبیبی تأسیس شد و بنیان‌گذاران آن بهترین معلمان ایران را با پرداخت گزاف‌ترین حقوق، جهت تعلیم دانش‌آموزان به کار دعوت کردند.

مدرسه‌ی شمس چندی پس از تأسیس به همت فرهنگ‌دوستان گیلانی پیشرفت قابل توجه‌ای کرد و چند جلد کتاب نیز به چاپ رساند و دارای کتابخانه‌ای معتبر شد. پوررسول که خود در سمت آموزگار این دبستان مشغول به تدریس بود، در سال ۱۳۳۲ هجری قمری به اتفاق شاهزاده مهدی میرزا (لسان‌الادب) مدرسه‌ی توکل را نیز پایه‌گذاری کرد. وی در

سال ۱۳۳۸ هجری قمری، همزمان با شکل‌گیری اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان به همکاری با میرزا عیسی‌خان صدیق‌اعلم (رییس وقت معارف گیلان) پرداخت و در این اداره‌ی نوپیدا، منشی و رییس کابینه (دفتر) بود.

پوررسول به عنوان یکی از یاران میرزا کوچک در نهضت جنگل، در تشکیل هسته‌ی اولیه‌ی این نهضت مشارکت داشت و در اجرای پنجمین ماده از مرام‌نامه‌ی ۹ ماده‌ای جنگل (موسوم به معارف، روحانیت و اوقاف) با ابراهیم فخرایی سرپرست معارف جنگل همکاری داشت. پوررسول به دستور میرزا کوچک دبستان شش کلاسه‌ای را در کسما پایه‌گذاری کرد و خود شخصاً مدیریت این دبستان را بر عهده گرفت. او در دوران نهضت جنگل، مدتی مدیریت مدرسه‌ی ایمان ماسوله را نیز عهده‌دار بود و در این مقام در تهییج دانش‌آموزان ماسوله‌ای به جانبداری از مبارزان جنگلی، می‌کوشید. پوررسول به‌خاطر حمایت‌هایی که از هیات اتحاد اسلام و جنگلیان کرده بود، با غلبه‌ی نیروهای قزاق بر امور جنگل، طی چندروز در عمارت رفیع محبوس بود.

نامبرده پس از فروپاشی نهضت جنگل، به کار فرهنگی خود ادامه داد و در سال‌های ۱۳۰۲ و ۱۳۰۳ به ترتیب در تأسیس دبستان‌های رضوان خطبه‌سرا و سپه‌پور رضوانشهر مشارکت داشت. او در ادامه به‌عنوان نماینده‌ی فرهنگ در شهرهای لنگرود و لاهیجان و رودسر مشغول به کار شد. وی در این شهرها علاوه بر ریاست فرهنگ، عهده‌دار مدیریت مدارس دولتی بود. پوررسول در سال‌های میانی پهلوی اول و همزمان با دوران مسئولیت محمد ملکزاده در معارف و اوقاف گیلان، ریاست دبستان دولتی نمره یک فاریابی رشت را به عهده داشت. نامبرده در سال تحصیلی ۲۰-۱۳۱۹ به فرهنگ تهران انتقال یافت و در اواخر حیات، مسئول تبلیغات و انتشارات اداره‌ی فرهنگ تهران بود. او پس از یک عمر تلاش فرهنگی، در سال ۱۳۲۳ بازنشسته شد. اسماعیل پوررسول ۶۳ سال زندگی کرد و در فروردین ۱۳۲۵ درگذشت. مدفن او در گورستان ابن‌بابویه تهران است. تنها فرزند این فرهنگی، مرحوم محمود پوررسول، کارمند بازنشسته اداره‌ی دارایی گیلان بوده است.

پوررسول را باید در شمار پایه‌گذاران دستگاه تعلیم و تربیت گیلان جای داد؛ چرا که اقدامات وی در بنیاد مدارس جدید، به تثبیت اداره‌ی تازه تأسیس معارف و اوقاف گیلان کمک مهمی کرد. ناگفته نماند که این فرهنگی در ایام جوانی در تأسیس جمعیت فرهنگی - هنری امید ترقی مشارکت داشت و در شهریور ۱۳۲۲ عضو کمیسیون تبلیغات و انتشارات

مجمع گیلانیان تهران در نخستین دوره‌ی شروع به کار آن بود. در بزرگداشت خدمات فرهنگی این کارمند اولیه‌ی اداره معارف و اوقاف گیلان، مجلس یادبودی در دبیرستان شاهدخت رشت، با سخنرانی همکاران فرهنگی دیرینش، از جمله عبدالله راعی، برادران آصف و علی نوآموز برگزار شده بود.

لازم به ذکر است که برادر کوچک او، علیقلی پوررسول (۱۳۵۱-۱۲۷۹) نیز که از پیشگامان تئاتر گیلان و عضو انجمن فرهنگ رشت بود، پیش از آنکه وارد اداره‌ی گمرک شود، طی مدتی در خدمت فرهنگ و معارف گیلان بود و از جمله در سمت‌های: آموزگار مدارس ابتدایی رشت و ناظم و معلم دبستان‌های داریوش لنگرود و احمدی رودسر و سپه لاهیجان به خدمت مشغول بود.

منابع:

۱. گیلان در جنبش مشروطیت، ابراهیم فخرایی، شرکت سهامی انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چاپ سوم، ۱۳۷۱، صص ۵۳ - ۵۱.
۲. سالنامه‌ی دبیرستان شاهپور رشت (سال تحصیلی ۱۳۱۴-۱۵)، ص ۱۸.
۳. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۲۷ و ۲۸، چاپ زربافی رشت، صص ۳۹ و ۴۲.
۴. سردار جنگل، ابراهیم فخرایی، سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، ص ۳۳۱.
۵. یادگار عمر (خاطراتی از سرگذشت دکتر عیسی صدیق)، جلد ۱، چاپ ۳ مهر ۱۳۵۲، ص ۲۰۳.
۶. یادداشت‌های احمد کسمایی از نهضت جنگل، گردآوری، تصحیح و تحشیه‌ی منوچهر هدایتی خوشکلام، انتشارات کتیبه‌ی گیل، صص ۴۲ و ۷۶.
۷. تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان از اواخر دوره‌ی قاجار تاکنون، جعفر خمایی‌زاده، انتشارات سنا، صص ۳۲۳-۳۲۲.
۸. مجله‌ی شمال، شماره سوم، پاییز ۱۳۲۲، ص ۱۱.

علی محمد پورزردشت (شعاعی سابق)

او که از بنیان‌گذاران فرهنگ لشت‌نشا بود، به سال ۱۲۵۰ در لاهیجان متولد شد. تحصیلات مقدماتی را در دبستان شرف مظفری رشت به پایان برد و مدتی نیز در دارالفنون تهران به تحصیل پرداخت. وی از نخستین کارکنان اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان بود و از سال ۱۲۹۳ فعالیت فرهنگی خود را آغاز کرد.

پورزردشت اوایل خدمت فرهنگی خود را با تعلیم به دانش‌آموزان لشت‌نشایی سپری

کرد و در دبستان ملی و مدرسه‌ی خانگی خود ضمن رعایت دقیق کلیه‌ی ضوابط آموزشی، خواندن و نوشتن را به محصلین لشت‌نشا آموزاند. وی که در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود در لشت‌نشا به میرزا شعاعی^۱ معروف بود، همچنین به عنوان یکی از پایه‌گذاران دبستان دولتی مختلط ناصرخسرو^۲، طی چند سال در کسوت مدیر این مدرسه‌ی نوپیدا به خدمت مشغول شد.

پورزردهشت طی دو نوبت و به مدت چندین سال در لشت‌نشا خدمت کرد و در ادامه به نقاطی چون: کیورچال،

انزلی و ماسوله رفت و از جمله مدیریت دبستان ایمان ماسوله را برعهده گرفت. نامبرده در اواخر خدمت فرهنگی خود به فرهنگ رشت انتقال یافت و در سمت‌های مدیر و آموزگار، از جمله در مدارس لاله، رشیدیه و عنصری به کار آموزشی پرداخت.

این فرهنگی مردم‌دار که طبع شعر و نثری روان نیز داشت، در زمان تصدی ریاست (نمایندگی) فرهنگ لشت‌نشا و ماسوله، بسیاری از بومی‌های این مناطق را در فرهنگ استخدام کرد. پورزردهشت مردی میهن‌خواه و وطن‌دوست بود و به تصریح شاگردان قدیمی اش که اکنون در سنین کهن سالی به سر می‌برند، او در کلاس‌های درس، هرگاه تاریخ ایران را ورق می‌زد و از ستمی که بر این کشور رفته بود، سخن می‌گفت، تحت تأثیر قرار می‌گرفت و بی‌اختیار می‌گریست.

نامبرده در ایام جوانی خود در روزنامه‌ی حبل‌المتین مقالاتی می‌نوشت و در یکی از مجالسی که در پایتخت ایران با حضور میرزا علی‌خان امین‌الدوله (صدر اعظم عصر مظفری) و پسرش میرزا محسن‌خان امین‌الدوله برپا شده بود، فی‌البداهه شعری به این شرح سرود:

تخم علوم در همه جا ریخت سر به سر   الا به ملک لشت‌نشا خاک ما به سر

پورزردهشت متعاقب سرودن این شعر به تشویق میرزا علی‌خان امین‌الدوله، جهت اشاعه‌ی علم و دانش به لشت‌نشا (منطقه‌ای که طی فرمانی از سوی دربار به صورت تیول در اختیار این صدراعظم قرار گرفته بود و او به دنبال ازدواج پسرش، میرزا محسن‌خان امین‌الدوله با اشرف‌الملوک امینی مجدی معروف به فخرالدوله دختر مظفرالدین شاه قاجار، آن را به

عنوان مهریه در عقدنامه‌ی شان درج نمود) عزیمت کرد و به مکتب‌داری در این بخش مشغول شد. نامبرده از یاران میرزا کوچک جنگلی بود و ضمن تعامل با اعضای کمیسیون جنگ جنگل و تصدی ریاست ارزاق جنگل، در نگهداری و حمل مهمات با رهبر این جنبش همکاری می‌کرد.^۳ علی محمد پورزردشت عاقبت در ۲۸ آبان سال ۱۳۳۰ درگذشت.

از او چهار فرزند به یادگار ماند: نوش‌آفرین (فرهنگی بازنشسته)، پیروش (فرهنگی بازنشسته)، ماهرخ (فرهنگی بازنشسته) و انوشیروان (لیسانسیه‌ی ریاضی و از صاحب منصبان اداره‌ی بهداشت رشت).

بر سنگ مزار علی محمد پورزردشت در وادی آستانه‌ی اشرفیه شعر زیر نوشته شده است:
آنکه در بحر سخن دُر معانی سفته است
آنکه در دیر مغان ناگفته است
پورزردشت است که در خاک غریبی خفته است.

پی‌نوشت:

۱. پورزردشت تا قبل از تأسیس اداره‌ی ثبت احوال به شعاعی معروف بود و پس از تأسیس این اداره برای در امان ماندن از تعقیب کودتاچیان که متعاقب کودتای اسفند ۱۲۹۹ و قدرت گرفتن رضاخان، در پی‌گرد آزادی‌خواهان، نام او را نیز در فهرست افراد تحت تعقیب قرار داده بودند، نام خانوادگی پورزردشت را برای خود برگزید؛ با این همه، پس از چندی شناسایی شد و به مدت چند روز در زندان ماند ولی در ادامه، با اغماض دولت از زندان رهاشده و به سمت‌هایی چون: حاکم خمام و رییس پلیس بندر پهلوی منصوب شد. تا این که مجدداً به خدمت فرهنگی روی آورد.

۲. دبستان ناصرخسرو لشت‌نشا به عنوان نخستین مدرسه‌ی دولتی در لشت‌نشا و هشتمین مدرسه‌ی دولتی در سطح گیلان، به سال ۱۲۹۴ خورشیدی تأسیس شد؛ با این همه براساس خاطرات دست‌نوشته‌ی سید عیسی نقیه‌زاده گیلانی (که نسخه‌ای از آن یادداشت‌ها در دست نگارنده است) باید یادآور شد که میرزا علی خان امین‌الدوله، طی ۲ دوسال پایانی زندگی خود، در لشت‌نشا مدرسه‌ی اقبال را تأسیس کرد و از قرار معلوم خود شخصاً در این مدرسه تدریس می‌کرد. سید عیسی نقیه‌زاده لشت‌نشایی (گیلانی) از فرهنگیان متقدم گیلان، به مدت یک سال در آن مدرسه تحصیل کرده بود.

۳. برای آگاهی از مبارزات علی محمد پورزردشت (شعاعی) در جنبش جنگل ر.ک:

الف - تاریخ جنگل، جلد دوم، صادق مهنوش، ص ۸۵

ب - همان، جلد چهارم، صص ۷۸ - ۷۷.

محمد جواد پورصالح

او که از نخستین فرهنگیان شاغل در معارف گیلان بود، به سال ۱۲۷۲ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۰۱/۱/۱ شروع به کار کرد.^۱ پورصالح پس از پنج سال خدمت غیررسمی، در ۱۳۰۶/۱/۱ رسماً به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در سمت آموزگار به تدریس مشغول شد.

این فرهنگی از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار مدارس ابتدایی رشت (از جمله در

دبستان‌های نمره یک (فاریابی)، نمره ۲ (عنصری)، نمره ۴ (رودکی)، نمره ۵ (دقیقی)، زرجوب و پرورشگاه شهرداری)، معلم دبستان گلزار فومن، آموزگار دبستان شمس صومعه‌سرا و معلم دبستان ملی کورش رشت.

محمد جواد پورصالح با ۳۶ سال سابقه‌ی خدمت به فرهنگ نوبنیاد گیلان، در ۱۳۳۷/۷/۲۹ بازنشسته شد و عاقبت در هجدهم آبان ۱۳۵۸ درگذشت. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند به یادگار مانده است: اختر (لیسانسیه‌ی ادبیات و مقیم آمریکا)، پوران (لیسانسیه‌ی زبان و مقیم آمریکا)، هرمز (دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی اقتصاد و بازنشسته‌ی بانک ملی ایران) و محمود (حقوقدان، شاعر و روزنامه‌نگار).

پی‌نوین:

۱. پورصالح، پیش از این تاریخ، همزمان با نهضت جنگل، به دعوت میرزا کوچک جنگلی، با تشکیلات فرهنگ و معارف جنگل همکاری کرد. او که در این مقطع از خدمت فرهنگی خود به میرزا جواد معلم و میرزا جواد جنگلی معروف بود، طی حدود ۲ سال، مدیریت مدرسه‌ی اسلامی کسما راکه به دستور هیأت اتحاد اسلام احداث و دایر شده بود، بر عهده داشت و نهایتاً از این سمت کناره‌گیری کرد. مدرسه‌ی اسلامی کسما دارای چهار کلاس درس و ۸۵ دانش‌آموز (از ۷ تا ۱۲ ساله) بود. (رک. روزنامه جنگل، شماره دوم، ۲۶ شعبان ۱۳۳۵ هـ.ق، ص ۷، به نقل از سلسله روزنامه‌های جنگل؛ نشریه نهضت انقلابی جنگل، انتشارات مولی).

اسدالله پورادبی

به سال ۱۲۸۷ در رشت تولد یافت. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و با زبان و ادبیات فرانسه آشنا شد. پورادبی در سال ۱۳۰۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را به عنوان آموزگار، در دبستان‌های ماسال، صومعه‌سرا و فومن سپری کرد. وی پس از ۳۵ سال خدمت، در سال ۱۳۳۹ در سمت کارمند عالی‌رتبه کارگزینی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان بازنشسته شد.

اسدالله پورادبی عاقبت در سال ۱۳۷۸ درگذشت. از این فرهنگی فقید هفت فرزند به نام‌های: حبیب‌الله،

محمد، زرین، حسن، هما، مرتضی و حسین به یادگار مانده است. فرزندان اول، سوم و پنجم پورادبی نیز فرهنگی بازنشسته‌اند.

حاجیه پورعلی‌اکبری

به سال ۱۲۹۲ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی را در دبستان آذرمدخت به پایان رساند و از سال ۱۳۰۸ تا سال ۱۳۱۲ در دبیرستان شاهدخت رشت مشغول به تحصیل شد و با اتمام کلاس پنجم متوسطه، دیپلم علمی خود را از این دبیرستان دریافت کرد.

پورعلی‌اکبری در سال ۱۳۱۴ کارکرد آموزشی خود را آغاز کرد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت: مؤسس و مدیر دبستان ملی قدسیه ۱ در ساغری‌سازان رشت، مربی و مدیر کودکان شمس رشت، مدیر دبستان انوشیروان ارامنه (م‌آهوردانیان فعلی) رشت و آموزگار دبستان رودکی رشت.

وی مدیری موفق بود و با داشتن شش فرزند، علاوه بر اشتغال در سمت مدیریت، خیاطی، گلدوزی و سوزن‌دوزی نیز انجام می‌داد. نامبرده در سال ۱۳۴۶ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۵۵ زندگی را بدرود گفت.

حاصل زندگی مشترک حاجیه پورعلی اکبری با مرحوم پورپارسا شش فرزند است: مهری، زهره (لیسانسیه‌ی علوم تربیتی و فرهنگی بازنشسته)، فاطمه (فوق‌لیسانس مشاوره و روان‌شناسی و استاد بازنشسته‌ی دانشگاه‌های تهران)، ربابه (بازنشسته‌ی اداره کشاورزی گیلان)، مهندس محمدحسین (لیسانسیه‌ی روان‌شناسی و علوم تربیتی و بازنشسته‌ی اداره‌ی کار گیلان) و سهیلا (فوق‌دیپلم بهداشت و از مریبان بهداشت مدارس رشت).

پی‌نوشت و منبع:

۱. پورعلی اکبری امتیاز دبستان چهار کلاسه‌ی قدسیه را با کمک پدر خود در سال ۱۳۱۴ شمسی دریافت کرد و به توصیه‌ی او، دو تن از خواهران خود به نام‌های فاطمه و ربابه را به ترتیب به سمت‌های معاونت و آموزگاری این مدرسه گمارد. با افتتاح کلاس شبانه (اکابر) در این دبستان، تعداد کلاس‌های درس آن، از چهار کلاس به شش کلاس افزایش یافت و زنان و دختران بی‌شماری از این مدرسه (که با همکاری همسر حاجیه پورعلی اکبری در خانه‌ی استیجاری بزرگی در ساغری‌سازان دایر شده بود) فارغ‌التحصیل شدند. بنای مدرسه قدسیه با وقوع جنگ بین‌المللی دوم تخریب شد و حاجیه پورعلی اکبری در ازای استخدام رسمی در اداره‌ی فرهنگ، امتیاز آن را به دولت واگذار کرد.
۲. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸-۱۳۲۷، جلد دوم، صص ۴۴-۴۲.

مجلله پورافضل

فرزند اشرف‌السادات قائم‌مقامی (از فرهنگیان پیشگام گیلان) به سال ۱۲۹۰ در تهران تولد یافت. تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان بنات اسلامی رشت (که جدّ و جدّه‌ی مادری‌اش به ترتیب مؤسس و مدیر آن بودند) سپری کرد و به عنوان یکی از اولین فارغ‌التحصیلان این دبستان، تصدیق‌نامه‌ی ششم ابتدایی دریافت کرد. او در سال ۱۳۱۱ به‌جای مادر خود به سمت معاونت دبستان بنات اسلامی رشت منصوب شد و تا سال ۱۳۲۰ که این مدرسه دایر بود، در این سمت خدمت کرد. مجلله

پورافضل عاقبت در سال ۱۳۷۵ درگذشت.

ثمره‌ی زندگی مشترک او با مشیرالعلماء ضیاء (از مالکان سرشناس رشت) دو فرزند است: ماهرخ (فرهنگی بازنشسته) و حسین (از صاحب‌منصبان پیشین وزارت کار).

عباس پورفولادچی

به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی رشت دریافت کرد و سپس موفق به اخذ دانشنامه‌ی لیسانس حقوق قضایی از دانشگاه تهران شد. پورفولادچی در ۱۳۱۸/۷/۱ شروع به کار کرد و تا بازنشستگی، از جمله در سمت‌های زیر مشغول به خدمت بود:

آموزگار دبستان‌های گرگان، دبیر دبیرستان ایرانشهر لاهیجان، دبیر دبیرستان ملی تربیت رشت و سرپرست این دبیرستان، دبیر دبیرستان ترقی فومن، آموزگار دبستان‌های امید و دقیقی رشت، نماینده فرهنگ طولش،

معلم دبستان عسجدی رشت، دبیر و انباردار دانشسرای مقدماتی رشت، دبیر دوره‌ی اول دبیرستان ملی اسلامی رشت، مدیر دبستان‌های ساغری‌سازان و سعدی رشت، دبیر علوم انسانی دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های شاهپور، بازرگانی، نوریخس، نصرت مشکوتی و هنرستان دختران)، سرپرست فرهنگ صومعه‌سرا، کارمند دایره‌ی آموزش ابتدایی اداره‌ی فرهنگ شهرستان رشت، معاون اداره‌ی اوقاف استان گیلان و رییس دادگاه‌های اداری فرهنگ. این فرهنگی سرانجام در سمت دبیر دبیرستان‌های رشت بازنشسته شد. عباس پورفولادچی عاقبت در دهم آبان ۱۳۷۴ دیده از جهان فروبست. از این فرهنگی درگذشته، چهار فرزند به یادگار مانده است: ساسان (مهندس ساختمان)، فاطمه (کارشناس ارشد علوم آزمایشگاهی)، طاهره (فوق‌دیپلم بهداشت مدارس) و مهران.

ربابه پورعلی اکبری

به سال ۱۲۹۸ در رشت تولد یافت. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و از طریق همکاری با خواهر خود، حاجیه پورعلی اکبری (مؤسس و مدیر دبستان قدسیه‌ی رشت) وارد عرصه‌ی آموزش و پرورش شد. او چندی بعد، هنگام مدیریت خواهرش در دبستان مختلط انوشیروان ارامنه، در سمت آموزگار این مدرسه به تدریس پرداخت. وی که از ۱۳۱۹/۹/۱ تا ۱۳۲۴/۶/۱۵ و از ۱۳۲۷/۶/۱۶ تا ۱۳۲۸/۶/۱۵ آموزگار دبستان‌های ملی بود، در ۱۳۲۸/۹/۱۲ با حکم رسمی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان به آموزگاری دبستان‌های کوچصفهان

منسوب شد و تا ۱۳۳۲/۸/۳۰ در این محل خدمت کرد. پورعلی اکبری از ۱۳۳۲/۹/۱ با انتقال به اداره‌ی فرهنگ رشت، تا پایان دوران خدمت آموزشی خود، در دبستان‌های شهر رشت به تدریس پرداخت. آخرین مدرسه‌ی محل کار این فرهنگی، دبستان رشديه (واقع در سرخبنده‌ی رشت) بود.

او پس از ۲۹ سال و ۷ ماه و دو روز سابقه‌ی خدمت، سرانجام در ۱۳۵۲/۶/۳۱ بازنشسته شد و عاقبت در بهمن ۱۳۷۵ بر اثر سکته‌ی مغزی درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با همکار فرهنگی خود، علی خبازمنش (مدیر پیشین دبستان رشديه رشت) یک فرزند پسر به نام علیرضا است.

نوش آفرین پورزردشت

فرزند علی محمد پورزردشت (از فرهنگیان دیرپای گیلان) به سال ۱۲۸۸ در لشت نشا تولد یافت. تحصیلات ابتدایی را نزد پدر خود گذراند و پس از چندی، در تعلیم و تربیت دانش آموزان لشت نشایی که در نبود مدرسه‌ی دولتی در خانه‌ی آنها تحصیل می‌کردند، با پدر خود همکاری کرد. وی با شروع به کار دبستان دولتی ناصر خسرو لشت نشا - که به همت پدرش و با پشتیبانی امین‌الدوله تأسیس شده بود - همراه دیگر شاگردان مدرسه‌ی خانگی

پدر، در این دبستان نام‌نویسی کرد و با ادامه‌ی تحصیل،
گواهینامه‌ی ششم ابتدایی دریافت کرد.

نامبرده در سال ۱۳۱۹ رسماً به استخدام اداره‌ی
معارف و اوقاف گیلان درآمد و در دبستان مختلط
ناصر خسرو - مدرسه‌ای که خود از اولین دانش‌آموزان آن
بود - در سمت معلم کلاس اول ابتدایی و با حدود ۵ تومان
حقوق ماهیانه مشغول به تدریس شد.

پورزردشت بخش اعظم دوران خدمت فرهنگی‌سی و
سه ساله‌ی خود را در این مدرسه و در دبستان فخر
لشت‌نشا سپری کرد و تنها در چند سال پایانی کار، در

دبستان کوروش رشت آموزگار بود. او در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد و عاقبت در دوم دی ماه
۱۳۷۴ درگذشت. از این فرهنگی فقید چهار فرزند دختر به نام‌های: معزز، آفاق، زرین و نیره
به یادگار مانده است که دو تن از آنان در وزارت خانه‌های آموزش و پرورش و کشاورزی
خدمت کرده و اکنون بازنشسته‌اند.

ناصره پورافضل

نوه‌ی دختری بصیرالمداله قائم‌مقامی (از نوادگان
قائم‌مقام فراهانی و صاحب امتیاز دبستان بنات اسلامی
رشت)، به سال ۱۳۰۲ در تهران و در خانواده‌ای که اکثر
اعضای آن از خدمتگزاران فرهنگ نویای گیلان بودند،
زاده شد. دوره‌ی ابتدایی تحصیل را در دبستان بنات
اسلامی رشت (نخستین دبستان دخترانه‌ی گیلان که
مادربزرگ مادری او احترام‌السیاده قائم‌مقامی (همسر
بصیرالمداله) نخستین مدیر آن بود)، سپری کرد و با اتمام
دوره‌ی متوسطه در دبیرستان فروغ رشت، در خرداد
۱۳۱۸ به‌طور متفرقه در تهران دیپلم ادبی دریافت کرد.

پورافضل، در ادامه، به مدت دو سال در موسسه‌ی زبان‌های خارجی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران تحصیل کرد و سپس در خرداد ۱۳۴۷ موفق به دریافت لیسانس زبان انگلیسی از دانشگاه تهران شد. او هم‌چنین ضمن خدمت، گواهینامه‌ی مرکز مطالعات و تحقیقات ملی (دوره‌ی یک صد ساعته‌ی ویژه‌ی رؤسای دبیرستان‌ها - ۱۳۵۳) و گواهینامه‌ی پایان دوره‌ی کارآموزی امورتربیتی (دفتر آموزشی ضمن خدمت وزارت فرهنگ - ۱۳۵۶) اخذ کرد.

نامبرده در مهر ماه ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و از بدو خدمت تا سال ۱۳۳۳ در سمت دبیر زبان انگلیسی دبیرستان فروغ رشت به تدریس مشغول شد. پورافضل در سال ۱۳۳۳ با انتقال به اداره‌ی فرهنگ تهران، سمت‌های زیر را به عهده داشت:

دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های حومه‌ی تهران (از سال ۳۳ تا سال ۳۴)، ناظم آموزشگاه تربیت معلم دختران تهران (از فروردین ۱۳۳۴، همزمان با افتتاح مرکز یاد شده تا سال ۱۳۳۶)، بازرس فنی آموزشگاه‌های بخش یک حومه‌ی تهران و قلهدک (از ۳۶/۵/۲۱ تا سال ۳۹)، رییس دبیرستان مهرآیین شیراز (از شهریور ۳۹ تا خرداد ۴۱)، سرپرست دبیرستان دخترانه‌ی خسرو خاور تهران (طی یک ماه در سال ۱۳۵۰) و رییس این دبیرستان (از ۵۰/۷/۱۵ تا ۵۱/۴/۲۸) و رییس دبیرستان عبرت تهران (از ۵۱/۴/۲۸ تا هنگام بازنشستگی).

نامبرده پس از ۳۶ سال و هفت ماه و دوازده روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در تاریخ ۱۳۵۶/۷/۵ بازنشسته شد.

ناصره پورافضل از سال ۱۳۵۷ شعر می‌سراید و اینک دفتری از سروده‌های خود (مجموعه‌ای از شعرهای تقدیمی خود به اعضای خانواده‌اش) را گردآوری کرده است. ثمره‌ی ازدواج او با محمدعلی تاج ترقی (فرزند احمد تاج ترقی، مدیر دبستان ترقی رشت) دو فرزند تحصیلکرده است: شهرزاد (دندانپزشک در امریکا) و شهریار (دارای دانشنامه‌های مهندسی مکانیک و مهندسی کامپیوتر در امریکا).

پروین پوربلوری

به سال ۱۳۰۵ در رشت تولد یافت. در سال ۱۳۲۲ از دانشسرای دختران رشت دیپلم گرفت و در سال ۱۳۲۳ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. پور بلوری در ۱۲ سال آغازین خدمت فرهنگی خود، در سمت دبیر دوره‌ی اول و کتابدار دبیرستان شاهدخت رشت مشغول به کار شد و در سال ۱۳۳۵ با انتقال به آموزش و پرورش تهران، در سمت آموزگار دبستان‌های ری و نسرین انجام وظیفه کرد. او سرانجام در سال ۱۳۵۴ بنا به درخواست خود بازنشسته شد. پروین پوربلوری صاحب دو فرزند پسر است که به ترتیب دارای دانشنامه‌های مهندسی کشاورزی و فوق‌دکترای فیزیک‌اند.

علی تنها

شیخ علی طالقانی معروف به علی تنها به سال ۱۲۴۷ در طالقان تولد یافت. او در ۱۴ سالگی به گیلان مهاجرت کرد و تحصیلات خود را در حوزه گذراند و مدتی نیز معمم بود. وی از فرهنگیان هم‌رزم میرزا کوچک بود و با ابراهیم فخرایی، سرپرست فرهنگ و معارف جنگل، تعامل داشت. تنها در سال ۱۲۹۸ پس از آنکه میرزا عیسی خان صدیق اعلم به ریاست معارف و اوقاف گیلان منصوب شد و معارف (فرهنگ) این استان را دارای نام و نشان و بودجه و تشکیلات منظم کرد، در سمت نماینده معارف و مدیر دبستان نمره ۵ لنگرود به فعالیت پرداخت. سوابق فرهنگی علی تنها در گیلان به شرح زیر است:

مؤسس و مدیر مدرسه‌ی اقبال رشت در سال ۱۳۳۳ هجری قمری (این آموزشگاه

چندی بعد به مدرسه قآنی تبدیل شد و به این اسم تا مدت‌ها با مدیریت او به کار خود ادامه داد، نماینده معارف و مدیر مدرسه‌ی ایمان ماسوله، پایه‌گذار و مدیر مدرسه‌ی شمس رشت، مدیر مدرسه ترقی فومن و مدیر مدرسه‌ی نمره ۴ رودکی رشت.

وی علاوه بر فعالیت در حوزه‌ی آموزش و پرورش، به تحقیق نیز مشغول بود و حاصل مطالعات خود را در پنج جلد کتاب یا عنوان شرعیات جامع گردآوری و تألیف کرد.

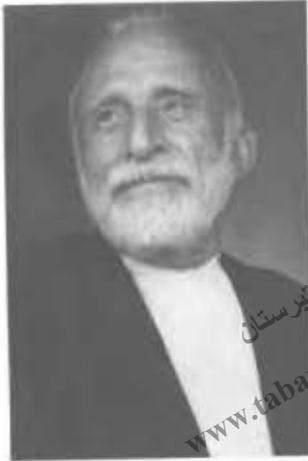
تنها عمده‌ی دوران خدمت فرهنگی خود را در مدارس ایمان، قآنی و رودکی گذراند و در طی سال‌های فعالیت خود، با تنی چند از فرهنگیان بلند آوازه و قدیمی شاغل در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان مانند میرزا حسن‌خان رشدی (از پایه‌گذاران نظام آموزشی جدید ایران و سرپرست تشکیلات فرهنگی رو به تکوین گیلان در سال ۱۳۳۵ هجری قمری)، عبدالله خان فریدی، میرزا اسماعیل پوررسول، میرزا علی حبیبی، کریم منصوری، محمود چمنی و رضا شاد فزونی همکاری می‌کرد. وی با اعضای مجمع امید ترقی نیز همکاری داشت. علی تنها در سال ۱۲۹۴ تشکیل خانواده داد. ثمره‌ی ازدواج او با کبری تنها پنج فرزند به نام‌های پوران، سرور، ملوک، منوچهر و پریرخ است که سه نفر از آن‌ها به خدمت آموزش و پرورش درآمده و اینک هر سه بازنشته شده‌اند. شیخ علی تنها پس از یک عمر کوشش فرهنگی عاقبت به سال ۱۳۱۰ درگذشت و در گورستان مدیریه‌ی سابق رشت به خاک سپرده شد. در بزرگداشت یاد تنها، یک باب دبستان در لشت‌نشا به اسم او نام‌گذاری شده بود.

منابع:

۱. سالنامه‌ی دبیرستان شاهپور رشت، سال تحصیلی ۱۵-۱۳۱۴، ص ۱۹.
۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۲۷-۱۳۳۶، چاپ زرآبی رشت، ص ۴۲.
۳. گیلان در جنبش مشروطیت، ابراهیم نخرایی، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چاپ سوم: ۱۳۷۱، صص ۵۱-۵۳.
۴. روزنامه‌ی گیلان ماه سال دوم، شماره ۸۴، ۳۰ مرداد ۱۳۳۰، صص ۱ و ۲.
۵. ویژه‌نامه‌ی هفت جنگل (ضمیمه‌ی هفته‌نامه‌ی پنجره نو) به کوشش سید ابراهیم مروجی، آذر ۱۳۸۴، ص ۵.

سید محمد تائب (نجفی سابق)

به سال ۱۲۷۴ در نجف اشرف به دنیا آمد. ریشه‌ی او به تکلم (از توابع پایین بازار رودبار) بازمی‌گردد و خانواده‌اش از سادات موسوی رودبار بودند. وی مقدمات تحصیل را

در کشور عراق، در مکتب‌خانه‌ی آموزگاری ایرانی به نام آقا میرزا گذراند و دوره‌ی اول متوسطه را نیز با استفاده از محضر درس شیخ عبدالله سرابی سپری کرد. چندی بعد وارد مدرسه‌ی تازه تأسیس جعفری نجف شد و در این مدرسه که بعدها زیر نام علوی، به کانون آزادی خواهان تبدیل شده بود، به تحصیل علوم قدیم پرداخت. تائب بعد از پایان جنگ جهانی اول و در پی تعطیلی مدرسه‌ی علوی در سال ۱۹۱۸ میلادی به ایران آمد تا از ملک آبا و اجدادی خود دیدن کند. با مراجعت به ایران، همسری گیلانی اختیار کرد و برای همیشه در گیلان ماندگار شد. او فعالیت آموزشی

خود را در آذر ۱۲۹۸ با تدریس در مدرسه‌ی ملی محمدیه آغاز کرد. در این آموزشگاه که در محله‌ی پیرسرای رشت به سرپرستی حاج رستم تاجرباشی بادکوبه‌ای اداره می‌شد، طی چهار ماه به آموزش شاگردانی که اکثرشان فرزندان مهاجرین قفقازی بودند، مشغول شد. سپس به مدارس اقبال و اتحادیه رشت، منتقل شد و فعالیت فرهنگی خود را در این دو آموزشگاه ملی، پی‌گرفت. تائب در ادامه با تشکیلات فرهنگی تهذیب جنگل همکاری کرد و در مدرسه‌ی احداثی جنگلی‌ها در فومن، مدیر و آموزگار بود. او با پایان حیات جنگل نیز طی مدتی در سمت‌های نماینده‌ی فرهنگ، معلم کلاس چهارم و مدیر مدرسه‌ی نمره ۶ فومن به خدمت مشغول شد و در سال ۱۳۰۳ به فرهنگ بندرانزلی انتقال یافت. تائب طی هفت سال اقامت در انزلی، در مدرسه‌ی متوسطه‌ی فردوسی تدریس کرد و از شهریور ۱۳۱۰ با انتقال به فرهنگ و معارف رشت، تا بازنشستگی در دبیرستان‌های شاهپور، ضمیمه‌ی دانشسرای مقدماتی، تربیت و نوربخش، دبیر عربی و ادبیات بود.

وی پس از ۴۰ سال خدمت، سرانجام در ۱۳۳۷/۷/۲۷ در سمت دبیر عربی دبیرستان نوربخش بازنشسته شد.

او معلمی پرهیزکار و آزاده بود و در مبارزات مردم گیلان به منظور ملی کردن صنعت نفت نیز مشارکتی پرشور داشت. اولین تظاهرات دانش‌آموزی ایران در حمایت از ملی شدن صنعت نفت در سال ۱۳۲۹ و پیش از تصویب قانون مربوطه، با هدایت تائب در رشت برگزار شده بود و کاشی تابلوی شرکت سابق نفت در رشت در روز خلع ید به دست او شکسته شد.^۱

این فرهنگی که سابقه‌ی انتشار مقالات اخلاقی و اجتماعی در نشریات: طالب حق، راه حق و طلوع اسلام را نیز داشت، هم‌زمان با استانداری دکتر سید عباس بابک، در سال ۱۳۴۱ عضو منتخب انجمن شهر رشت بود.

سید محمد تائب عاقبت در ۱۳۶۳/۱۲/۲۸ درگذشت. از او چهار فرزند به یادگار مانده است: سید حسن (طیب نام آشنای رشت و نویسنده‌ی کتاب بیمارستان‌های رشت از مشروطه تا ۱۳۵۷)، سیده زکیه، سیده صفیه و سیده زهرا.

پی‌نوشت:

۱. برای آگاهی از شرح احوال و مبارزات تائب بنگرید:

- یادنامه‌ی هفتمین سال درگذشت تائب (ضمیمه‌ی کادح)، تیر ماه ۱۳۷۱، به کوشش حاج محمد جوادی.
- ماهنامه گیله‌وا، شماره ۸۳، خرداد و تیر ۱۳۸۴، یاد از تائب به بهانه‌ی سالگرد خلع ید سید ابراهیم مروجی.
- دو فصلنامه‌ی پژوهشی علوم انسانی ره‌آورد گیل، سال دوم، شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۸۴، خلع ید از شرکت سابق نفت در رشت (۳۱ خرداد ۱۳۳۰)، سید ابراهیم مروجی.

ابوالفضل تحویل‌داری

به سال ۱۲۸۸ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و در ۱۳۱۰/۶/۱۶ کار خود را در سمت دبیر ورزش دبیرستان ملی اسلامی رشت آغاز کرد.

تحویل‌داری در ۱۳۱۲/۶/۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود به عنوان مربی ورزش در مدارس ابتدایی (از جمله در دبستان‌های فاریابی، علمیه، تمدن، عنصری و رودکی رشت) و مدارس متوسطه (از جمله در دبیرستان‌های شاهپور، فروغ، رهنمای سعادت نسوان،

تربیت، اسلامی و شاهدخت رشت) به تعلیم دانش‌آموزان مشغول شد.

تحویل‌داری از دبیران ورزش برجسته‌ی مدارس رشت بود و برخوردار بود از قدرت بدنی بالا، جلوه‌ی خاصی به کارکرد آموزشی‌اش می‌بخشید. نامبرده به ورزش‌های باستانی

و پهلوانی علاقه‌ی زیادی داشت و تحت تأثیر این علایق، در سال ۱۳۲۸ برای نجات جان دانش‌آموزی خردسال خود را به زیر ماشین انداخت و بر اثر این سانحه پس از ۱۷ سال و ۵ ماه سابقه خدمت فرهنگی، جان‌به‌جان آفرین تسلیم نمود.

در پاسداشت این فداکاری پهلوان منشانه‌ی تحویل‌داری، مراسم تشییع جنازه و آیین‌های یادبودش با حضور طیف‌های گسترده‌ای از دانش‌آموزان مدارس رشت برگزار شده بود. ابوالفضل تحویل‌داری را می‌توان در زمره‌ی معلمان ورزش پیشگام گیلان به شمار آورد؛ چرا که او با استخدام در وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (سلف آموزش و پرورش) تدریس این درس نوپا در مدارس گیلان را سرلوحه‌ی کار قرار داده بود. از این فرهنگی فقید چهار فرزند پسر برجای مانده است: هژبر (بازنشسته‌ی اداره‌ی ثبت اسناد و املاک گیلان)، محمد (فرهنگی)، شارخ (از کارمندان عالی رتبه‌ی بانک ملت ایران) و سعید (از خوانندگان نام‌آشنای گیلان).

مهدی تحویل‌داری

به سال ۱۲۸۵ در رشت زاده شد. وی دیپلمه‌ی دانشسرای مقدماتی پسران بود و تحصیلاتی نیز در دبیرستان دارالفنون تهران داشت.

تحویل‌داری در سال ۱۳۱۴ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

آموزگار دبستان‌های رشت، ناظم دبستان دقیقی رشت، حسابدار و مدیر کارپردازی اداره‌ی فرهنگ رشت و تحویل‌دار و صندوق‌دار اداره‌ی فرهنگ رشت^۱ (این اداره در آن زمان پرداخت حقوق فرهنگیان را برعهده داشت).

لازم به یادآوری است که تحویل‌داری با اتمام دوره‌ی پیشاهنگی، مسئولیت اردوهای دانش‌آموزی را نیز عهده‌دار بود.

نامبرده در ۱۳۴۱/۱۰/۱ بنا به تقاضای شخصی بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۵۳

درگذشت. در بزرگداشت خدمات صادقانه‌ی مهدی تحویل‌داری به فرهنگ نوپای گیلان، یک باب مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دخترانه در لاکان رشت به اسم او نام‌گذاری شده بود. از مهدی تحویل‌داری دو فرزند دختر به نام‌های سیما و سیمین به یادگار مانده است. فرزند دوم این فرهنگی فقید، لیسانسیه‌ی زبان انگلیسی است.

پی‌نوشت:

۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زیربانی رشت، ص ۱۸۶.

تبرستان
www.tabarestan.info

عباس توفیق اردبیلی

به سال ۱۲۹۵ در اردبیل تولد یافت. وی دیپلمه‌ی دانشسرای مقدماتی پسران رشت در نخستین دوره‌ی شروع به کار آن است.

توفیق در سال ۱۳۱۵ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در بدو خدمت فرهنگی خود مدیر و آموزگار دبستان بوذرجمهری بندر پهلوی (انزلی) بود. توفیق در ادامه، با انتقال به فرهنگ رشت، در سمت مدیر دبستان دقیقی رشت به فعالیت پرداخت و چندی بعد از آن نیز مدیریت دبیرستان فرهنگیان رشت^۱ را برعهده گرفت. وی همچنین عضو هیئت مدیره‌ی جمعیت نشر دانش بود و

در این مجمع که از مؤسسات فرهنگی معتمد همایون مژده‌ی بود، فعالیت داشت^۲.

نامبرده در سال ۱۳۱۹ به عضویت جامعه‌ی فارغ‌التحصیلان دانشسرای مقدماتی رشت درآمد و در این جامعه همواره به عنوان خزانه‌دار، نایب رییس و عضو مشاور فعالیت می‌کرد^۳. او همچنین در کلاس تعلیم روش آموزشی باغچه‌بان (که از طرف اداره‌ی فرهنگ برای آموزش به معلمان مقطع ابتدایی دایر شده بود) تدریس می‌کرد. تدریس ریاضی دوره‌ی اول در دبیرستان‌های فرهنگیان و پروین اعتصامی و ریاست اداره‌های آموزش ابتدایی و امور تربیتی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان از دیگر سمت‌های عباس توفیق در استان گیلان بود.

وی پس از انتقال به فرهنگ تهران، طی مدتی به کار در بخش اداری مشغول شد ولی در نهایت به دلیل علاقه به تدریس، دبیری دبیرستان‌های تهران (از جمله تدریس در دبیرستان ملی ایرانشهر) را از سر گرفت. ناگفته نماند که وی دریافت مدال درجه ۲ علمی از وزارت فرهنگ را نیز در کارنامه‌ی خود دارد.

توفیق دارای سه فرزند تحصیلکرده با نام خانوادگی «توفیق راد» است: بیژن (فوق لیسانس مهندسی راه و ساختمان)، سارا (پزشک متخصص رادیوتراپی در امریکا) و بهروز (فوق لیسانس مهندسی برق و الکترونیک). عباس توفیق اینک دوران بازنشستگی خود را در کشور آمریکا می‌گذراند.

پی‌نوشت و منابع:

۱. دبیرستان فرهنگیان رشت در سال ۱۳۳۳ با کسر مبالغی از حقوق فرهنگیان این شهر، در جوار پرورشگاه مژده‌ی پایه‌ریزی شد و به همین مناسبت به نام «فرهنگیان» وقف و مشهور شد.
۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، ص ۳۴.
۲. همان، جلد دوم، ص ۱۰۳.

ولی‌الله تحویل‌داری دیلمی

به سال ۱۲۹۸ در بیدرون سیاهکل به دنیا آمد. دوران مقدماتی تحصیل را در شهرهای سیاهکل و رشت گذراند و در ۱۳۱۷/۹/۲۰ کارکرد آموزشی خود را در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان آغاز کرد.

تحویل‌داری از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد: آموزگار ریاضی مدارس حسن کیاده و ماسال (در سال‌های آغازین خدمت)، مدیر و معلم ریاضی دبستان بازکیاگوراب لاهیجان (طی سه سال)، معلم ریاضی دبستان‌های لاهیجان، آموزگار ریاضی دبستان‌های رشت (از جمله در

دبستان دین و دانش) و طراح سوالات ریاضی در امتحانات نهایی اداره کل آموزش و پرورش گیلان. نامبرده با ۳۷ سال سابقه خدمت فرهنگی در ۱۳۵۴/۹/۱ بازنشسته شد و

عاقبت در فروردین ۱۳۷۵ دیده از جهان فرو بست.

حاصل زندگی مشترک ولی الله تحویل‌داری دیلمی با طاهره اسماعیل‌پور هریالچی، ۹ فرزند است: نوذر (دارای دکترای اقتصاد در امریکا)، رقیه (دارای دکترای تعلیم و تربیت در امریکا)، زهرا (کارشناس الهیات و فرهنگی بازنشسته)، مهرانگیز (لیسانسیه‌ی مدیریت بازرگانی و فرهنگی)، پروانه (مری بهداشت سابق مدارس تهران و کرج)، فتانه، محمد (مهندس راه و ساختمان در امریکا)، فائقه (دندانپزشک) و فاطمه (مهندس شیمی).

تبرستان

www.tabarestan.info

منصوره تفضلی

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان بانوان و دبیرستان شاهدخت رشت گذراند و با اتمام کلاس‌های کمک آموزشی در سال ۱۳۲۳ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. او از آغاز تا انتهای خدمات فرهنگی خود در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

معلم پایه‌های اول تا ششم ابتدایی در دبستان شمس صومعه‌سرا (طی چهار سال اولیه‌ی کار و در زمان مدیریت محمد جمشیدی)، معلم دبستان عسجدی رشت (در زمان مدیریت موسی مهربد)، آموزگار دبستان آریان

(نویخت فعلی) رشت، دفتردار دبیرستان هفده‌ی دی رشت (طی مدتی در زمان مدیریت منیر همایون انصاری قومی)، معلم دبستان رشیدی رشت (در هنگام مدیریت پرویز میلانیان) و آموزگار دبستان فاریابی رشت (در هنگام مدیریت مهدی تقوی زاد).

منصوره تفضلی پس از ۳۲ سال خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد.

او در زمستان ۱۳۸۱، در جشن «شبی با حافظ» کانون مستقل بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان، به پاس یک عمر کارکرد آموزشی و فرهنگی، مورد تجلیل قرار گرفت. تنها فرزند منصوره تفضلی به نام حمیرا رضوانی، دیپلمه علوم تجربی و خانه‌دار است.

حسن تقی‌زاده میلانی

به سال ۱۳۰۳ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان و دبیرستان قآنی رشت گذراند و در سال ۱۳۲۰ از دبیرستان شاهپور رشت دیپلم گرفت. میلانی با تکمیل تحصیلات خود، در سال ۱۳۲۴ به اخذ لیسانس زبان و ادبیات انگلیسی از دانشگاه تهران نایل آمد. نامبرده در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و به عنوان نخستین دبیر زبان انگلیسی، این درس نوظهور را در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان تثبیت کرد. میلانی در طول دوران خدمت فرهنگی خود سمت‌های زیر را به عهده داشت:

دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های: اسلامی، فروغ، سعادت نسوان و بوعلی سینای رشت، رییس دبیرستان‌های رضا شاه کبیر و روشنگر رشت، رییس اداره‌ی آموزش متوسطه‌ی آموزش و پرورش گیلان، بازرس آموزش و پرورش گیلان، راهنمای تعلیماتی مدارس و مدرس مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت و مدرسه‌ی عالی مدیریت لاهیجان.

تقی‌زاده میلانی سرانجام در سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد. او از ابتدای دهه‌ی ۱۳۴۰ به ترجمه آثار از نویسندگان خارجی روی آورده و ترجمه‌های مختلفی را منتشر کرده است. این مترجم دیرپا بعد از درگذشت همسرش، جمهوری‌هی صادق‌زاده میلانی (از ماما‌های پرتلاش بنگاه حمایت مادران و نوزادان رشت) به خارج از کشور رفت.

فرزندان میلانی همگی تحصیلکرده‌اند که از جمله‌ی آن‌ها می‌توان به: مسعود (استاد تمام وقت کامپیوتر در دانشگاه فلوریدا)، فرهاد (استاد اقتصاد دانشگاه سانفرانسیسکو) و شیرین (لیسانسیه‌ی بازرگانی) اشاره کرد.

فهرست کامل آثار منتشر شده و در دست انتشار حسن تقی‌زاده میلانی به شرح زیر است:

۱. روابط بین والدین و کودکان، نشر اندیشه، ۱۳۴۰.
۲. مکاتبات و خاطرات رومن رولان و گاندی، انتشارات عصر جدید، ۱۳۶۶.
۳. دختری از شرق (شرح زندگی بی‌نظیر بوتو نخست‌وزیر پیشین پاکستان)، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۶۸.

۴. بیراهه (خاطرات بوریس یلتسین)، انتشارات هدایت، چ اول ۱۳۶۹، چ دوم ۱۳۷۱.
  ۵. از تکریت تا کویت، نوشته‌ی جودت میلر لوری میل روا (شرح حال صدام حسین)، انتشارات کویر تهران، ۱۳۷۰.
  ۶. تغذیه و واکنش‌های روانی، نوشته‌ی جورج واتسون، انتشارات هدایت، ۱۳۷۱.
  ۷. گرسنگی در آمریکا، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۷۲.
  ۸. یادداشت‌های نیمه‌شب به قلم بوریس یلتسین، انتشارات نوید شیراز، ۱۳۸۴.
  ۹. راز زندگی (سنگ‌فرش تمام خیابان‌ها از طلاست)، در دست‌چاب.
  ۱۰. خاطرات پنهانی چیزهایی که می‌خوریم و می‌آشامیم با راز زندگی در طول عمر نوشته‌ی تالی جان دووریس (در دست انتشار).
- منبع: یاد هفته، هفته‌نامه‌ی پنجره نو، سید ابراهیم مروجی، شماره‌های ۶۱ و ۶۳، ۲۱ آبان و ۱ آذر ۱۳۸۴، ص ۸

سرور تنها

فرزند شیخ علی تنها (از پایه‌گذاران نظام تعلیم و تربیت گیلان) به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی دارای گواهینامه‌های دیپلم دانشسرا و دیپلم ادبی است و سابقه‌ی شرکت در کلاس کارآموزی مدیریت مدارس راهنمایی تحصیلی منطقه‌ی ۲ وزارت آموزش و پرورش را در کارنامه‌ی خود دارد.

تنها در ۱۳۲۵/۷/۱ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
آموزگار دبستان‌های فخرآزی و شهاب شهری تهران، آموزگار و مدیر دبستان پروین هفت‌گل، آموزگار

دبستان دکتر فاطمی مسجد سلیمان (او در این دبستان با همسرش ابوالحسن فریدی و خواهرش حاجیه ملوک تنها همکار بود)، دبیر ادبیات دبیرستان دکتر اقبال مسجد سلیمان، مدیر مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی فروغ مسجد سلیمان (در هنگام مدیریت او کارگاهی شامل رشته‌های قالی بافی، خیاطی، بچه‌داری، آشپزی، باغبانی و آزمایشگاه علمی مجهز در

این مدرسه دایر شد)، مربی پیش آهنگی و پیکار با بی سوادى، دبیر ادبیات و تعلیمات دینی مدارس ناحیه ی ۱۰ تهران (تنها پس از شرکت در کلاس های آموزشی تعلیمات دینی وزارت فرهنگ که مدرسانى چون: بهشتی، مطهری، باهنر و قرائتی در آن تدریس می کردند، به عنوان دبیر تعلیمات دینی به کار آموزشی خود ادامه داد).

نامبرده هم چنین مستنداً به حکم شماره ۱۵۶۱۲ صادره از آموزش و پرورش طالقان به تاریخ ۱۳۳۵/۷/۶ در قریه ی سوهان طالقان، زادگاه پدری خود، اقدام به تأسیس آموزشگاه کرده بود. سرور تنها سرانجام پس از سی و سه سال سابقه ی خدمت فرهنگی در سال ۱۳۵۶ بنا به تقاضای شخصی بازنشسته شد. ثمره ی ازدواج او با همکار فرهنگی خود، ابوالحسن فریدی، چهار فرزند است: گیتی (فارغ التحصیل هنرستان صنعتی)، میترا (فوق دیپلم ادبی)، مریم (لیسانسیه ی حسابداری) و مازیار (دارای دانشنامه های مهندسی ماشین آلات ساختمانی و مهندسی کامپیوتر در آلمان).

اسماعیل تدین

به سال ۱۳۰۷ در رشت تولد یافت. دوران مقدماتی و متوسطه ی تحصیل را به ترتیب در دبستان فاریابی و دبیرستان های اسلامی و ضمیمه ی دانشسرای مقدماتی رشت گذراند و به اخذ دیپلم کامل ادبی توفیق یافت.

وی در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در بدو خدمت فرهنگی خود در ادارات فرهنگ فومن و صومعه سرا به کار مشغول شد. تدین در ادامه با انتقال به فرهنگ رشت، در سمت های زیرانجام وظیفه کرد:

دبیر دوره ی اول دبیرستان های شاهپور و نوربخش رشت، ناظم دبیرستان محمدرضا پهلوی رشت، کارمند اداره ی

سمعی و بصری گیلان، مدرس تربیت معلم شهرستان های انزلی، لاهیجان و رشت، دبیر دانشسراهای مقدماتی پسران و دختران رشت و معاون اداره ی کل فرهنگ و هنر استان گیلان.

اسماعیل تدین پس از ۳۰ سال خدمت فرهنگی (۱۲ سال در آموزش و پرورش و ۱۸

سال در فرهنگ و هنر) در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد. حاصل ازدواج اسماعیل تدین با سیمین مهرداد (فرزند موسی مهرداد از فرهنگیان شاخص گیلان) دو فرزند است: محمدرضا (مهندس کامپیوتر و کارمند سازمان تأمین اجتماعی تهران) و پروا (لیسانسیه‌ی ریاضی کاربردی و تحلیل‌گر سیستم مرکز آمار تهران).

پی‌نوشت: ۱- تدین در سال ۱۳۳۷ طبق درخواست وزارت فرهنگ و هنر و با موافقت وزارت فرهنگ (آموزش و پرورش) طی چند ماه در تهران دوره‌ی آموزشی سمعی و بصری را زیر نظر استادان ایرانی و خارجی پشت سر گذاشت و سپس با مساعدت و همراهی علی‌عفی‌ی ثابت، دبیر فلسفه و علوم تربیتی دبیرستان‌های رشت، اقدام به تأسیس اداره‌ی کل فرهنگ و هنر استان گیلان کرد.

www.tabarestan.info

اسماعیل ثابتی‌فر (حجای سابق)

به سال ۱۳۰۱ در رشت به دنیا آمد. تحصیلات خود را تا دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و ضمن خدمت، دوره مربی‌گری پیشاهنگی را نیز با موفقیت گذراند. وی کار خود را در سال ۱۳۱۸ در سمت آموزگار دبستان ملی شرف رشت آغاز کرد و از سال ۱۳۲۰ تا سال ۱۳۲۲ در سمت ناظم این آموزشگاه به خدمت مشغول شد.

حجای در سال ۱۳۲۲ به دنبال درگذشت میرزا هاشم خان حمید سمعی (از فرهنگیان ساعی گیلان و مؤسس و مدیر مدرسه‌ی ملی شرف رشت) به دبستان ملی تمدن رشت منتقل شد و طی چند سال در سمت ناظم این

آموزشگاه به فعالیت پرداخت. نامبرده در ۱/۹/۱۳۳۶ رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار و مدیر دبستان آج‌پیشه رشت، آموزگار دبستان‌های خمام (از جمله در دبستان‌های اتفاق و مولوی)، حسابدار فرهنگ و مدیر فنی پیشاهنگی خمام، رئیس دبیرخانه‌ی فرهنگ خمام، معلم دبستان مژده‌ی رشت، معاون دبیرستان فرهنگ و دین رشت و آموزگار دبستان مهرآیین رشت.

این فرهنگی در ۱/۷/۱۳۵۹ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۸۳ درگذشت. از اسماعیل ثابتی‌فر سه فرزند به نام‌های: زهره، طاهره و خسرو به یادگار مانده است.

فاطمه سلطان (عشرت) جواهری

به سال ۱۲۸۳ در رشت تولد یافت. در سال ۱۳۱۶ به طور متفرقه، گواهینامه‌ی ششم ابتدایی گرفت و در مهرماه همان سال به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (آموزش و پرورش فعلی) در آمد.

جواهری از بدو استخدام تا سال ۱۳۲۸، در سمت آموزگار به تدریس در دبستان‌های رشت پرداخت و در سال ۱۳۲۸ به فرهنگ تهران منتقل شد و در مدارس این شهر تدریس کرد. نامبرده پس از ۲۸ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۴۴ بازنشسته شد و در دوران بازنشستگی نیز فعالیت‌های اجتماعی خود را از طریق شرکت در برنامه‌های خیریه و مذهبی ادامه داد. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۷۱

دیده از جهان فرو بست.

حاصل زندگی مشترک فاطمه سلطان جواهری با حاج سید علی بزرگی، چهار فرزند پسر به نام‌های: سید مهدی، حاج سید هاشم، حاج سید حسین و سید محمد بود.

حسن جم‌نژاد

نوه‌ی نصیرالدیوان لاهیجانی به سال ۱۲۹۳ در لاهیجان متولد شد. دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان ایرانشهر لاهیجان و دبیرستان ثروت تهران گذراند و با ادامه‌ی تحصیل در دانشسرای عالی تهران، سرانجام در سال ۱۳۱۵ با احراز رتبه‌ی نخست، در رشته‌ی ریاضیات و علوم تربیتی فارغ‌التحصیل شد. سپس به تدریس روی آورد و با اتمام دوره‌ی خدمت سربازی در دانشکده‌ی افسری تهران، به فرهنگ گیلان منتقل شد.

نامبرده در رشت به تدریس ریاضی در دبیرستان اسلامی مشغول شد و در سال ۱۳۲۴، به تهران بازگشت.

او در تهران با تدریس ریاضی در دبیرستان‌های ادیب و شاهدخت، فعالیت آموزشی خود را ادامه داد.

جم‌نژاد در سال ۱۳۲۷ به اتفاق جمعی از دبیران مدارس و استادان دانشگاه تهران، گروه فرهنگی هدف^۱ (مخفف هنر، دانش، فرهنگ) را تأسیس کرد و در طول سال‌ها در هیأت مدیره‌ی این گروه به فعالیت فرهنگی خود استمرار بخشید.

از مقالات علمی منتشر شده جم‌نژاد می‌توان از: مطالعاتی درباره‌ی نظریه توابع پرسپکتیو و اختلاف درجه‌ی حرارت و شبانه‌روز در مناطق استوایی نام برد. حسن جم‌نژاد عاقبت در سال ۱۳۷۴ درگذشت.

ثمره‌ی ازدواج او با همکار فرهنگی خود، زهرا صنیعی تهرانی، یک پسر و یک دختر است: عبدالصمد (دارای دکترای معماری از ایتالیا) و مولود (لیسانسیه‌ی فیزیک و فرهنگی بازنشسته).

پی‌نوشت: ۱ - گروه فرهنگی هدف با مجوز محمد یزدانفر از معاونان وزیر وقت فرهنگ کار خود را با تأسیس کلاس‌های شبانه در محل دبیرستان ادیب تهران آغاز کرد و در سال‌های بعد، صاحب پنج واحد دبیرستانی، پنج مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی و سه مدرسه‌ی روزانه شد. این گروه پس از وقوع انقلاب اسلامی به اجاره‌ی آموزش و پرورش درآمد و اینک ۱۲ سال است که بعضی از مدارس آن به‌طور غیرانتفاعی اداره می‌شوند.

محمد جمشیدی

به سال ۱۳۰۲ در صومعه‌سرا تولد یافت. وی در سال ۱۳۱۸ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت فارغ‌التحصیل شد و در همان سال به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه درآمد. جمشیدی از بدو استخدام تا زمان بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر دبیرستان‌های تنکابن، دبیر دبیرستان پانزدهم بهمن رودسر، مدیر دبستان و دبیرستان شمس صومعه‌سرا، نماینده‌ی فرهنگ صومعه‌سرا، نماینده‌ی فرهنگ فومن، بازرس آموزشگاه‌های رشت، رییس آموزش ابتدایی فرهنگ رشت، بازرس تعلیماتی مدارس

رشت و راهنمای تعلیماتی مدارس تهران.
جمشیدی با بیش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی بازنشسته شد و عاقبت در
شهریور ماه ۱۳۵۷ درگذشت.

منبع: سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، ص ۱۸۳.

تبرستان

www.tabarestan.info

ایراندخت جفرودی

به سال ۱۳۰۴ در رشت زاده شد. وی پس از
فارغ‌التحصیلی از دانشسرای مقدماتی دختران در سال
۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و طی
سال‌ها در مدارس ابتدایی رازی، هفده دی و فردوسی در
سمت مدرس قرآن و ادبیات به تدریس مشغول شد.

نامبرده در سال‌های پایانی خدمت خود به ترتیب در
سمت‌های: کتابدار دبیرستان فروغ رشت و حسابدار
دبیرستان شمس‌الملوک مصاحب تهران به فعالیت پرداخت.
جفرودی در سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد و عاقبت در
مهر ماه ۱۳۵۶ درگذشت. در بزرگداشت خدمات

فرهنگی ایراندخت جفرودی، یک باب مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دخترانه در رشت به
اسم او نام‌گذاری شده بود.

محمود چمنی

او که از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان بود، به سال ۱۲۸۱ در روستای مردخه‌ی شفت تولد
یافت. دوران مقدماتی تحصیل را در مدرسه‌ی اقبال رشت گذراند و در تهران تحصیلات
متوسطه را پشت سر نهاد. وی در مهر ۱۳۰۱ شروع به کار کرد و در اوایل خدمت خود از
جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار کلیه‌ی دروس پایه‌ی سوم ابتدایی در

دبستان دولتی نمره ۶ فومن (از ۱۳۰۱/۷/۱ تا ۱۳۰۳/۶/۳۰ - وی در این مقطع از خدمت فرهنگی خود با سید محمد تائب (نماینده‌ی فرهنگ، معلم کلاس چهارم و مدیر دبستان نمره شش فومن)، محمدتقی زادان فرخ (معلم کلاس دوم) و شیخ ضیا (از مکتب‌داران سابق فومن و معلم کلاس اول دبستان مزبور) همکار بود، معلم پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی مدرسه اقبال رشت (در سال ۱۳۰۳)، معلم مدرسه‌ی متوسطه و دارالمعلمین اکابر قزوین (در سال تحصیلی ۱۳۰۹ - ۱۳۰۸)، کفیل مدرسه‌ی ملی قآنی رشت (از ۱۳۱۰/۱۱/۱۴ و طی حکمی از

سوی عبدالحسین صادقی نژاد (امیر منتخب) رییس وقت معارف و اوقاف گیلان)، دبیر ریاضی افتخاری دبیرستان شاهدخت رشت (از جمله در سال تحصیلی ۱۳۱۲-۱۳۱۱).

وی از همکاران نزدیک علی تنها (مؤسس و مدیر مدرسه‌ی ملی قآنی^۱ رشت) بود و پس از درگذشت او، طی ۱۸ سال دبیرستان قآنی و اثاثیه‌اش را از خانواده‌ی تنها اجاره کرد. او طی دو دوره با اجاره‌ی این دبیرستان به ترتیب ۸ و ۱۰ تومان در ماه اجاره‌بها می‌پرداخت و بعد از این مدت، مدرسه را در اختیار گرفت. لازم به ذکر است که چمنی در ۱۳۱۴/۱۲/۱۲ اجازه‌نامه‌ی تأسیس دوره‌ی اول متوسطه‌ی مدرسه‌ی قآنی را از طرف اداره‌ی تعلیمات ولایات وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه و طی حکمی از جانب علی اصغر حکمت، وزیر وقت معارف و اوقاف دریافت کرده بود.

چمنی در جوانی به اتفاق گروهی از روشنفکران گیلانی و تنی چند از همکاران فرهنگی خود مانند: عباس کدیور (از رؤسای فرهنگ فومن و طوالش و مدیر بعدی مجله‌ی شمال)، ابراهیم فرزام (از رؤسای بعدی دبیرستان شاپور رشت) و احمد پیشنمازی (از رئیس‌ان بعدی اداره‌ی بازرسی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان) مجمع آزاد ایران را پایه‌گذاری کرد؛ این مجمع از انجمن‌های فرهنگی - هنری کارآمد عصر خود بود و با اجرای تئاترهای تاریخی مثل: کاوه‌ی آهنگر و جنگ مشرق و مغرب، سعی در تبیین گوشه‌هایی از تاریخ پرشکوه ایران باستان داشت.^۲ چمنی از سوی دیگر، طی مدتی فعالیت مطبوعاتی می‌کرد و مقالات انتقادی دنباله‌داری را در روزنامه‌ی شفق سرخ به چاپ می‌رساند.

وی تا سال ۱۳۲۷ در سمت مدیر دبیرستان قآنی به خدمت سرگرم بود و علاوه بر آن مدتی نیز در سمت دبیر مدارس ملی رشت (از جمله در دبیرستان تربیت) تدریس کرد. چمنی در ادامه با مراجعت به تهران، مسئولیت اداره‌ی دبیرستان قآنی را بر عهده‌ی سپردایی خود، خسرو کشاورز^۳ گذاشت و او نیز پس از مدیریتی کوتاه مدت در این آموزشگاه، امتیاز دبیرستان قآنی را به قدیر بیشه بان واگذار کرد.

چمنی در تهران دبیرستان ملی بوعلی سینا را که از موسسات گروه فرهنگی بوعلی بود، در سال ۱۳۲۹ افتتاح کرد و کارکرد فرهنگی و آموزشی خود را با مدیریت این آموزشگاه ادامه داد. نامبرده سرانجام در ۱۳۴۲/۱/۲۷ در سمت رئیس دبیرستان بوعلی سینای تهران بازنشسته شد. چمنی در اواخر عمر از اعضای انجمن گیلانی‌های مقیم تهران بود.

زندگانی پر ثمر این مدیر کهنه‌کار، صد سال به درازا کشید و او عاقبت در سال ۱۳۸۱ درگذشت. در اجرای وصیت محمود چمنی، پیکرش را در مردخه‌ی شفت، روستایی که یک قرن قبل در آن به دنیا آمده بود، به خاک سپردند. از این فرهنگی فقید، پنج فرزند به یادگار ماند: پرویز (مهندس معماری در فرانسه)، پیروز (مهندس فضای سبز از آمریکا)، هلن دخت (لیسانسیه‌ی روان‌شناسی و فرهنگی بازنشسته)، ماهرخ (لیسانسیه‌ی پرستاری و بازنشسته‌ی دانشگاه تهران) و سوسن (دیپلمه‌ی طبیعی در آمریکا).

پی‌نوشت:

۱. این مدرسه در سال ۱۳۳۳ ه.ق. (۱۲۹۱ ش) تحت نام اقبال تأسیس شد و بعد از مدتی به قآنی مشهور شد.
۲. نوزاد، فریدون؛ تاریخ‌نمایش در گیلان، نشر گیلکان رشت، ۱۳۶۸، ص ۱۰۴.
۳. خسرو کشاورز دارای سوابق تدریس در دبستان ملی علمیه و دبیرستان ملی تربیت رشت بود. او نیز پس از چندی به تهران رفت و فعالیت فرهنگی خود را در دبیرستان‌های پایتخت ادامه داد.

علی حبیبی

معروف به علی آقا ناظم (فرزند حاج حبیب اصفهانی) به سال ۱۲۶۵ در رشت متولد شد. او از فرهنگیان دیر پای بود که نقش مهمی در پایه‌گذاری نظام جدید تعلیم و تربیت گیلان ایفا کرد. حبیبی در اوایل خدمت فرهنگی خود در کسوت ناظم به همکاری با مجد الکتاب (بانی و مدیر مدرسه‌ی مجدیه‌ی رشت) مشغول شد و در ادامه، مدرسه‌ی اتفاق را تأسیس کرد. نامبرده ضمن مدیریت این مدرسه، در سمت ناظمی نیز تلاش‌های چشمگیری

را در حُسن اداره‌ی آن مبذول داشت و از جمله چند شماره روزنامه‌ی اتفاق را با هدف روشنگری فرهنگی منتشر کرد.

او که از هنرمندان بنام تئاتر و از اعضای موثر مجمع ادبی - فرهنگی ترقی نیز به شمار می‌رفت، چندی بعد به اتفاق شیخ علی تنها و میرزا اسماعیل پوررسول، دو تن از فرهنگ مردان کهنه کار گیلان، مدرسه‌ی شمس را در واقع ترکیب ادغام شده‌ی ای از مدارس دیگر بود، بنیان‌گذاری کرد. این فرهنگی از سوی دیگر، همزمان با افتتاح رسمی مدرسه‌ی خیام (نخستین دبستان دولتی

سیاهکل) طی مدتی در سمت مدیریت این آموزشگاه نوبنیاد، انجام وظیفه کرد.

حبیبی تا آخر عمر به فعالیت در عرصه‌ی تعلیم و تربیت مشغول بود و از جمله در سمت‌های: مدیر دایره‌ی تفتیش معارف گیلان، مدیر دبستان نمره ۶ فومن و نماینده‌ی فرهنگ شهرهای فومن و لنگرود^۱ و گرگان خدمت می‌کرد.

نامبرده از یاران میرزا کوچک جنگلی بود و در نهضت رهایی بخش او، ریاست انتظامات را بر عهده داشت. او همچنین طی مدتی ریاست اداره‌ی دارایی فومن را در تشکیلات جنگلی‌ها عهده‌دار بود. این فرهنگی از سوی دیگر، هم‌زمان با مبارزات جنگلی‌ها، در مدرسه‌ی نصرت فومن که به امر هیات اتحاد اسلام تشکیل شده، دارای ۲ کلاس درس و ۶۷ دانش‌آموز بود، در سمت مدیر مدرسه فعالیت می‌کرد. حبیبی که در این مقطع از خدمت فرهنگی خود به میرزا علی آقای جنگلی مشهور بود، کاتب روزنامه‌ی جنگل (ارگان نهضت جنگل) نیز محسوب می‌شد و نشریه‌ی جنگل با مساعی و به خط او در کسما انتشار می‌یافت. حبیبی در جریان اختلافاتی که در سطوح داخلی انقلابیان جنگل پیش آمده بود، به همراه دکتر حشمت خود را تسلیم قوای حکومت مرکزی کرد که متعاقب این تسلیم شدن، طی مدتی در باغ محتشم رشت محبوس شد و اندکی بعد با شفاعت پدرش، آزاد شد و در مقام رییس دفتر دخانیات (که آن هنگام جزئی از اداره‌ی دارایی رشت بود) به فعالیت پرداخت.

علی حبیبی سرانجام در سمت مدیریت دبستان شش کلاسه‌ی اهواز بازنشسته شد و

پس از یک عمر کوشش دامنه دار فرهنگی، عاقبت در آذر ۱۳۳۴ بر اثر سکته‌ی مغزی در تهران درگذشت. مدفن او در قم است. از این فرهنگی متقدم، پنج فرزند به یادگار ماند.

پی‌نوشت و منابع:

۱. علی حبیبی از اوایل قرن حاضر تا سال ۱۳۰۶ در لنگرود خدمت کرد و کفالت فرهنگ و اوقاف لنگرود و تصدی فرهنگ رودسر و رانکوه را برعهده داشت. تأسیس: دبستان شش کلاسه داریوش در محله‌ی سبزه میدان فنشکالی، دبستان چهار کلاسه‌ی پهلوی در محله‌ی راپشته، دبستان چهار کلاسه‌ی همت رحیم‌آباد، دارالصنایع (مدرسه‌ی حرفه‌ای) و دبستان دخترانه عفت لنگرود و پایه‌گذاری: دبستان‌هایی در سلمان، رحیم‌آباد، واجارگاه، رودسر و کلاچای از یادگارهای اوست. (ر.ک. تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان، ص ۳۶۷).
- روزنامه‌ی جنگل، سال اول، شماره‌ی دوم، ۲۶ شعبان ۱۳۳۵ ه‍.ق، ص ۴۱.
- گیلان در جنبش مشروطیت، صص ۵۳ - ۵۱.
- تاریخ جراید و مجلات گیلان، صص ۶۹ - ۶۸.
- سردار جنگل، ص ۱۴۱.
- همان، ص ۲۸۷.
- ماهنامه‌ی گیله‌وا، شماره‌ی ۵۴ مهر و آبان ۷۸، ص ۵۴.
- نهضت جنگل و اوضاع فرهنگی اجتماعی گیلان و قزوین، خاطرات نایب صادق‌خان کوچکپور، صص ۳-۲۷ و ۵۴.

میرمحمد علی حاکمی

او که از فرهنگیان متقدم گیلان بود، به سال ۱۲۸۴ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۰۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و کار آموزشی خود را شروع کرد. حاکمی در سال ۱۳۱۵ به مدیریت دبستان فردوسی بندر پهلوی (انزلی) منصوب شد و چندی بعد مدیریت دبستان‌های فاریابی و رودکی رشت را برعهده گرفت. وی در ادامه، به ریاست دبستان حزین رشت گمارده شد و از سال‌های میانی دهه‌ی ۱۳۲۰ تا اواخر خدمت فرهنگی خود در این سمت انجام وظیفه کرد. میرمحمد علی حاکمی در مهر ماه ۱۳۳۷ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۰ درگذشت.

محمد حسابی

فرزند شیخ علی صیقلانی (منشی تجارتخانه‌ی حاج پاشا رمضائف) به سال ۱۲۸۵ در رشت تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و با استخدام در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، کار خود را در سمت دبیر دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان اسلامی) آغاز کرد. او در ادامه، از فرهنگ بیرون آمد و وارد اداره‌ی دارایی شد. حسابی به زبان‌های فارسی، عربی و فرانسه احاطه داشت و در غزل‌سرایی مستبحر بود. منظومه‌های دلنشین و غزلیات عربی او از جایگاهی والا برخوردار بود. حسابی هم‌چنین در علوم فیزیک، ریاضیات،

هندسه و فلسفه نیز صاحب‌نظر بود. درون‌مایه‌ی اشعار این فرهنگی، اغلب رویدادهای اجتماعی و سیاسی را در برمی‌گرفت. او همچنین در دوره‌ی اول انتشار روزنامه‌ی گیلان ما، مقالاتی را در این نشریه منتشر می‌کرد. محمد حسابی در ۲۹ دی ماه ۱۳۲۸ بر اثر ابتلا به بیماری قلبی درگذشت. از او دو فرزند به یادگار مانده است: علی (کارشناس آمار بازنشسته‌ی شبکه‌ی بهداشت لاهیجان) و مهدی (فیلمبردار بازنشسته‌ی تلویزیون ملی ایران).

منابع:

۱. گیلان در قلمرو شعر و ادب، صص ۱۱۶ - ۱۱۴.
۲. گیلان ما، سال دوم، شماره ۵۷، عبدالمعظیم یمنی، ۲۸ دی ۱۳۲۹، صص ۱ و ۲.
۳. در این سه ماه، فصلنامه‌ی گیلان ما، رضا نوزاد، شماره‌ی اول از سال اول، ص ۱۳۴.

سید علی حبیب

او که از فرهنگیان دیرپا و دیرین گیلان بود، به سال ۱۲۹۰ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و در ۱۳۱۰/۱۱/۲۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. نامبرده از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان دولتی نمره پنج دقیقی رشت (در سال تحصیلی آموزگار ۱۱ - ۱۳۱۰)،

آموزگار دبستان سپهپور طوالش (از ۱۱/۶/۱۷ تا ۱۴/۶/۱۵)، آموزگار دبستان دولتی نمره یک فاریابی رشت (از ۱۴/۶/۱۶ تا ۱۸/۱۲/۱۹)، نماینده فرهنگ طوالش و آموزگار پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی در مدارس این منطقه (از ۱۸/۱۲/۲۰ لغایت سال تحصیلی ۲۰-۱۳۱۹)، نماینده فرهنگ فومنات و مدیر دبیرستان ترقی فومن (از سال تحصیلی ۲۱-۱۳۲۰ لغایت سال تحصیلی ۲۵-۱۳۲۴)، کارمند کارگزینی و بایگان اداری فرهنگ گیلان (در مهر ماه ۱۳۲۵)، کارمند بهداری

آموزشگاه‌ها (از ۲۵/۷/۲۷ تا ۲۶/۶/۲۹)، کارمند کارگزینی فرهنگ و رییس دایره‌های حسابداری و کارگزینی اداری اوقاف گیلان (از ۲۷/۷/۷ تا ۳۱/۸/۲)، نماینده فرهنگ طوالش (از ۳۱/۸/۳ الی ۳۴/۳/۳۰)، و راهنمای تعلیماتی و بازرس آموزشگاه‌های رشت. سید علی حبیب پس از ۳۰ سال خدمت فرهنگی در ۱۳۴۸/۵/۳۰ بازنشسته شد و در آذر ماه ۱۳۵۲ درگذشت. ناگفته نماند که همسر اول او، بانو روستا نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت مدیریت دبستان دخترانه‌ی گلزار فومن خدمت می‌کرد. از این فرهنگی یک فرزند دختر به نام سیده ماهرخ حبیب به یادگار مانده که لیسانسیه‌ی حسابداری است.

شوکت حقی

به سال ۱۲۹۵ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۱۵ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و فعالیت آموزشی خود را در مدارس لاهیجان آغاز کرد. حقی پس از انتقال به فرهنگ رشت، در سمت آموزگار مدارس: ژاله، کوشیار و مدنی به فعالیت پرداخت و سرانجام به سال ۱۳۴۵ بازنشسته شد. وی عاقبت در سال ۱۳۶۸ درگذشت.

شوکت حقی صاحب پنج فرزند به نام‌های سیاوش، رضا، محترم، منیر و حسین سید دانش بوده است.

فاطمه (نفیرالملوک) حمید سمیعی

به سال ۱۲۸۸ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایه‌ی ششم ابتدایی ادامه داد و در سال ۱۳۱۸ شروع به کار کرد. سمیعی در ۱۳۱۹/۶/۲۶ رسماً به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان‌های طوالش، آموزگار مدارس بندر پهلوی، آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله دبستان‌های ژاله، رهنمای سعادت نسوان و ایران)، مربی کودکان جمعیت خیریه‌ی فرح پهلوی و آموزگار کلاس اول و مدیر آموزشگاه شبانه‌ی اکابر رشت.

نامبرده پس از ۲۵ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۴۴/۷/۱۰ بازنشسته شد. این فرهنگی عاقبت در یازدهم آذر ماه ۱۳۸۰ درگذشت.

مرضیه حائری رشتی

فرزند شیخ حسین حائری (از عالمان متقی و عارف پیشه‌ی قرن حاضر) به سال ۱۲۹۰ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۱۸ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و فعالیت آموزشی خود را در مدارس رشت آغاز کرد.

حائری عمده‌ی سال‌های خدمت فرهنگی خود را در مدرسه‌ی روشنگر رشت گذراند و در این آموزشگاه، در سمت‌های آموزگار و معاون انجام وظیفه کرد. او در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۱ درگذشت.

صدیقه حائری رشتی

فرزند آیت‌الله شیخ حسین حائری به سال ۱۲۹۹ در رشت تولد یافت. وی پس از دریافت گواهینامه‌ی دانشسرای دختران در سال تحصیلی ۱۳۱۸-۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در مدرسه‌ی صائب رشت مشغول به تدریس شد. او هم‌چنین طی مدتی در دبستان دخترانه‌ی پیک سعادت رشت به تدریس مشغول بود. صدیقه حائری پس از ۴۵ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، بنا به تقاضای شخصی بازنشسته شد و عاقبت در دی ماه ۱۳۶۸ درگذشت. لازم به ذکر است که خواهر او، مرضیه حائری نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت ناظم آموزشگاه روشنگر رشت، خدمت می‌کرد. از صدیقه حائری دو فرزند پسر به یادگار مانده است که نخستین آنها ساکن ایتالیا است.

شکری حاجی آقایی

به سال ۱۳۰۴ در رشت تولد یافت. وی دارای دانشنامه‌ی لیسانس تاریخ و جغرافیا از دانشگاه تهران بود. حاجی آقایی در سال ۱۳۲۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان‌های دقیقی و حزین رشت، دبیر دبیرستان‌های روشنگر و ابوریحان رشت و مدیر دبستان صادقی نژاد رشت. نامبرده در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در فروردین ماه ۱۳۷۲ از دنیا رفت. از شکری حاجی آقایی پنج فرزند به نام‌های حمید، محمد، سکینه، مرجان و مکرم به یادگار مانده است.

سید موسی حافظی رشتی

فرزند دکتر میرمحمدعلی حافظالصحه و نوهی دکتر سید جعفر اصفهانی (ملقب به حافظالصحه)^۱، به سال ۱۲۹۵ در کوی مسجد صفی رشت متولد شد. وی دیپلم خود را در رشتهی ادبی از دبیرستان ملی اسلامی رشت دریافت کرد و در سال ۱۳۲۲ موفق به اخذ دانشنامهی لیسانس تاریخ و جغرافیا از دانشکدهی ادبیات دانشگاه تهران شد. حافظی در ۱۳۲۴/۷/۱۶ به استخدام ادارهی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمتهای زیر فعالیت کرد:

دبیر دبیرستانهای بندر پهلوی و رشت (از جمله در

دبیرستان شاهپور رشت؛ از بدو استخدام تا سال ۱۳۲۸)، رئیس دبیرستان نوربخش رشت (از ۲۸/۶/۹ تا ۳۱/۱/۲۴)، بازرس تعلیماتی فرهنگ گیلان (۳۰/۲/۱ تا سال ۳۱)، رئیس دبیرستانهای محمدرضا شاه پهلوی و رضاشاه کبیر رشت (از ۳۱/۱/۲۵ تا ۳۶/۷/۱۴)، عضو شورای فرهنگی شهرستان رشت (در سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶)، رئیس ادارهی آموزش متوسطهی ادارهی کل فرهنگ گیلان (از ۳۶/۷/۱۵ تا ۳۸/۸/۱۱)، رئیس ادارهی آموزش و پرورش فومنت از ۳۸/۸/۱۲ تا ۴۱/۳/۶ حافظی در این سمت کلاس کارآموزی رؤسای فرهنگ شهرستانها را در تهران با موفقیت گذراند)، دبیر دبیرستانهای رشت (در سال ۱۳۴۱)، رئیس اداری و امور تربیتی ادارهی کل آموزش و پرورش استان گیلان (جمعاً از ۴۱/۸/۲۲ تا ۴۴/۷/۲۰)، معاون اداری ادارهی کل آموزش و پرورش استان گیلان (از ۴۴/۷/۲۱ تا ۴۸/۶/۱۶)، عضو هیات مدیره و مدیر عامل جمعیت شیر و خورشید سرخ (هلال احمر) استان گیلان (در سال تحصیلی ۴۸-۱۳۴۷)، خزانه دار ادارهی کل آموزش و پرورش استان گیلان (در هنگام معاونت محمد دریادل)، بازرس اداری آموزش و پرورش و معاون اداری و مالی اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان (جمعاً از ۴۸/۶/۱۷ تا ۵۰/۶/۳۰) و راهنمای تعلیماتی دبیرستانهای ناحیه ۲ رشت (از ۵۰/۶/۳۱ تا بازنشستگی).

سید موسی حافظی رشتی پس از ۳۱ سال سابقه خدمت فرهنگی در ۱۳۵۵/۷/۱ بازنشسته شد و سرانجام در آبان ۱۳۹۳ درگذشت. این فرهنگی علاوه بر فعالیت در حوزهی

آموزش و پرورش، در عرصه‌های اجتماعی از جمله روزنامه‌نگاری فعال بود و به‌طور متفرقه به نشر روزنامه‌ی حافظ گیلان اقدام کرده بود.

از موسی حافظی چهار فرزند به یادگار مانده است: برکیا (پزشک متخصص جراحی)، بردیا (پزشک متخصص جراحی)، کوروش (مهندس راه و ساختمان) و پرنیا (پزشک متخصص زنان و زایمان). هر چهار فرزند این فرهنگی فقید اکنون در کشور آلمان سکونت دارند.

پی‌نوشت: ۱- لقب حافظ الصبحه به دکتر سید جعفر اصفهانی (جد موسی حافظی رشتی) از سوی ناصرالدین شاه قاجار اعطا شد؛ چرا که نامبرده در جریان سفر پادشاه قاجار به رشت، او را از بیماری رهایی داد و این لقب را در پاسداشت طبابت خود دریافت کرد. بر همین اساس، لقب حافظ الصبحه بعدها، به نام خانوادگی حافظی رشتی شهرت یافتند.

www.tabarestan.info

محمد ابراهیم حودت

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. وی در ۱۳۲۴/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان‌های سنگر و مدیر دبستان مختلط ابن سینای سنگر شاقاجی (از بدو استخدام تا ۳۳/۶/۲۷)، کارمند اداره‌ی کارگزینی اداره کل فرهنگ گیلان (از ۳۳/۶/۲۸ تا ۳۸/۹/۱۲)، معاون کارگزینی اداره‌ی فرهنگ شهرستان رشت (از ۳۸/۹/۱۳ تا ۴۰/۵/۷) و معاون کارگزینی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان (از ۴۰/۵/۸ تا بازنشستگی). لازم به ذکر است که حودت

سابقه‌ی اتمام دوره‌های مختلف آموزشی و اداری وزارت فرهنگ (خصوصاً در زمینه‌ی کارگزینی) را نیز در کارنامه‌ی خود داشت. نامبرده سرانجام در سال ۱۳۵۶ در سمت معاون کارگزینی و مسئول استخدام اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان بازنشسته شد.

او از کارمندان مردم‌دار و وظیفه‌شناس دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود و با مکاتبات اداری و تنظیم لوایح مختلف، کوشش فراوانی در جهت احقاق حقوق فرهنگیان و اشتغال به کار آنان، مبذول می‌داشت.

محمد ابراهیم حودت عاقبت در سال ۱۳۸۱ در گذشت و در گورستان امامزاده هاشم رشت به خاک سپرده شد. ثمره‌ی زندگی مشترک حودت با همکاری فرهنگی خود، حاکمه حودت، چهار فرزند تحصیلکرده است: حمید (کارشناس روان‌شناسی و دبیر دبیرستان‌های رشت)، هایده (کارشناس جغرافیا و فرهنگی شاغل در آموزش و پرورش رشت)، هادی (کارشناس کاربردی تأسیسات بیمارستانی) و حمیرا (کاردان کاربردی کامپیوتر و شاغل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد رشت).

تبرستان

www.tabarestan.info

شعر زیر سروده‌ی محمد ابراهیم حودت است:

پاییز

رحمتم کن به حق سبحانم
دور گشتم ز آل و یارانم
چونکه محتاج حمد و قرآنم
از برایم که فاقد جانم
حودتم ختم گشته دورانم

برمزارم چو بگذری جانم
گشت کوتاه دستم از دنیا
سوره حمد را بخوان بر من
از خداوند مغفرت بنما
نام دارم محمد ابراهیم

سید رضا حافظی رشتی

نوه‌ی دکتر جعفر حافظ‌الصححه به سال ۱۲۹۰ در رشت متولد شد. وی دارای مدرک دیپلم ادبی بود و از سوی دیگر، طی چندین سال در مدرسه‌ی نایب‌الصدر رشت در رشته‌ی ائوار ملاصدرا تحصیل کرده بود. حافظی در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و طی ۳۰ سال خدمت فرهنگی خود در دبیرستان‌های رشت، مواد درسی: ادبیات فارسی، ادبیات عربی و تعلیمات دینی را تدریس می‌کرد. نامبرده در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد و عاقبت در مرداد ۱۳۶۳ درگذشت.

حافظی به رشته‌هایی چون: فلسفه و منطق و ادبیات

احاطه داشت و شعر نیز می‌سرود. وی همچنین در نواختن تار و ویولن نیز چیره دست بود.

از سیدرضا حافظی رشتی چهار فرزند (دو پسر و دو دختر) بر جا مانده است که دکتر کامبیز و مهندس حسین حافظی از آن جمله‌اند. یکی از فرزندان دختر سید رضا حافظی نیز فرهنگی بوده و دبیر مقطع راهنمایی تحصیلی است.

خدیجه حاضران

به سال ۱۳۰۲ در رشت دیده به دنیا گشود. وی تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان ملی سعادت نسوان رشت ادامه داد و در سال ۱۳۲۵ شروع به کار کرد. حاضران از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان‌های قزوین، آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های فاریابی، ملک‌زاده، راعی و عسجدی)، ناظم دبستان راعی رشت، مربی کودکان پرتوی رشت و معاون و مسئول امور دفتری دبستان حافظ رشت. وی در سازمان پیشاهنگی نیز فعالیت داشت.

خدیجه حاضران بیش از ۳۰ سال در فرهنگ خدمت کرد و سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. حاصل ازدواج او با همکار فرهنگی خود، محمدرضا واله شیدا، چهار فرزند است: فرحبد (پزشک متخصص جراحی در آلمان)، فریور (مهندس کشاورزی)، فرحناز (کارشناس آزمایشگاه خون در آلمان) و فریوش (لیسانسیه‌ی مدیریت بازرگانی).

محمدهادی حجتی ثابت

به سال ۱۳۰۷ در رشت تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دیپلم گرفت. حجتی با استخدام در اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، تا بازنشستگی، از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان اشرفیه‌ی آستانه (لاهیجان)، مدیر دبستان بازکیاگوراب لاهیجان، مدیر و

آموزگار دبستان قوام لاهیجان، آموزگار دبستان حقیقت لاهیجان، مدیر و آموزگار دبستان فرهنگ لاهیجان، آموزگار دبستان‌های: رشدیه، وکیل، فاریابی و طائر رشت، مدیر دبستان‌های: صادقی‌نژاد، مقیمی و جعفری رشت، کارمند اداره‌ی کارگزینی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان و کارمند حسابداری و حوزه‌ی ستادی آموزش و پرورش در تهران.

نامبرده با ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی بازنشسته شد و عاقبت در بهمن ۱۳۸۳ درگذشت. حاصل زندگی مشترک محمد هادی حاجتی ثابت با آذرמידخت

پوررسول (نوه‌ی اسماعیل پوررسول از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان) سه فرزند است: اسماعیل (مهندس فضای سبز در شهرداری تهران)، هنگامه و مهکامه.

کلثوم حسین زاده میاندوبابی

به سال ۱۳۰۷ در رشت متولد شد. وی پس از اخذ دیپلم دانشسرای مقدماتی و اتمام کلاس‌های کمک آموزگاری در ۱۳۲۵/۸/۱۲ به استخدام اداره کل فرهنگ گیلان درآمد. حسین‌زاده از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان‌های فومنات (از جمله در دبستان معرفت شفت)، آموزگار دبستان‌های بندرانزلی، آموزگار دبستان‌ها و دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان اروندرود) و دبیر زبان انگلیسی مدرسه‌ی راهنمایی اقبال رشت.

نامبرده پس از ۳۰ سال و ۸ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی،

در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۲ از دنیا رفت. از کلثوم حسین‌زاده پنج فرزند به یادگار مانده که همگی لیسانسیه و ساکن کشور سوئد هستند.

جعفر خمایی زاده

به سال ۱۲۹۹ در رشت تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و از دانشسرای مقدماتی پسران دیپلم گرفت. او با اخذ دیپلم ادبی و ادامه‌ی تحصیل در دانشسرای عالی تهران، موفق به دریافت لیسانس تاریخ و جغرافیا شد.

خمایی زاده در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و کار خود را در سمت آموزگار مدارس رشت و بندرانزلی آغاز کرد. وی پس از اخذ لیسانس، به کسوت دبیری درآمد و در دبیرستان‌های رشت، به تدریس تاریخ و جغرافیا و زبان انگلیسی مشغول

شد. وی همچنین ریاست دبیرستان‌های بوعلی سینا، بازرگانی، محمدرضا پهلوی و شاهپور رشت را نیز برعهده داشت. وی در دوران خدمت فرهنگی خود، علاوه بر تدریس به تحقیق و ترجمه نیز روی آورد و اکنون صاحب چندین عنوان تألیف و ترجمه است.

جعفر خمایی زاده سرانجام در ۱۳۴۹/۶/۳۱ بازنشسته شد. این فرهنگی صاحب سه فرزند است: ناصر (مهندس راه و ساختمان در آمریکا)، نریمان (مهندس راه و ساختمان در آمریکا) و نازگیتا (تحصیل کرده‌ی سوئد و متخصص بهداشت دهان و دندان در انگلستان). فهرست آثار خمایی زاده به این شرح است:

۱. ولایات دارالمرز ایران - گیلان، اثر ه. ل. رایینو (ترجمه)، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۰
۲. پرورش نوغان در ایران، اثر ه. ل. رایینو و لافون (ترجمه)، مؤسسه‌ی تبلیغات و انتشارات علمی، ۱۳۷۲
۳. فهرست روزنامه‌های ایران، اثر ه. ل. رایینو (ترجمه و تحقیق)، از انتشارات روزنامه‌ی اطلاعات، ۱۳۷۲، چاپ دوم: ۱۳۸۱
۴. گوش گیلکی رشت، اثر آرتور کریستن سن (ترجمه)، انتشارات سروش، ۱۳۷۳
۵. دریای خزر، ترجمه‌ی پایان نامه‌ی دکترای لطف‌الله مفخم پایان، انتشارات هدایت، ۱۳۷۵
۶. کتابخانه‌های گیلان (تألیف)، از انتشارات اداره‌ی کل فرهنگ و ارشاد اسلامی گیلان، ۱۳۷۷
۷. ترانه‌های محلی ساکنان کرانه‌های جنوبی دریای خزر، اثر الکساندر خودزکو (ترجمه)، انتشارات سروش، ۱۳۸۱
۸. تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان (از اواخر دوره قاجاریه تا امروز)، (تألیف)، نشر سنا، ۱۳۸۴.

سرور خمایی زاده

به سال ۱۳۰۰ در خمام متولد شد. تحصیلات خود را تا سیکل اول متوسطه ادامه داد و چندی بعد، دوره‌ی ۲ ساله دانشسرا را نیز با موفقیت گذراند. وی در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و ابتدا در دبستان نظامی غازیان آموزگار بود. خمایی زاده بعد از مدتی وارد اداره‌ی اقتصاد و دارایی شد و چند سالی بعد دوباره به آموزش و پرورش بازگشت.

تدریس در پایه‌های مختلف ابتدایی در دبستان‌های سرروش و صادقی نژاد (استاد خمایی زاده فعلی) از سمت‌های آموزشی خمایی زاده در دوره‌ی جدید فعالیت فرهنگی‌اش به حساب می‌آید.

وی پس از ۲۹ سال و ۶ ماه خدمت، سرانجام در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد.

محمد رحمان خانکشی پور

به سال ۱۳۰۳ در رشت زاده شد. دوران ابتدایی تحصیل را در دبستان فاریابی رشت گذراند و با اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

خانکشی پور از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
معلم دبستان طاهرگوراب، آموزگار دبستان‌های فاریابی و مژده‌ی رشت و معلم و معاون مدارس تهران (طی ۲۰ سال پایانی خدمت).

نامبرده پس از سی سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی در

سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۸۵/۹/۲۴ درگذشت. از محمد رحمان خانکشی پور

چهار فرزند به یادگار مانده است:

ابوطالب (مهندس کشاورزی)، داریوش، افشین (لیسانسیه‌ی حسابداری) و امیرحسین (دبیر شاغل در آموزش و پرورش).

فاطمه خدایاری

تبرستان

www.tabaresp.in

به سال ۱۳۰۴ در رشت زاده شد. وی پس از گذراندن کلاس‌های کمک آموزگاری در سال ۱۳۲۵ به استخدام آموزش و پرورش در آمد و پس از ۳۱ سال خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. تدریس در دبستان‌های بندرانزلی و دبستان‌های فاریابی، رشديه و بهاء‌الدین املشی رشت، از خدمات آموزشی او بود. فاطمه خدایاری پس از یک عمر کوشش فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۸۴ درگذشت.

خلیل دانش‌پژوه

او که از معارف‌پروران پیشگام گیلان بود، به سال ۱۲۷۰ در آبکنار (از توابع بندرانزلی) تولد یافت. در کودکی پدرش را از دست داد و با نظارت مادر فرهیخته‌ی خود به مکتب‌خانه سپرده شد و با زبان عربی آشنا شد. وی چندی بعد در مدارس حاجی نایب‌الصدر و مستوفی، مقدمات علوم قدیم را فراگرفت.

دانش‌پژوه از ۲۴ سالگی فعالیت خود را در عرصه‌ی تعلیم و تربیت آغاز کرد و در اوایل خدمت به مکتب‌داری در شهرهای رشت و انزلی مشغول شد. او سپس در

مدرسه‌ی رشدیه^۱ (تنها مدرسه‌ی انزلی در آن روزگار) به آموزگاری پرداخت و علاوه بر تدریس، در اداره‌ی امور مدرسه به گریگور یقیکیان، مدیر دبستان رشدیه، کمک می‌کرد. دانش‌پژوه با چهل ریال حقوق ماهیانه، کار فرهنگی خود را آغاز کرد و در ادامه با برکنار شدن یقیکیان از مدیریت مدرسه‌ی رشدیه و تعطیلی دبستان مزبور، همراه او در شاه‌کوچه انزلی مبادرت به تأسیس دبستان دانش در منزل مشهدی محرم بادکوبه‌ای کرد. نامبرده در این دبستان نیز طی مدتی کوتاه به کار پرداخت و در سال ۱۲۹۸، هنگام ریاست فرهنگ صدیق اعلم و همزمان با تشکیل اداره‌ی معارف گیلان و اختصاص بودجه و تشکیلاتی مستقل برای آن، طی قراردادی با شهرداری انزلی، وارد خدمت رسمی در فرهنگ شد. دانش‌پژوه ۱۲ سال در انزلی و طوالش و ۲۴ سال در رشت، در سمت‌هایی چون: مدیر، ناظم و معلم کلاس اول مشغول به کار بود و پس از ۳۷ سال خدمت فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۳۴ بازنشسته شد.

دانش‌پژوه، شاعر، نویسنده و خطاط بود و ضمن آشنایی با علم موسیقی، در نواختن برخی از سازها نیز تبحر داشت. او پس از بازنشستگی، اقدام به تدوین کتابچه‌ای خودآموز تحت عنوان «رهنمای دانش» کرد و در این مجموعه که با خط نستعلیق خود او به نگارش درآمده، به زبان شعر و نقاشی، تجربیات آموزشی خود را انعکاس داد.

خلیل دانش‌پژوه پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در ۱۳۳۹/۱۲/۱۷ زندگی را بدرود گفت. از او سه فرزند (یک پسر و دو دختر) بر جای ماند که از میان آن‌ها، ایراندخت، راه پدر را برگزید و ۳۰ سال در فرهنگ گیلان خدمت کرد.

شعر زیر از سروده‌های خلیل دانش‌پژوه است:

با غم گذشت روز و شب و سال و ماه من	آخر نگفت چرخ ستمگر گناه من
هرگز نشد درخت امیدم ثمر دهد	یکدم نشد که دهر بترسد ز آه من
روزی که پا به عرصه‌ی دنیا گذاردم	غم بر غمم فزود شب و صبحگاه من
چنگال آهنین قضا و من ضعیف	جز مستی استخوان نبود کس سپاه من
گفتی که با مبارزه دهر سرکنم	صبر آنقدر کجاست که گردد پناه من
بیچارگی و دربدری فقر و ابتلا	باشند هر یک اینهمه ذلت گواه من
نه بخت کرد شرم بحال فکار من	نی دهر سقله رحم بروز سیاه من
از غصه پیر گشتم و از ناله همچونی	اندر زمانه بحسرت نگاه من
دائم ز سوز سینه کشم آه دردناک	دست طبیعت ارکه شود دادخواه من
نفرین به بخت و چرخ فلک می‌کند همی	دانش مگر به چرخ رسد دستگاه من

پی‌نوشت و منابع:

۱. در سال ۱۲۷۸، هم‌زمان با تأسیس مدرسه‌ی شرف مظفری رشت، مدرسه‌ی عضدییه‌ی انزلی نیز به همت شیخ مهدی ملک‌المتکلمین بنیاد و به مدیریت میرزا ابوالقاسم فرج‌محمّد همایون اداره شد. این مدرسه چندی بعد تحت نام «مهدیه» توسط شیخ محمد جنّاب اداره شد و از سال ۱۲۹۰ با نام رشدیه، به مدیریت گریگور فیکیان، بازیگر و گارگردان تئاتر و نویسنده‌ی کتاب شوروی و جنبش جنگل به کار خود ادامه داد. - سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زریافی رشت، ص ۶۱.
- تذکره‌الشعرا از نویسندگان و دانشمندان معاصر گیلان، چاپ حقیقت رشت، صص ۷۵-۷۲.
- گزارشی کوتاه از روند تاریخی فرهنگ گیلان، دو فصلنامه‌ی راه‌آورد گیل، جمفرستان می‌زاده، شماره‌ی دوم، پاییز ۱۳۷۸، ص ۱۹.

محمدعلی دهبنه‌ای

او که از فرهنگیان دیرین گیلان بود، به سال ۱۲۸۴ در میان خانواده‌ای ادب‌پرور در رشت زاده شد. او در سن ۱۴ سالگی تصدیق‌نامه‌ی ششم ابتدایی را از مدرسه‌ی اخوت رشت در یافت کرد و در سال تحصیلی ۱۳۰۹-۱۳۱۰ نیز دوره‌ی اول متوسطه را در مدرسه‌ی متوسطه‌ی اسلامی رشت پشت سر گذاشت.

دهبنه‌ای در ۱۳۰۰/۹/۲۰ فعالیت فرهنگی خود را آغاز کرد و در ۱۳۱۲/۶/۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. وی از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

منشی دوم اداره‌ی اوقاف گیلان، مدیر دبستان وضوان خطبه‌سرای تالش (وی در تأسیس این دبستان در سال ۱۳۰۲ با میرزا اسماعیل پوررسول از بنیان‌گذاران فرهنگ گیلان همکاری کرد)، کفیل فرهنگ طولش، منشی اول اداره‌ی اوقاف گیلان، معلم خط مدارس دولتی نمره ۴ و ۵ رشت، آموزگار سیار دبستان‌های رشت، متصدی اوقاف گیلان، متصدی آمار اداره‌ی فرهنگ، مسئول اموال دولتی اداره‌ی فرهنگ، بازرس فرهنگ، متصدی امتحانات آموزشگاه‌ها و امتحانات طبای غیرمجاز و دندان‌سازان و داروسازان، رییس کارگزینی اداره‌ی فرهنگ استان

یکم (از آبان ۱۳۱۴ تا خرداد ۱۳۲۷)، رییس دبستان مژدهی رشت (از تیر ۱۳۲۷)، رییس دایره آموزش روستایی فرهنگ گیلان، معاون اداری فرهنگ استان اول و کارگزين فرهنگ گیلان. نامبرده پس از ۳۷ سال سابقه خدمت فرهنگی در ۱۳۳۷/۸/۲۶ بازنشسته شد. دهبنه‌ای خطی خوش و قلمی توانا داشت و حاصل تحقیقات او در سال ۱۳۲۵ با عنوان تاریخ گیلان به چاپ رسید. وی کتابخوان و اهل مطالعه بود و کتابخانه‌ی خصوصی‌اش هزار جلد کتاب را شامل می‌شد. این فرهنگی از سوی دیگر دستی نیز در هنر نمایش داشت و از جمله کسانی بود که در تجدیدسازمان و فعالیت جمعیت فرهنگی - هنری اخوت نقش داشت. میرزا محمدعلی دهبنه‌ای پس از یک عمر تلاش پرثمر فرهنگی، عاقبت در ۱۳۴۵/۹/۲۴ درگذشت. او را در باغ رضوان قم به خاک سپردند. ثمره‌ی ازدواج وی با عذرا زرمخی (از بانوان پیشگام در فرهنگ گیلان) یک فرزند پسر به نام دکتر حسین (فریدون) دهبنه‌ای است. تنها فرزند این زوج فرهنگی، متخصص مدیریت بین‌المللی و ساکن کشور کانادا است.

منابع:

۱. خمایی‌زاد، جعفر؛ تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان، از اواخر دوره‌ی قاجاریه تاکنون، ص ۳۲۲.
۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد دوم، صص ۳۵ - ۳۴.
۳. نوزاد، فریدون؛ تاریخ نمایش در گیلان، نشر گیلکان رشت، ص ۸۳.

حسن دقیقی

او که از فرهنگیان متقدم گیلان بود، به سال ۱۲۷۹ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۰۵ به استخدام اداری معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود در سمت‌هایی چون: مدیر، معاون، آموزگار و رییس حسابداری اداری اوقاف رشت مشغول به کار شد. وی در سال ۱۳۳۵ بازنشسته شد و سرانجام در فروردین ۱۳۷۲ درگذشت.

از حسن دقیقی فرزندان‌ی تحصیلکرده به یادگار مانده است: عیسی (فرهنگی)، محمدابراهیم (کارمند)، نرجس (فرهنگی) و پروین (فرهنگی).

ایراندخت دانش‌پژوه

فرزند خلیل دانش‌پژوه (از فرهنگیان دیرپا و اولیه‌ی گیلان) به سال ۱۲۹۸ در بندرانزلی تولد یافت. تحصیلات خود را تا سیکل اول متوسطه ادامه داد و در سال ۱۳۱۵ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. وی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت معلم دبستان رودکی رشت، مشغول به تدریس شد و سرانجام در ۱۳۴۶/۱۰/۱ بازنشسته شد. ایراندخت دانش‌پژوه عاقبت در سال ۱۳۶۷ درگذشت. از او دو فرزند (یک پسر و یک دختر) بر جای مانده که هر دو دارای تحصیلات عالی دانشگاهی‌اند.

طلعت درسی

به سال ۱۲۹۹ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود سپری کرد و با اتمام دوره‌ی دانشسرای مقدماتی دختران در ۱۳۱۷/۹/۲۱ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. وی پیش از تحصیل در دانشسرا، نزد پدر خود، حجت‌الاسلام احمد املح درسی ملقب به املح الادبا (که از دبیران برجسته‌ی زبان عربی در سطح دبیرستانهای رشت بود)، زبان‌های عربی و فارسی را فراگرفت و از این رهگذر به ادبیات فارسی و عربی و قرائت قرآن تسلط یافت.

درسی در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود در سمت آموزگار دبستان، در شهرهای تهران، شهسوار و انزلی به فعالیت آموزشی پرداخت و در ادامه با قابلیت‌های علمی در خوری که از خود نشان داد، به سمت دبیری دبیرستان‌ها منصوب شد.

نامبرده از ۱۳۳۷ تا ۱۳۴۲، ریاست دبیرستان مهدخت بندرانزلی را بر عهده داشت و در اواخر خدمت فرهنگی خود، در اداره‌ی بازرسی آموزش و پرورش فعالیت کرد. درسی پس از ۳۵ سال و ۹ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۳/۷/۱ بازنشسته شد و عاقبت در خرداد ۱۳۷۸ درگذشت. از طلعت درسی شش فرزند به نام‌های: حسین، احمد، ابراهیم، بدرالسادات، زینت‌السادات و سیده فاطمه لقمان به یادگار مانده است. فرزند نخست این فرهنگی فقید، پزشک متخصص علوم آزمایشگاهی و فرزندان چهارم و پنجم او نیز، به ترتیب، لیسانسیه‌ی حسابداری و لیسانسیه‌ی مدیریت بازرگانی‌اند.

www.tabarestan.info

غلامرضا دهقان

به سال ۱۲۹۷ در بندرانزلی زاده شد. وی در سال ۱۳۲۰ از دانشسرای تربیت بدنی تهران دیپلم گرفت و در سال ۱۳۲۱ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد.

نامبرده از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: مربی ورزش دبستان‌ها و دبیرستان‌های تهران و رشت، سرپرست شبانه‌روزی دانشسرای مقدماتی پسران رشت، مدیر و سرپرست اردوهای دانش‌آموزی در شهرهای رشت و بندرانزلی، رئیس دبیرستان‌های بوذرجمهری و کوشیار بندرانزلی، مدیر کل سازمان تربیت بدنی گیلان، بازرس استخرهای ورزشی تهران، ناظر مسابقات ورزشی استانی و مسئول برگزاری امتحانات نجات غریق کشوری.

دهقان پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۱ بازنشسته شد. او اکنون ساکن کشور انگلیس است. غلامرضا دهقان، دارای چهار فرزند است: شاهین، شهره (لیسانسیه‌ی پرستاری)، شعله و شبنم (دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی طب زیبایی در آمریکا).

آفاق دریادل

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت دریافت کرد و در ۱۳۲۴/۷/۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. دریادل از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

معلم مدارس رشت (از جمله در دبستان‌های دقیقی و فاریابی)، دفتردار دبیرستان بانوان رشت، دبیر دبیرستان‌های بانوان (اروند رود بعدی) و رهنمای سعادت نسوان رشت، و دبیر علوم انسانی مدارس راهنمایی تحصیلی آموزش و پرورش ناحیه‌ی ۲ رشت (از جمله در مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی عزیزه سعید).

این فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد.

کیهان دیوان بیگی

فرزند حبیب‌الله دیوان بیگی (موسیقی‌شناس و نوازنده‌ی تار و ویلن) به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و طی مدتی نیز در هنرستان عالی موسیقی تحصیل کرد. وی دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت گرفت و با دریافت گواهی‌نامه‌ی ششم متوسطه (در رشته‌ی طبیعی) موفق به دریافت فوق‌دیپلم فیزیک شد. دیوان بیگی پس از خدمت سربازی در اداره‌ی فرهنگ گیلان استخدام شد و کار خود را به عنوان آموزگار موسیقی در مدارس آغاز کرد. وی در ادامه پس از پنج

سال اقامت در مونیخ آلمان به منظور شرکت در دوره‌های آموزشی هنر، به ایران بازگشت و

کار فرهنگی خود را در سمت معاون دبیرستان دین و دانش رشت (که به ریاست حاج صادق احسان‌بخش اداره می‌شد)، ادامه داد. او همچنین طی مدتی سمت معاون دبیرستان ابوریحان رشت را به عهده داشت.

نامبرده از پیشگامان تئاتر در گیلان بود و در تأسیس انجمن علم و هنر (در ۱۳۲۰)، کانون هنرپیشگان پیروز (در ۱۳۲۴)، هیات هنرپیشگان سیار (در ۱۳۲۶) و شرکت سهامی گیلان فیلم (در ۱۳۳۱) مشارکت داشت. او همچنین در سال ۱۳۲۸ انجمن موسیقی گیلان را تأسیس کرد.^۱ دیوان‌ببگی ضمن احاطه به موسیقی ایرانی و غربی در نواختن پیانو تبحر داشت و ویلون، ساز تخصصی‌اش بود. او تا پایان عمر، در کلاس‌های آزاد موسیقی به هنرجویان تعلیم می‌داد و عاقبت در شهریور ۱۳۵۶ درگذشت.

پی‌نوشت: ۱. نوزاد، فریدون؛ تاریخ نمایش در گیلان، نشر گیلکان رشت، ص ۳۰۰.

سیده ربابه دانوش

به سال ۱۳۰۴ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطی خود را در مدرسه‌ی رهنمای سعادت نسوان رشت گذراند و پس از اخذ دیپلم طبیعی، دوره‌ی یک ساله‌ی کمک آموزگاری را نیز با موفقیت پشت سر گذاشت. دانوش در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و به مدت ۳۰ سال در مقطع ابتدایی و در پایه‌های مختلف اول تا پنجم دبستان دخترانه‌ی بهار رشت تدریس می‌کرد.

او در طول دوران خدمت فرهنگی خود، دوره‌های آموزشی ضمن خدمت بسیاری را سپری کرد و در

گردهمایی‌های بازآموزی آموزگاران نیز مشارکتی فعال داشت. نامبرده پس از ۳۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و در زمستان ۱۳۸۱، به پاس فعالیت‌های آموزشی چندین و چند ساله‌اش، در جشن شبی با حافظ کانون مستقل بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان، مورد تجلیل قرار گرفت.

نمره‌ی زندگی مشترک سیده ربابه دانش با مرحوم زرمخی شش فرزند است. احمد (بازنشسته‌ی اداره کل کشاورزی گیلان)، ساربه (فوق دیپلم آموزش ابتدایی و فرهنگی بازنشسته)، محمود (لیسانسیه‌ی حسابداری و کارمند اداره کشاورزی گیلان)، فاطمه، سعید (لیسانسیه‌ی مدیریت بازرگانی در آلمان) و رؤیا (کارشناس ارشد مدیریت دولتی و شاغل در آموزش و پرورش رشت).

منبع: هفته‌نامه‌ی فضیلت، ۳ آذر ۱۳۸۲، آشنایی با فرهنگیان پیش‌گوت گیلان، ابراهیم مروجی، ص ۶

www.tabarestan.info

عبدالله راعی

او که از فرهنگیان متقدم گیلان بود به سال ۱۳۶۰ در رشت تولد یافت. در کودکی پدر و مادرش را از دست داد و تحت سرپرستی عموی خود قرار گرفت. وی دارای تحصیلات قدیمه بود. راعی با استخدام در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، ابتدا در دبستان نمره ۳ اخوت (عسجدی بعدی) رشت، آموزگار پایه اول دبستان بود و در ادامه طی سال‌ها در سمت معلم کلاس اول دبستان نمره یک فاریابی رشت مشغول به تدریس شد. او با زبان شعر و موسیقی به دانش‌آموزان تدریس می‌کرد. راعی همچنین طی مدتی مدیریت دبستان نمره یک فاریابی رشت را

برعهده داشت. نامبرده از جمله اعضای هیات مؤسس جمعیت رجاء آدمیت بود و در برگزاری تئاترهای اخلاقی این انجمن که با هدف پیشرفت فرهنگ جامعه اجرا می‌شد، مشارکت داشت.

راعی در سال ۱۳۳۶ هجری قمری، عهده‌دار مدیریت مدرسه‌ی مجدیه شد و خود شخصاً در سال ۱۳۰۹، اقدام به تاسیس دبستان ملی تمدن کرد. دبستان تمدن مختلط و شش کلاسه بود. نامبرده طی سال‌ها سمت مدیریت این دبستان را به عهده داشت و پس از آنکه دچار عارضه‌ی مغزی شد، مدیریت این مدرسه را به سید محمد مستشاری واگذار کرد. عبدالله راعی در اواخر عمر دستخوش بیماری شد و به مدت هجده سال خانه‌نشین بود.

وی سرانجام در سال ۱۳۴۵ درگذشت. با مرگ راعی دبستان تمدن تعطیل و امتیاز آن لغو شد. راعی از دلسوختگان فرهنگ گیلان بود و بعد از بازنشستگی منزل شخصی خود در محله‌ی سید ابوالقاسم رشت را به رایگان در اختیار اداره‌ی فرهنگ شهرستان رشت قرار داد. حاصل زندگی مشترک عبدالله راعی با دختر عموی خود، سکینه بانو راعی، چهار فرزند بود که اینک همگی در آغوش خاکند. زینت‌الملوک (فرهنگی)، عزت‌الملوک (فرهنگی)، عزیزالملوک (خانه‌دار) و ابوالحسن (فرهنگی) فرزندان این فرهنگی دیرپا و دلسوز بوده‌اند.

منابع:

۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۱۳۳۵-۱۳۳۶، چاپ زیربانی رشت، ص ۴۲.
۲. بهارنیا، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۲۸ و ۲۹.
۳. خماسی‌زاده، جعفر؛ تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان، ص ۱۴۴.

تقی رانقی

ار که از نخستین فرهنگیان شاغل در معارف گیلان بود، به سال ۱۳۷۱ در رشت تولد یافت. پس از فراگیری مقدمات علوم قدیم و جدید در سال ۱۳۹۲ فعالیت فرهنگی خود را آغاز کرد و به خدمت اداره‌ی روستا و شهرتکونین معارف و اوقاف گیلان درآمد.

رانقی در هشت سال آغازین خدمت خود، در سمت آموزگار و ناظم در مدارس رشت مشغول به کار شد و با وقوع انقلاب جنگلی، طی شش ماه به قزوین مهاجرت کرد. او پس از برقراری آرامش در گیلان، به زادگاه خود بازگشت و مدیریت مدرسه‌ی فردوسی را بر عهده گرفت.

در سال ۱۳۰۰ مدرسه‌ی فردوسی جای خود را به دبستان نمره ۲ عنصری رشت داد و رانقی هم چنان در مقام مدیریت این دبستان ابقا شد.

او در سال ۱۳۰۷ به اداره‌ی معارف و اوقاف تهران منتقل شد و طی ۳ سال در سمت مدیریت دبستان سعادت شماره ۱۴ خدمت کرد. نامبرده در سال ۱۳۱۰ با انتقال مجدد به معارف و اوقاف رشت، طی پنج سال به فعالیت آموزشی خود در رشت ادامه داد و در سال

۱۳۱۵ به عنوان نماینده‌ی معارف و اوقاف ساوه، راهی آنجا شد.

رائقی در ادامه، به مدت ۳ سال در کارخانه‌ی کیسه بافی رشت به کار مشغول شد و با ورود دیگر باره به اداره‌ی فرهنگ استان اول (گیلان)، تا مهر ۱۳۲۷ در کسوت مدیر دفتر، با روسای فرهنگ استان همکاری کرد. وی سپس به ریاست دایره‌ی بایگانی اداره کل فرهنگ استان منصوب شد و در این مقام نیز به خدمات فرهنگی خود ادامه داد. او که چندی قبل مدیریت دبستان نمره یک فارابی رشت را از اسماعیل پوررسول تحویل گرفته بود، سال‌های پایانی کار فرهنگی خود را در سمت ریاست دبیرخانه‌ی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان سپری کرد.

این فرهنگی با مشارکت در بنیان‌گذاری جمعیت نشر معارف گیلان، عضو پیوسته‌ی هیات مدیره آن بود و طی سال‌های سال، ضمن تصدی ریاست هیات مدیره‌ی جمعیت نشر فرهنگ (معارف) گیلان، ریاست جمعیت مزبور را نیز بر عهده داشت. او همچنین در پایه‌گذاری کتابخانه‌ی ملی رشت که از موسسات جمعیت نشر معارف گیلان بود، مشارکت داشت.

رائقی علاوه بر فعالیت در حوزه‌ی آموزش و پرورش، فعالیت مطبوعاتی نیز می‌کرد و از سال ۱۳۰۴ تا سال ۱۳۰۷ ماهنامه‌ی فرهنگ را که صاحب‌امتیاز آن، جمعیت فرهنگ رشت بود، منتشر می‌ساخت. او پس از یک عمر کوشش دامنه‌دار فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۵۱ درگذشت. در پاسداشت خدمات دامنه‌دار این فرهنگی متقدم، یک باب دبستان پسرانه در رشت به اسم او نام‌گذاری شده بود. ناگفته نماند که همسر او عزت فرح منظر (۱۳۶۵-۱۲۹۱) نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت مدیریت دبستان دخترانه‌ی ژاله‌ی رشت خدمت می‌کرد.

منابع:

۱. تاریخ جراید و مجلات ایران، محمدصدر هاشمی، جلد دوم، ص ۳۹.
۲. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، ص ۱۷.
۳. همان، جلد دوم، ص ۴۵.
۴. ماهنامه‌ی گیله‌وا، جعفر خمایی‌زاده، شماره‌ی اول، تیر ۱۳۷۱، ص ۱۴.
۵. تاریخ جراید و مجلات گیلان، صص ۱۱۸ - ۱۱۶.
۶. روزنامه‌ی طالب حق، شماره‌ی ۴۸۵، ۱/۱۸/۴۵، ص ۱.

عباس راسخی نجفی

فرزند شیخ عباس نجفی لاهیجانی (از علمای سرشناس نجف) به سال ۱۲۹۴ در نجف اشرف زاده شد. در کودکی پدرش را از دست داد و به همراه مادر خود به ایران مهاجرت کرد. وی پس از تحصیل علوم دینی در حوزه‌های علمیه‌ی رشت و قم، به کسوت روحانیت درآمد و با ادامه‌ی تحصیل در دانشکده معقول و منقول دانشگاه تهران، در سال ۱۳۱۶ به عنوان یکی از اولین دانش‌آموختگان این دانشکده، موفق به اخذ لیسانس معقول و منقول (الهیات) شد. راسخی با دریافت گواهی‌نامه‌ی علوم تربیتی در سال ۱۳۱۶ به استخدام

وزارت معارف و اوقاف درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: دبیر علوم دینی دبیرستان‌های همدان، دبیر فقه و عربی دبیرستان‌های سمنان، دبیر علوم دینی دبیرستان‌های گرگان، رییس و دبیر دبیرستان فردوسی انزلی، نماینده‌ی (رییس) فرهنگ لاهیجان، رییس دبیرستان نوری بخش رشت، رییس دانشسرای مقدماتی رشت، رییس دایره‌های بازرسی و امتحانات فرهنگ استان و دبیر فقه و عربی دبیرستان پورداوود رشت. عباس راسخی نجفی در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد و سرانجام در ۱۳۷۶/۱۰/۴ درگذشت. از وی چهار فرزند به نام‌های: اختر، محمدعلی، محمدرضا و محمدهادی به یادگار مانده است.

فهرست آثار منتشر شده‌ی عباس راسخی به شرح زیر است:

۱. اثبات خلافت بالفصل علی بن ابیطالب. ۲. علل قیام حضرت امام حسین (ع) در ۲ جلد. ۳. جزوه ای از شراره عشق حسین (ع). ۴. نواب اربعه. ۵. سقیفه سخیفه یا بطلان اجماع و شوری. ۶. فاتحه و معنای آن. ۷. رمز نیکبختی جوانان (اصول عقاید). ۸. عظمت قرآن در سوره‌ی اخلاص. ۹. والعیاذات، فضایل علی (ع). ۱۰. سوره‌ی فلق، اعجاز قرآن. ۱۱. سوره‌ی ولعصر (امام زمان (عج)). ۱۲. سوره‌ی کوثر (جلالت حضرت زهرا (س)). ۱۳. هفتاد و سه تن از متوسلین. ۱۴. حضرت مهدی و ۹۲ تن از نجات یافتگان. ۱۵. بقیه الاوصیاء (اسامی حضرت مهدی (عج)). ۱۶. مصلح جهان از دیدگاه قرآن. ۱۷. ترجمه‌ی السبعه من

السلف (شناسایی هفت تن در صدر اسلام: ابوبکر، عمر، عثمان، معاویه، عایشه، حفصه، خالد بن ولید) اثر مرحوم آیت‌الله فیروز آبادی. ۱۸. ترجمه‌ی جدول ارث شیخ حرّ عاملی.

اشرف رفیعی

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت در ۱۳۱۷/۴/۱ اخذ کرد و چهار ماه بعد، مأمور تدریس در پایه‌های پنجم و ششم دبستان نواختران رشت شد. رفیعی طی پنج سال ۱۳۲۳/۸/۴ سمت‌های یاد شده انجام وظیفه کرد و از عهده‌دار ریاست دبستان نواختران شد.

وی طی سال‌های پُرشماری که ریاست این دبستان را برعهده داشت، آن دبستان را به یکی از آموزشگاه‌های نمونه‌ی آموزش و پرورش رشت، تبدیل کرده بود و به همین مناسبت، چندین تقدیرنامه دریافت کرد^۱. اشرف

رفیعی در آبان ماه سال ۱۳۴۸ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۳ درگذشت.

پی‌نوشت: ۱. بهار تیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، صص ۵۲ - ۵۱.

حسن رحیمی وحدت

به سال ۱۲۸۸ در رشت متولد شد. وی با داشتن تصدیق‌نامه‌ی ششم ابتدایی قدیم در سال تحصیلی ۱۳۱۸ - ۱۹ شروع به کار کرد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های آموزگار دبستان ملی علمیه و دبیر دبیرستان و مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی فرهنگ و دین رشت به تدریس مشغول بود. حسن رحیمی وحدت با ۴۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۸/۷/۱ بازنشسته شد.

رحیم (کوچک) رحیمی نجات

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دریافت کرد و ضمن خدمت، کلاس‌های کارآموزی بازرسان روستایی را با موفقیت گذراند. رحیمی نجات در ۱۳۱۸/۷/۱ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان‌های: سنگر، رودبار، کوچصفهان و سیاهکل، آموزگار دبستان‌های بندرپهلوی (انزلی)، دبیر دبیرستان‌های سیاهکل و لاهیجان، ناظم و آموزگار

دبستان عنصری رشت، مدیر دبستان مژده‌ی رشت، مدیر دبستان فاریابی رشت، معاون و [سپس] کفیل اداره‌ی بازرسی اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان)، بازرس اداری اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، بازرس فنی روستایی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، رییس دایره‌ی تبلیغات و انتشارات فرهنگ گیلان، رییس سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ استان گیلان، مسئول دبیرخانه‌ی کمیته ملی پیکار با بی‌سوادی استان گیلان و مدیر دبستان ۲۵ شهریور رشت.

وی پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت، در ۱۳۴۸/۷/۱ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۶۱/۲/۲۸ دیده از جهان فرو بست.

از این فرهنگی فقید، پنج فرزند تحصیل‌کرده به نام‌های: محمدهادی، کریم، محمدرضا، رحمان و مریم به یادگار مانده است.

زینت‌الملوک راعی

فرزند عبدالله راعی (از قدیمی‌ترین فرهنگیان گیلان) به سال ۱۲۹۰ در رشت زاده شد. وی تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان سعادت نسوان رشت ادامه

داد و سپس فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد. راعی سراسر کار آموزشی خود را بی آنکه در استخدام رسمی اداره‌ی فرهنگ باشد، در مدرسه‌ی ملی تمدن رشت (که پدرش پایه‌گذار و مدیر آن بود) گذراند و معلم کلاس سوم آن مرجع آموزشی محسوب می‌شد.

زینت‌الملوک راعی سرانجام در سال ۱۳۵۳ پس از سال‌ها خدمت فرهنگی درگذشت. تنها فرزند او بیژن گلبرگ، لیسانسیه‌ی هنرهای دراماتیک از دانشگاه تهران و مقیم کشور دانمارک است.

عزت‌الملوک راعی

فرزند میرزا عبدالله راعی (بنیانگذار دبستان ملی تمدن رشت)، به سال ۱۲۹۲ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان ملی سعادت نسوان رشت ادامه داد و سرانجام دیپلم خیاطی گرفت.

راعی در ۱۳۱۹/۶/۱۶ کار خود را در سمت آموزگار آغاز کرد و از جمله در دبستان‌های صدر، سروش، ایران و سعدی رشت به تدریس مشغول شد. وی پس از ۵ سال خدمت غیررسمی در ۱۳۲۴/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در اوایل خدمت رسمی خود به

تدریس در دبستان عسجدی رشت مشغول شد. او در ادامه به دبستان عنصری رشت انتقال یافت و عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را در این دبستان سپری کرد. راعی پس از ۳۰ سال و ۲ ماه و ۱۵ روز سابقه‌ی خدمت، در ۱۳۴۹/۹/۱۶ بازنشسته شد. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۷۹ چشم از جهان فروبست.

ابوالحسن راعی

فرزند عبدالله راعی (از متقدمین فرهنگ گیلان) به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. وی دوران مقدماتی و متوسطه‌ی تحصیل را در زادگاه خود گذراند و دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دریافت کرد. نامبرده فعالیت آموزشی خود را از ۱۹/۷/۱ در سمت معلم ریاضی پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی، در دبستان ملی تمدن رشت آغاز کرد و در اول مهر ۱۳۲۲ رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

راعی ابتدا به عنوان معلم ریاضی در دبستان فاربابی رشت، مشغول به تدریس شد و سپس در دبیرستان

شاهپور، فعالیت آموزشی خود را در سمت دبیر هندسه ادامه داد. نامبرده از سال ۱۳۲۸ به دبیرستان نوریبخش رشت انتقال یافت و تا بازنشستگی در این مرجع آموزشی، عهده‌دار معاونت دبیرستان و تدریس هندسه بود.

راعی پس از ۳۶ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در تیر ماه ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۴ درگذشت. ثمره‌ی ازدواج ابوالحسن راعی با همکار فرهنگی خود، مهستی کسمایی (نوه‌ی میرزاحسین خان کسمایی، شاعر آزادی‌خواه) چهار فرزند است: میترا (فوق‌لیسانس تکنولوژی آموزشی و از تهیه‌کنندگان شبکه‌ی ۲ تلویزیون ایران)، محمد رضا (مهندس برق و الکترونیک در فرانسه)، حمیدرضا (مهندس کامپیوتر در آمریکا) و امیررضا.

ابوالحسن رحیمی آبکنار

به سال ۱۲۹۹ در آبکنار (از توابع انزلی) تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان و دبیرستان فردوسی انزلی گذراند و در سال ۱۳۱۸ دیپلم گرفت. وی در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار مدارس و دبیر دبیرستان‌های رشت، مدیر دبستان طلوع طاهرگوراب و مدیر دبیرستان نویناد طلوع طاهرگوراب، سرپرست تعلیمات اساسی فرهنگ استان (وی در این

سمت در طول هر ماه، به مدت ۲۲ روز به نقاط مختلف گیلان سرکشی می‌کرد و با انتشار سلسله نشریات تعلیمات اساسی در گیلان، برنامه‌ها و اقدامات این مجموعه را طی گزارش‌هایی مدون، منتشر می‌کرد) و متصدی امور دفتری دبیرستان امیرکبیر رشت.

وی طی مدتی در سمت مشاور دادگستری گیلان نیز به فعالیت پرداخت. نامبرده در سال ۱۳۴۷ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۸۳ زندگی را بدرود گفت. از ابوالحسن رحیمی آبکنار چهار فرزند به نام‌های: فاضل (موسی)، مهری، مسعود و ماریا به یادگار مانده است.

عذرا روستا

به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در مدرسه‌ی پیک سعادت نسوان رشت سپری کرد و در سال ۱۳۲۲ رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد.

روستا ابتدا طی چند سال در دبستان گلزار فومن به تدریس در پایه‌های سوم و چهارم ابتدایی مشغول شد و سپس با انتقال به فرهنگ رشت، در دبستان‌های: هفده‌ی دی (هم‌زمان با مدیریت نزهت‌الملوک نجد سمیعی)، مزدهی (در هنگام مدیریت عبدالحسین یغما)، فازیابی (در زمان مدیریت یوسف شماعی ایرانی و رحیم رحیمی

نجات)، فرهنگیان (در هنگام مدیریت عباس توفیق) و ۲۵ شهریور (در زمان مدیریت پرویز میلانیان) معلم بود.

او با اِعمال روش تدریس باعجه‌بان به تجربه‌ای موفق در اداره‌ی کلاس اول ابتدایی دست پیدا کرد و از سوی دیگر در نشست‌های اصلاحی کتاب فارسی اول دبستان، حضوری

پرئمر داشت. روستا هم چنین به سال ۱۳۴۴ در دبیرستان بازرگانی رشت، روش تدریس فارسی اول دبستان را به معلمان این پایه، آموزش می داد.

وی پس از سی و سه سال خدمت در آموزش و پرورش، سرانجام در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد و از آن پس نیز به مدت سه سال، در دبستان پیشرو گلزار به آموزش کلاس اولی ها ادامه داد. این معلم بازنشسته به خاطر خدمات شایان سال های کاری اش، چندین بار مورد تجلیل قرار گرفت و به سال ۱۳۸۲ نیز در جشن شب یلدا ی کانون مستقل بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان تقدیر شد.

عذرا روستا دارای سه فرزند به نام های محمد ابراهیم، محمد حسین و مهنوش گورابسری است که از میان آن ها، مهنوش، با در پیش گرفتن راه مادر، به خدمت آموزش و پرورش در آمد.

منبع: هفته نامه ی فضیلت، سید ابراهیم مروجی، شماره ۴۵ (۱/۴/۸۳)، ص ۷.

محترم رشتیان

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. نیای او تاجری مهاجر به نام رضائف بود که در اواخر دوره ی قاجاریه از گرجستان به گیلان کوچ کرده بود. رشتیان فارغ التحصیل رشته ی شیمی از دانشکده ی علوم دانشگاه تهران است و اتمام دوره ی کارآموزی دبیری دانشسرای عالی تهران را نیز در کارنامه ی خود دارد.

نامبرده در سال ۱۳۲۲ به استخدام اداره ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و تا سال ۱۳۳۱ در سمت های: معلم دبستان های دخترانه ی رشت (از جمله در دبستان سروش) و دبیر علوم دبیرستان بانوان رشت، به تدریس

مشغول شد. وی پس از دانش آموختگی از دانشگاه تهران، در دبیرستان آرتای تهران سرگرم تدریس شد و به دانش آموزان این دبیرستان، به دلیل کمبود کادر آموزشی، علاوه بر شیمی، ریاضی، فیزیک، آنالیز و زیست شناسی نیز تدریس می کرد.

نامبرده در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد و از آن پس نیز طی چند سال به کار تدریس خود ادامه داد. رشتیان در سال ۱۳۵۹ دبستان دخترانه‌ی شهدای گمنام را در محله‌ی جنت‌آباد تهران تأسیس کرد و آن را به رایگان در اختیار آموزش و پرورش تهران گذاشت. وی طی چند مدت در گوشه‌ای از این مدرسه، آموزش ریاضی به دانش‌آموزان را پیشه‌ی خود ساخته بود. ناگفته نماند که نزهت رشتیان، برادرزاده‌ی محترم رشتیان، با نظارت و پرورش عمه‌ی خود، از دانشگاه علم و صنعت تهران لیسانس برق گرفت و طی مدتی نیز در شهر لوس‌آنجلس آمریکا به فعالیت آموزشی پرداخت.

تبرستان

www.tabarestan.info

حسین (منوچهر) روزرخ

به سال ۱۳۰۳ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی خود را تا کلاس ششم ابتدایی در دبستان دقیقی رشت گذراند و ضمن خدمت، دوره‌ی کارآموزی ۲۴۰ ساعته‌ی کمک آموزگاران را نیز با موفقیت پشت سر گذاشت. روزرخ فعالیت هنری خود را با پرداختن به تئاتر، حدوداً از سال ۱۳۲۰ آغاز کرد و چندی بعد با رویکرد به موسیقی، نوازندگی ویولن را از علیرضا مجتبابی و پرواند مارتیروسیان (که معرفی به آموزش و پرورش جهت تدریس موسیقی بود) آموخت.

او از ۲۷/۳/۱ با استخدام در اداره‌ی کل فرهنگ

گیلان، ابتدا در سمت‌هایی چون: آموزگار دبستان‌های لنگرود و کارمند حسابداری فرهنگ گیلان خدمت کرد و عمدتاً در سمت هنرآموز موسیقی و معلم سرود دبستان‌ها و دبیرستان‌های رشت به تدریس موسیقی مشغول شد. روزرخ به مناسبت‌های مختلفی مانند جشن مهرگان، پایان سال تحصیلی و روز مادر، به اتفاق تنی چند از معلمان موسیقی مدارس گیلان (از جمله: غلامرضا امانی جورشری، داوید قوطانیان، منوچهر باقر جنتی و پرواند مارتیروسیان) کنسرت‌های با شکوهی را در سطح دبیرستان‌های رشت برگزار می‌کرد.

این موسیقی‌دان در طول ۲۰ سال پی‌پی، در سمت عضو هیات ممتحنه‌ی مسابقات

هنری، داورى مسابقات سرود و موسيقى آموزشگاه‌هاى گیلان را برعهده داشت و افراد شایسته اعزام به اردوى هنرى رامسر را برمی‌گزید.

روزرخ همچنین از اوایل دهه‌ی ۱۳۳۰ در خدمت پیش‌آهنگی گیلان بود و در سال ۱۳۴۰ نیز برای مدتی سرپرستی واحد پسران سازمان پیشاهنگی استان گیلان را برعهده داشت.^۱ او در سال ۱۳۴۱ در تأسیس ارکستر موسیقی جوانان و دانش‌آموزان رادیو گیلان نیز نقشی موثر داشت و در کنار هنرمندان دیگر، در این ارکستر نوبت‌یاد، موسیقی اجرا می‌کرد. این هنرمند وطن‌دوست، در عصر نهضت ملی شدن صنعت نفت، در کسوت یکی از هواداران نهضت ملی دکتر محمد مصدق، در چارچوب گروه هنری حزب ایران - گیلان به هنرنمایی می‌پرداخت و هر آدینه، پس از اتمام سخنرانی‌های هفتگی‌ای که در کلوپ حزب ایران گیلان ایراد می‌شد، با نواختن ویولن در اجرای نمایش‌های تک‌پرده‌ای نقش‌آفرینی می‌کرد. روزرخ همچنین مسئولیت برنامه‌های موسیقایی حزب ایران و هدایت سرودهای حزبی را نیز برعهده داشت و به همین خاطر، بعد از وقوع کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، تحت تعقیب فرمانداری نظامی رشت قرار گرفت و به مدت چند روز بازداشت شد.

این هنرمند پرتلاش عرصه‌ی تئاتر که سابقه‌ی بازی در نمایش‌های رستم و سهراب و اسرار نفت و پیشینه‌ی نگارش نمایشنامه‌های دانش‌آموزی، کارگردانی تئاتر^۲ و اجرای تئاتر با اهداف خیریه (از جمله در پرورشگاه مذهبی رشت) را نیز در کارنامه‌ی خود داشت، در مؤسسه‌ی هنری شرف و گروه فرهنگی آتوسا نیز برای مدتی به فعالیت در زمینه‌ی تئاتر مشغول بود. حسین روزرخ پس از ۳۰ سال خدمت فرهنگی (۵ سال غیررسمی و ۲۵ سال رسمی)، در ۱/۷/۵۲ بازنشسته شد و عاقبت در آذر ۱۳۸۶ درگذشت.^۴

پی‌نوشت و منابع:

۱. روزنامه‌ی اطلاعات، شماره‌ی ۱۰۷۳۸ (۱۳۴۰/۱۲/۲)، ص ۱۰.
۲. از جمله تئاترهایی که به کارگردانی روزرخ اجرا شد، می‌توان به «اردشیر شاه» اشاره کرد. این تئاتر در سال ۱۳۵۰ و به مدت ۳ شب در سالن نمایش دبیرستان محمدرضا شاه پهلوی رشت به روی صحنه رفته بود.
۳. یاد هفته، هفته‌نامه‌ی پنجره نو، سید ابراهیم مروجی، شماره ۶۷ (۸۴/۹/۲۹)، ص ۸.
۴. ماهنامه گیله‌وا، شماره ۹۷ (آذر و دی ۸۶)، سید ابراهیم مروجی، ص ۷.

ربابه رشاد

به سال ۱۳۰۴ در رشت به دنیا آمد. پدر او آیت‌الله حسن رشاد از صاحب‌نظران دانش فقه و از مجتهدان زمان خود بود.

رشاد تحصیلات متوسطه خود را تا کلاس یازدهم متوسطه در دبیرستان فروغ رشت ادامه داد و در سال ۱۳۲۵ موفق به اخذ دیپلم کامل فنی شد. او در ۱۳۲۴/۷/۲۸ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های رشت و حومه (از جمله در دبستان اتحادیه‌ی کوچصفهان، دبستان‌های

آذرمیدخت، نواختران و ناموس رشت و دبستان اشرفیه آستانه) مشغول شد. رشاد در سال‌های پایانی کار، سرپرستی آموزشگاه سروش نارمک تهران را (که معلمان آن دارای مدارج بالای علمی و تحصیلی بودند) بر عهده داشت.

ناگفته نماند که او به دلیل توانمندی‌هایی که در مدیریت آموزشگاه سروش نارمک از خود نشان داده بود، چندین تقدیرنامه دریافت کرد.

وی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، به اقتضای شغل همسرش که فرماندار شهرهای برازجان، لار، منجیل و از دست‌اندرکاران احداث سد سفیدرود بود، در شهرهای رودبار و تهران به فعالیت آموزشی پرداخت و سرانجام پس از ۳۰ سال و ۱۰ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۵/۶/۱ بازنشسته شد.

رشاد، در سال‌های اخیر، فعالیت آموزشی خود را با تدریس قرآن و تعلیم مبانی و احکام دینی ادامه می‌دهد. ثمره‌ی زندگی مشترک او با مرتضی محسنی (از صاحب‌منصبان پیشین وزارت کشور) پنج فرزند است: محسن (پزشک متخصص اطفال)، محمود (دانش‌آموخته‌ی رشته‌های مکررو و الکترونیک از فرانسه و مدرس دانشگاه‌های تهران)، مسعود (پزشک متخصص اطفال و نوزادان نارس)، مجید و مهدی (مهندس برق و از صاحب‌منصبان شرکت آب منطقه‌ای گیلان).

لعیا رزاقی

به سال ۱۳۰۲ در بندرانزلی تولد یافت. وی دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت گرفت و در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

رزاقی در بدو خدمت فرهنگی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان پسرانه‌ی مولوی مشغول شد و چندی بعد در دبستان پسرانه‌ی رشديه دبستان دخترانه‌ی ایران به ترتیب در سمت‌های آموزگاری و معاونت خدمت کرد. او پس از ازدواج، به آموزش و پرورش تهران منتقل شد و از جمله در دبستان دخترانه‌ی چهارم آبان (که بعدها مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی شهید

گمنام نام گرفت) عهده‌دار سمت معاونت بود. لعیا رزاقی پس از ۳۲ سال و ۱۰ ماه سابقه خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۸ بازنشسته شد. ناگفته نماند که خواهر او، زهرا رزاقی (ممقانی) نیز فرهنگی بازنشسته است.

مکرم رسول امینی

فرزند علی رسول امینی (از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان) به سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد. وی تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان شاهدخت رشت ادامه داد و دوره‌ی یک ساله‌ی کمک آموزگاری را نیز با موفقیت گذراند.

رسول امینی در ۱۳/۸/۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های تمدن، رهنمای سعادت، جعفری و شهناز) مشغول بود. او پس از ۳۰ سال و ۷ ماه و ۱۸ روز سابقه‌ی خدمت

فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد.
حاصل زندگی مشترک این فرهنگی با رضا عربانی (مدیر عامل بیمارستان توتونکاران رشت) سه فرزند است: مهشید، مهستی (فرهنگی) و مهیار (دارای دکترای مهندسی عمران و مدرس دانشگاه).

علی ربطی

به سال ۱۳۰۰ در رشت تولد یافت. وی تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه‌ی نمره‌ی ۴ رودکی رشت به پایان برد و چندی بعد فعالیت در فرهنگ را آغاز کرد. ربطی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، از جمله در دبیرستان‌های رضا شاه کبیر و شاهپور رشت، در سمت خدمتگزار و کارمند امور دفتری به فعالیت پرداخت و سرانجام در خرداد ماه سال ۱۳۵۷، در کسوت دفتردار دبیرستان شاهپور بازنشسته شد. ناگفته نماند که پدر او، حسن ربطی نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت خدمتگزار دبستان‌های نمره‌ی ۴ (رودکی) و نمره‌ی ۲ (عنصری) و کارمند اداره‌ی فرهنگ رشت، فعالیت می‌کرد. علی ربطی متأهل و صاحب سه فرزند (دو دختر و یک پسر) است.

فاطمه زرهونه

به سال ۱۲۸۶ در رشت زاده شد. وی فعالیت آموزشی خود را از طریق همکاری با خواهرش، مریم زرهونه (شفیع‌زاده) که موسس و مدیر آموزشگاه تربیت نسوان رشت بود، آغاز کرد و پس از ازدواج، در نقاطی چون: صومعه‌سرا، رضوانده، کسما، شفت و فومن به تدریس مشغول شد.

زرهونه با انتقال به اداره‌ی فرهنگ رشت، در دبستان نمره یک فاریابی، آموزگار پایه‌های

دوم و سوم ابتدایی بود و در اواخر خدمت فرهنگی خود، در سمت معلم کلاس اول دبستان عنصری رشت تدریس کرد. وی که دوره‌ی آموزشی باغچه‌بان را با موفقیت پشت سر نهاده بود، در دبستان نمره ۲ عنصری رشت بازنشسته شد. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۴۹ دیده از دنیا فرویست. از این فرهنگی فقید، هفت فرزند به یادگار مانده است: بتول غزّا (فرهنگی بازنشسته)، احمد غزّا (فرهنگی بازنشسته)، عذرا غزّا (فرهنگی بازنشسته)، فرامرز غزّا (نظامی بازنشسته)، ابراهیم زبده (بازنشسته‌ی بهداری)، محمد حسین زبده (دارای شغل آزاد) و مهدی زبده (بازنشسته‌ی علوم پزشکی گیلان).

صدیقه زربخش

به سال ۱۲۸۸ در رشت متولد شد. وی در اول مهر ۱۳۱۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود، از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان نوبنیاد ادب (هفده‌ی دی بعدی) رشت، آموزگار دبستان بانوان رشت، معلم ثابت کلاس ششم دبستان هفده‌ی دی رشت، معلم دبستان مهر رشت، مدیر و معلم دبستان هدایت لاهیجان و آموزگار دبستان هفده‌ی دی رشت. زربخش در سال ۱۳۲۸ به فرهنگ تهران منتقل شد و باقی سال‌های خدمت خود را در سمت آموزگار، به تدریس

در مدارس پایتخت سپری کرد. صدیقه زربخش عاقبت در تابستان ۱۳۶۸ درگذشت.

ناگفته نماند که دو خواهر دیگر او به نام‌های انسیه و پروین زربخش نیز از متقدمان دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بوده‌اند.

عذرا زرمخی

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. وی با اتمام دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان فروغ رشت، فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد و، ضمن خدمت، گواهی‌نامه‌ی دوره‌ی دوم متوسطه را نیز در سال ۱۳۱۶ دریافت کرد. زرمخی در سال ۱۳۱۸ از عهده‌ی امتحان دانشسرای مقدماتی برآمد و موفق به اخذ گواهی‌نامه‌ی دانشسرا شد. لازم به یادآوری است که او به تشویق پدر خود (که مردی روشنفکر بود) زبان فرانسه را نیز نزد معلم خصوصی فرا گرفت. زرمخی از سال ۱۳۱۹ به ریاست دبستان سروش رشت منصوب شد و طی سال‌های مدیریت خود، تعداد

کلاس‌های درس این مدرسه را از ۴ کلاس به ۱۱ کلاس افزایش داد.^۱

او در سال‌های نخستین خدمت فرهنگی خود، در سمت‌های: دبیر دبیرستان شاهدخت و آموزگار دبستان بانوان رشت مشغول به تدریس بود. وی همچنین طی مدتی در سمت‌های: رییس دبستان بهاءالدین املشی و رییس دبیرستان روشنگر رشت به فعالیت پرداخت.

زرمخی در سال ۱۳۴۵ خانه‌ی پدری خود را در کوی سبزه میدان رشت، به مدرسه‌ی ملی تبدیل و دبستان علم و هنر را در محل آن پایه‌گذاری کرد. تصدی ریاست این دبستان، سال‌های پایانی خدمت فرهنگی او را تشکیل می‌داد. زرمخی در نهایت پس از ۴۰ سال و ۹ ماه سابقه خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد.

او از فرهنگیان تأثیرگذار گیلان در چندین دهه‌ی اخیر بود و به دلیل قابلیت‌های فراوانی که در پیشبرد امور فرهنگی داشت، از دست‌اندرکاران آموزش و پرورش چندین تشویق‌نامه گرفت که از آن جمله، می‌توان به دست‌یابی‌اش به مدال درجه‌ی ۲ فرهنگ (اعطایی وزیر فرهنگ در سال ۱۳۲۶) اشاره کرد. عذرا زرمخی پس از یک عمر کوشش فرهنگی در سال ۱۳۸۲ دیده از دنیا فرویست. ثمره‌ی ازدواج او با محمدعلی دهبه‌ای (از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان) یک فرزند پسر به نام حسین (فریدون) دهبه‌ای است که دارای دکترای تحقیقات عملیاتی از آمریکا و متخصص در مدیریت بین‌المللی است.

پی‌نوشت: ۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸-۱۳۲۷، جلد دوم، صص ۵۱-۵۰.

انسیه زربخش

به سال ۱۲۹۶ در رشت متولد شد. وی در آذر ماه ۱۳۱۷ به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (آموزش و پرورش) درآمد و از ابتدای خدمت خود تا سال ۱۳۲۴ در بندرانزلی مشغول به تدریس بود. نامبرده در سال ۱۳۲۴ به اداره‌ی فرهنگ رشت منتقل شد و تا زمان بازنشستگی در دبستان رازی، گزسمت آموزگار کلاس اول تدریس کرد. انسیه زربخش در آذر ۱۳۴۴ نینبازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۷۸ درگذشت. ناگفته نماند که فرزند دختر زربخش، بانو موسیقی، به پیروی از مادر خود، به خدمت آموزش و پرورش درآمد و اینک بازنشسته است.

فخرالملوک زکی‌زاده میرمنصوری

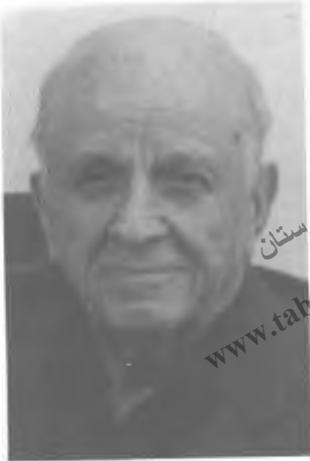

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایه‌ی ششم ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۱۸/۷/۱ شروع به کار کرد. زکی‌زاده در اوایل خدمت فرهنگی خود، آموزگار دبستان‌های مازندران بود و پس از پنج سال خدمت غیررسمی، در ۱۳۲۳/۷/۱ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد.

نامبرده در سال ۱۳۲۶ به اداره‌ی فرهنگ رشت منتقل شد و تا بازنشستگی در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های دقیقی، عسجدی و آزرم پرداخت. وی سرانجام در ۱۳۴۶/۷/۱ بازنشسته شد. ثمره‌ی ازدواج

فخرالملوک زکی‌زاده میرمنصوری با همکار فرهنگی خود، هادی ملک اخلاق، سه فرزند به نام‌های کامبیز، لوئیز و کامیار است.

دکتر علی زرگری

به سال ۱۲۹۹ در رشت تولد یافت. دیپلم خود را در رشته‌ی علمی از دبیرستان شاهپور رشت گرفت و با ادامه‌ی تحصیل در دانشگاه تهران، موفق به اخذ لیسانس زیست‌شناسی و سپس دکترای داروسازی شد. او همچنین در سال ۱۳۳۹ دکترای بیولوژی گیاهی خود را در زمینه‌ی گیاهان کویری ایران از دانشگاه مون پلید فرانسه، با درجه‌ی عالی دریافت کرد.

زرگری در سال ۱۳۲۶ به کمک دکتر محمود بهزاد و دکتر صادق مبین، به تنظیم اولین دوره‌ی کتاب درسی برای شش کلاس متوسطه پرداخت و در سال ۱۳۳۵ درجه‌ی دانشیاری و در ۱۳۴۰ نیز درجه‌ی استادی گرفت.

او در سال ۱۳۴۱ به سمت معاونت و سپس سرپرستی دانشسرای عالی تهران منصوب شد و یک سال بعد، با انتقال به دانشکده‌ی داروسازی دانشگاه تهران، در سمت‌های مدرس، معاون و رئیس این دانشکده به کار مشغول شد. وی در سال ۱۳۵۲ به تقاضای شخصی بازنشسته شد. این استاد بازنشسته‌ی دانشگاه که سابقه‌ی خدمت در وزارتخانه‌های آموزش و پرورش و علوم را در کارنامه‌ی خود دارد، در سال‌های ۱۳۳۳، ۱۳۴۲ و ۱۳۷۲ با انتشار کتاب‌های گیاهان دارویی (در مجلداتی جداگانه و مختلف) و روش شناسایی گیاهان، جایزه‌ی کتاب برگزیده‌ی سال را دریافت کرده بود. دکتر علی زرگری از سال ۱۳۷۷ به عضویت پیوسته‌ی فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران درآمده است. ناگفته نماند که برادر او، احمد زرگری، از دبیران شیمی نامدار و صاحب تألیف دبیرستان‌های رشت بوده است.

محمود زمانی جهانی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. دوران مقدماتی تحصیل را در دبستان دقیقی رشت گذراند و تحصیلات متوسطه را نیز تا پایان کلاس دوم در دبیرستان ملی لقمان رشت ادامه داد. وی در ۱۳۲۰/۱۰/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و تا

بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
آموزگار کلاس اول دبستان سعدی بندر پهلوی، منشی دفتر فرهنگ رودسر، کارمند دفتر اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، کارمند دفتری دبستان صدر رشت، حسابدار و دفتردار دبیرستان‌های رشت، کمک متصدی اموال فرهنگ گیلان، بازرس اداری فرهنگ گیلان، کارمند ادارات آموزش ابتدایی و تربیت معلم اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، دفتردار و حسابدار دبیرستان بازرگانی رشت، دفتردار دبیرستان آفتاب رشت، کارمند دایره‌های دفتر و بازرسی آموزش و پرورش گیلان و مسئول امور تعاون و رفاه معلم اداره‌ی آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت.

محمود زمانی جهانی در ۱۳۵۵/۷/۱ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۸ دیده از جهان فرویست. از این فرهنگی فقید، هفت فرزند به یادگار مانده که: فاطمه (فرهنگی بازنشسته)، بتول (لیسانسیه‌ی زبان و فرهنگی بازنشسته)، طاهره (لیسانسیه‌ی زبان و فرهنگی) و سعید (لیسانسیه‌ی حسابداری) از آن جمله‌اند.

احمد زرگری

به سال ۱۳۰۳ در رشت متولد شد. دیپلم خود را در رشته‌ی طبیعی از دبیرستان شاهپور رشت دریافت کرد و با ادامه‌ی تحصیل در دانشکده علوم دانشگاه تهران، در سال ۱۳۲۷ موفق به اخذ لیسانس شیمی شد. زرگری در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

دبیر شیمی دبیرستان‌های: شاهپور، سعادت نسوان و محمدرضا شاه پهلوی رشت، مدیر دبیرستان محمدرضا شاه پهلوی رشت، دبیر شیمی دبیرستان‌های: گروه فرهنگی آذر، دارالفنون، حکیم الهی، ابن سینا و

شاهدخت تهران و مدرس دانشسرای عالی (تربیت مدرس) تهران.
 نامبرده پیش از آن که به بازنشستگی برسد، در مرداد ۱۳۴۹ درگذشت.
 زرگری از مدرسان توانمند شیمی در سطح آموزش و پرورش گیلان بود و در حوزه‌ی تخصصی خود، تألیفاتی نیز داشت. کتابهای درسی: شیمی نظام قدیم (دوره‌ی متوسطه رشته‌های طبیعی و ریاضی)، حل المسائل شیمی (از سال سوم تا سال ششم دبیرستان در رشته‌های طبیعی و ریاضی) و فرمول شیمی، از جمله تألیفات این فرهنگی است. ثمره‌ی زندگی مشترک احمد زرگری با همکار فرهنگی خود، صنوبر دربندی، سه فرزند تحصیلکرده است: عباس (دارای مدرک فوق‌دکترای مهندسی برق از دانشگاه سیدنی استرالیا)، اردشیر (کارشناس ارشد مهندسی مواد از دانشگاه چالبرز سوئد) و آرزو (دارای مدرک فوق‌دکترای ژنتیک از انستیتو تحقیقات سرطان لودویک در سوئد).

عیسی سمیعی

میرزا عیسی خان سمیعی از فرهنگیان بلندآوازه و پیش‌قدم گیلان به سال ۱۲۷۸ در رشت و در خانواده‌ای اصیل و ریشه‌دار متولد شد. پدرش میرزا موسی خان سمیعی، نتیجه‌ی حاج سمیع (نیای بزرگ خاندان سمیعی) بود. نامبرده تحصیلات خود را در تهران گذراند و از مدرسه‌ی سن‌لویی مدرک گرفت. او با زبان فرانسه آشنایی کامل داشت. سمیعی از استوانه‌های فرهنگ نوپای گیلان بود و بسیاری از نخبگان علمی، فرهنگی و سیاسی گیلان مانند پروفیسور فضل‌الله رضا، دکتر اسدالله آل بویه و سناتور کاظم جفرودی از شاگردان او بوده‌اند. سمیعی پس

از استخدام در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: ناظم (معاون) دبیرستان شاهپور رشت از سال ۱۳۰۳ تا سال ۱۳۰۹ (در زمان مدیریت: عبدالحسین خان صادقی‌نژاد (امیر منتخب)، کریم مصفا، شمس‌الدین جزایری و ضیاء‌الدین جناب)، رییس پیشاهنگی و تربیت بدنی گیلان (در میانه‌های پهلوی اول)، سرپرست

دانش‌سرای مقدماتی پسران رشت و معاون (مدیر داخلی)^۲ آن، بازرس رسمی دبیرستان‌های ملی^۳ و نماینده‌ی فرهنگ در دبیرستان اسلامی رشت، رییس فرهنگ لاهیجان، کارمند اداره‌ی اصل چهار ترومن و رییس دفتر دکتر اسدالله آل‌بویه (استاد عالی رتبه دانشگاه و از صاحب منصبان وزارت فرهنگ و هنر).

نامبرده در سال ۱۳۳۷ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۴۷ دیده از جهان فرویست. آیین خاکسپاری سمیعی با حضور بسیاری از چهره‌های فرهنگی و دانشگاهی کشور از جمله با حضور دکتر جهانشاه صالح (وزیر پیشین بهداری و از روسای دانشگاه تهران) با شکوه هرچه تمام برگزار گردید.

ثمره‌ی زندگی مشترک میرزا عیسی خان سمیعی با همکار فرهنگی خود، خدیجه سمیعی (رییس پیشین دبیرستان بانوان رشت) هفت فرزند است: مهری (فرهنگی پیش کسوت مقیم کانادا)، محمود (رییس پیشین سازمان قند و شکر استان فارس)، ماه‌منیر (بازنشسته‌ی آموزش و پرورش تهران)، کامران (پزشک متخصص اعصاب و روان در آلمان)، مرضیه (دارای دکترای پی. اچ. دی زبان و ادبیات انگلیسی از دانشگاه منچستر انگلیس و رییس پیشین دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد)، بهمن (کارمند شرکت زیمنس آلمان در ایران) و راضیه (لیسانسیه‌ی زبان و ادبیات آلمانی و بازنشسته‌ی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران).

پی‌نوشت:

۱. ماهنامه فرهنگی، هنری و پژوهشی گیله‌وا، سال هشتم (مهر و آبان ۷۸)، شماره ۵۴، ص ۱۶.
۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۷۴ - ۷۳.
۳. سالنامه‌ی دبیرستان تربیت رشت، سال تحصیلی ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، ص ۱۷۱.

خدیجه (امیره) سمیعی

به سال ۱۲۸۸ در رشت و در خانواده‌ای فرهنگ‌پرور به دنیا آمد. وی با تصدیق ششم ابتدایی به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و کار خود را در سمت آموزگار مدارس شروع کرد. سمیعی ضمن انجام خدمت، ادامه‌ی تحصیل داد و تصدیق اول متوسطه و نهایتاً دیپلم دانشسرای مقدماتی را دریافت کرد. او، عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را در سمت ناظم و [پس] مدیر دبستان و دبیرستان بانوان رشت گذراند و در زمان مسئولیت همسرش در

اداره‌ی فرهنگ لاهیجان، طی حدود ۲ سال، مدیر مدرسه‌ی عصمت لاهیجان بود.

سمیعی سرانجام در سال ۱۳۳۷ در سمت مدیر دبیرستان بانوان رشت بازنشسته شد. او مدیری دلسوز و نوع دوست بود و با هدایت برنامه‌های هنری متنوع در مدارس تحت مدیریت خود، چندین تقدیرنامه از جانب مقامات فرهنگی استان گرفت. سمیعی همچنین از اعضای شعبه‌ی رشت سازمان زنان ایران بود. نامبرده پس از یک عمر کوشش پی‌گیرانه فرهنگی، عاقبت در اسفند ماه ۱۳۶۸ درگذشت.

ثمره‌ی زندگی مشترک این فرهنگی با میرزا عیسی خان سمیعی (از فرهنگیان پیشگام گیلان) هفت فرزند است که جملگی مدارج عالی تحصیل را طی کرده‌اند و سه تن از آنان به نام‌های مهری (هما)، محمود و ماه منیر، به پیروی از والدین فرهنگی خود، به خدمت آموزش و پرورش درآمدند.

مهدی ساذج

او که از نخستین فرهنگیان شاغل در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود، به سال ۱۲۷۸ در رشت متولد شد. ساذج دارای تحصیلات قدیمه و دینی بود. وی ابتدا در کسوت روحانیت به وعظ و خطابه می‌پرداخت و در همین لباس، از سال ۱۳۱۰ تا سال ۱۳۱۵ به تدریس در دبستان ملی شرف رشت مشغول شد.

نامبرده در سال ۱۳۱۵ مکلا شد و با استخدام در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، فعالیت آموزشی خود را رسماً آغاز کرد. ساذج از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت:

معلم پایه‌ی دوم ابتدایی در دبستان کرگانرود هشتمین (در زمان مدیریت مقیمی)، مدیر آموزشگاه شماره ۱۱ بندر پهلوی (وی در این سمت در ۱۳۱۸/۹/۲۱ توسط اسمعیل مرآت وزیر وقت معارف و اوقاف تقدیر شد)، آموزگار کلاس دوم دبستان سعدی بندرپهلوی (طی ۱۰ سال در زمان مدیریت میرزا عبدالله منصوری خلخال)، مدیر دبستان خاقانی کپورچال، مدیر دبستان نوبنیاد کرد محله‌ی رشت، مدیر دبستان سیروس رودبار (طی سال‌هایی از دهه‌ی ۱۳۲۰) و معلم دبستان‌های تهران (از جمله در دبستان جمشید). سازج طی ۳۳ سال پیایی، به فرهنگ نویای گیلان و تهران خدمت کرد. عاقبت در سال ۱۳۵۹ درگذشت. از او چهار فرزند به نام‌های احمد (فرهنگی بازنشسته)، حسین، معصومه و زهرا به یادگار ماند.

پروین سمیعی

به سال ۱۲۹۱ در رشت و در میان خانواده‌ای ریشه‌دار متولد شد. دوران متوسطه تحصیل را در دبیرستان شاهدخت رشت به پایان برد و در ۱۳۱۴/۱/۲۰ شروع به کار کرد.

سمیعی از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر مشغول به کار بود:

دبیر دبیرستان شاهدخت بابل (در استان مازندران)، مدیر و آموزگار دبستان عفت لنگرود، دبیر و ناظم دبیرستان شاهدخت رشت (سمیعی در این مقطع از خدمت فرهنگی خود با دولت شلمانی، محمد صدیق

کوچکی و عباس لقمان، سه تن از مدیران دبیرستان مزبور همکاری می‌کرد)، مدیر دبیرستان شاهدخت رشت (طی حدود ۲۰ سال) و راهنمای تعلیماتی آموزشگاه‌های رشت.

او مدیری با تجربه، منضبط و کاردان بود و از جمله با انتخاب بهترین دبیران برای تدریس در مدرسه، سعی وافری در ارتقای بنیه‌ی علمی دانش‌آموزان مبذول می‌داشت. سمیعی همچنین برای فعالیت‌های ورزشی شاگردان دبیرستان خود، اهمیتی سرشار قابل

بود و شخصاً در اردوهای ورزشی دبیرستان شاهدخت شرکت و نظارت داشت. سمیعی در عرصه‌های اجتماعی نیز مشارکت می‌کرد و از جمله در سازمان زنان گیلان حضوری ثمربخش داشت. پروین سمیعی پس از چهل سال تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی در تیر ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۷۱/۹/۱۹ درگذشت. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند به نام‌های: محمدعلی، هیدا، لیدا و لیلیا (ملقب به فتحیه) کاردان سمیعی به یادگار مانده است.

تبرستان
www.tabarestan.info

محترم سیگارودی

به سال ۱۲۹۵ در رشت و در میان خانواده‌ای ریشه‌دار متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و در ۱۳۱۵/۶/۱۵ شروع به کار کرد. سیگارودی در اوایل خدمت فرهنگی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان ایراندخت بندر پهلوی مشغول شد و در ۱۳۲۴/۳/۸ با استخدام رسمی در اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، به تدریس در دبستان‌های رشت سرگرم شد.

سیگارودی عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را در دبستان دخترانه‌ی رازی رشت سپری کرد و در این آموزشگاه، علاوه بر آموزگاری، عهده‌دار سمت معاونت بود.

محترم سیگارودی پس از ۳۱ سال و ۲ ماه و ۲۱ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۴۶/۱۰/۲۶، بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۵ درگذشت. از این فرهنگی فقید، یک فرزند پسر به نام حسین اصغریان به یادگار مانده که دارای دکترای اقتصاد و مدرس دانشگاه در کشور سوئد است.

فردوس سرخوش زنجانی

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و دوره‌ی اول متوسطه را در دبستان ناموس و دبیرستان بانوان رشت گذراند و در امتحانات دوره‌ی دوم متوسطه نیز به‌طور متفرقه شرکت کرد. سرخوش در سال ۱۳۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد.

وی در یک سال آغازین خدمت خود، در پایه‌های سوم و چهارم دبستان مختلط کوروش رشت (که عمدتاً محل تحصیل دانش‌آموزان یهودی بود)، به تدریس پرداخت و در ادامه به دبستان نمره‌ی یک فاریابی منتقل شد.

سرخوش تا پایان خدمت آموزشی خود در دبستان فاریابی رشت تدریس می‌کرد و در این دبستان که عمدتاً محل تحصیل دانش‌آموزانی از خانواده‌های سرشناس گیلان (مانند سمیعی‌ها، اکبرها و...) بود، به تدریس در پایه دوم ابتدایی مشغول بود. اسماعیل پوررسول، عبدالله راعی، رحیم رحیمی نجات، نصرت میرزا مقیم و یوسف شماعی ایرانی، از جمله مدیرانی بودند که فردوس سرخوش در دبستان فاریابی با آنها همکاری می‌کرد.

نامبرده سرانجام در سال ۱۳۴۳ بازنشسته شد. لازم به ذکر است که خواهر او، فرنگیس سرخوش زنجانی نیز از بانوان پیشگام در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود. فردوس سرخوش زنجانی اکنون سال‌های کهولت و بازنشستگی خود را می‌گذراند و صاحب پنج فرزند با نام خانوادگی «قزوینیان» است: فرج‌الدین (مهندس برق قوی در آلمان)، زهرا (فوق‌دیپلم و فرهنگی)، زهره (لیسانسیه‌ی زبان و بازنشسته‌ی آموزش و پرورش)، زیبا (لیسانسیه‌ی اقتصاد در آمریکا) و زرنوش (فوق‌دیپلم و شاغل در آموزش و پرورش).

محمدعلی سمیعی

فرزند شیخ علی اکبر سمیعی، به سال ۱۲۹۲ در رشت و در خانواده‌ای قدیمی و بااصالت زاده شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایه‌ی ششم ابتدایی در مدرسه‌ی ترقی رشت سپری کرد و با ورود به عرصه‌ی فرهنگ، تا بازنشستگی در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد:

آموزگار پایه‌ی سوم و ناظم دبستان ملی علمیه‌ی رشت (در سال‌های آغازین فعالیت این دبستان، نظامت آن برعهده‌ی مهدی سمیعی بود)، معلم کلاس سوم دبستان منوچهری رشت، کارمند اداره‌ی کارگزینی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان و متصدی اموردفتری مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی لیلا (طی مدتی کوتاه). نامبرده با بیش از ۴۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی در ۱۳۵۸/۷/۱ بازنشسته شد و عاقبت در پانزدهم اسفندماه ۱۳۷۴ درگذشت.

حاصل ازدواج محمدعلی سمیعی با صدیقه کلباسی

(فرزند بهاء‌الدین کلباسی؛ بنیان‌گذار دبستان ملی علمیه‌ی رشت) دو فرزند دختر است: صغری (دیپلمه‌ی فنی و حرفه‌ای و فرهنگی) و کبری (کارمند اداره بهداری رشت).

احمد سیمائی

به سال ۱۲۹۶ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان ملی اسلامی رشت (که شوهر خاله‌اش میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی مؤسس و مدیر آن بود) به پایان برد و در همان مدرسه فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد.

سیمائی در ۱۳۲۷/۸/۱۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد، ولی پیش از آن تاریخ، به مدت ۱۰ سال در دبستان اسلامی رشت به تدریس مشغول بود. او با استخدام در اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، در مدارس فومنات (از جمله در دبستان امید ضیایر و دبستان فروزان

باطر) تدریس کرد و با انتقال به فرهنگ رشت، در دبستان‌های نمره ۳ عسجدی و نمره ۵ دقیقی، آموزگار بود.

احمد سیمائی در سال ۱۳۴۷ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۶۹ دیده از دنیا فرویست. لازم به ذکر است که خواهر او، صدیقه سیمائی (شهیدی) نیز از فرهنگیان پیش‌کسوت گیلان است.

فرنگیس سرخوش زنجانی

به سال ۱۲۹۸ در رشت تولد یافت. وی دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت اخذ کرد و در سال ۱۳۱۷ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد. سرخوش در سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود، همزمان با مدیریت محمد آصف در دبستان نمره ۲ عنصری رشت، در سمت آموزگار به تدریس در این دبستان مشغول شد و در دهه‌ی ۱۳۳۰، با انتقال به فرهنگ تهران، عهده‌دار تدریس در مدارس تهران شد. سرخوش ضمن خدمت، ادامه تحصیل داد و نهایتاً از دانشکده‌ی علوم دانشگاه تهران در رشته‌ی شیمی

فارغ‌التحصیل شد. او تا پایان عمر در تهران سکونت داشت و در این شهر، کار فرهنگی خود را به پایان رساند. فرنگیس سرخوش حدوداً در سال تحصیلی ۵۰-۱۳۴۹ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۱ درگذشت. خواهر او، فردوس سرخوش، از پیش‌کسوتان دستگاه تعلیم و تربیت گیلان است.

عزیز سعید

فرزند شیخ محمد سعید گیلانی (عضو انجمن معارف و از مشروطه‌خواهان گیلان) به سال ۱۲۹۵ در رشت زاده شد. تحصیلات ابتدایی خود را در مدرسه دوشیزگان رشت گذراند و در دبیرستان بانوان رشت، دوران متوسطه‌ی تحصیل را طی کرد. وی ضمن خدمت، وارد دانشسرای دختران رشت شد و موفق به دریافت دیپلم شد.

این بانو در شهریور ۱۳۱۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در آغاز، در سمت آموزگار دبستان دوشیزگان رشت، به تدریس مشغول شد. او با پایان پنجمین سال حضور خود در این دبستان، به دبیرستان بانوان رشت منتقل شد و در سمت دبیر ادبیات، کار آموزشی خود را ادامه داد. سعید پس از مدتی در کسوت معاون دبیرستان بانوان، سرگرم خدمت شد و در سال ۱۳۳۷ نیز ریاست این دبیرستان را برعهده گرفت.

عزیز سعید برکنار از فعالیت آموزشی، در امور بشر دوستانه نیز فعال بود. او از اعضای بنگاه حمایت مادران و

نوزادان رشت بود و هر هفته به همراه عده‌ای از بانوان متعهد و نیکوکار گیلانی، از مراکز نگهداری کودکان بی سرپرست، شیرخوارگاه‌ها و پرورشگاه رشت بازدید می‌کرد و کمک‌های مادی و معنوی فراوانی در این راه ارائه می‌داد. این بانوی نیکوکار بعد از وقوع زمین لرزه مهیب بوئین زهرا، فعالانه در جهت یاری رسانی به آسیب دیدگان زلزله کوشید و به ویژه در گردآوری و اسکان دادن کودکان بی سرپرست، سعی بسیار کرد. عزیز سعید در سال ۱۳۴۹ به بیماری سرطان معده مبتلا شد و عاقبت در خرداد ۱۳۵۰ درگذشت. پیکر او را در باغ رضوان قم به خاک سپردند. در نکوداشت خدمات صادقانه‌ی عزیز سعید به آموزش و پرورش گیلان، یک باب مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی در محله‌ی ساغری‌سازان رشت به اسم او نام‌گذاری شده بود. حاصل ازدواج عزیز سعید (که خاله‌ی دکتر معین نیز بود) با استاد احمد شمیسا (از فرهنگیان نامی گیلان و رییس پیشین دبیرستان شاهپور رشت) سه فرزند است: سیروس (دارای دکترای ادبیات فارسی و مدرس دانشگاه‌های تهران)، سیمین (لیسانسیه‌ی شیمی و دبیر دبیرستان‌های ساری) و داریوش (فارغ‌التحصیل رشته‌ی مکانیک و فعال در بخش کامپیوتر).

منبع:

یاد هفته، هفته‌نامه‌ی پنجره نو، سیدابراهیم مروجی، شماره‌ی ۶۸ (سال دوم، ۱۳۸۴/۱۰/۶)، ص ۸.

ملوک سعید

فرزند شیخ محمدسعید گیلانی (جد مادری استاد دکتر محمد معین)، به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. دوران مقدماتی و متوسطه تحصیل را در دبستان دوشیزگان و دبیرستان‌های بانوان و ضمیمه‌ی دانشسرای مقدماتی دختران رشت به پایان برد و از سوی دیگر در خلق هنرهای دستی نظیر گل‌دوزی، خیاطی، برودری دوزی و قلاب‌بافی، مهارتی به حد کمال کسب کرد.

سعید در سال ۱۳۱۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی

خود، از جمله در سمت‌های: آموزگار مدارس رشت و مدیر مدرسه‌ی انوشیروان (مریم آهوردانیان) رشت انجام وظیفه کرد. نامبرده در سال ۱۳۳۷ جهت رسیدگی به امور فرزندان‌ش که در تهران به تحصیلات دانشگاهی مشغول بودند، راهی پایتخت شد و در آن شهر، ساکن شد. این فرهنگی سرانجام در ۱۳۴۲/۷/۱۵ در آموزش و پرورش تهران، بازنشسته شد.

لازم به یادآوری است که سعید علاوه بر کوشندگی در حوزه‌ی آموزش و پرورش، در امور خیریه و اجتماعی نیز فعال بود و در شرایطی که تحصیل دوشیزگان با موانعی مواجه بود، در جلب موافقت خانواده‌ها با تحصیل دخترانشان، تلاش می‌کرد.

ملوک سعید اینک در دهه‌ی نود عمر خود است و در تهران زندگی می‌کند. ثمره‌ی ازدواج او (که خاله‌ی دکتر معین نیز بود) با محمدباقر نفیسی (از کارمندان عالی‌رتبه‌ی پیشین بانک ملی ایران) پنج فرزند است: نثره (کارمند بازنشسته‌ی بانک صنعت و معدن)، عباس (پزشک متخصص رادیولوژی)، فریده (لیسانسیه‌ی شیمی و متخصص نجوم و ستاره‌شناسی در پاریس)، فرخنده (دارای دکترای کامپیوتر در ویرجینیای آمریکا) و ماری (فوق‌لیسانس زبان و ادبیات انگلیسی در کانادا).

علی سیروس ضیاء

به سال ۱۳۰۲ در لاهیجان متولد شد. تحصیلات خود را تا اخذ دیپلم ادامه داد و در ۱۳۲۱/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد. سیروس ضیاء از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار و دبیر شاغل در اداره‌ی فرهنگ لاهیجان (از ۲۱/۷/۱ تا ۲۳/۸/۸)، آموزگار، ناظم و مدیر دبستان‌های قم (از ۲۳/۸/۹ تا ۲۶/۶/۳۱)، آموزگار، دبیر دبستان و مدیر دبستان شاغل در اداره‌ی فرهنگ لاهیجان (به‌طورکلی از ۲۶/۷/۱ تا ۳۳/۸/۱۶)، مربی تعلیمات

اساسی و اکابر روستایی لاهیجان (از ۳۳/۸/۱۷ تا ۳۴/۵/۱۵)، مدیر دایره آموزش متوسطه‌ی اداره‌ی آموزش و پرورش لاهیجان (از ۳۴/۵/۱۶ تا ۴۴/۴/۲۶)، بازرس اداری آموزش و پرورش لاهیجان (از ۴۴/۴/۲۷ تا ۴۷/۷/۱۶)، مسئول کارگزینی و رفاه معلم اداره‌ی آموزش و پرورش لاهیجان (از ۴۷/۷/۱۷ تا ۴۹/۴/۱۹) و متصدی امور استخدام اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان (از ۴۹/۴/۲۰ تا بازنشستگی).

او پس از سال‌ها خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۱/۲/۱۹ بازنشسته شد و از آن پس نیز طی مدتی در سمت رییس امتحانات مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت، به خدمات فرهنگی خود ادامه داد. علی سیروس ضیاء عاقبت در ۶۴/۲/۲۷ درگذشت. از این فرهنگی در گذشته چهار فرزند (سه دختر و یک پسر) به یادگار مانده که دو تن از دخترانش فرهنگی‌اند.

درویش سعیدزاده ماسوله

به سال ۱۳۰۴ در ماسوله تولد یافت. وی تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان ایمان ماسوله گذراند و در سال ۱۳۳۰ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی شد.

سعیدزاده در ۱۳۲۳/۸/۲۵ کار فرهنگی خود را آغاز کرد و در ۱۳۳۱/۱۱/۲۵ به‌استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد. نامبرده از ابتدای خدمت تا

بازنشستگی در سمت‌های: آموزگار دبستان‌های دولتی ایمان و پروین اعتصامی ماسوله و دبیر ادبیات مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی و دبیرستان پسرانه‌ی ایمان ماسوله مشغول به تدریس شد و پس از ۳۲ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. وی در سال ۱۳۸۰ درگذشت.

از درویش سعیدزاده ماسوله هفت فرزند بزرگ نام‌های: پروین، پروانه، محمد سعید، ناهید، نسرین، منیژه و محمدیوسف به یادگار مانده است. فرزندان اول، دوم و ششم این فرهنگی فقید، به خدمت آموزش و پرورش درآمده‌اند.

پی‌نوشت:

۱- ابراهیم فخرایی در کتاب گیلان در جنبش مشروطیت، تاریخچه‌ی آموزش و پرورش ماسوله را این گونه تشریح می‌کند:

«مدرسه‌ی اسلامی ماسوله به عنوان اولین مدرسه‌ی این روستا در سال ۱۲۹۰ به همت مظفرالحکماء و حاجی سیرزا ابوطالب رشتی از وجوه ملی و همزمان با مدرسه‌ی رشدیة‌ی انزلی و مدرسه‌ی حقیقت لاهیجان بنیاد شد. سرپرستی این مدرسه همزمان با انقلاب جنگل بر عهده شیخ علی ظالقانی معروف به شیخ علی تنها بوده است.» از سوی دیگر روایت تاریخی ناصر فروغی از فرهنگیان معارف‌پرور ماسوله در خصوص پیشینه‌ی مدرسه‌ی ایمان این‌گونه است:

«مدرسه‌ی اسلامی ماسوله در سال ۱۲۹۳ به مدرسه‌ی ایمان ماسوله تغییر نام یافت و در زمان حسین حائری کلاس اول تا کلاس چهارم ابتدایی در آن دایر بود. خدمتکار (یا به روایت آن روز، فراش) مدرسه مردی سخنکوش به نام غلامعلی کارگر بود که لباس یکسره‌ی بلندی به نام «اویمه» به تن داشت. لازم به یادآوری است که مدیریت این مدرسه بعدها به میرزا اسمعیل پوررسول، محمد آموزگار، زین‌العابدین روستا، تموزی، علیمحمد پورزردشت، سبزه‌علی دقیقی، احمد کازرانی و رفیع محسنی طارم‌سری سپرده شد و از سال ۱۳۳۰ تا اوایل انقلاب، سید فاضل فاضلی عهده‌دار مدیریت مدرسه‌ی ایمان ماسوله بوده است.

مهری (هما) سمیعی

فرزند عیسی سمیعی (از فرهنگیان متقدم گیلان) به سال ۱۳۰۶ در رشت تولد یافت. دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان بانوان و دبیرستان شاهدخت رشت گذراند و از دانشسرای دختران رشت دیپلم گرفت. وی کار فرهنگی خود را در سال ۱۳۲۳

آغاز کرد و یک سال بعد، به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. سمیعی از دبیران دبیرستان بانوان رشت بود و در سال ۱۳۲۸ با انتقال به فرهنگ تهران، به تدریس در دبستان مهر ایران مشغول شد.

نامبرده در ادامه، عهده‌دار تدریس در دبستان آذرمیدخت گنبد کاووس شد و سال‌های پایانی خدمت خود را نیز، در سمت معلم دبستان صادقی نژاد مشهد سپری کرد. سمیعی سرانجام در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد. او داستان‌نویس نیز هست. سمیعی تاکنون چهار عنوان کتاب منتشر کرده: «روایای خوش»، «دو داستان»،

«ده داستان» و «گلی زیبا در کویر». سمیعی اینک ساکن کشور کانادا است و به گردآوری کتابی پیرامون تاریخچه‌ی خانوادگی خود مشغول است.

حجت‌الله سیامکی

(معروف به مدیر سیامکی) به سال ۱۳۰۲ در سیاهکل به دنیا آمد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه و دوره‌ی دو ساله‌ی تربیت معلم را در رشت گذراند و در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. سیامکی در طول ۳۲ سال خدمت فرهنگی خود، در سمت مدیر، در دبستان‌های روستایی شب خسبالات و سیاهکل محله، و نیز در دبستان دولتی فرهنگ و دبستان ملی اورنگ سیاهکل خدمت کرد و به غیر از مدیریت، تدریس در کلاس‌های مختلف این مدارس را نیز برعهده داشت. او که در پایه‌گذاری مدرسه سیاهکل محله نیز مشارکت

داشت، به عنوان یکی از خادمان سخت‌کوش فرهنگ منطقه‌ی سیاهکل و دیلمان، موردعلاقه و احترام مردم سیاهکل (اعم از کشاورز، کارمند و بازاری) بود. سیامکی

شعرشناس، موسیقی‌دان و نوازنده‌ی ویولن بود و در طول دوران زندگی خود، هرگز از مطالعه و آموختن علم و دانش غافل نشد. این فرهنگی عاقبت در بیستم شهریور ماه ۱۳۸۰ دیده از دنیا فرویست.

از حجت‌الله سیامکی، شش فرزند به یادگار مانده است: لهراسب (لیسانسیه‌ی ریاضی)، شمیلا (کارشناس ارشد روان‌شناسی)، طهماسب (لیسانسیه‌ی حسابداری)، شیوا (لیسانسیه‌ی پرستاری)، ویشتاسب (پزشک) و شکبیا (لیسانسیه‌ی حسابداری).

تبرستان
www.tabarestan.info

کاظم سهله

به سال ۱۳۰۴ در رشت چشم به جهان گشود. دوره‌های ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را در دبستان نمره سه فلاحتی (عسجدی / حاج محمدجعفر جلالی) و دبیرستان‌های شاهپور و ضمیمه‌ی دانشسرای مقدماتی رشت گذراند و با ادامه‌ی تحصیل در دانشسرای عالی و دانشگاه تهران، در سال ۱۳۴۸ موفق به دریافت فوق‌لیسانس علوم تربیتی شد.

سهله در ۱۳۲۵/۷/۱ با دیپلم دانشسرای مقدماتی به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و تا بازنشستگی در شهرهای شمسوار، چالوس، بندرانزلی، رشت و تهران،

در سمت‌های: آموزگار، ناظم، دبیر، رئیس دبیرستان، مدرس تربیت معلم، نماینده‌ی آموزش و پرورش، رئیس سپاه دانش و کارشناس مسئول امتحانات مشغول به کار شد. نامبرده در دی ۱۳۵۸ بازنشسته شد و بعد از بازنشستگی، به مدت هفده سال با سمت کارشناس مسئول آیین‌نامه‌ها و اساسنامه‌ها در دفتر تحقیقات و برنامه ریزی (سازمان پژوهش) خدمت کرد.

سهله در دوران دانشجویی خود با دکتر رشیدپور در گردآوری و تنظیم کتاب دوره‌ی فوق‌لیسانس (در بخش سمعی و بصری) همکاری کرد و اینک مجموعه‌ی شیوه‌های تدریس علوم ریاضی (روش تدریس) او که حاصل تجربیات آموزشی چندین و چند ساله‌ی این

فرهنگی است، در آستانه‌ی چاپ قرار دارد. نمره‌ی زندگی مشترک کاظم سهله با همکار فرهنگی خود، احترام نعمت‌خواه، شش فرزند است: لادن (لیسانسیه‌ی ریاضی و کامپیوتر)، سیامک (فوق‌دیپلم مکانیک از فرانسه)، لیدا (فوق‌لیسانس بیوشیمی از فرانسه)، لیزا، لینا (لیسانسیه‌ی روان‌شناسی از امریکا) و بنیامین (مهندس متالورژی).

زینب سمیع‌زاده

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. وی دارای مدرک تحصیلی دیپلم از دانشسرای دختران رشت است. سمیع‌زاده در آبان ماه سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و سه سال آغازین خدمت فرهنگی خود را در سمت آموزگار، در دبستان نمره ۴ رودکی رشت گذراند. وی در ادامه به آموزش و پرورش تهران منتقل شد و در مدارس ابتدایی پایتخت ایران، معلم بود. سمیع‌زاده سرانجام در مرداد ماه ۱۳۵۴ بازنشسته شد. ناگفته نماند که برادر او، جمشید سمیع‌زاده نیز از فرهنگیان فاضل گیلان بود و از جمله در سمت رییس دبیرستان‌های نوربخش و شاهپور رشت، خدمت می‌کرد. زینب سمیع‌زاده، متأهل و صاحب یک فرزند دختر است.

رضا شاد قزوینی (کوشکی سابق)

به سال ۱۲۷۶ در قزوین تولد یافت. سال‌های نخستین تحصیل را در مکتب خانه‌ها و مدارس قزوین سپری کرد و در جوانی به همراه خانواده‌ی خود به گیلان مهاجرت کرد. وی در رشت، تحت حمایت میرزا مهدی خان شفتی (که از دوستان پدرش بود) قرار گرفت و با تشویق او در دبستان‌های احمدی و اقبال رشت تا کلاس ششم ابتدایی

تحصیل کرد. وی در مدرسه‌ی اقبال از محضر درس شیخ علی تنها (مدیر این دبستان) به طرز شایانی بهره برد و پس از چندی از سوی او ماموریت یافت که با شصت ریال حقوق ماهیانه، به تدریس در کلاس اول دبستان اقبال مشغول شود. قزوینی با استعدادی که از خود در فن تعلیم نشان داده بود، پس از یک سال به سمت معلم پایه‌ی دوم دبستان اقبال منصوب شد و در این کلاس، گیلان کرد آموزشی خود را ادامه داد.

وی از سال ۱۲۹۷ تا پایان حیات نهضت جنگل، به

همراه مادر و خواهر خود در قزوین به سر برد و در آن شهر نیز تدریس می‌کرد.

او پس از بازگشت به رشت، در سال ۱۳۰۱ (هنگامی که دکتر عیسی صدیق اعلم برای دومین بار به ریاست معارف گیلان منصوب شده بود) رسماً به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و به تدریس در آموزشگاه‌های رشت (که در آن زمان به قدر کفایت معلم نداشت) مشغول شد.

شاد قزوینی در ادامه‌ی خدمات فرهنگی خود، در دبستان‌های فومن، لنگرود و غازیان به تدریس پرداخت و با انتقال به فرهنگ رشت، در سمت‌های آموزگار و مدیر دبستان نمره ۴ رودکی رشت خدمت کرد. او در دبیرستان شاهپور رشت نیز ادبیات، دستور زبان فارسی و عربی تدریس می‌کرد.

شاد در اواخر خدمت خود، کارمند اداره‌ی بازرسی فنی و تعلیمات اجباری اداره‌ی کل فرهنگ گیلان بود و سرانجام در سمت مدیر کتابخانه‌ی دانشسرای مقدماتی رشت بازنشسته شد. او مردی بشاش، خوشرو و مبادی آداب بود و ضمن آگاهی از تاریخ و آشنایی با آثار ادبی پیشینیان و معاصران، در نقاشی و خوشنویسی نیز تبحر داشت.

قزوینی کتابخانه‌ای نفیس و منحصر به فرد داشت و به عنوان یکی از شطرنج بازان برگزیده‌ی استان، در سمت رییس هیات شطرنج گیلان نیز خدمت می‌کرد. او با نام مستعار، مقالات ادبی و اجتماعی فراوانی را در نشریات محلی به چاپ رساند و تالیفاتی چون: اصول بازی شطرنج، ظرایف و طرایف، داستان تربیتی گداخان و دستور زبان فارسی را در کارنامه‌ی پژوهشی خود داشت.

رضا شاد قزوینی پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۴۵ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با همایون آرین پور (از بانوان پیشگام در اداره‌ی معارف گیلان) سه فرزند به نام‌های پرپوش، پروین و جواد بود که هر سه با پیروی از پدر و مادر فرهنگی خود، به خدمت آموزش و پرورش در آمدند.

منابع:

۱. روزنامه‌ی مهر ایران، سه‌شنبه ۸ فروردین ۱۳۴۶، شماره‌ی ۲۸۱۴، ص ۳.
۲. بهارنیا، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۱۲ و ۲۳.
۳. روزنامه‌ی بازار، ویژه‌ی هنر و ادبیات، محمدتقی صالح‌پور، گیلان مجدهم، شماره ۸۷۶، ص ۹.

www.tabarestan.info

دولت شلمانی

او که از فرهنگیان پیشقدم گیلان بود، به سال ۱۲۸۸ در رشت متولد شد. شلمانی در سال ۱۳۰۱ (در سن سیزده سالگی) به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و ضمن خدمت، داوطلبانه تحصیل کرد و دیپلم کامل متوسطه گرفت.

نامبرده از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

آموزگار دبستان‌های رشت، دبیر و ناظم دبیرستان شاهدخت رشت، رئیس دانشسرای دختران رشت، کارمند دایره‌ی بازرسی فنی و تعلیمات اجباری اداره‌ی فرهنگ و بازرسی آموزشگاه‌های دخترانه‌ی رشت.^۱

این فرهنگی کهنه‌کار در حدود چهل سال به فرهنگ نوپای گیلان، خدمت کرد و سپس بازنشسته شد. دولت شلمانی عاقبت در سال ۱۳۵۹ درگذشت.

پی‌نوشت:

۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زیرافی رشت، ص ۱۸۳.

مریم شفیع‌زاده

به سال ۱۲۷۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه‌ی خود را در مکتب خانهدی گل آقا (واقع در محله‌ی آفخرا) و مدرسه‌ی آمریکایی رشت سپری کرد و مدرک دیپلم دریافت کرد.

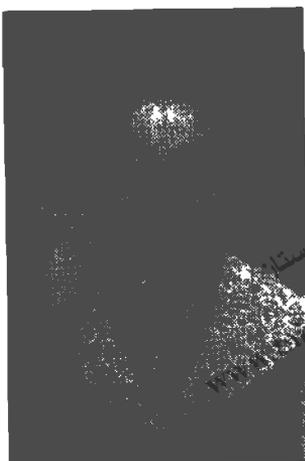
او در سال ۱۳۰۲ موسسه‌ی فرهنگی تربیت نسوان رشت را پایه‌گذاری کرد و طی یک سال نخست کار، دبستان تربیت نسوان را در یکی از اتاق‌های منزل مسکونی خود مستقر ساخت.

شفیع‌زاده در ادامه با همکاری همسر خود، حاج غلامحسین شفیع‌زاده (از تجار و مالکان گیلان)، عمارت

جدید مدرسه را در دو طبقه (که شامل ۱۰ کلاس درس می‌شد) بنا نهاد و با اشتیاق فراوان حتی در آجرچینی مدرسه مشارکت کرد. شفیع‌زاده در نهایت، دبیرستان تربیت نسوان رشت را بنیان‌گذاری کرد و با حُسن مدیریت خود، این آموزشگاه را به یکی از دبیرستان‌های مطرح گیلان تبدیل کرد.

وی مدیری منضبط، وظیفه‌شناس و در عین حال دلسوز بود و روابط صمیمانه‌ای با دانش‌آموزان و اولیای آنان داشت. آوازه‌ی شجاعت و بی‌باکی این بانوی فرهیخته در انجام خدمات فرهنگی و اجتماعی به حدی بود که هیتلر در اوج قدرت خود، در تقدیر از شفیع‌زاده یک دستگاه رادیو به او داد و استالین نیز یک مدال و مجله‌ی انگلیسی شیپور (که مقاله‌ای در تجلیل از این مدیر توانمند در آن چاپ شده بود) را به او هدیه کرد.^۱

شفیع‌زاده تا سال ۱۳۴۸، مدیریت موسسه‌ی فرهنگی - آموزشی تربیت نسوان را برعهده داشت و از آن پس به دلیل بیماری، مسئولیت اداره‌ی دبیرستان را به عروس خود، ام‌لیلا (زهره) همتی گیلانی سپرد. آموزشگاه تربیت نسوان با مدیریت همتی گیلانی تا سال ۱۳۷۸ به کار خود ادامه داد و متعاقب بیماری و کناره‌گیری نامبرده، پس از ۷۶ سال سابقه‌ی فعالیت، تعطیل شد. ناگفته نماند که شفیع‌زاده علاوه بر فعالیت آموزشی، در روزگار جوانی خود، از کوشندگان جمعیت فرهنگی - هنری معارف پژوهان نسوان نیز به شمار می‌رفت.^۲ مریم شفیع‌زاده پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در بیست و دوم خرداد

۱۳۵۰ درگذشت و در وادی آستانه‌ی اشرفیه به خاک سپرده شد. از او دو فرزند (یک دختر و یک پسر) به یادگار ماند: مهین (بازنشسته‌ی آموزش و پرورش) و ابوالحسن (از بازاریان فرهنگ دوست رشت).

پی‌نوشت:

۱. بهار تیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، ص ۴۳.
۲. نوزاد، فریدون؛ تاریخ نمایش در گیلان، صص ۱۴۴ و ۱۴۵.

تبرستان
www.tabarestan.info

یوسف شماعی ایرانی

به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. وی با اتمام تحصیلات مقدماتی و متوسطه، وارد دانشسرای مقدماتی پسران رشت شد و بعد از دو سال تحصیل در این آموزشگاه تازه تأسیس، به دریافت دیپلم دانشسرا توفیق یافت. او از اولین دیپلمه‌های دانشسرای در گیلان بود.

شماعی در سال ۱۳۱۵ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در سمت آموزگار مدارس، کار فرهنگی خود را آغاز کرد. وی در ادامه به دبیری دبیرستان‌ها منصوب و سپس بازرس فرهنگ شد. نامبرده حدوداً از سال ۱۳۲۴ تا سال ۱۳۲۶ مدیر پرورشگاه

مژده‌ی رشت بود^۱ و پس از آن به مدیریت دبستان نمره ۲ عنصری رشت منصوب شد. وی در سال‌های میانی دهه‌ی ۱۳۳۰ مدیر دبستان صدیق اعلم رشت بود^۲ و از ۳۸/۹/۱۸ با انتقال به تهران، تا بازنشستگی در سمت معاون اداره‌ی آموزش و پرورش منطقه‌ی ۷ تهران به فعالیت پرداخت.

شماعی هم چنین از جمله اعضای هیات مدیره‌ی جمعیت نشر دانش بود و در این مجموعه که از مؤسسات معتمد همایون مژده‌ی به شمار می‌رفت، فعالیت داشت. وی در سال ۱۳۴۵ بازنشسته شد و عاقبت در ۵۷/۳/۲۸ روی در نقاب خاک کشید. مدفن این فرهنگی در بهشت زهرا‌ی تهران است. از یوسف شماعی ایرانی، ۱۰ فرزند تحصیلکرده به

نام‌های: فاطمه، فروغ، زهره، معصومه، محمدباقر، انیس، محمدرسول، رقیه، علی اصغر و سکینه شماعی ایرانی به یادگار مانده است.

پی‌نوشت:

۱. به گفته‌ی محمدعلی مبرهن شفیعی که در آن دو سال، ابتدا معلم کلاس سوم ابتدایی و سپس ناظم پرورشگاه مژده‌ی بود، این دارالایتام تا آن زمان به تعلیم نوازندگان دسته‌ی موزیک می‌پرداخت و از بیرون دانش آموز نمی‌پذیرفت. شفیعی تاکید می‌کند که در همین اوان ساختمان مژده‌ی بنیاد شد و دانش آموزانی از خارج، بدان وارد شدند. از سوی دیگر در جلد دوم سالنامه‌ی فرهنگ مصور استان یکم (صص ۳۳-۳۲) چنین آمده که دبستان مژده‌ی به سال ۱۳۲۲ در محل پرورشگاه مژده‌ی (که به هکتار کاظم (معتمد همایون) مژده‌ی و همسرش افسر قوام‌زاده در کوی بادی الله رشت دایر شده بود) تأسیس شد و متعاقباً با تخریب بخشی از ساختمان قدیمی پرورشگاه، بنایی به سبک جدید مشتمل بر ۸ اتاق درختی و یک سالن خطابه و کتابخانه و دو اتاق برای سکونت سرایدار و دربان ساخته شد و با الحاق به این دبستان نوپنیا در ۱۳۲۴/۹/۱ رسماً افتتاح گردید. جهانگیر سرتیپ‌پور نیز در کتاب نام‌ها و نامدهای گیلان، اهدای هفت باب خانه با هدف تأسیس پرورشگاه یتیمان رشت را از جانب افسر مژده‌ی (فرزند حاج اکبر قلب)، از جمله اقدامات خیریه‌ی خاندان قوام‌زاده ذکر کرده و یادآور شده است که این خانه‌ها به اهتمام معتمد همایون (همسر افسر مژده‌ی) و با همراهی نیکوکاران، نوسازی شد و به خوابگاه یتیمان اختصاص یافت. این دارالایتام تا پایان حیات معتمد همایون مژده‌ی، تحت نظر هیأت امنا و به ریاست خود او اداره می‌شد.
۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زرینانی رشت، ص ۷۰.

احمد شمیسا

به سال ۱۲۹۷ در بندرانزلی زاده شد. وی با داشتن دیپلم دانشسرای مقدماتی رشت، در ۱۳۱۶/۷/۱ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود، در دبیرستانهای: لنگرود، تالش، سیاهکل، لاهیجان، شهنسوار، بیرجند و رشت، به کار آموزشی مشغول شد. او در سال ۱۳۳۳ با انتقال به فرهنگ تهران، به تحصیل در دانشسرای عالی تهران مبادرت نمود و ضمن ادامه‌ی تحصیل، فعالیت آموزشی می‌کرد. شمیسا با دریافت لیسانس زبان و ادبیات انگلیسی، به گیلان بازگشت و در سمت دبیر زبان

انگلیسی دبیرستان‌های مختلف رشت (از جمله در دبیرستان‌های شاهپور، فاریابی، شاهدخت، بانوان، نوربخش، دانشسرای مقدماتی، محمدرضا شاه پهلوی، روشنک، هفدهی دی و پروین اعتصامی) به کار آموزشی خود ادامه داد. نامبرده در آذر ۱۳۴۰ به ریاست دبیرستان شاهپور رشت منصوب شد و طی دو دوره‌ی مدیریتی تا سال ۱۳۵۱ در این سمت انجام وظیفه کرد.

وی در سال‌های پایانی فعالیت فرهنگی خود، در سمت‌های: رییس دبیرستان جدیدالتاسیس بازرگانی (نصرت مشکوتی) و رییس دبیرستان بانکداری رشت به خدمت مشغول بود و طی مدتی نیز در سمت راهنمای تعلیماتی دبیرستان‌های رشت، انجام وظیفه کرد. این فرهنگی پس از ۳۹ سال و ۹ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. شمیسا مردی فاضل و فرهیخته بود و علاوه بر تسلط به زبان‌های فرانسه و انگلیسی، با دو زبان روسی و عربی نیز آشنایی داشت و ترکی را هم به خوبی تکلم می‌کرد. نامبرده در طول دوران خدمت فرهنگی خود در سمینارها و کلاس‌های تابستانی زبان انگلیسی (که در شهرهای رشت، تهران، تبریز و اصفهان برگزار می‌شد) حضوری مستمر داشت و به دریافت گواهی نامه‌های مربوطه نایل آمد. وی اشعار فراوانی از شعرای عرب و عجم را از بر بود و مطالعاتی نیز در حوزه‌ی تاریخ و جغرافیا داشت. شمیسا تاریخ زنده‌ی دستگاه تعلیم و تربیت جدید ایران بود و خاطرات بسیاری از محمدتقی ملک‌الشعراى بهار، اسمعیل مرآت، علی‌اصغر حکمت و شماری دیگر از پیشگامان فرهنگ و معارف کشور، در سینه داشت. نامبرده در سمت مدیر دبیرستان شاهپور، از هیچ کوششی در اداره‌ی صحیح آن فروگذار نمی‌کرد و عمدتاً تا پاسی از شب به رتق و فتق امور مدرسه می‌پرداخت. او مردی منضبط و با وجدان بود و نظارت بر جزئیات برگزاری امتحانات نهایی پایان دوره‌ی متوسطه را که معمولاً در دبیرستان شاهپور رشت برگزار می‌شد، شخصاً برعهده می‌گرفت. بسیاری از شاگردان شمیسا در دبیرستان جامع شاهپور رشت، بعدها به مدارج و مناصب عالی علمی، ادبی، فرهنگی، اجتماعی و سیاسی دست یافتند و جالب این‌که او با بهره‌گیری از حافظه‌ی سرشار خود، نام و مشخصات اکثر این دانش‌آموزان را به یاد می‌آورد.

این فرهنگی که مدتی، ریاست فدراسیون کشتی گیلان را نیز عهده‌دار بود، در زمان تصدی مدیریت دبیرستان شاهپور، برنامه‌های هنری و نمایشی و مسابقات علمی و ورزشی این دبیرستان را رونقی مضاعف بخشید به طوری که دفتر دبیرستان شاهپور، مملو از کاپ‌ها

و لوح‌های تقدیر دانش‌آموزان هنرمند یا ورزشکار بود. احمد شمیسا پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، در اردیبهشت ۱۳۷۹ درگذشت و در گورستان قدیمی شهر رشت به خاک سپرده شد. حاصل زندگی مشترک احمد شمیسا با همکار فرهنگی خود، عزیز سعید (ریس پیشین دبیرستان بانوان رشت) سه فرزند تحصیلکرده به نام‌های: سیروس، سیمین و داریوش است.

تبرستان

www.tabarestan.info

سرهنک اسحاق شهنازی

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را در مدرسه‌ی ملی اسلامی رشت به پایان برد و موفق به اخذ دیپلم ادبی شد. با دریافت دیپلم در سال ۱۳۱۸ به سمنان رفت و طی یک سال، به تدریس در دبیرستان پهلوی این شهر مشغول شد. سپس به رشت بازگشت و تا سال ۱۳۲۳ در دبیرستان‌های سعادت نسوان، رهنمای سعادت، پیک سعادت، نوربخش و تربیت پسران به تدریس ادبیات مشغول شد. شهنازی در سال ۱۳۲۷ از دانشکده پلیس با درجه‌ی ستوان دومی فارغ‌التحصیل شد و چندی بعد لیسانس زبان و ادبیات فارسی را از

دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران دریافت کرد. او سپس به خدمت شهربانی درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت رییس شهربانی در برخی استان‌های ایران، به کار مشغول شد. شهنازی طبع شعر داشت و به دو زبان گیلکی و فارسی شعر سرود. وی در ترانه‌سرایی و نویسندگی نیز تبحر داشت و آثار خود را در جراید محلی گیلان به چاپ می‌رساند. سرهنک اسحاق شهنازی عاقبت در سال ۱۳۶۹ درگذشت. شعر زیر سروده‌ی اوست:

محبس زلف

بر سر زلف تو عمریست اسیر افتادم   خاک عالم بصرم با تو چه گیر افتادم
چشم دارم که خلاصم کنی از بند تو زود   گر چه بردام سر زلف تو دیر افتادم
بردم از خنجر مزگان چو بموی تو پناه   بیگنه در کف یکمشت شریر افتادم

خواستم خدمت عشق تو کنم روزی چند
گفته بودند سیه چشم تو شوخ آهوئیست
من که با تیر حوادث ننشستم از پای
آخر اسرار دلت فاش نمودی به رقیب
مستتیری دل ما را نفشاندی نوری
گفت ناصح که بجو یار دگر «شهتازی»

وای یک عمر در این خانه اجیر افتادم
این چه آهو است که در پنجه شیر افتادم
از تو صیاد به یک غمزه تیر افتادم
من چه کردم به تو کز لوح ضمیر افتادم
تا سحر در رخت ای بدر منیر افتادم
با همه جور تو کی پند پذیر افتادم

منابع:

۱. سالنامه دبیرستان تربیت رشت، تیر ماه ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، صص ۵-۱۰۴.
۲. تذکره الشعراء از نویسندگان و دانشمندان معاصر گیلان، چاپ حقیقت رشت، صص ۱۴۹.
۳. شاعران گیلک و شعر گیلکی، هوشنگ عباسی، نشر گیلکان رشت، چاپ اول: ۱۳۷۶، صص ۱۴۵.

زهرا شهیدی قزوین

از اعقاب ملا تقی شهید، به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت اخذ کرد و در سال ۱۳۱۸ به استخدام اداره معارف و اوقاف گیلان در آمد. شهیدی، سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود را در سمت آموزگار دبستان بهار رشت، به همکاری با اقدس سمیعی (مدیره‌ی این مدرسه) سپری کرد و پس از چندی خود، عهده‌دار مدیریت دبستان شد. دبستان بهار در هنگام مدیریت زهرا شهیدی به یکی از دبستان‌های شاخص و نمونه‌ی شهر رشت تبدیل شد و توجه‌ی مقامات آموزشی وقت را به حُسن مدیریت او جلب کرد.

شهیدی در طول دوران ریاست خود در دبستان بهار بارها توسط مدیران کل آموزش و پرورش گیلان، مورد تجلیل قرار گرفت. نامبرده ضمن خدمت، ادامه‌ی تحصیل داد و سپس در کسوت دبیر مواد درسی فیزیک و شیمی و ریاضی، در دبیرستان‌های اروندرود و انوشیروان دادگر رشت به تدریس پرداخت. زهرا شهیدی با بیش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در سمت دبیر دبیرستان‌های رشت بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۶ درگذشت.

عذرا شاکریان

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و دیپلم گرفت. شاکریان در بدو خدمت فرهنگی خود، طی یک سال در دبستان بنات اسلامی رشت به تدریس پرداخت و پس از ۷ سال سابقه‌ی خدمت غیررسمی، در ۱۳۲۶/۷/۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. نامبرده در طول دوران کاری خود، در سمت‌هایی چون: آموزگار دبستان‌های رشت، معلم خیاطی آموزشگاه‌های بندرانزلی، حسابدار و دبیر دبیرستان‌های رشت، دفتردار دبستان هفده‌ی دی رشت و معاون دبیرستان پروین

اعتصامی رشت به فعالیت پرداخت و با ۲۷ سال و ۵ ماه و ۲۸ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی در ۱۳۴۶/۱۲/۲۶ بازنشسته شد. عذرا شاکریان عاقبت در پنجم آبان ۱۳۷۹ درگذشت.

مرتضی شفیع‌زاده ویشکائی

به سال ۱۲۹۸ در ویشکا (از توابع رشت) زاده شد. تحصیلات خود را تا پایه‌ی ششم ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۱۹/۸/۲۲ شروع به کار کرد. نامبرده از بدو خدمت تا هنگام باز نشستگی از جمله سمت‌های زیر را برعهده داشت:

آموزگار دبستان اسالم تالش، مدیر و آموزگار دبستان سفارود تالش، آموزگار دبستان معرفت شفت، مدیر و آموزگار دبستان زیکسار فومن، مدیر و آموزگار دبستان هندخاله فومن، آموزگار دبستان‌های کوچصفهان و بلسبنه (شفیع‌زاده در این مقطع از خدمت فرهنگی خود و در

۱۳/۶/۲۵ رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد)، مدیر و آموزگار دبستان

فرخی چونچنان (در حومه لشت نشا) و آموزگار دبستان‌های رشت.
مرتضی شفیع‌زاده ویشکائی پس از ۲۷ سال و ۲ ماه و ۱۱ روز سابقه خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۴۶/۱۱/۱ بازنشسته شد.

سید علی شارمی

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. وی دیپلمه‌ی دانشسرای مقدماتی پسران رشت بود. شارمی کار خود آموزشی خود را حدوداً از سال ۱۳۲۰ آغاز کرد و در سال‌های آغازین خدمت فرهنگی خود، از جمله در شهرهای: قزوین، انزلی و لاهیجان به مشاغل اداری و آموزشی روی آورد. وی سپس به فرهنگ رشت منتقل شد و در سال‌های میانی دهه‌ی ۱۳۳۰، طی دو نوبت به ریاست کارگزینی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان انتخاب شد. شارمی در دنباله‌ی خدمت فرهنگی خود، در سمت دبیر، به تدریس فقه و عربی و شرعیات در دبیرستان‌های رشت (از جمله در آموزشگاه‌های نوربخش، شاهپور و دین و دانش) اشتغال ورزید. نامبرده با بیش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد. شارمی مردی متقی و عالم و عامل به دین بود و همواره با گشاده‌رویی به پرسش‌ها و ابهامات شرعی پاسخ می‌داد. نقل شده است که وی پیش از تشریف به سفر حج، از یک‌ایک دانش‌آموزان خود که به ۶۴۰ تن می‌رسیدند، حلالیت طلبیده بود. سیدعلی شارمی عاقبت در سال ۱۳۷۷ درگذشت.

احیاء شلمانی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را به ترتیب در دبستان‌های آمریکایی و بانوان و دبیرستان شاهدخت رشت گذراند و دیپلم خود را نیز از دانشسرای دختران رشت (که خاله‌اش دولت شلمانی مدیر آن بود) دریافت کرد.

وی در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر دبیرستان شاهدخت رشت (طی سه سال اولیه‌ی کار)، مدرس دانشسرای مقدماتی اهواز (از ۱۳۲۳ تا ۱۳۲۵)، دبیر مواد درسی: تاریخ و جغرافیا و ادبیات در دبیرستان‌های: پیک سعادت، سعادت نسوان و فروغ رشت (از ۱۳۲۵ تا ۱۳۴۱)، دبیر دبیرستان نصرت تهران (از ۱۳۴۱ تا ۱۳۴۳) و مدیر این دبیرستان (از ۱۳۴۳ تا ۱۳۵۳).

احیاء شلمانی پس از ۳۴ سال خدمات صادقانه‌ی فرهنگی، سرانجام در دی ماه ۱۳۵۳ بازنشسته شد. این فرهنگی پیش‌کسوت صاحب هفت فرزند (پنج دختر و دو پسر) است که جملگی مدارج تحصیل را طی کرده‌اند.

بهجت شهیدی قزوین

فرزند عباس شهیدی^۱ و نواده‌ی ملاتنی شهید^۲ به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان نیمه‌ی اول متوسطه در دبیرستان اکابر ملی سعادت نسوان رشت ادامه داد و در نهایت موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای دختران رشت شد. او ضمن خدمت، کلاس‌های، کارآموزی آموزگاران و مدیران را نیز با موفقیت پشت سر گذاشت.

شهیدی در ۱۳۲۲/۷/۱۰ به استخدام اداره کل فرهنگ گیلان درآمد و در طول دوران خدمت، در سمت آموزگار دبستان‌های: مهر، ملکزاده و عسجدی رشت و

مدیر دبستان‌های: رازی، عدالت، مهستی گنجوی و مهر رشت به خدمت مشغول شد.

نامبرده پس از ۳۳ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۵/۷/۱ در سمت مدیر دبستان مهر رشت بازنشسته شد.
ثمره‌ی زندگی مشترک بهجت شهیدی قزوین، با مرحوم باباعلیان سه فرزند است: نسرین (کارمند بازنشسته‌ی دانشگاه گیلان)، نسترن (فرهنگی بازنشسته) و ناهید (مریبهداشت مدارس ناحیه ۲ رشت).

پی‌نوشت:

۱. عباس شهیدی از صرافان معروف محله‌ی سید ابوالقاسم رشت بود و این بیت شعر در وصف اقدامات خیریه‌ی او زمزمه می‌شد:
حضرت عباس، عباس شهیدی شد دلیل
از برای بیچارگان از هر قبیل
۲. ملا تقی شهید از مردان متقی قزوین بود و اکنون در این شهر دارای بقعه و بارگاه است.

مهین شفیع‌زاده

فرزند مریم شفیع‌زاده (بنیانگذار موسسه‌ی فرهنگی - آموزشی تربیت نسوان رشت)، به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان دوران ابتدایی ادامه داد و تصدیق‌نامه‌ی ششم ابتدایی گرفت.
شفیع‌زاده در سال ۱۳۲۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی، در سمت معلم کلاس اول و ناظم مدرسه‌ی ملی تربیت نسوان رشت مشغول به کار شد. وی پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد.

محمدعلی شکریه

به سال ۱۳۰۳ در رشت تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در زادگاه خود سپری کرد و در سال ۱۳۲۳ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت فارغ‌التحصیل شد. شکریه در سال ۱۳۴۸ موفق به دریافت لیسانس ادبیات فارسی از دانشسرای عالی تهران شد.

نامبرده در ۱۳۲۳/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار و دبیر مدارس رشت، رییس دبیرستان غروی رشت، رییس آموزش و پرورش فومن، عضو گروه فرهنگی مهرآیین، عضو دادگاه اداری آموزش و پرورش گیلان و رییس دبیرستان نوربخش رشت (طی ۱۰ سال پایانی خدمت).

ناگفته نماند که شکرپه در مقام مدیریت دبیرستان نوربخش، به دلیل کوشش‌های پی‌گیرانه‌اش در: برگزاری صحیح امتحانات نهایی، برپایی مسابقات ورزشی، افزایش

آمار قبولی دانش‌آموزان، تربیت پیشاهنگان و جامه‌ی عمل پوشاندن به اهداف سازمان جوانان شیرو خورشید سرخ (هلال احمر)، چندین تقدیرنامه از سوی مقامات فرهنگی کشور و استان دریافت کرد؛ از جمله، موفق به دریافت نشان لیاقت وزیر آموزش و پرورش شد. محمدعلی شکرپه در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۷ درگذشت. حاصل ازدواج او با همکار فرهنگی خود، فرخنده کاظمی نوری، چهار فرزند است: رامین (دارای شغل آزاد)، رؤیا (پزشک متخصص زنان و زایمان)، افشین (پزشک متخصص بیهوشی و مراقبت‌های ویژه) و زیبا (پزشک عمومی).

هارون شفیقی

به سال ۱۲۹۶ در روستای عنبران (از توابع اردبیل) و در میان خانواده‌ای اهل ادب و فرهنگ زاده شد. دوران کودکی و نوجوانی را در زادگاه خود سپری کرد و سپس در هشترپ طوالش اقامت گزید. وی تحصیلات مقدماتی را نزد حاج سید نظام‌الدین بن سید عبدالباقی عنبرانی گذراند و مراتب علمی را به روش سنتی قدیم در محضر طاهر قریشی مینا بادی تکمیل کرد. شفیقی در آغاز خدمت فرهنگی خود، ابلاغ دبیری ادبیات و معارف اسلامی در مدارس تالش را دریافت کرد و از جمله به تدریس در دبیرستان محمدرضا شاه پهلوی رضوانده (رضوانشهر فعلی) مشغول شد. او که در علوم معقول و منقول نیز از علمای طراز

اول اهل سنت، حکم افتاء داشت، در طول سال‌های خدمت فرهنگی خود در تالش، شاگردان بسیاری را پرورش داد و همزمان با این کار، طی سه سال، ماهنامه‌ی فرهنگ تالش (نشریه‌ی اداره‌ی فرهنگ تالش) را منتشر کرد. او در ادامه با نشریاتی چون: یغما، سایبان، پرچم اسلام، آینده و گیله‌وا در تعامل بود.

شفیقی، سرانجام در سمت رییس دبیرستان دکتر شریعتی تالش بازنشسته شد.

این فرهنگی، علاوه بر دبیری، شاعر و پژوهشگر نیز بود و اشعاری را با تخلص‌های شعری شفیقی و شکیبیا،

می سرود. دیوان شعری از او بر جای مانده است. فهرست بعضی از آثار چاپ شده‌ی هارون شفیقی به شرح زیر است:

- غنچه‌های دانش (نشریه‌ی دبیرستان محمد رضا شاه پهلوی رضوانده)، ۱۳۳۴.

- گفتار، شامل ۲۳ مقاله و دو شعر (نشریه‌ی دبیرستان شاه عباس هشتمی)، ۱۳۳۵.

- یک نامه از غزالی، ترجمه‌ی کتاب ایها الولد از امام محمد غزالی، ۱۳۳۷.

- گفتگو، استقبالیه‌ای بر اشعار شاعران مختلف، ۱۳۴۳.

- جهانگرد بزرگ، ترجمه و اقتباس از کتاب عبدالله فکری دانشمند عرب، ۱۳۴۶.

- عرفا و علماء عبران، ۱۳۶۵.

- قصیده‌ی تنبیه‌النفس، به کوشش مسعود انصاری، ۱۳۷۲.

- مولانا خالد نقشبندی، با تقریظ پروفیسور سید حسن امین، ۱۳۷۵.

استاد هارون شفیقی عبرانی پس از یک عمر کوشش مستمر فرهنگی، عاقبت در یازدهم تیر ماه سال ۱۳۸۰ درگذشت. عمران، احسان و شهریار، فرزندان این فرهنگی درگذشته‌اند و خود از فرهیختگان منطقه‌ی تالش به شمار می‌روند.

شعر زیر سروده‌ی هارون شفیقی است:

بنی آدم اعضای یکدیگرند

باین شاخداری سراید دروغ!

نگوید سخن یاوه و بی سبب

ندانم چسان در زبان آورند

چرا سعدی آن گهر پرفروغ

نه آن آفتاب جهان ادب

درست است ما جمله یک پیکریم
بشر را کجا میل باشد به شر!
بنی آدمیم عضو یکدیگریم
که مایل به شر نیست هرگز بشر

منابع:

۱. ماهنامه‌ی گیله‌وا، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: محمدتقی پوراحمد جکتاجی، شماره ۴۶، صص ۱۸ - ۱۶.

۲. همان، سال چهارم، آبان و آذر ۱۳۸۴، شماره ۸۵، صص ۳۱ - ۳۰.

۳. پایگاه اینترنتی شفیقی: www.shafiqhi.com

تبرستان
www.tabarestan.info

محمد علی شادمند

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. وی در رشته‌ی ادبی تحصیل کرد و به اخذ گواهینامه هنرهای زیبا نایل آمد. شادمند در سال ۱۳۲۵ کار فرهنگی خود را آغاز کرد و در ۱۳۲۹/۱۰/۱ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد. وی در بدو خدمت فرهنگی خود به تدریس در مدارس قزوین مشغول بود. نامبرده در ادامه به آموزش و پرورش گیلان منتقل شد و در سمت دبیر هنر دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های رضا شاه کبیر و ضمیمه دانشسرای مقدماتی) به تدریس پرداخت. شادمند، نقاشی چیره‌دست بود و در چهره‌پردازی،

مجسمه‌سازی و پیکرتراشی نیز تبحر داشت. او مجسمه‌هایی از کمال‌الملک و میرزا کوچک خان ساخته بود. این فرهنگی هنرمند در تیرماه ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۶۳ زندگی را بدرود گفت.

میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی

به سال ۱۲۷۴ در تهران تولد یافت. او دارای تحصیلات قدیمه بود و در صرف و نحو و لغت و اشتقاق تبحر داشت. صنیعی در جوانی به صفوف مبارزان مشروطه خواه پیوست و در این راه، رنج زندان را به جان خرید. او پس از مهاجرت به گیلان در سال ۱۲۸۸ اقدام به

تأسیس مکتب‌خانه کرد و طی ۲ سال، به آموزش علوم قدیمه به نونهالان پرداخت.

نامبرده در سال ۱۲۹۰ به تأسیس مدرسه‌ی جعفری در کوی خواهر امام رشت مبادرت کرد و این مدرسه را در سال ۱۳۰۳ به دبستان اسلامی تغییر نام داد. صنیعی از آغاز، مدیریت دبستان اسلامی را بر عهده داشت و در سال ۱۳۰۷، سیکل اول متوسطه را نیز در دبیرستانی به همین نام افتتاح کرد. او سرانجام در آذر ماه سال ۱۳۱۴ برای نخستین بار در گیلان، دوره‌ی کامل متوسطه را در رشته‌ی ادبی، در دبیرستان اسلامی دایر کرد؛ در زمانی که فقط دبیرستان تدین تهران، دارای دوره‌ی کامل ادبی بود.

نامبرده هم چنین در سال ۱۳۰۳، دبستان ملی ناموس دختران را در فلکه‌ی صیقلان رشت پایه‌گذاری کرد و مدیریت آن را به همسر و دختر بزرگ خود سپرد. میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی تا سال ۱۳۲۰ مدیریت دبیرستان اسلامی را عهده‌دار بود و از آن پس، نمایندگانی از اداره‌ی فرهنگ، با عنوان مدیر فنی، به او که دیگر سالخورده شده بود در مدیریت امور آموزشی و اداری مدرسه کمک می‌کردند. میرزا عیسی خان سمیعی و سید ابراهیم صالح در این سمت با صنیعی همکاری داشتند. صنیعی تهرانی، مدیری فاضل و باکفایت بود و با سرکشی دایم به کلاس‌های درس و نظارت بر امور تحصیلی دانش‌آموزان، پیشرفت علمی آنان را جویا می‌شد. دبیرستان او دارای انجمن‌های فرهنگی و هنری بود و دانش‌آموزانش هم اغلب فاتح مسابقات والیبال و فوتبال استان بودند.

این آموزشگاه، مورد توجهی ویژه‌ی محمدعلی ملکزاده (برادر ملک‌الشعرای بهار و رییس معارف و اوقاف گیلان در فاصله‌ی سال‌های ۱۳۱۵ تا ۱۳۱۸) بود و علی‌اصغر حکمت، وزیر معارف و اوقاف ایران در دوره‌ی پهلوی اول نیز طی بازدیدی از دبیرستان اسلامی، مراتب رضایت خود را از وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان آن اعلام کرده بود. صنیعی تهرانی با بهره‌گیری از شایسته‌ترین فرهنگیان روزگار خود نظیر: سیگارودی، آیت‌الله حاج شیخ محمدعلی بیانی، ابراهیم رشیدی، معتمد، رسائی، محمد حسابی، مرتضوی، طاهری، مشیری، حسن جم‌نژاد، فتح‌الله اسکندانی، محمدرحیم اهرابی،

اکبرزاده، مستشاری، محمد حسن ظهوری واقعی و محمد حسن شریعتمداری در ارتقای بار علمی شاگردان مدرسه می‌کوشید.

دکتر محمد معین (استاد مسلم و عالی رتبه‌ی ادبیات فارسی) و مهندس کاظم جفرودی (استاد دانشگاه و سناتور پیشین مجلس شورای ملی) از جمله دانش‌آموختگان مدرسه‌ی اسلامی بوده‌اند. میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی پس از نیم قرن خدمات پر ارج فرهنگی به مردم گیلان، عاقبت در تیر ماه ۱۳۳۷ درگذشت. آیین یادبود صنیعی، با حضور ده‌ها تن از دوستان و اقارب قدرشناس این مدیر فقید، باشکوه هرچه تمام برگزار شده بود.

در اجرای وصیت صنیعی تهرانی، کلیه‌ی کتب غیردرسی مدرسه‌ی اسلامی، به کتابخانه‌ی ملی رشت اهدا شد. ناگفته نماند که مدارس اسلامی و ناموس رشت تا سال ۱۳۴۱ دایر بودند و از این تاریخ، از سوی ورثه‌ی مرحوم صنیعی، به رایگان در اختیار اداره‌ی فرهنگ قرار گرفتند. حاصل عمر میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی شش فرزند به نام‌های: زهرا، نرجس خاتون، کافیه، محمد مهدی، محمد هادی و کبری صنیعی تهرانی بود که همگی با تبعیت از والدین فرهیخته‌ی خود، به خدمت فرهنگ درآمدند.

منابع:

۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، صص ۶۷-۶۲.
۲. به یاد مرحوم صنیعی، روزنامه‌ی فکر جوان، به قلم یکی از شاگردانش، شماره ۱۷، ۷۴۰، تیر ۱۳۳۷، ص ۱.
۳. شمعی که خاموش شد، روزنامه‌ی بازار، سروان اسحاق شهنازی، شماره ۳۶۹ (۱۴/۴/۱۳۳۷) ص ۱.
۴. شاد باد روح میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی، روزنامه‌ی طالب حق، سرهنگ اسحاق شهنازی، شماره ۸۳۴ (سوم اسفند ۱۳۵۱)، صص ۱ و ۳.
۵. به یاد صنیعی خادم فرهنگ، روزنامه‌ی طالب حق، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: حاج محمد جوادی، شماره ۲۰۹ (۲۶ تیر ۱۳۳۷)، صص ۱ و ۳.

جمیله صدیقی کسمائی

او که از فرهنگیان پیشرو گیلان بود، به سال ۱۲۸۲ در رشت تولد یافت. پدرش محمد صدیقی (معروف به صدیق‌الرعا یا) والی صومعه‌سرا بود و پدر بزرگش، حاج صالح نیز از محترمین فوتمات بود که مسجد صالح‌آباد رشت منسوب به نام اوست.

جمیله صدیقی در سال ۱۳۰۰ شمسی کار فرهنگی خود را آغاز کرد و از طریق مشارکت

در پایه‌گذاری جمعیت پیک سعادت نسوان، اقدامات دامنه داری را در پیوند با آگاه‌سازی بانوان گیلان، در پیش گرفت. او در سال ۱۳۰۲ به اتفاق شماری از زنان هم‌فکر خود، دبستان شش کلاسه‌ی پیک سعادت نسوان را در محله‌ی بادی‌الله رشت تأسیس کرد و خود شخصاً مدیریت این دبستان را برعهده گرفت. صدیقی با تبدیل دبستان مزبور به دبیرستان ۹ کلاسه‌ی پیک سعادت، هم‌چنان در سمت مدیریت این آموزشگاه به خدمات فرهنگی خود ادامه داد و در سال ۱۳۱۵ مسئولیت اداره‌ی دبیرستان را به ایراندخت نویدی کسمائی (از دیگر اعضای جمعیت پیک

سعادت نسوان) واگذار کرد. لازم به ذکر است که دبیرستان پیک سعادت نسوان رشت، سرانجام در سال ۱۳۲۴، به همان نام در اختیار دولت قرار گرفت.

جمیله صدیقی در ادامه‌ی خدمات فرهنگی خود، برای اولین بار در رشت، به تأسیس کودکستان شمس اقدام کرد و مدیریت این کودکستان را (که در کوچ‌هی سینما سعدی فعلی رشت واقع بود) تا سال ۱۳۲۷ عهده‌دار شد.

او در زمان وزارت فرهنگ علی‌اصغر حکمت، مفتخر به دریافت مدال و تقدیر وزارتی شده بود. صدیقی به‌خاطر فعالیت‌های چپ‌گرایانه‌ای که داشت، از سال ۱۳۱۵ تا سال ۱۳۲۰ در زندان‌های رشت و تهران محبوس بود. وی به دنبال ترور نافرجام شاه در بهمن ۱۳۲۷ و بعد از آن که حزب توده به انجام این ترور متهم شد، طی حدود ۳ سال در تهران زندگی مخفیانه داشت و نقل شده است که به کمک سروان خسرو روزبه (از رهبران سازمان نظامی حزب توده) به آلمان پناهنده شد. صدیقی چند سالی در آلمان شرقی به سر برد و سپس در کشور شوروی به برادر خود، محسن صدیقی کسمائی (که مدرس زبان و ادبیات فارسی دانشگاه مسکو بود) ملحق شد. نامبرده در مسکو به فعالیت در بیمارستان مشغول شد و عاقبت در سال ۱۳۶۲ درگذشت. مدفن جمیله صدیقی کسمائی در کشور روسیه و شهر مسکو است.

منابع:

۱. بهارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸-۱۳۲۷، جلد دوم، صص ۷ و ۸ و ۵۴ و ۵۵
۲. خاطرات شفاهی منسوبین فرهنگی نامبرده.

محمد صدیق کوچکی

فرزند علی صدیق‌الایال به سال ۱۲۸۹ در رشت زاده شد. ۱۰ سال آغازین تحصیل را در رشت و از جمله در دبیرستان شاهپور، گذراند و طی یک سال نیز در دبیرستان دارالفنون تهران تحصیل کرد. او سپس وارد دانشسرای عالی تهران شد و با تحصیل در این دانشگاه، لیسانس فلسفه و ادبیات و علوم تربیتی گرفت.

صدیق کوچکی به سال ۱۳۱۳ در دانشکده افسری مشغول خدمت نظام شد و سپس به مدت چهار سال در دبیرستان نظام و مدارس شیراز به دبیری پرداخت. او در سال ۱۳۱۷ به اداره‌ی معارف و اوقاف رشت انتقال یافت

و از جمله در سمت رییس دبیرستان شاهدخت، به فعالیت پرداخت.^۱ این فرهنگی از فروردین ۱۳۲۵، به انتشار روزنامه گیلانشهر مبادرت کرد و به مدت چند سال در سمت صاحب امتیاز و مدیر مسئول این نشریه به روزنامه‌نگاری مشغول بود.^۲

نامبرده طی مدتی در سطوح عالی مدیریتی در فرهنگ رشت خدمت کرد و در سال ۱۳۳۳ پس از انتقال به اداره‌ی فرهنگ تهران، مدیریت دبیرستان میرافضلی را بر عهده گرفت. او تا بازنشستگی در سمت مدیر این دبیرستان به فعالیت پرداخت. محمد صدیق کوچکی در سال ۱۳۴۴ بازنشسته شد و سرانجام در آذر ماه ۱۳۷۸ به رحمت ایزدی پیوست. مدفن این فرهنگی در بهشت زهراي تهران است. از او چهار فرزند تحصیلکرده به نام‌های: دکتر کیومرث، مهندس فریدون، دکتر سیامک و مهندس بهروز صدیق کوچکی به یادگار مانده است.

منابع:

۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم؛ سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، صص ۳۶ - ۳۰.
۲. نوزاد، فریدون؛ تاریخ جراید و مجلات گیلان، سازمان چاپ و انتشارات وزارت ارشاد، صص ۲۰۸ - ۲۰۴.

سیده منصوره صالح

فرزند شیخ عبدالوهاب صالح (از مجاهدان دو جنبش مشروطه و جنگل) به سال ۱۲۹۱ در رشت متولد شد. دوران ابتدایی تحصیل را زیر نظر معلمین سرخانه سپری کرد و سیکل اول متوسطه را ضمن خدمت، بین سال‌های ۱۳۰۸ تا ۱۳۱۰ به پایان برد. تا آن زمان در شهر رشت، منصوره صالح و ربابه کباری از معدود زنانی بودند که تا کلاس نهم متوسطه ادامه‌ی تحصیل داده بودند.

سیده منصوره صالح، چندی بعد، کلاس دهم متوسطه را زیر نظر معلمان سرخانه، از جمله با نظارت: اعتمادی (دبیر ریاضی) و آذرمند (دبیر زبان) پشت سر گذاشت.

وی در نوجوانی به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و در مدارس دخترانه‌ی رشت (از جمله در دبستان پیک سعادت نسوان) به تدریس ریاضیات در پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی مشغول شد. او به عنوان یکی از بانوان پیشگام و نواندیش قرن حاضر، تلاش چشمگیری در جهت افزایش سطح آگاهی‌های فرهنگی خانواده‌های گیلانی به کار می‌بست و به‌ویژه در شرایطی که علم‌آموزی زنان با موانعی مواجه بود، با سخنرانی به نفع فعالیت اجتماعی بانوان نقش قابل توجهی را در جلب رضایت خانواده‌ها نسبت به تحصیل دختران ایفا می‌کرد.

لازم به ذکر است که خواهر او، شریعه صالح (۱۳۵۰-۱۲۸۸) نیز فرهنگی بود و در حد فاصل سال‌های ۱۳۱۰ تا ۱۳۲۰، از جمله در سمت‌های معلم و ناظم دبستان‌های رشت و لاهیجان، خدمت می‌کرد. سیده منصوره صالح عاقبت در سال ۱۳۷۹ زندگی را بدرود گفت. از او سه فرزند پسر با نام خانوادگی «کاظمی» به یادگار مانده است: احمد (پزشک مقیم فرانسه)، محسن (دبیر ریاضی) و محمد (کارگردان مستندساز).

سید محمد صالح

فرزند سید عبدالوهاب صالح (از مجتهدان مبارز و آزادی‌خواه گیلان) به سال ۱۲۹۴ در رشت متولد شد. وی فارغ‌التحصیل دانشسرای مقدماتی پسران رشت بود. صالح در سال ۱۳۱۷ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی

از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
مدیر فنی مدرسه‌ی ملی اسلامی رشت (وی از سال ۱۳۲۰ به دلیل سالخوردگی میرزاغلامرضا صنیعی تهرانی، مؤسس و رئیس دبیرستان، به عنوان نماینده‌ی اعزامی اداره‌ی فرهنگ، سرپرستی دبیرستان اسلامی را برعهده گرفت و تا اواخر دهه‌ی ۱۳۲۰ در این مقام خدمت کرد)، معاون دبیرستان شاهپور رشت (در زمان مدیریت: محمدرضا انصار و ابراهیم فرزام و در طول سال‌های اولیه‌ی دهه‌ی ۱۳۳۰) و رئیس دبیرستان نصرت مشکوتی رشت (در طول سال‌های پایانی خدمت).

صالح با بیش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۶۷ درگذشت. از این فرهنگی فقید ۹ فرزند (شش پسر و سه دختر) به‌یادگار مانده است.

منابع:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸-۱۳۲۷، صص ۶۲ و ۶۳.
۲. ماهنامه‌ی گیله‌وا، سال هشتم، مهر و آبان ۷۸، شماره ۵۴، صص ۱۳ و ۱۶.

زهرا صنیعی تهرانی

فرزند ارشد میرزاغلامرضا صنیعی تهرانی (پایه‌گذار مدارس ملی اسلامی و ناموس رشت) به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی دختران رشت شد. صنیعی کار آموزشی خود را از طریق همکاری با مجموعه‌ی آموزشی پدرش آغاز کرد و همراه با مادر خود، سیده عالیه نیکخواه، دبستان ملی ناموس را از اوایل تأسیس تا سال ۱۳۲۳ اداره می‌کرد. نامبرده اکنون ساکن تهران است.

حاصل ازدواج زهرا صنیعی تهرانی با حسن جم‌نژاد (مدرس آموزشگاه‌های رشت و تهران و از پایه‌گذاران گروه فرهنگی هدف) دو فرزند به نام‌های عبدالصمد و مولود است.

فرجس خاتون صنیعی تهرانی

فرزند میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (از فرهنگیان اولیه گیلان) به سال ۱۳۰۰ در رشت تولد یافت. وی فعالیت فرهنگی خود را از طریق همکاری با موسسه‌ی آموزشی پدرش شروع کرد و از سال ۱۳۲۳ تا سال ۱۳۴۱، عهده‌دار مدیریت دبستان ملی ناموس رشت بود. نامبرده عاقبت در سال ۱۳۸۴ درگذشت.

محمد مهدی صنیعی تهرانی

فرزند میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (بنیانگذار مؤسسه‌ی ملی اسلامی رشت) به سال ۱۳۰۴ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه‌ی خود را در رشت گذراند و سپس از دانشکده علوم دانشگاه تهران، لیسانس ریاضی دریافت کرد.

صنیعی، ابتدا به تدریس ریاضی در دبیرستان‌های اسلامی، شاهپور، فروغ و شاهدخت رشت مبادرت کرد و در سال ۱۳۳۲ به تهران رفت و در گروه‌های فرهنگی خوارزمی و آذر، مشغول تدریس شد. محمد مهدی صنیعی

تهرانی سرانجام به سال ۱۳۶۷ درگذشت. ثمره‌ی ازدواج او با ژولیت یقیایان، یک فرزند دختر به نام میترا بود که او نیز در سال ۱۳۷۶ درگذشت.

محمد هادی صنیعی تهرانی

فرزند میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (از فرهنگیان متقدم گیلان) به سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و به دریافت لیسانس زیست‌شناسی از دانشگاه تهران توفیق یافت.

صنیعی در سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود، به آموزش زیست‌شناسی در دبیرستان‌های اسلامی، شاهپور، فروغ و شاهدخت رشت مشغول بود و در سال ۱۳۴۱ به تهران رفت و در دبیرستان البرز به تدریس پرداخت.

نامبرده بعد از درگذشت میرزا غلامرضا صنیعی

تهرانی، طی مدتی کوتاه، مدیریت دبیرستان اسلامی رشت را بر عهده گرفت و نهایتاً به درخواست او و سایر ورثه‌ی پدر فقیدش، امتیاز مدرسه‌ی ملی اسلامی به رایگان در اختیار اداره‌ی کل فرهنگ گیلان قرار گرفت. محمد هادی صنیعی تهرانی اکنون سال‌های بازنشستگی خود را در پاریس می‌گذراند.

حاصل ازدواج این فرهنگی با هما علیزاده امین رشتی، دو فرزند به نام‌های هدیه و رضا صنیعی تهرانی است.

نرجس صمدانی لنگرودی

به سال ۱۳۰۳ در لنگرود متولد شد. دوران مقدماتی تحصیل را در دبستان عفت لنگرود گذراند و در ۱۳۲۲/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. صمدانی از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار شاغل در فرهنگ کوچصفهان (در سال تحصیلی ۲۳ - ۱۳۲۲)، آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان کوروش؛ از سال ۲۳ تا سال ۳۰)، آموزگار

شاغل در اداره‌ی فرهنگ تهران (از ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۱)، آموزگار دبستان‌های رشت و رودبار (از جمله در دبستان‌های بانوان، عنصری و فاریابی رشت از ۱۳۳۱ تا ۱۳۵۰) و معاون و مسئول امور دفتری دبستان پرتوی رشت (از ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۳). نامبرده پس از ۳۰ سال و ۱۱ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۳/۸/۱ بازنشسته شد. این فرهنگی در سالهای پایانی حیات خود، در ایالت تگزاس آمریکا سکونت داشت و در همان کشور به سال ۱۳۸۳ درگذشت. حاصل ازدواج نرجس صمدانی لنگرودی با همکار فرهنگی خود، رحمت‌الله جعفری هیری، هفت فرزند (چهار دختر و سه پسر) است.

علی صدر ممتاز

به سال ۱۳۰۴ در لاهیجان زاده شد. نامبرده با دریافت دیپلم دانشسرای مقدماتی در سال ۱۳۲۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: مدیر مدرسه‌ی اردیبهشت شهنسوار، ناظم دبستان عسجدی رشت، مدیر دبستان‌های عسجدی و حزین رشت و دبیر علوم انسانی دبیرستان‌های اقبال و زاهد گیلانی و شاهپور رشت. نامبرده در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۵۸ دیده از دنیا فروبست. ثمره‌ی ازدواج علی صدر ممتاز با همکار فرهنگی خود، مروارید بزرگمهرپرور، شش فرزند تحصیلکرده است که سه تن از آنان مقیم خارج از کشورند.

زهرا ضمیر کامران

به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در سال ۱۳۱۲ کار فرهنگی خود را در سمت آموزگار دبستان ملی آذرمیدخت رشت، آغاز کرد.

وی در ۱۳۲۳/۹/۲۵ به استخدام اداره کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار دبستان تربیت نسوان رودسر، معلم دبستان ناصر خسرو لشت‌نشا، آموزگار دبستان شهناز رشت و دفتردار و متصدی بایگانی دبیرستان رهنمای سعادت رشت.

نامبرده پس از ۲۹ سال و ۱۰ ماه سابقه‌ی خدمت رسمی در ۱۳۵۳/۸/۱ بازنشسته شد و عاقبت در خرداد ماه ۱۳۸۴ درگذشت. از زهرا ضمیرکامران چهار فرزند به نام‌های علی، خانم بزرگ، کلثوم و فاطمه واحد نمازی به یادگار مانده است. فرزندان دوم و چهارم این فرهنگی فقید نیز به خدمت آموزش و پرورش درآمده‌اند.

دکتر عبدالعلی طاعنی

به سال ۱۲۹۷ در رشت تولد یافت. در کودکی پدرش را از دست داد و با نظارت مادر خود، عزت آقایی و برادرانش غلامرضا طاعنی (بنیان‌گذار کتاب‌فروشی و انتشارات طاعنی رشت) و محمد کاظم طاعنی، پرورش یافت. وی تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در دبستان رودکی و دبیرستان شاهرور رشت به پایان برد و حین تحصیل، با فعالیت در کتابخانه‌ی ملی و کتابفروشی طاعنی، هزینه‌ی لازم برای خرید کتاب‌های ادبی مورد علاقه‌ی خود را تامین می‌کرد.

طاعنی در سال ۱۳۲۱ موفق به اخذ لیسانس زبان و

ادبیات فارسی و گواهی نامه‌ی علوم تربیتی از دانشسرای عالی تهران شد و در همان سال، کار خود را در سمت دبیر فنون و صنایع ادبی دوره‌ی دوم متوسطه در دبیرستان‌ها و

دانشسراهای رشت و بندر پهلوی آغاز کرد. دبیرستان‌های شاهپور و رهنمای سعادت نسوان رشت از جمله آموزشگاه‌های محل کار این فرهنگی بود.

نامبرده پس از چهار سال تدریس در دبیرستان‌های گیلان، به فرهنگ تهران منتقل شد و در طول سال‌های ۱۳۲۵ تا ۱۳۳۸ به تدریس در دبیرستان‌های البرز، شرف، مروی، هدف و دارالفنون مشغول شد. او هم‌چنین طی مدتی معاونت، و کفالت اداره‌ی کل بازرسی فنی وزارت فرهنگ و معاونت اداره کل امور اجتماعی این وزارتخانه را بر عهده داشت.

طاعتی در سال ۱۳۳۸ نگارش رساله‌ی دکترای خود را زیر عنوان «تصحیح نسخه خطی لغتنامه‌ی صحاح الفرس، تصنیف محمدبن هندوشاه نخبوانی» تحت نظر استاد بدیع‌الزمان فروزانفر و با داوری استاد ابراهیم پورداوود و دکتر محمد معین، در دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران به پایان رساند. این اثر تحقیقی در سال ۱۳۴۱، کتاب برگزیده‌ی سال شناخته شد و در سال ۱۳۵۵ توسط بنگاه ترجمه و نشر کتاب انتشار یافت. دکتر طاعتی از سال ۱۳۳۴ تا سال ۱۳۳۹ در کنار دکتر محمد معین و دکتر سید جعفر شهیدی، با سازمان لغتنامه‌ی دهخدا همکاری کرد و تدوین و تنظیم حرف «ک» را که در دو مجلد گردآمده است، به عهده گرفت.

او که با نام مستعار «عطارد» مطالبی را به صورت حاشیه و نکته و طنز در نشریات به چاپ می‌رساند، از سال ۱۳۱۲ اشعار خود را در جراید محلی و کشوری مختلفی چون: فکر جوان، ارمان، البرز، پرورش، الفبا، رویین، چلنگر، کانون شعرا، راهنمای زندگی، سالنامه توفیق و از جمله در مجلات: یادگار و یغما منتشر می‌ساخت. او در سال ۱۳۳۷ سردبیر هفته‌نامه‌ی علمی-فرهنگی سازمان (به صاحب امتیازی دکتر اسدالله آل‌بویه) بود. طاعتی با زبان فرانسه آشنایی داشت و وقایع جنگ جهانی دوم را تحت عنوان «داستان دفاع استالینگراد» از فرانسه به فارسی برگردانده و در روزنامه‌های گیلان انتشار می‌داد. همکاری با دکتر محمود بهزاد در ترجمه و ویرایش کتاب «داروین چه می‌گوید»، انتشار سلسله مقالات محققانه‌ی «حدیث سعدی» و نشر جزوه‌ی «دینداری دکانداری نیست»، از دیگر اقدامات فرهنگی اوست. نامبرده در نخستین کنگره‌ی نویسندگان ایران که به ریاست ملک الشعرای بهار اداره می‌شد، شرکت داشت و در این کنگره، در کنار تنی چند از فرزانتگان ایران، از جمله دو ادیب گیلانی به نام‌های مهکامه محمص و دکتر میراحمد طباطبایی سخنرانی کرد.

این فرهنگی در هنگام استقرار قوای متفقین در گیلان، در نشستی که با حضور رییس

فرهنگ رشت و اشپتیکوف، کنسول شوروی در رشت، برپا شده بود، شعر معروف خود «عید مهرگان، ایران باستان، ایران امروز» را خواند که حاوی ابیات زیر بود:

غبنا و اندوها که چنان ملک سر فراز امروز سرافکنده و خوار است و ناتوان
غبنا و اندوها که چنان کشور بزرگ اینک اسیر پنجه این ناکس است و آن
سروده‌های دکتر طاعتی تاکنون در مجلدات زیر به چاپ رسیده است:

۱. سالنامه‌ی دبیرستان تربیت رشت، تیرماه ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، صص ۱۰۳-۱۰۴.

۲. خلخال، عبدالمجید؛ تذکره‌ی شعرای معاصر، جلد دوم، تهران: انتشارات ظهوری، صص ۲۲۰-۲۱۲.

۳. فخرایی، ابراهیم؛ گیلان در قلمرو شعر و ادب، رشت: انتشارات طاعتی، ۱۳۷۷، صص ۳۱۰-۳۰۴.

۴. اصلاح عربانی، ابراهیم؛ کتاب گیلان، جلد دوم، انتشارات گروه پژوهشگران ایران، ۱۳۷۴، صص ۵۸۰ و ۷۰۹-۷۱۰.

۵. همان، جلد سوم، صص ۴۹۷ و ۶۷۴.

۶. حقیقت، عبدالرفیع؛ فرهنگ شاعران زبان پارسی، شرکت مولفان و مترجمان ایران، ۱۳۶۸، ص ۳۶۵.

۷. نوایی، عبدالحسین؛ اثرآفرینان، زندگینامه‌ی نام‌آوران فرهنگی ایران از آغاز تا سال ۱۳۰۰ خورشیدی، انجمن آثار و مفاخر ادبی ایران.

دکتر عبدالعلی طاعتی در سال ۱۳۴۸ بازنشسته شد و پس از یک عمر تلاش ماندگار فرهنگی، عاقبت در مهر ۱۳۵۷ بر اثر سکته‌ی قلبی زندگی را بدرود گفت. بر سنگ قبر طاعتی در بهشت زهرا، تهران، این بیت شعر از سروده‌های او حک شده است:

تاکی کلک راست نویسان شکستنا تاکی گلوی مردم حق گو فشردنا

ثمره‌ی زندگی مشترک کوتاه دکتر عبدالعلی طاعتی با مهین دخت فرزانه (آموزگار پیشین مدارس رشت و تهران) شش فرزند فرهیخته است:

آرام (دارای دکترای علوم سیاسی و عضو هیات علمی دانشگاه)، پدرام (فیزیوتراپیست)، پرن (کارشناس ارشد مدیریت اجرایی در امریکا)، مهندس رامین (پایه‌گذار شهرک صنایع غذایی در قزوین)، پوپک (دارای فوق‌دکترای جامعه‌شناسی و استاد دانشگاه در امریکا) و مهستی (حسابرس در امریکا).

شعر زیر سروده‌ی دکتر عبدالعلی طاعتی است:

شامگهی بر پل آب روان
نور عیان بود به هر جای آب
دور ز من زورق چندی بر آب
از بر آن زورقیان سوی من
روحم از آن نغمه چو یک سیم تار
خویش یکی نغمه نوساز کرد
بوده‌ام از بهر تماشا فرید
عکس شفق در دل موج سفید
زی افق گلگون؛ ره می‌برید
نغمه غم تازه کنی، می‌رسید
گشت بتن اندر؛ لرزان شدید
آه کس این نغمه روحم شنید؟

تبرستان

www.tabarestan.info

یوسف ظهیریه احمدی

به سال ۱۲۹۴ در بندرانزلی تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در شهرهای انزلی و رشت به پایان برد و با اتمام دوره‌ی دانشسرای مقدماتی، در سال ۱۳۳۵ موفق به دریافت لیسانس ادبیات از دانشگاه تهران شد.

ظهیریه در مهر ماه ۱۳۱۶ با درجه‌ی آموزگاری، در پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی دبستان مختلط هفده‌ی دی رشت، مشغول به تدریس شد و بعد از به پایان خدمت افسری خود، مقارن با جنگ جهانی دوم، در دبیرستان شاهپور و مدارس مختلط رشت، به تدریس ریاضی پرداخت. وی پس از چندی به اداره‌ی فرهنگ لاهیجان

انتقال یافت و در سمت دبیر دبیرستان ایرانشهر لاهیجان، سرگرم کار شد.^۱

مدیریت دبستان نمره ۲ عنصری رشت، تدریس در دبیرستان شفای تهران و ریاست دبیرستان بهبهانی تهران (که اشتغال به این سمت تا بازنشستگی‌اش به درازا کشید)، از سمت‌های دیگر ظهیریه بوده است. نامبرده سرانجام در ۵۲/۷/۳ بازنشسته شد.

یوسف ظهیریه احمدی دارای چهار فرزند است: ماهرو (بازنشسته‌ی آموزش و پرورش)، منوچهر (لیسانسیه‌ی زمین‌شناسی و بازنشسته‌ی وزارت نیرو)، مهین (فرهنگی بازنشسته) و مستانه (دارای دکترای شیمی در فرانسه).

پی‌نوشت: ۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۸۳ - ۸۲.

علی اصغر عمارلوئی

به سال ۱۲۸۵ در عمارلو تولد یافت. وی پس از تحصیل در دبیرستان دارالفنون و مدرسه فرانسوی ایانس تهران، کار آموزشی خود را آغاز کرد. عمارلوئی در سال ۱۳۰۲ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

دبیر زبان فرانسه‌ی دبیرستان فردوسی انزلی، دبیر مواد درسی ادبیات فارسی و فرانسه و تاریخ و جغرافی در دبیرستان شاهپور رشت، نماینده اداره‌ی فرهنگ لاهیجان (طی ۱۰ سال)، معاون دبیرستان‌های فروغ و شاهپور رشت و رییس سازمان تعلیمات اجباری و متصدی ساختمان‌های

فرهنگی شهرستان رشت. وی حدوداً در سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶ بازنشسته شد و عاقبت در دی ماه ۱۳۴۰ درگذشت. از علی اصغر عمارلوئی سه فرزند به یادگار ماند: کیومرث (فرهنگی بازنشسته)، منوچهر (مهندس راه و ساختمان در نروژ) و منیژه.

منبع: سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، ص ۱۲۹.

نجمه عاصی

به سال ۱۲۹۱ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و ضمن خدمت، کلاس‌های تابستانی سمعی و بصری را با موفقیت گذراند. عاصی کار فرهنگی خود را از ۱/۷/۱۳۱۶ آغاز کرد و در سال‌های اولیه‌ی کار، در دبستان ملی ناموس و پرورشگاه یتیمان رشت، مشغول به کار شد. وی در ۳/۸/۱۳۲۹ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان دولتی نخودچر رشت (از بدو خدمت

رسمی تا سال تحصیلی ۳۲ - ۱۳۳۱)، آموزگار دبستان بجارینه (در سال تحصیلی ۳۲ - ۱۳۳۱) و آموزگار دبستان سروش رشت (از سال تحصیلی ۳۳ - ۱۳۳۲ تا هنگام بازنشستگی). این فرهنگی در ۱۳۵۳/۱/۶ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۷۰ درگذشت.

روح الله عضدی دیلمی

به سال ۱۳۰۰ در سیاهکل دیده به جهان گشود. به تحصیلات مقدماتی را در زادگاه خود گذراند و دوره‌ی متوسطه‌ی تحصیل را در دبیرستان‌های اسلامی و ضمیمه‌ی دانشسرای مقدماتی رشت پشت سر گذاشت. عضدی در آبان ۱۳۳۲ موفق به دریافت لیسانس الهیات و معارف اسلامی از دانشکده‌ی علوم معقول و منقول دانشگاه تهران شد.

او در سال ۱۳۱۸ با دیپلم دانشسرای مقدماتی، به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و در سمت دبیر ریاضی و زبان فرانسه، در آموزشگاه مشیر (فردوسی)

سیاهکل مشغول به تدریس شد. در همین اوان با ابلاغ پایوران پیش‌آهنگی پسران ایران، به سمت سررشد پیش‌آهنگی منصوب شد و شعار «روزی یک کارنیک انجام بده» را پذیرفت. عضدی در ادامه‌ی خدمات فرهنگی خود در سیاهکل، به ریاست دبیرستان مشیر (فردوسی) که عالی‌ترین تشکیلات فرهنگی آموزشی سیاهکل به شمار می‌رفت، منصوب شد و چندی بعد، به نمایندگی فرهنگ سیاهکل رسید. وی در سمت رییس فرهنگ سیاهکل، در دور افتاده و صعب‌العبورترین روستاهای اطراف این شهر (نظیر چوشل و پاشاکی) اقدام به تاسیس و بازگشایی مدرسه نمود و از این رهگذر، روستائیان آن مناطق را از نعمت خواندن و نوشتن برخوردار کرد.

عضدی دیلمی اندکی بعد، به منظور تکمیل تحصیلات دانشگاهی خود به قزوین رفت و در سمت رییس دایره‌ی آموزش متوسطه‌ی آموزش و پرورش قزوین، در نقاط دوردستی چون بوین‌زهرا، سکزناب و طارم، خدمت‌رسانی فرهنگی به روستائیان را ادامه داد.

روح‌الله عضدی دیلمی پس از ۳۱ سال کار فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۴۹ بازنشسته شد. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۶۹ درگذشت و بر اساس وصیتی که کرده بود، در زادگاه خود، سیاهکل به خاک سپرده شد.

از روح‌الله عضدی دیلمی شش فرزند به یادگار مانده است: لقمان (مهندس کشاورزی)، ناهید (فرهنگی بازنشسته)، حسام (لیسانسیه مدیریت بازرگانی و فرهنگی)، آزاده (دبیر مدارس راهنمایی تحصیلی تهران)، افسانه (فوق‌دیپلم کودکیاری) و نظام (مهندس برق و ناخدای نیروی دریایی).

از روح‌الله عضدی دیلمی اشعار فراوانی بر جای مانده که شعر زیر از آن جمله است:

ز کوی همسر دیوانه رفتی	نکو کردی خوردمندانه رفتی
بیا بشنو زمن افسانه عشق	که دیگر بر سر افسانه رفتی
سفر کردی زکوی همسر زار	ز صبر و دین و دل بیگانه رفتی
ز من باور کند زاهد زهی عقل	که کردی توبه از این خانه رفتی

علی عبدعاصی

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان نمره ۴ رودکی و دبیرستان‌های شاهپور و قآنی گذراند و در سال تحصیلی ۱۳۱۷-۱۸ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دیپلم گرفت. وی از سال ۱۳۱۹ فعالیت آموزشی خود را در مدرسه ملی امید رشت آغاز کرد و در سال‌های اولیه دهه ۱۳۲۰، سمت‌های آموزگاری و معاونت این دبستان را بر عهده داشت.

عاصی در سال ۱۳۲۹ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و خدمت رسمی خود را آغاز کرد. او در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت دبیر مواد درسی:

خط، قرآن، عربی، املا و انشاء، شرعیات و ادبیات، در سطح دبستان‌ها و دبیرستان‌های مختلف رشت و لاهیجان به تدریس مشغول شد. وی با بیش از سه دهه سابقه‌ی خدمت

فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. علی عبد عاصی صاحب چهار فرزند است. این فرهنگی پیش‌کسوت دارای خطی خوش است و طبع شعر نیز دارد. شعر زیر سروده‌ی اوست:

گفت نقش یک معلم را تمام
این چنین بنمود اینک گوش دار
بشنو از من تا نبینی زان ضرر
خودپسندی و ربا را اول کند
خودنمائی و ریاست قیل و قال
تا که از شادش بسی صادق بود
باشدش تا شود بیند در جهان
دوستانه پندها گوید همی
اکتفایش باشد کیف و کم وی
تا همی گردند شاگردان علیم
بهر آن شاگرد دارد کوششی
نور علمش را ندارد زیر میغ
تا ثمر بدهد تن بی حاصلش
مرحبا از این معلم مرحبا
باش در تعلیم خود بی شک و ریب
کن تحمل در جواب آنگه خروش
خشم و کین و دشمنی ناید به کار
گر بدی‌ها را بسی عازم شوی
این چنین تعلیم را نه زیر خاک
پندهای فوق را آور به کار

مرد دانشمندی بس عالی مقام
راه و رسم یک نفر آموزگار
در تعلم چند چیز است معتبر
اول آنکه قرب حق در دل کند
قصد او از درس نبود جاه و مال
بلکه منظورش به قرب حق بود
دوم آنکه مشفق و بس مهربان
خیر شاگردش نظر گیرد همی
اندر آن تعلیم بیند فهم وی
در سخن گفتن بود نرم و حلیم
گر سزاوارش بدانند دانشی
دانش خود هیچ ننماید دریغ
نور علمش را بتابد در دلش
قلب وی روشن کند از اتقا
راه سوم گر بود بی نقص و عیب
گر یقینت می‌نباشد شو خموش
بر حذر شو از بد ای آموزگار
عاقبت از کار خود نادم شوی
ضمن تعلیمت نباشد قصد پاک
عبد عاصی گر توئی آموزگار

محمد عطری

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. وی قرآن را نزد عموی خود فراگرفت و با اتمام تحصیلات مقدماتی، از سن پانزده سالگی، فعالیت در عرصه‌ی تعلیم و تربیت را آغاز کرد. وی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، به تدریس مواد درسی: ریاضی، عربی و خوشنویسی پرداخت و علاوه بر آن، آموزش مبانی اعتقادی و اخلاقی و قرآن را نیز عهده‌دار بود.

نامبرده در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت رسمی خود، در نقاطی چون: لاهیجان، جیرکویه، کوچصفهان، خشکبیجار، رشت، انزلی و سیاهکل، در سمت‌های مدیر مدرسه، آموزگار، دبیر و کارمند دفتری مشغول به کار شد. عطری در سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد و در دوران بازنشستگی نیز با مشارکت در تأسیس مسجدالنبی در محله‌ی نیکمram رشت، تا پایان عمر در این مسجد به آموزش قرآن مشغول بود. محمد عطری پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در اردیبهشت ۱۳۶۸ درگذشت.

سید تقی عظیمی رشتی

به سال ۱۲۹۴ در رشت تولد یافت. وی دارای مدرک تحصیلی لیسانس فیزیک از دانشکده علوم دانشگاه تهران بود. عظیمی در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و فعالیت آموزشی خود را در سمت آموزگار و سپس نماینده‌ی فرهنگ رودبار آغاز کرد. نامبرده در ادامه‌ی خدمت فرهنگی خود، در سمت‌های: مدیر و مدرس دبیرستان کشاورزی مقیمی و مدیر دبیرستان روشنگر رشت به فعالیت پرداخت و چندی بعد، با مشارکت در تأسیس دبیرستان عظیمی رشت (که از موسسات گروه فرهنگی مهر آیین بود) مدیریت این

دبیرستان را برعهده گرفت. عظیمی رشتی پس از سال‌ها فعالیت در عرصه‌ی تعلیم و تربیت، در اواخر دهه‌ی ۱۳۴۰، از حضور در این عرصه، کناره گرفت و سرانجام به سال ۱۳۸۱ درگذشت. از سید تقی عظیمی رشتی پنج فرزند به یادگار مانده است: محمدعلی (فوق لیسانس صنایع غذایی و کامپیوتر در استرالیا)، محمد حسین (فوق لیسانس عمران از

امریکا و مقیم استرالیا)، ژاله (لیسانسیه‌ی زبان و ادبیات انگلیسی در استرالیا)، محمدمهدی (دارای دکترای ماکرو الکترونیک از امریکا و ساکن استرالیا) و محمد ابراهیم.

جعفر عندلیب

فرزند حاج شیخ محمدعلی عندلیب و نوه‌ی ولی خان (از متنفذان محلی گیلان) به سال ۱۳۰۲ در قریه‌ی توجاه لشت‌نشا زاده شد. وی دوران مقدماتی تحصیل را در مدرسه‌ی تربیت رشت به پایان رساند و در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. عندلیب در طول دوران خدمت فرهنگی خود در روستاهای نوده، بالاگفشه، گیلاوا، پاشاکی، طارمسر و شهرهای سیاهکل و لشت‌نشا و از جمله در دبستان ناصرخسرو لشت‌نشا، عهده‌دار سمت‌های آموزگاری و مدیریت بود و در روستاهای دورافتاده‌ای که فاقد مدرسه بودند، برای افزایش

سطح آگاهی مردم و سوادآموزی دانش‌آموزان (که ناگزیر به طی مسافت‌هایی طولانی برای تحصیل بودند) به تاسیس مدرسه اقدام می‌کرد که از آن جمله می‌توان مدرسه‌ی مریم نفیسی در بالاگفشه‌ی لشت‌نشا را نام برد. عندلیب در سال ۱۳۴۲ به اداره‌ی اوقاف (که آن زمان بخشی از آموزش و پرورش بود) منتقل شد و تا بازنشستگی در این اداره به فعالیت پرداخت. نامبرده پس از ۳۰ سال خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد و عاقبت در فروردین ۱۳۶۶ درگذشت. از جعفر عندلیب ۹ فرزند بر جای مانده است: عبدالعباس (بازنشسته‌ی شرکت ایران الکترونیک)، عبدالرضا (دبیر بازنشسته‌ی دبیرستان‌های رشت)، گلچهره (لیسانسیه‌ی ادبیات فارسی و دبیر بازنشسته‌ی دبیرستان‌های رشت)، بتول (لیسانسیه‌ی بازرگانی و دبیر بازنشسته‌ی دبیرستان‌های رشت و کرج)، فرنگیس (فوق‌لیسانس مدیریت و نماینده‌ی منتخب مردم در نخستین دوره‌ی شورای اسلامی شهر رشت)، عبدالحسین (فوق‌دیپلم و مدیر بازنشسته‌ی شرکت تندر)، عبدالقدیر (فوق‌لیسانس جامعه‌شناسی و مهندس کامپیوتر)، محمد جواد (نظامی بازنشسته) و عبدالنصیر (کارمند اداره‌ی مخابرات).

فاطمه عوبیدی

به سال ۱۳۰۵ در رشت متولد شد. وی پس از دریافت گواهی نامه‌ی کمک آموزگاری در مهر ماه ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در مدارس ضیابری، فومن و رشت (از جمله در دبستان‌های عنصری و حسن حجتی رشت) به کار آموزشی پرداخت. نامبرده در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد و سرانجام در خرداد ماه ۱۳۸۱ درگذشت. حاصل ازدواج فاطمه عوبیدی با محمد مهدی افلاکیان (سردفتر پیشین اسناد رسمی در رشت) شش فرزند است: ناهید (دبیر بازنشسته‌ی ادبیات)، فریدون، فهیمه (فوق‌لیسانس پرستاری)، محمدرضا (دارای دکترای مهندسی معدن)، فروزنده (فوق‌لیسانس پروتز دندان) و فائقه.

علی عقیفی ثابت

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. وی لیسانسیه‌ی فلسفه بود و سابقه‌ی اتمام کلاس‌های کارآموزی سمعی و بصری را نیز در کارنامه‌ی آموزشی خود داشت.

عقیفی ثابت در ۱۳۲۲/۸/۲۹ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان اول (گیلان) درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

رییس دبیرستان و دبیر دبیرستان‌های کرمانشاه، دبیر دبیرستانهای قزوین، دبیر فلسفه و علوم تربیتی دبیرستانهای رشت (از جمله در دبیرستان‌های شاهپور، شاهدخت، فروغ، سعادت نسوان، هفده دی، نوریخس،

رهنمای سعادت و بازرگانی)، حسابدار و خزانه‌دار شورای پیش‌آهنگی شهرستان رشت، دبیر تعلیمات دینی دبیرستان سروش رشت، مسئول اداره‌ی فرهنگ و هنر استان گیلان،

سرپرست سمعی و بصری (با حفظ سمت دبیری دبیرستان‌های رشت)، هنرآموز سمعی و بصری و دبیر علوم انسانی دبیرستان‌های رشت. علی‌عقیقی ثابت با ۳۳ سال و ۷ ماه سابقه‌ی خدمت پرثمر فرهنگی، در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد و عاقبت در آبان ماه سال ۱۳۸۶ درگذشت. ناگفته نماند که شهید سعید عقیقی ثابت، فرزند این فرهنگی فقید، بوده است.

زینت عشقی‌پور

به سال ۱۳۰۰ در رشت تولد یافت. وی در ۱۳۲۵/۸/۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و ضمن خدمت، دیپلم خود را در رشته‌ی خانه‌داری دریافت کرد. عشقی‌پور از بدو استخدام تا زمان بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر تاریخ و جغرافی دبیرستان رهنمای سعادت نسوان رشت، دبیر خانه‌داری دبیرستان فروغ رشت، مدیر هنرستان دختران^۱ رشت و مدیر دبیرستان روشنگر رشت. ناگفته نماند که این فرهنگی علاوه بر اشتغال به فعالیت‌های آموزشی، در مجامعی چون: سازمان زنان

شعبه‌ی رشت، جمعیت شیر و خورشید سرخ (هلال احمر) و انجمن‌های خیریه نیز مشارکت داشته است. او سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. این فرهنگی اکنون ساکن کشور کانادا است.

ثمره‌ی زندگی مشترک زینت عشقی‌پور با همکار فرهنگی خود، احمد لیبیب (مدیر پیشین دبیرستان رضا جعفری رشت) سه فرزند است: محمد (مهندس کنترل و ابزار دقیق از انگلستان)، زهرا (لیسانسیه‌ی مترجمی زبان انگلیسی و بازنشسته‌ی آموزش و پرورش) و شهره (تکنیسین آزمایشگاه).

پی‌نوشت:

۱. عشقی‌پور از بدو تأسیس هنرستان دختران رشت در فروردین ۱۳۳۸، مدیریت این آموزشگاه را بر عهده گرفت و در ادامه، پس از آن که دوران مدیریتش در دبیرستان روشنگر به پایان رسید، مجدداً به هنرستان دختران بازگشت و تا پایان خدمت فرهنگی خود، در سمت مدیر این آموزشگاه به کار مشغول شد.

صدیقه عطار سیدی

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. تحصیلات متوسطه‌ی خود را در دبیرستان شاهدخت رشت گذراند و در حین خدمت دیپلم گرفت. عطار سیدی از سوی دیگر، دریافت مدارک کارآموزی علوم تجربی و مربی‌گری پلیس مدارس را نیز در کارنامه‌ی فرهنگی خود دارد.

نامبرده در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در ۳ سال آغازین خدمت فرهنگی خود، آموزگار دبستان‌های صومعه‌سرا بود. وی در ادامه به فرهنگ رشت منتقل شد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: معلم دبستان عدالت، دبیر

دبیرستان‌های هفده دی و انوشیروان دادگر و معاون دبیرستان مهددانش (وی طی ۲۲ سال در این سمت خدمت کرد).

عطار سیدی در تنظیم برنامه‌های درسی مدارس، همواره طرف مشورت اداره فرهنگ گیلان بود و از فعالان پیش آهنگی و سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ نیز محسوب می‌شد. او در هنگام شیوع بیماری شبه ویا در گیلان، تلاش‌های بی‌وقفه‌ای را در آموزش بهداشت فردی و جمعی به روستاییان، صورت داده بود. صدیقه عطار سیدی پس از ۳۴ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۹ بازنشسته شد. او دارای یک فرزند پسر است.

محمداسماعیل عاطفی مقدم

به سال ۱۳۰۷ در رشت تولد یافت. وی دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دریافت کرد و در سال ۱۳۲۵، به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. عاطفی مقدم از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: مدیر و معلم دبستان جیرنده‌ی عمارلو، مدیر و معلم دبستان جوین رودبار، مدیر دبستان تتکابین رحمت‌آباد، معلم دبستان طائر رشت، کارمند اداره‌ی بایگانی اداره‌ی کل آموزش و پرورش

گیلان، آموزگار دبستان حزین رشت، معاون دبستان دقیقی رشت، معاون دبستان راعی رشت، مدیر مدرسه‌ی شهریار رشت، مدیر دبستان مقیمی و مدیر دبستان عنصری رشت (عاطفی مقدم در این سمت، در سال ۱۳۵۲، مدیر نمونه‌ی آموزش و پرورش استان شناخته شد و در جشنی که در دبیرستان شاهپور رشت با حضور دکتر فرخروپارسای، وزیر وقت آموزش و پرورش، برگزار شده بود، نشان درجه‌ی سوم فرهنگ را از دست وزیر دریافت کرد). محمد اسماعیل عاطفی مقدم سرانجام در تیر ماه ۱۳۵۶ بازنشسته شد. این فرهنگی بازنشسته

صاحب دو فرزند دختر است: مینا و میترا (لیسانسیه‌ی ادبیات و دبیر دبیرستان‌های رشت).

ابوالقاسم غمگسار

به سال ۱۲۸۰ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۱۸ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و کارکرد فرهنگی - آموزشی خود را آغاز نمود. غمگسار از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر، انجام وظیفه کرد:

آموزگار شاغل در معارف شهرهای: رشت و بندرانزلی و فومن، حسابدار اداره‌ی فرهنگ، دبیر تاریخ و جغرافیای دبیرستان ایران‌شهر لاهیجان و مدیر این دبیرستان، رئیس فرهنگ لنگرود (از سال ۱۳۲۱ تا سال ۱۳۲۳)، رئیس فرهنگ رودسر (از سال ۱۳۲۳ به بعد)، رئیس اداره‌ی

اوقاف لاهیجان (از سال ۱۳۳۶ به بعد) و رئیس اداره‌ی فرهنگ لاهیجان. نامبرده در سال ۱۳۴۵ بازنشسته شد و از آن پس در کسوت مدیر عامل جمعیت شیرو خورشید سرخ

لاهیجان به کار خود ادامه داد. غمگسار علاوه بر خدمات فرهنگی، به روزنامه‌نگاری نیز مشغول بود^۱ و از سال ۱۳۳۰، طی بیش از ۲۰ سال، به ترتیب در سمت صاحب‌امتیاز و مدیر مسئول نشریات هفتگی گیلان شرق و پیام ملی فعالیت می‌کرد. این فرهنگی عاقبت در ۱۳۵۵/۱۲/۲۷ درگذشت. نمره‌ی زندگی مشترک ابوالقاسم غمگسار با همکار فرهنگی خود، کوثر سمیع‌زاده لاهیجی، پنج فرزند است: شه‌بختی (دارای دکترای روزنامه‌نگاری در آلمان)، شرافت (فوق‌دیپلم حرفه‌وفن و فرهنگی بازنشسته)، نرجس (فرهنگی بازنشسته)، پروین (فوق‌لیسانس اقتصاد از آلمان) و زهرا.

پی‌نوشت: ۱. برای آشنایی با سوابق مطبوعاتی غمگسار بنگرید: تاریخ جوانی و مجلات گیلان (از آغاز تا انقلاب اسلامی)، تألیف و گردآوری فریدون نوزاد، چاپ اول: بهار ۱۳۷۹، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۲۷۹.

محمدصادق غنچه

فرزند حاج هادی غنچه (از عطاران سرشناس رشت) به سال ۱۲۹۹ در رشت تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دیپلم گرفت. غنچه در ۱۳۲۱/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان‌های رودسر (در بدو خدمت)، آموزگار دبستان‌های رشت، ناظم دبستان مژده‌ی رشت (در زمان مدیریت عبدالحسین یغما)، سرپرست برنامه تغذیه دانش‌آموزان آموزشگاه‌های رشت (در سال تحصیلی ۴۴ -

۱۳۴۳)، ناظر امتحانات ادارات آموزش و پرورش رشت و لشت‌نشا و مدیر دایره‌ی آمار اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان (طی سال‌های پایانی کار).

نامبرده پس از ۲۵ سال و ۵ ماه و ۲۹ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۴۶/۱۲/۲۹ بازنشسته شد. غنچه در جوانی از فعالان نهضت ملی شدن صنعت نفت در

گیلان بود و مدیریت و صاحب امتیازی روزنامه‌ی صفدر^۱ (ارگان سازمان جوانان بازار) را بر عهده داشت.

او در اوایل انقلاب، طی مدتی رییس تعاونی صنف ساعت‌سازان گیلان بود و دوران بازنشستگی خود را با حرفه‌ی ساعت‌سازی غنا می‌بخشید. این فرهنگی عاقبت در آذرماه ۱۳۷۴، درگذشت. از محمد صادق غنچه، سه فرزند به یادگار مانده است: محمد (ساکن کانادا)، حلیمه و حمیرا (دندانپزشک در آمریکا).

پی‌نوشت: ۱. برای اطلاع از سوابق انتشار روزنامه‌ی صفدر نگاه کنید: نوزاد، فریدون؛ تاریخ جراید و مجلات گیلان از آغاز تا انقلاب اسلامی، صص ۲۶۹ و ۲۷۰.

www.tabarestan.info

عبدالرحیم فرهنگی

او که از نخستین فرهنگیان شاغل در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود، به سال ۱۲۶۸ در قریه‌ی آرتون (از توابع طالقان) متولد شد. تحصیلات خود را به سبک قدیم انجام داد و با مهاجرت به گیلان، ابتدا به تدریس قرآن و علوم دینی مشغول شد. او که در اوایل خدمت فرهنگی خود، در کسوت روحانیت بود، با استخدام در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، خدمات فرهنگی خود را در شهرهای رودسر و لنگرود آغاز کرد. آموزگاری و مدیریت دبستان و نمایندگی (ریاست) فرهنگ لنگرود از جمله سمت‌های عبدالرحیم فرهنگی بوده است. وی در سال ۱۳۰۰، به

اتفاق مشهدی مهدیقلی بادکوهی و با مساعدت سردار معظم خراسانی (عبدالاحسین تیمورتاش) حکمران وقت گیلان، مدرسه‌ی اتفاق رودسر را از بودجه‌ی پوطی ۵ شاهی تأسیس کرده بود.^۱

نامبرده در ادامه به لاهیجان انتقال یافت و خدمات فرهنگی خود را در این شهر، ادامه داد. عبدالرحیم فرهنگی، اهل ذوق و صاحب طبع شعر نیز بود. از او دیوان شعری نیز بر جا مانده است. وی پس از یک عمر کوشش دامنه‌دار و مستمر عاقبت در سال ۱۳۴۵ درگذشت.

از او هشت فرزند به یادگار ماند که اینک همگی درگذشته‌اند. فرزندان این فرهنگی فقید، جملگی نام‌خانوادگی «فرهنگی ثابت» را برای خود برگزیدند: خورشید (دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی پزشکیاری و ناظمه فنی پیشین بیمارستان پورسینای رشت)، آمنه (فرهنگی بازنشسته)، مسیح (پزشک متخصص قلب و عروق از ترکیه)، فاطمه (فرهنگی بازنشسته)، وجیه‌الله (کارمند بازنشسته ژاندارمری)، محمود (فرهنگی بازنشسته)، نصرت‌الله (حقوق‌دان و قاضی پیشین شاغل در دادگستری ساری) و رحمت‌الله (دیپلمه‌ی قدیم).

پی‌نوشت: ۱. خمای زاده، جعفر؛ تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان، ص ۳۳۶. تبرستان

www.tabarestan.info

سید عیسی فقیه‌زاده گیلانی

او که فرزند سید محمد مجتهد گیلانی بود، به سال ۱۲۷۱ در لشت‌نشا متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی، به ترتیب در مدرسه‌ی اقبال لشت‌نشا و مدرسه‌ی مستوفی رشت ادامه داد و با فقه و اصول و علوم معقول و منقول آشنا شد. او در ۱۳/۲/۱۲۹۸ به عنوان یکی از نخستین فرهنگیان شاغل در اداره‌ی نویناد معارف و اوقاف گیلان به خدمت مشغول شد و شروع به کار کرد. فقیه‌زاده از بدو خدمت تا زمان بازنشستگی از جمله سمت‌های زیر را بر عهده داشت: آموزگار دارالایتام رشت، آموزگار دبستان اتحادیه‌ی

کوچصفهان، آموزگار دبستان‌های نمره ۲ (عنصری) و نمره ۴ (رودکی) رشت، آموزگار دبستان سپه لاهیجان، مدیر مدرسه توفیق رودسر، معلم مدرسه احمدی رودسر، آموزگار سیار قرآن و شرعیات در سطح مدارس گیلان، مدیر دبستان دولتی نمره ۲ دهقان سلمان، آموزگار دبستان نمره ۳ فلاحتی (عسجدی) رشت، منشی و دفتردار فرهنگ بندر پهلوی، کارمند اداره‌ی کارگزینی اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) و دبیر دوره اول دبیرستان‌های رشت. سید عیسی فقیه‌زاده گیلانی پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۲۹/۱۱/۱۰ بازنشسته شد و عاقبت در هفتم آذر ماه ۱۳۳۲ درگذشت.

ابراهیم فخرایی

به سال ۱۲۷۵ در رشت متولد شد. پدرش، حاج رضا، تجارت می‌کرد و نماینده‌ی پخش و توزیع نفت در منطقه بود. فخرایی تحصیل را در پنج سالگی نزد شیخ محمد مجدالکتاب (پدر فطن‌السلطنه مجد، استاندار گیلان) آغاز کرد و در ادامه با ثبت نام در مدارس اتفاق و شمس رشت، تا کلاس هشتم متوسطه در این دو آموزشگاه تحصیل نمود. او سپس به شام رفت و در مدرسه‌ی کاتولیک‌های یونان، درس خواند. وی با وقوع جنگ جهانی اول به ایران بازگشت و تحصیلات خود را در مدرسه‌ی سیروس تهران، ادامه داد. سپس وارد دارالفنون شد و سرانجام در سال

۱۳۳۶ هجری قمری به رشت بازگشت. در این دوره بود که به نهضت جنگل ملحق شد و در سمت‌هایی چون: منشی مخصوص میرزا کوچک، امانت‌دار مالیه‌ی ضیابری و حسابدار و پرداخت‌کننده‌ی حقوق و ذخیره‌ی نفرات به فعالیت پرداخت. فخرایی همچنین در سمت سرپرست فرهنگ و معارف جنگل، به توصیه‌ی میرزا کوچک جنگلی، در نقاطی چون: صومعه‌سرا، ماسوله، کسما، فومن و شفت، مدرسه تأسیس کرد و در سوادآموزی به روستاییان کوشید.

او که به عناوینی مانند: کوچی آقا، پتی مسیو و مسیو فخرایی مشهور بود، پس از پایان حیات جنگل نیز به خدمات فرهنگی خود ادامه داد و از جمله طی شش ماه، مسئولیت اداره‌ی مدرسه‌ی شش کلاسه‌ی سعدی انزلی را برعهده داشت. فخرایی در اعتصابی که معلمین گیلان در اعتراض به عدم پرداخت حقوق معوقه‌ی‌شان ترتیب داده بودند، مشارکت داشت و به همین خاطر در سال ۱۳۰۲ از فرهنگ اخراج شد. او پس از یک سال محرومیت از کار، در زمان ریاست معارف تقی طائر، مجدداً دعوت به کار شد و با ۳۰ تومان حقوق ماهیانه به تدریس در پایه‌ی ششم ابتدایی و مقطع متوسطه مشغول شد. تالیف کتاب‌های درسی اخلاق و تعلیمات مدنی، فارسی (زیر نام گنجینه‌ی ادب) و تاریخ، دستاورد این دوره از حیات فرهنگی اوست.

نامبرده از دی ۱۳۰۶ تا آبان ۱۳۰۷ مجله‌ی فروغ را تا دوازده شماره در رشت انتشار داد

و در سال ۱۳۲۴ نیز طی چند شماره به انتشار روزنامه‌ای به همین نام در تهران، دست یازید. فخرایی در اوایل دوران پهلوی اول، به مدت ۵ سال عهده‌دار مدیریت مدرسه‌ی نمره ۱۷ منوچهری تهران بود. این فرهنگی که از جمله پایه‌گذاران جمعیت نشر معارف گیلان بود، طبع شعر نیز داشت و گاه اشعاری به زبان گیلکی می‌سرود. او در ادامه، با ثبت نام در کلاس قضایی، تغییر کسوت داد و از سال ۱۳۱۳ تا زمان بازنشستگی خود در سال ۱۳۳۳، در سمت‌هایی چون: امین صلح (رییس دادگستری)، بازرس و جز این‌ها به فعالیت پرداخت. وی بعد از بازنشستگی به کسوت وکیل پایه یک دادگستری درآمد و اوقات فراغت خود را نیز با تحقیق و تالیف سپری کرد.

سردار جنگل، گیلان در جنبش مشروطیت، گیلان در گذرگاه زمان، گیلان در قلمرو شعر و ادب و گزیده‌ی ادبیات گیلکی از جمله آثار منتشر شده‌ی ابراهیم فخرایی است. ناگفته نماند که یک اثر یادنامه تحت عنوان «یادگارنامه فخرایی» در زمان حیات ابراهیم فخرایی و یک اثر دیگر به نام «بزرگ مردی از تبار جنگل» در ممات او به چاپ رسیده است. ابراهیم فخرایی پس از یک عمر تلاش پر حاصل فرهنگی، عاقبت در ۱۶ بهمن ۱۳۶۶ درگذشت.

مدفن فخرایی در بهشت زهراي تهران با پی‌گیری شمارکثیری از فرهنگ دوستان گیلانی و با اجازه‌ی شرعی، در دی ماه ۱۳۷۹ نبش قبر شد و پیکرش پس از انتقال به رشت، در گورستان سلیمان‌ندازاب و در جوار آرامگاه میرزا کوچک جنگلی، به خاک سپرده شد. حاصل زندگی مشترک ابراهیم فخرایی با همکار فرهنگی خود، ساریه شمعی، سه فرزند است: رضا (پزشک داروساز)، پروین (پزشک عمومی) و پروانه (کارشناس زبان و ادبیات انگلیسی).

منابع:

۱. نام‌ها و نامدارهای گیلان، جهانگیر سرتیپ‌پور، نشر گیلکان رشت، صص ۳۷۰ - ۳۶۹.
۲. گزیده‌ی ادبیات گیلکی (با اشعاری از شرفشاه، کسمایی، سراج و فخرایی)، گردآورده: ابراهیم فخرایی، انتشارات کتابفروشی طاعتی رشت، ۱۳۵۸، صص ۲۷۸ و ۲۷۹.
۳. مجله‌ی کیهان فرهنگی، آذر ماه ۱۳۶۳، گفت‌وگو با فخرایی مسئول معارف و فرهنگ در تشکیلات سردار جنگل، صص ۱۸-۳.
۴. یادگارنامه (مجموعه مقالات تحقیقی تقدیم شده به استاد ابراهیم فخرایی)، زیر نظر: رضا رضازاده لنگرودی، تهران، نشر نو، ۱۳۶۳.

محمدرضا فروهیده

او که فرزند شیخ موسی فروهیده (از معلمین مدرسه‌ی نمره ۳ اخوت رشت) بود، به سال ۱۲۸۵ در رشت تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در رشت گذراند و در سال ۱۳۰۶، فعالیت آموزشی خود را با تدریس در مدرسه‌ی ملی قآنی رشت آغاز کرد. وی از سال ۱۳۰۶ تا ۱۳۲۱/۴/۷، به مدت پانزده سال در مدرسه‌ی قآنی، علاوه بر آموزش ریاضیات و تاریخ و جغرافیا در پایه‌های مختلف ابتدایی و کلاس‌های اول و دوم متوسطه، امور دفتری آموزشگاه مزبور را نیز برعهده داشت و عهده‌دار سمت نظامت بود. او هم چنین در سال تحصیلی

۱۹-۱۳۱۸ طی حکمی از سوی رییس اداره پیش آهنگی ایران به سمت سر رسد پیشاهنگی حوزه‌ی رشت منصوب شده بود.

فروهیده از ۱۳۲۱/۶/۱۶ تا ۱۳۲۲/۶/۳۱ با استفاده از اعتبار ماده ۳۶ کمک هزینه‌ی دبیرستان فروغ رشت، به خدمت اداری مشغول شد و از تاریخ اول مهر ۱۳۲۲، از محل بودجه‌ی دولت، رسماً به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. او از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: کارمند دایره‌ی دفتر اداره‌ی فرهنگ استان اول (گیلان)، معاون دایره‌ی دفتر اداره‌ی فرهنگ گیلان، رییس دایره‌ی دفتر فرهنگ شهرستان رشت، رییس دفتر و بازرس تعلیمات اکابر فرهنگ، رییس دایره‌ی دفتر اداره‌ی فرهنگ استان اول^۱ (گیلان)، رییس اداره‌ی دفتر کل آموزش و پرورش گیلان و رییس دبیرخانه‌ی اداره کل آموزش و پرورش استان گیلان. محمدرضا فروهیده پس از یک عمر تلاش مستمر فرهنگی، سرانجام در دی ماه سال ۱۳۴۹ بازنشسته شد. او مردی مسئولیت شناس و با وجدان بود و در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جانب اکثریت قریب به اتفاق رؤسای فرهنگ استان و شهرستان، تقدیرنامه دریافت کرده بود. این فرهنگی همچنین در مرداد ماه ۱۳۳۵ به مناسبت کوشش‌های پی‌گیرانه‌اش در انجام امور اداری فرهنگ گیلان، از وزارت فرهنگ «نشان درجه‌ی ۳ سپاس» گرفت. محمدرضا فروهیده عاقبت در سال ۱۳۵۴ درگذشت. در پاسداشت خدمات این

فرهنگی کهنه‌کار، یک باب مدرسه‌ی زاهنمایی تحصیلی در خیابان دانشسرای رشت به اسم او نام‌گذاری شده بود. از محمدرضا فروهیده فرزندى به نام مهندس محمدتقی فروهیده^۲ به یادگار مانده که لیسانسیه‌ی ماشین‌آلات کشاورزی و بازنشسته‌ی وزارت کشاورزی است.

پی‌نوشت:

۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زربافی رشت، ص ۱۸۷.
۲. مهندس فروهیده در سال‌های پیش از انقلاب در جبرده بخش تکرم، یک باب مدرسه احداث کرده بود. این مدرسه تا اول انقلاب، به نام او بود و بعد از آن، تغییر نام یافت.

تبرستان
www.tabarestan.info

میر عبدالوهاب فاطمی

او که از فرهنگیان متقدم گیلان بود، به سال ۱۲۸۳ در لشت‌نشا متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا کلاس چهارم ابتدایی ادامه داد و در سال ۱۳۰۷ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد.

فاطمی در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان دولتی ناصر خسرو لشت‌نشا مشغول شد و پس از ۱۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، عاقبت در ۱۳۱۷/۳/۶ درگذشت. تنها فرزند این فرهنگی فقید، میرمحمدعلی فاطمی کارمند اداره آب و برق بود.

عزت فرزنان

او که فرزند حاج عباس تبریزی بود، به سال ۱۲۸۵ در رشت متولد شد. وی پس از تحصیل در منزل و شرکت در امتحانات اداره‌ی معارف و اوقاف، موفق به دریافت مدرک معادل دیپلم علمی شد و سپس به همراه خواهر خود، سرور فرزنان^۱ دبستان ملی رهنمای سعادت نسوان رشت را در سال ۱۳۰۸ بنیان‌گذارد و در سال ۱۳۱۵، بر این دبستان، دبیرستان ۹ کلاسه‌ی رهنمای سعادت نسوان را نیز افزود.^۲

ساختمان این مدرسه بخشی از منزل پدری این دو خواهر بود که با دیواری از خانه‌ی مسکونی‌شان جدا می‌شد. آن‌ها مدرسه‌ی رهنمای سعادت نسوان را تا سال ۱۳۲۸ با سرمایه‌ی شخصی و از محل دریافت شهریه‌ی دانش‌آموزان، اداره کردند و به ترتیب در سمت‌های مدیر و ناظم این آموزشگاه به فعالیت پرداختند.

آنان در سال ۱۳۲۸ در ازای این شرط که با پایه‌ی دبیری به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آیند، ضمن احتساب سوابق خدمت‌شان، همچنان در سمت مدیریت و معاونت دبیرستان رهنمای سعادت نسوان

خدمت کنند، آموزشگاه یاد شده را به دولت واگذار کرده و بهای دارایی آن را نیز دریافت کردند. دبیرستان مزبور، ابتدا در کوچه‌ی تنها (در محله‌ی پیر سرا) مستقر بود و با واگذار شدن به دولت، محل آن تغییر کرد. ناگفته نماند که این دبیرستان بعدها به «رهنمای سعادت» نامور شد و مدیریت آن بر عهده‌ی فرهنگیانی چون: عذرا ضیائی (شامل) قرار گرفت.

عزت فرزان بانویی تحول‌خواه و پیشرو بود و مدرسه‌ی او در جریان نهضت‌های اجتماعی چندین دهه‌ی اخیر ایران (به ویژه در نوآوری‌های آموزشی و فرهنگی زنان گیلان) نقشی فعالانه داشت. فرزان علاوه بر آموزش و پرورش، در امور اقتصادی نیز صاحب‌نظر بود و در این عرصه با همسر خود، محمود فردوسی^۳ (که مالک و دامدار بود) همکاری می‌کرد. او سرانجام در ۱۳۵۷/۹/۹ درگذشت. مزار او در گورستان امامزاده هاشم است.

پی‌نوشت و منبع:

۱. سرور فرزان (۱۳۶۵ - ۱۲۹۰) پس از گذراندن تحصیلاتی مشابه خواهر خود، از بدو تأسیس تا سال ۱۳۴۶ عهده‌دار معاونت مدرسه‌ی رهنمای سعادت نسوان بود. او درکمال وظیفه‌شناسی، به اداره‌ی مدرسه می‌پرداخت و دبیرانی شایسته را به کار دعوت می‌کرد. فرزان نوازنده‌ی ویولون نیز بود. همسر او، محمود زاهدی، از کارمندان باسابقه‌ی بانک ملی رشت بود. سرور فرزان، زنی مردم‌دار و رؤوف بود و همواره از نیازمندان و از کار افتادگان دستگیری می‌کرد. وی گرچه فرزندی نداشت اما دختران و پسران بسیاری را تحت حمایت و سرپرستی خود قرار داده بود. سرور فرزان درگورستان امامزاده هاشم آرمیده است.

۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، ص ۵۹.

۳. محمود فردوسی، واقف و اهداکننده‌ی یک باب دبستان پسرانه‌ی شش کلاسه در جریباغ رشت بود. این دبستان اکنون مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی پسرانه بوده و به اسم «محمود فردوسی» نام‌گذاری شده است.

ابراهیم فرزام

او که از فرهنگیان با سابقه و دیرپای گیلان بود، به سال ۱۲۸۱ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و با دریافت دیپلم دانشسرای مقدماتی، موفق به اخذ دیپلم کامل ادبی شد.

فرزام در اوایل جوانی، همراه با تنی چند از کارمندان، بازاریان و دانش‌آموختگان روشنفکر گیلان، به تجدید سازمان جمعیت فرهنگی - هنری اخوت، مبادرت ورزید. تا سال ۱۳۰۷ که این گروه موجودیت داشت، انجام اقدامات فرهنگی، اجتماعی ثمر بخشی هم چون: تأسیس کتابخانه و قرائت‌خانه‌ی اخوت و اجرای تئاتر در حمایت

از فعالیت آموزشی مدارس را عهده‌دار بود. فرزام چندی بعد با مشارکت در پایه‌گذاری مجمع آزاد ایران، خدمات فرهنگی - هنری خود را از طریق تئاترهای آگاهی بخش این مجمع، ادامه داد.

او در سال ۱۳۱۰ (زمانی که ضیاءالدین جناب، ریاست دبیرستان شاهپور را برعهده داشت) در کسوت ناظم (معاون) دبیرستان شاهپور رشت، مشغول به خدمت شد. نامبرده در سال تحصیلی ۱۷ - ۱۳۱۶ نخستین دبیرستان ۳ کلاسه‌ی پسران و دختران لنگرود را در هنگام مسئولیت خود در فرهنگ لنگرود، تأسیس کرد و از سال ۱۳۱۹ تا سال ۱۳۲۵، همزمان با مدیریت مهدی گرامی و فریدون کوشا، یک‌بار دیگر در سمت معاونت دبیرستان شاهپور رشت انجام وظیفه کرد. فرزام از سوی دیگر طی مدتی به تدریس ریاضیات در این دبیرستان اشتغال داشت.

او در سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷ (هنگام ریاست فرهنگ ابوالقاسم شکرانی) رییس اداره‌ی تعلیمات اجباری اداره‌ی کل فرهنگ استان اول (گیلان) بود و از سال ۱۳۳۱ تا (دست کم) سال ۱۳۳۷، سمت مدیریت دبیرستان شاهپور رشت را بر عهده داشت.

نامبرده با بیش از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در همان سمت (مدیریت دبیرستان شاهپور) بازنشسته شد. در بزرگداشت خدمات فرهنگی ابراهیم فرزام، یک باب مدرسه راهنمایی تحصیلی در محله ساغری سازان رشت، به اسم او نامیده شده بود. ابراهیم

فرزام عاقبت در سال ۱۳۵۳ درگذشت. حاصل زندگی مشترک او با همکار فرهنگی خود، پوران‌دخت شایان، چهار فرزند تحصیلکرده به نام‌های: فریبرز، فریده، فهیمه و فرهاد است که جملگی در امریکا سکونت دارند.

منابع:

۱. تاریخ نمایش در گیلان، صص ۸۳ و ۱۰۵.
۲. تاریخچه آموزش و پرورش گیلان از اواخر دوره قاجاریه تا امروز، صص ۳۶۷.
۳. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، صص ۱۲ و ۲۱.
۴. گیله‌وا (ماهنامه)، تاریخچه دبیرستان شاهپور، شماره ۵۴، صص ۱۶ - ۱۵.
۵. سالنامه فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶، صص ۱۱۲.

محمد هادی فقیهی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۲۰ با احرار رتبه‌ی نخست، موفق به اخذ دیپلم ادبی از دبیرستان ملی اسلامی رشت شد و از دانشکده‌ی ادبیات و دانشسرای عالی تهران، لیسانس فلسفه و علوم تربیتی دریافت کرد. فقیهی در سال ۱۳۲۰ (همزمان با تحصیل در دانشگاه) فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد و در مهر ماه ۱۳۲۳ استخدام شد. او از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی، در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

معلم دروس ریاضی و جغرافیا در مدرسه‌ی شرف محمدی تهران، دبیر زبان فرانسه‌ی دبیرستان اقدسیه‌ی

تهران (فقیهی در این مقطع از خدمت فرهنگی خود با رضا اقصی از دبیران فیزیک و شیمی با سابقه‌ی دبیرستان شاهپور رشت که در آن زمان بازرس فرهنگ تهران بود، همکاری داشت)، دبیر دبیرستان و دانشسرای شاهرود، دبیرمواد درسی: روان‌شناسی و تعلیم و تربیت و ادبیات فارسی در کلاس‌های کمک‌آموزگاری و دبیرستان‌های شاهپور و تربیت رشت و منشی امتحانات دوره‌ی دوم متوسطه در رشت، معلم مدارس تهران، کتابدار و صاحب جمع کتابخانه‌ی دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران، مدرس دبیرستان‌های ابوریحان

و ابومسلم تهران، کارمند دفاتر معاونت فنی و مطالعات و برنامه‌های وزارت فرهنگ (فقیهی در این برهه از خدمت فرهنگی خود به اتفاق ۹ تن دیگر، دوره هدایت حرفه‌ای (guidance) وزارت فرهنگ را با موفقیت گذراند و متعاقباً به بررسی و مطالعه‌ی کارکرد موسساتی پرداخت که به تربیت نیروی انسانی اشتغال داشتند)، رییس اداره‌ی کتابخانه‌های عمومی و مدارس وزارت فرهنگ (فقیهی حدوداً به مدت ۸ سال در این اداره که مرکز آن در کتابخانه‌ی ملی بود، خدمت کرد)، معاون کتابخانه‌ی ملی (با حفظ سمت پیشین)، کتابدار کتابخانه‌ی دانشکده‌ی هنرهای دراماتیک، کارمند دفتر هیات امنای کتابخانه‌های عمومی ایران.

او سرانجام در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد و از آن پس در مدرسه‌ی عالی ایران زمین، طی چند سال به تدریس رشته‌های کتابداری، ادبیات فارسی و تاریخ ادیان مشغول شد. فقیهی به عنوان یکی از پیش‌کسوتان کتابداری در ایران، سابقه‌ی اتمام دوره‌ی علمی کتابداری را در کارنامه‌ی خود دارد و از سوی دیگر در شهریور ۱۳۴۸، با همکاری ناصر مظاهری تهرانی، کتاب دانستنی‌های کتابداری را تألیف کرده است.

نامبرده همچنین دوره‌ی زبان و ادبیات فرانسه را در کلاس‌های آموزشی انجمن دوستی ایران و فرانسه به پایان رسانده است. این فرهنگی در طول دوران خدمت خود، با شرکت در سمینارهای علمی مختلف، در جهت دگرگونی ساختار آموزش و پرورش وقت و هماهنگ سازی آن با آخرین تحولات آموزشی مجدّانه کوشید و در این راه به مطالعات گسترده‌ای پرداخت. محمد هادی فقیهی از سال ۱۳۷۰ در ایالت کالیفرنای امریکا زندگی می‌کند.

او دارای هفت فرزند است که از جمله عبارتند از: فرزانه (مهندس راه و ساختمان)، فروزنده (دارای دکترای تعلیم و تربیت و استاد دانشگاه منفیس در ایالت تنسی آمریکا)، فریده (لیسانسیه‌ی هنر از آمریکا)، انوشه (کارشناس مددکاری اجتماعی)، فرهنگ (مهندس ذوب و فلزات) و فرشته (فارغ‌التحصیل رشته‌ی انیمیشن از دانشگاه هنر ایالت کالیفرنای امریکا).

پروین فطوره‌چیان

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. وی دیپلم خود را در سال ۱۳۲۰ از دانشسرای دختران رشت گرفت و در همان سال به خدمت اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد. فطوره‌چیان از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

مدرس و ناظم دبیرستان بانوان رشت، معاون دبیرستان فروغ رشت (در زمان کفالت سید احمد نقیبی) و مدیر دبیرستان فروغ رشت (طی سال‌ها). او مدیری کاردان بود که ضمن اعتقاد به انضباط کاری، رابطه‌ای صمیمانه با شاگردان خود داشت و به مشکلات آنان رسیدگی می‌کرد. فطوره‌چیان پس از ۳۲ سال خدمت فرهنگی در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۶۸ درگذشت. این فرهنگی در بهشت زهراي تهران آرمیده است. ثمره‌ی ازدواج او با همکار فرهنگی‌اش، ابراهیم برخورداري (مدیر پیشین دبستان رودکی رشت)،

پنج فرزند است: فریده (پزشک متخصص زنان)، فهیمه (پزشک متخصص داخلی)، فرشته (فیزیوتراپ)، آذر (لیسانسیه‌ی فیزیک) و حسین (لیسانسیه‌ی فیزیک).

شهربانو فیلسوفی ثابت

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. دیپلم خود را از دانشسرای دختران رشت دریافت کرد و در مهرماه ۱۳۲۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

فیلسوفی از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: آموزگار دبستان‌های لاهیجان، آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان ژاله)، مدیر دبستان‌های کوروش و فردوسی و نهم آبان رشت و آموزگار دبستان فرهنگ و دین دختران رشت. شهربانو فیلسوفی ثابت پس از ۳۴ سال سابقه خدمت فرهنگی، در ۱/۷/۱۳۵۵ بازنشسته شد و عاقبت در

فروردین ماه ۱۳۷۴ درگذشت. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند (سه دختر و یک پسر) به نام‌های: منیژه، بیژن، مینا و ملیحه جوادزاده به یادگار مانده است.

حمیده فرشچی

به سال ۱۲۹۹ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۲۲ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی دختران رشت شد. فرشچی در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در مدارس شهرستان رشت (از جمله در مدارس شرف، تربیت نسوان، لیلا و آینده) مشغول شد. نامبرده در سال ۱۳۵۵ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۸ درگذشت.

حسن فرجاد باستانی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و در نهایت موفق به اخذ لیسانس حقوق قضایی از دانشکده‌ی حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران شد. وی سابقه شرکت در سمینار آموزشی دبیران زبان انگلیسی گیلان و مازندران (که در سال ۱۳۳۶ در بندرانزلی برگزار شد) را نیز در کارنامه‌ی فرهنگی خود دارد. فرجاد باستانی در ۱۳۲۳/۷/۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

مدیر دبستان و دبیرستان ساغری‌سازان رشت (در بدو خدمت)، دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های فومن (از جمله در دبیرستان ترقی)، دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های سیاهکل و لاهیجان (از جمله در دبیرستان ایرانشهر)، دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های محمد سام، بازرگانی، نوزبخش و هنرستان دختران)، رئیس

آموزش و پرورش بخش لشت نشا (از ۱۳۴۶ تا ۱۳۴۹) و راهنمای تعلیماتی دبیرستان‌های رشت. او پس از ۳۱ سال ۹ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۵/۴/۱ بازنشسته شد. حسن فرجاد باستانی علاوه بر معلمی، به فعالیت روزنامه‌نگاری نیز اشتغال داشت و مقالات دنباله‌دار او در نشریاتی چون: فریاد لاهیجان، بازار و روئین به چاپ می‌رسید. وی طبع شعر نیز دارد و دارای دفتر شعر است. شعر زیر سروده‌ی حسن فرجاد باستانی است:

علی مرآت حق توحید

ای که تیغ حلم تو جانهای ما را چاک کرد
 معنی کان کرامت قلب با ارفاق تو
 خیل آدم ریزه خوار سفره انفاق تو
 ای وجودت در دو عالم تالی نون لنا
 گر نبودی ذات پاکت بود عالم جزء لا
 اشجع شجعان عالم خادم و دربان تو
 صد چو افلاطون و سینا طفل ابجد خان تو
 ای کلام‌الله ناطق فارغ از هر زرق و برق
 هر عبادت از قصارت آیه ای ز آیات تو
 ای سرآغاز مسلمانان دنیا نام تو
 ای فراتر از تمام آسمانها گام تو
 دعوت توحید را پیش از همه کردی قبول
 پاسخ کامل تو دادی بر ندهای رسول
 هم تو با شمشیر و برهان حامی قرآن شدی
 هم تواندر جاهلیت مظهر یزدان شدی
 ای بساط بت‌گری و بت ز تو شد ریشه کن
 ذوالفقارت کفر مطلق را سر از پیکر فکند
 بی وجودت پرچم اسلام بودی سرنگون
 بی وجودت پرچم اسلام بودی سرنگون
 کارگاه حق بنامت داد حکم اقتدار
 ای که دادی خاتم دستت بهنگام نماز
 ای دلت بحر سخاو وی گفت کان عطا
 ای کلید مشکلات جمله سر انگشت تو
 شاهباز آسمان پیما امیرا روح تُست
 چشم ما روشن ز چشمان خدایین تو باد
 کی تواند مرغک بی پر شود همجنس باد
 اهل معنی کمترین خاشاک در دریای تو
 صد هزاران همچو ما کمتر ز خاک راه تو
 عرصه سیمرخ نبود جای جولان مگس
 یا علی روزی که آید یوم نختم فاه ما
 آری آندم را که می‌مانیم حیران و زیون
 از نهب آیه ای کاید ز کانوا یکسبون
 بهر حق ای شیر حق گردن نهادی بر رسن
 پنجه قهرت به آسانی در از خیبر بکند
 خلق عالم را توئی بعد از محمد رهنمون
 لافتی الا علی لاسیف الا ذو الفقار
 ای وجودت چون بهشتی مطمح اهل نیاز
 در عبادت گوهر بی مثل بین اتقیا
 یازده دُر ثمین مرآت حق از پشت تو
 رهیز افراد عالم راه و رسم و خوی تُست
 تا جهان باقی است باقی نام آیین تو باد
 چون توئی چون تو شناسد ما کجا و اهل راز
 جز محمد نیست کس همتای بی همتای تو
 کهکشان با هیأتش از هاله‌های ماه تو
 قطره کی پیدا کند بر قعر دریا دسترس
 خود به نطق آرند و شاهد دستها و پای ما
 از نهب آیه ای کاید ز کانوا یکسبون

اندر آن ساعت که می‌گوئیم ما یاولنا وندر آن صحرا که میلرزند خیل انبیا
شیعیانت را نباشد غیر تو پشت و پناه در دل فرجاد غیر از حبّ تو نگرفته جا

اشرف فارانی

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۲۳ از دانشسرای دختران رشت دیپلم گرفت و در همان سال به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. فارانی از بدو خدمت تا زمان بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار دبستان ایران رشت، دبیر دبیرستان شاهدخت رشت، دبیر ریاضی دوره‌ی اول دبیرستان فروغ رشت و معاون هنرستان دختران رشت^۱ (از سال ۳۸ تا بازنشستگی). او پس از ۳۳ سال خدمت فرهنگی، سرانجام در خرداد ۱۳۵۶ بازنشسته شد. ناگفته نماند که خواهر او، فخری فارانی نیز آموزگار بازنشسته‌ی مدارس رشت و تهران است.

پی‌نوشت: ۱. هنرستان دختران رشت در فروردین ماه ۱۳۳۸ به همت مهندس حبیب‌الله نفیسی و با همکاری اشرف فارانی، زینت عشقی‌پور و پوراندخت آذرنیا، تأسیس و راه‌اندازی شد. این هنرستان که محل بنای آن ابتدا در سه راه معلم بود، کار خود را با حدود ۹۰ هنرجو در سه کلاس درس آغاز کرد و بعدها با افزایش چشمگیر هنرجویان (که شمارشان طی دو شیفت صبح و عصر، به حدود ۱۴۰۰ تن می‌رسید) در خیابان حاجی آباد و سرانجام در عمارتی که به همین منظور در کنار رودخانه‌ی گوهر رود و ساختمان شیرخوارگاه بنیاد شده بود، مستقر گردید.

هنرستان دختران ابتدا در رشته‌هایی چون: خیاطی، آشپزی و آرایشگری هنرجو پذیرفت و چندی بعد، کودکیاری، امور اداری، منشی‌گری، گرافیک و بازرگانی را نیز آموزش می‌داد. این آموزشگاه برکنار از موارد فوق، آموزش علم و هنر به زنان متاهل را نیز در کلاس‌های شبانه‌ی خود سرلوحه‌ی کار قرار داده بود و از آنجایی که تنها هنرستان دخترانه در شمال کشور محسوب می‌شد، بسیاری از بانوان مازندرانی جهت ادامه‌ی تحصیل در این آموزشگاه نام نویسی می‌کردند. هنرستان دختران رشت با کوشش‌های پی‌گیر عشقی‌پور، فارانی و آذرنیا که به ترتیب، در سمت‌های مدیر، معاون و مدرس این مرجع آموزشی خدمت می‌کردند و با پشتیبانی‌های حبیب‌الله نفیسی، به یکی از مدارس مطرح در سطح آموزش و پرورش رشت تبدیل شد و هنرجویان فراوانی را که برخی از آنان به مدارج و مناصب عالی علمی و شغلی رسیدند، تحویل جامعه داد.

مهین دخت فرزانه

فرزند محمد ابرهیم فرزانه (بنیان‌گذار چاپ جاوید رشت) به سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد. وی از کلاس اول دبستان تا کلاس نهم متوسطه در مدرسه‌ی رهنمای سعادت نسوان رشت (که توسط دو تن از عمه‌هایش، عزت و سرور فرزانه اداره می‌شد) تحصیل کرد و سپس به دانشسرای مقدماتی راه یافت. فرزانه در سال ۱۳۲۳ با دریافت دیپلم علمی از دانشسرای دختران رشت فارغ‌التحصیل شد و به استناد قانون تربیت معلم مصوب ۱۳۱۲/۱۲/۱۹، در اردیبهشت ۱۳۲۳ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

او فعالیت آموزشی خود را در سمت آموزگار، در مدرسه‌ی رهنمای سعادت نسوان رشت آغاز کرد و در سال ۱۳۲۶ به اتفاق همسر خود به آموزش و پرورش تهران منتقل شد و در دبستان‌های نونهالان، روشنگر و کیوان به تدریس مشغول شد.

فرزانه همزمان با تحصیل در دبیرستان، به عضویت گروه پیشاهنگی درآمد و از سنین کودکی با زبان انگلیسی آشنا شد. او نزد اردشیر روحانی (پدر انوشیروان روحانی، موسیقی‌دان شهیر ایران) نواختن ویولن را نیز فراگرفت. فرزانه با رقص باله نیز به خوبی آشنایی داشت.

او در سال ۱۳۲۳ با دکتر عبدالعلی طاعتی (شاعر، محقق و از استادان ادب فارسی) ازدواج کرد. ثمره‌ی این زندگی مشترک، شش فرزند (یک پسر و پنج دختر) به نام‌های رامین، آرام، پدرام، پرن، پوپک و مهستی است. مهین دخت فرزانه عاقبت در تیر ماه ۱۳۳۶ هنگام وضع حمل آخرین فرزند خود، درگذشت. وی در امامزاده عبدالله تهران آرمیده است.

توران فتح‌اله زاده

به سال ۱۳۰۰ در رشت تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در دبستان ناموس و دبیرستان بانوان سپری کرد و از دانشسرای دختران رشت دیپلم گرفت. این فرهنگی همچنین ضمن خدمت، دوره‌های علمی - آموزشی مختلفی را نیز با موفقیت پشت سر نهاده بود.

فتح‌اله‌زاده در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی در رشت و در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: معلم پایه چهارم دبستان بانوان، مدیر دبستان پرتوی، آموزگار دبستان رودکی، مدیر دبیرستان پروین اعتصامی، مدیر دبیرستان مهددانش و بازرس و راهنمای تعلیماتی مدارس. وی سرانجام در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد.

او مدیری دقیق، با انضباط و مشفق بود و در پیشرفت امور درسی دانش‌آموزان خود، سخت می‌کوشید. این فرهنگی علاوه بر فعالیت در حوزه‌ی آموزش و پرورش، در انجام خدمات اجتماعی نیز پیشقدم بود و از جمله در: سازمان زنان شعبه‌ی رشت، انجمن‌های خیریه و دارالایتام رشت، سابقه‌ی عضویت و کوشندگی داشت. توران فتح‌اله‌زاده عاقبت در مرداد ۱۳۸۲ دیده از جهان فرو بست. از او سه فرزند با نام خانوادگی «شاعری» به یادگار مانده است: علی (مهندس مشاور)، محمد (فعال در امور الکترونیک) و مهناز (مدیر فروشگاه زنجیره‌ای در کانادا).

سیده فاطمه فخری فقیه‌زاده گیلانی

فرزند سید عیسی فقیه‌زاده گیلانی (از کارمندان اولیه‌ی اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان) به سال ۱۳۰۷ در رشت تولد یافت. وی تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۲۵/۱۱/۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. او کار فرهنگی خود را در سمت آموزگار، در دبستان عسجدی رشت آغاز کرد و پس از چندی به دبستان صادقی‌نژاد رشت انتقال یافت و تا بازنشستگی، به تدریس در پایه دوم این دبستان، پرداخت.

او پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد.

علی اصغر قائم مقامی

او که نتیجه‌ی میرزا ابوالقاسم (قائم مقام) فراهانی (صدراعظم با کفایت محمدشاه قاجار) و برادر میرزا صادق خان قائم مقامی معروف به ادیب الممالک فراهانی (از شاعران عصر مشروطه) بود، به سال ۱۲۴۶ در اراک متولد شد. نامبرده در عهد مظفری، منشی دربار قاجار بود و به خاطر حُسن خدمتش از سوی مظفرالدین شاه قاجار به دریافت لقب «بصیرالعداله» مفتخر شده بود. قائم مقامی این عنوان را طی حکمی با مهر شاه قاجار و به انضمام حقوق ثابت سالانه اخذ کرد و تا پایان عمر از این مقرری برخوردار شد. وی در دهه‌ی ۱۳۲۰ هجری

قمری^۱ امتیاز تاسیس دبستان دخترانه بنات اسلامی رشت را دریافت کرد و همسر و دختر خود را به ترتیب به سمت‌های مدیریت و معاونت این دبستان منصوب کرد. این دبستان، نخستین مدرسه‌ی دخترانه‌ای بود که به دست ایرانیان در گیلان پایه‌گذاری شد و پیش از آن در سال ۱۳۲۴ ه. ق. (۱۲۸۲ ه. ش.) مدرسه‌ی دخترانه امریکایی (که بعدها تحت‌عنوان مهستی، دوره‌ی متوسطه آن کامل شد و در نهایت به فروغ نامور گردید) به دست آمریکایی‌ها در رشت بنیان‌گذاری شده بود. بصیرالعداله قائم مقامی پس از یک عمر کوشش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۱۲ در رشت دیده از جهان فرومست. ثمره‌ی زندگی مشترک او با احترام‌السیاده قائم مقامی، شش فرزند به نام‌های: اشرف‌السادات، شمس‌السیاده، قمرالسادات، اسمعیل، ابوالفضل و همایون قائم مقامی بوده است.

پی‌نوشت: ۱. در سالنامه‌ی فرهنگ رشت (سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶) چنین آمده که این مدرسه ابتدا تحت عنوان شمسیه، به تشویق میرزا سید حسین خان عدالت، رئیس وقت معارف و اوقاف گیلان و از محل بودجه‌ی میرزا عبدالوهاب خان آصف‌الدوله و جمعی از علاتمندان به علم و ادب، در سال ۱۳۲۷ ه. ق. (۱۲۸۵ ه. ش.) در رشت دایر شد. اما براساس مستندات سالنامه‌ی دبیرستان شاهپور رشت (سال تحصیلی ۱۵ - ۱۳۱۴) و به تصریح و تایید ناصر پورافضل (نوه بصیرالعداله قائم مقامی) تاریخ شروع به کار این مدرسه را باید در سال ۱۲۹۰ دانست. دبستان ملی شمسیه (بنات اسلامی) به صاحب امتیازی علی اصغر (بصیرالعداله) قائم مقامی، در خیابان چراغ برق رشت و در عمارتی که به خانواده مشیری تعلق داشت، دایر و چندی بعد، شش کلاسه شد. این دبستان تا سال ۱۳۲۰ به کار خود ادامه داد و در پی وقوع جنگ بین‌المللی دوم و اشغال خاک ایران، تعطیل و منحل شد.

احترام‌السیاده قائم مقامی

او که از نوادگان قائم مقام فراهانی (صدر اعظم آزاده و میهن‌خواه ایران) بود، به سال ۱۲۵۵ در اراک زاده شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را زیر نظر معلم سرخانه سپری کرد و با مقدمات علوم قدیم آشنا شد.

وی بعد از آنکه همسرش، بصیرالعداله قائم مقامی (که درعین حال پسرعموی او نیز بود) دبستان بنات اسلامی رشت را پایه‌گذاری کرد، به عنوان مدیر این دبستان نوبنیاد، مشغول به کار شد و از سال ۱۲۹۰ به مدت ۳۰ سال، در این سمت خدمت کرد.

احترام‌السیاده قائم مقامی، پس از یک عمر کوشش

بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۳۶ در تهران درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با بصیرالعداله‌ی قائم مقامی، شش فرزند بود: اشرف‌السادات (ناظمه‌ی دبستان بنات اسلامی رشت)، شمس‌السیاده (معلم پایه‌ی دوم دبستان بنات اسلامی رشت)، قمرالسادات (آموزگار پایه‌ی چهارم دبستان بنات اسلامی رشت)، اسمعیل (دیپلمه‌ی نقاشی از فرانسه و از صاحب منصبان پیشین وزارت دارایی)، ابوالفضل (دیپلمه‌ی علمی و از شرکای شرکت باتیمای تهران) و همایون (معلم پایه ششم دبستان بنات اسلامی رشت).

اشرف‌السادات قائم مقامی

او که از اعقاب و احفاد قائم مقام فراهانی (صدر اعظم وطن‌خواه ایران) بود، به سال ۱۲۷۱ در تهران تولد یافت. تحصیلات مقدماتی را زیر نظر معلمین سرخانه پشت‌سر گذاشت و با مقدمات علوم قدیم آشنا شد.

او در آغاز به کار دبستان بنات اسلامی رشت، به دعوت پدرش بصیرالعداله (که بنیان‌گذار این دبستان بود) به رشت مهاجرت کرد و همراه با همسر و دو فرزند خود در این شهر مقیم شد. اشرف‌السادات (که توسط پدرش حضرت اشرف خوانده می‌شد) بانویی مدبر و با پشتکار بود و در اداره‌ی دبستان بنات اسلامی، با مادر خود، احترام‌السیاده (مدیره دبستان) همکاری می‌کرد.

وی از سال ۱۲۹۰ به مدت ۲۱ سال، در سمت نظامت دبستان بنات اسلامی خدمت کرد و از سال ۱۳۱۱، معاونت این دبستان، به دختر بزرگش، مجله پورافضل سپرده شد. این فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۳۶ در رشت درگذشت. حاصل زندگی مشترک اشرف السادات قائم مقامی با مرتضی پورافضل (از کارمندان با سابقه‌ی اداره‌ی دارایی رشت) شش فرزند بود: مجله (از معاونین دبستان بنات اسلامی)، جواد (دبیر نقاشی مدارس و رییس پیشین اداره‌ی دارایی رشت)، مطهره (آموزگار دبستان بنات اسلامی و کارشناس زبان انگلیسی)، ناصر (فرهنگی بازنشسته)، حسین (حقوقدان در فرانسه) و حسن (دارای دکترای اقتصاد کشاورزی و استاد پیشین دانشگاه شیراز).

فرج الله قدسی

به سال ۱۲۹۵ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۱۳/۶/۲۲ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. او از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان سپه‌پور طوالش، مدیر و آموزگار دبستان سنگر، حسابدار دبیرستان فردوسی بندرپهلوی، کمک کارپرداز فرهنگ گیلان، کارمند اداره‌ی اوقاف گیلان، مدیر دفتر دانشسرای مقدماتی پسران رشت و مدیر دبستان‌های مدنی و صدیق اعلم و طائر رشت.

نامبرده پس از ۳۰ سال و ۹ ماه و ۲۳ روز سابقه خدمت

فرهنگی، در ۱۳۴۴/۶/۱ بازنشسته شد و عاقبت در اسفند ۱۳۷۵ درگذشت. از فرج‌الله قدسی سه فرزند به یادگار مانده است: مهدی (پزشک داروساز)، ناصر (لیسانسیه‌ی حسابداری) و ثریا (فوق‌دیپلم و کارمند اداره کشاورزی).

عذرا قلی‌آف

به سال ۱۳۰۳ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۲۰ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای دختران رشت شد. وی در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

کفیل دبستان بوذرجمهری بندر پهلوی (انزلی)،
آموزگار دبستان‌های رشت، مدیر دبستان پروین غازیان و
مدیر دبستان پرتوی رشت (او تا پایان دوران خدمت
فرهنگی خود، در این سمت فعالیت کرد). نامبرده در سال
۱۳۵۳ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۷۴/۷/۵ درگذشت.

قلی‌آف در دوران تدریس در دبستان‌های مهر، عسجدی، بهار و رشیدی رشت، به عنوان آموزگار نمونه، مورد تقدیر قرار گرفت و به سال ۱۳۵۱ نیز در سمت مدیر دبستان پرتوی رشت، از سوی وزیر وقت آموزش و پرورش، به دریافت یک قطعه نشان درجه‌ی سوم فرهنگ، مفتخر شد. از عذرا قلی‌آف دو فرزند (یک پسر و یک دختر) به یادگار مانده است که در رشته‌های ادبیات و مکانیک تحصیل کرده‌اند.

محمد قدسی

به سال ۱۳۰۳ در رشت متولد شد. او دارای مدرک تحصیلی دیپلم علمی قدیم بود.

قدسی در سال ۱۳۲۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) در آمد و تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

معلم مقطع ابتدایی در انزلی (طی یک سال آغازین)، دبیر
ریاضی دبیرستان تربیت رشت (از ۱۳۲۳ تا ۱۳۳۷)، ناظم
دبیرستان بوعلی سینای رشت (طی دو سال)، دبیر ریاضی
دبیرستان شاهپور رشت (طی ۱۲ سال) و مدرس ریاضی و
فیزیک دبیرستان نوربخش رشت (در اواخر خدمت).

این فرهنگی پس از ۳۳ سال سابقه خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۴ بازنشسته شد و در فروردین ۱۳۸۷ درگذشت. از محمد قدسی هفت فرزند به یادگار مانده است: کریم (کارشناس ارشد ریاضی و اقتصاد از دانشگاه سوئیس و مدرس دانشگاه)، مجید، سعید (فوق دیپلم مخابرات)، محمود (مهندس تکنولوژی صنایع)، مسعود (کارشناس ارشد ریاضی)، منصور (مهندس آب) و محسن (فوق لیسانس کشاورزی).

تبرستان
www.tabarestan.info

سیده سکینه (طوبی) قاضی زاده

به سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد. وی با پشت سر نهادن کلاس‌های کمک آموزگاری در ۱۳۲۴/۷/۳۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی، از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
آموزگار دبستان‌های خمام، معلم کلاس اول و ناظم دبستان نواختران رشت، دبیر و [سپس] معاون مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی مدنی رشت (این آموزشگاه نوین‌یاد با افتتاح مقطع راهنمایی تحصیلی، جایگزین دبستان نواختران شده بود).

این فرهنگی در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در آذر ماه ۱۳۶۳ درگذشت. از سیده طوبی قاضی زاده، سه فرزند پسر به نام‌های احمد، محمود و مهران دوست عباس به یادگار مانده است.

بهاء‌الدین کلباسی

او که از فرهنگیان پیشگام گیلان بود، در اصفهان تولد یافت. تحصیلات دینی و قدیمه‌ی خود را در مدرسه‌ی علمیه‌ی اصفهان سپری کرد و پس از فراغت از تحصیل، در همان آموزشگاه، کار فرهنگی خود را در سمت مدرس، آغاز کرد. او در امر تدریس تبحر داشت و به واسطه‌ی موفقیت چشمگیر دانش‌آموزانش در امتحانات پایان سال، در بدو خدمت، به

دریافت یک طاقه عباى قيمتى مفتخر شد. کلباسى از سال ۱۲۹۳ تا سال ۱۳۰۲، تدریس به برادرزاده‌های مظفرالدین شاه قاجار را عهده‌دار بود^۱ و در ادامه با مهاجرت به گیلان، طی مدتی در بالاخانه‌ی مسجد ساغری سازان رشت، مکتب خانه داشت. او در سال ۱۳۰۶ با پشتیبانی خانواده‌های سمیعی که عمدتاً در محله‌ی ساغری سازان رشت مستقر بودند و تاپیش از این فرزندانشان را به مکتب خانه‌ی او می‌سپردند، یک باب دبستان ملی پسرانه تاسیس کرد^۲ و نام آن را با الهام از اولین مدرسه‌ی محل خدمت خود، «علمیه» گذاشت. او تا پایان عمر در سمت مدیر دبستان ملی علمیه رشت، به خدمات فرهنگی خود ادامه داد و علاوه بر مدیریت، عهده‌دار تدریس ریاضی به دانش‌آموزان پایه ششم دبستان بود.

کلباسی پس از یک عمر تلاش فرهنگی، عاقبت در اوایل دهه‌ی ۱۳۴۰ درگذشت. این فرهنگی فقید، در قم مدفون است. ناگفته نماند که برادر او، شیخ محمدشفیع کلباسی نیز از خدمتگزاران فرهنگ نوپای گیلان و موسس مدرسه‌ی مبارکه کلباسی (امید) رشت بود. از بهاء‌الدین کلباسی، پنج فرزند به نام‌های: محمد، حسین، حسن، مهدی و صدیقه به یادگار ماند.

پی‌نوشت:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، صص ۳۲ - ۳۱.
۲. سالنامه‌ی دبیرستان شاهرورشت، سال تحصیلی ۱۵ - ۱۳۱۴، ص ۳۳.

صادق کوچک‌پور

او که از فرهنگیان دیرپا و اولیه‌ی گیلان بود، به سال ۱۲۷۵ در روستای گل‌افزان فومن متولد شد. تحصیلات مقدماتی را در مکتب‌خانه و مدرسه‌ی قدیمه جامع رشت سپری کرد و با صرف و نحو آشنا شد. سپس در مدرسه وطن - که از جمله مدارس جدید رشت بود و در محل عمارت فرهنگ نوپای این شهر، در باغ سبزه میدان بنیاد شده و به مدیریت میرزا حبیب‌الله خان گاسپادین (لارودی بعدی) اداره می‌شد - تحصیلات خود را استمرار

بخشید. کوچک پور در ادامه، طی مدتی در دارالفنون تهران در رشته‌ی دارالمعلمین به تحصیل مشغول شد. نامبرده با تاسیس تشکیلات شهربانی در رشت، به استخدام این مجموعه نوپیا در آمد و سپس در زمان ریاست معارف و اوقاف صدیق اعلم در گیلان، به دعوت معلم سابق خود، میرزا اسماعیل پوررسول، به استخدام اداره‌ی تازه تاسیس معارف و اوقاف (فرهنگ) گیلان درآمد. وی همچنین در مجمع ادبی فرهنگ نیز عضویت داشت.

کوچک پور در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت‌هایی چون: مدیر، معاون و معلم، در مدارس رشت،

انزلی، لنگرود، رودسر و قزوین به خدمت مشغول شد و در اوایل دهه ۱۳۲۰، همزمان با مسئولیت مهدی رهبر کسروی، رییس وقت اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، بازرس این اداره محسوب می‌شد.

وی بعد از ترور نافرجام شاه در بهمن ۱۳۲۷، به دلیل سوابق سیاسی‌اش در کمیته‌ی ایالتی حزب توده گیلان، طی یک ماه بازداشت شد و در همان سال تقاضای بازنشستگی داد. ناگفته نماند که این فرهنگی در دوران جوانی خود، از یاران نهضت جنگل به شمار می‌رفت و با نام نایب اول، افسر گارد جنگل و از بازوهای نظامی مهم این جنبش محسوب می‌شد.^۱ ابراهیم فخرایی در کتاب سردار جنگل نیز از او به عنوان متصدی قورخانه و مهمات جنگلی‌ها در حیات دولت انقلابی جنگل یاد کرده است.^۲

صادق کوچک پور پس از یک عمر تلاش پرثمر فرهنگی و اجتماعی، عاقبت در نهم بهمن ماه ۱۳۵۵ درگذشت و در گورستان آستانه اشرفیه به آغوش خاک سپرده شد. از او ۱۴ فرزند (هفت پسر و هفت دختر) به نام‌های: پوران‌دخت، ماه‌مهر، ماهرخ، اردشیر، خوبچهر، مینوچهر، اسفندیار، آرش، سیروس، آرزین، بهرام، پریچهر، گلچهر و مهرداد به یادگار ماند.

پی‌نوشت:

۱. برای آگاهی از زندگی و مبارزات صادق کوچک پور ر.ک. نهضت جنگل و اوضاع فرهنگی - اجتماعی گیلان و قزوین (خاطرات افسرگارد جنگل، نایب صادق خان کوچک پور)، به کوشش سید محمد تقی میرابوالقاسمی، نشر گیلکان، ۱۳۶۹.

۲. سردار جنگل، ابراهیم فخرایی، انتشارات جاودان، ص ۲۵۴.

عباس کدیور

او که از فرهنگیان فاضل و اهل قلم گیلان بود، به سال ۱۲۸۲ در رشت زاده شد. پدرش محمد حسن کدیور، از تجار رشتی عهد قاجار بود که در جریان آتش سوزی مهیب بازار رشت، ورشکسته شده بود. کدیور الفبای خواندن و نوشتن را در مکتب‌خانه آموخت و در ادامه با گذراندن تحصیلات مرسوم آن زمان، موفق به اخذ دیپلم شد. وی در تهران در رشته‌ی تاریخ و جغرافیا به تحصیل پرداخت و ولی بیش از آنکه در اندیشه‌ی تحصیلات آکادمیک باشد، به تحقیق و پژوهش در حوزه‌ی تاریخ علاقه‌مند بود. او در اواخر دوره‌ی قاجار، کار فرهنگی خود را در اداره‌ی

معارف و اوقاف گیلان آغاز کرد و از جمله در سمت‌های: رییس دبستان نمره ۳ عسجدی رشت، رییس مدرسه‌ی فلاحی لاهیجان و نماینده‌ی فرهنگ شهرهای فومن و تالش به فعالیت پرداخت. کدیور در تهران، مدیر داخلی و صاحب جمع کتب کتابخانه‌ی دانشسرای عالی بود. این فرهنگی که عضو انجمن فرهنگی - هنری اخوت رشت و از پایه گذاران مجمع آزاد ایران بود^۱ در دوران مسئولیت خود در فرهنگ طوالش، به تحقیقات دامنه‌داری در زمینه‌ی تاریخ و جغرافیای گیلان دست یازید و دستاورد این تحقیقات را در کتاب‌هایی به نام‌های: تاریخ گیلان، جغرافیای گیلان و دستور زبان گیلکی تدوین و گردآوری کرد. کدیور در سال‌های آخر عمر، کتاب‌های تاریخ گیلان و جغرافیای گیلان را منتشر کرد و در صدد چاپ آثار دیگر خود بود که اجل مهلتش نداد. ناگفته نماند که کتاب‌های منتشر شده‌ی کدیور از مستندات کتاب دو جلدی طالش، منطقه‌ای قومی در شمال ایران، اثر مارسل بازن (نویسنده و مورخ فرانسوی) بوده است.

کدیور از سوی دیگر در کسوت صاحب امتیاز و مدیر مسئول مجله‌ی شمال، به فعالیت مطبوعاتی نیز مشغول بود و در این مجله که در اوایل دهه ۱۳۲۰ انتشار می‌یافت، زندگینامه‌ی مفاخر گیلان را منعکس می‌کرد. او در فاصله سال‌های ۱۳۰۶ تا ۱۳۰۷، در مجله‌ی فروغ (به صاحب امتیازی فخرایی) نیز مقاله‌می‌نوشت. کدیور به هنگام فعالیت در دانشسرای عالی تهران، با تنی چند از نام‌آوران عرصه‌های علم و ادب کشور مانند

دکتر مهدی کی نیا (حقوق دان) و نیما یوشیج (شاعر معاصر) دوستی و حشر و نشر داشت. در کتاب نامه‌های نیما، دو نمونه از نامه‌های این شاعر به عباس کدیور درج شده است.^۲ نیما یوشیج در نامه‌های خود، به نشانه تجلیل از مقام علمی کدیور، او را عباس میرزا می خوانده است. این فرهنگی در اواخر عمر، در جهت پایه گذاری مجمع گیلانیان (انجمن گیلانیان مقیم تهران) کوشید و در بدو تاسیس، منشی و رابط کمیسیون تبلیغات و نشریات هیات مدیره‌ی این مجمع بود.^۳

عباس کدیور عاقبت در سال ۱۳۲۳ بر اثر سانحه‌ی تصادف درگذشت. او را در قم به خاک سپردند. ثمره‌ی ازدواج کدیور با ملوک محبوب خلیج (از فرهنگیان پیشگام گیلان) سه فرزند به نام‌های: مریم، جلال و محمد سعید است.

پی نوشت:

۱. تاریخ نمایش در گیلان، صص ۸۳ و ۱۰۵.

۲. نامه‌ها، از مجموعه آثار نیما یوشیج، گردآوری سیروس ظاهراز.

۳. مجله‌ی شمال، شماره‌ی سوم (پاییز ۱۳۲۲)، ص ۱۱.

محمد حسین کلباسی

به سال ۱۲۸۹ در رشت تولد یافت. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و فعالیت فرهنگی خود را در سال ۱۳۰۲ از طریق همکاری با مکتب خانه‌ای که پدرش آیت الله محمد شفیع کلباسی^۱ در محله‌ی باقرآباد رشت تأسیس کرده بود، آغاز کرد. او در سال ۱۳۰۴ با تبدیل این مکتب خانه به مدرسه‌ی مبارکه‌ی کلباسی، در سمت ناظم، به همکاری با پدر خود (که مؤسس و مدیر این دبستان بود) پرداخت.

کلباسی از میانه‌های پهلوی اول، به دنبال مهاجرت پدرش به مشهد، عهده‌دار مدیریت دبستان مبارکه کلباسی

شد و تا بازنشستگی در این سمت خدمت کرد. این مدرسه در اوایل مدیریت او به «امید» تغییر نام یافت و از سرخ بنده به خیابان بیستون منتقل شد. نامبرده در اردیبهشت سال ۱۳۴۹

به اتفاق همکار فرهنگی خود، بتول توسلی راد، دبستان دخترانه‌ی شش کلاسه امید فردا را بنیان‌گذاری کرد و سپس به تاسیس مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی پسرانه‌ی امید و مهد کودک و آمادگی مختلط (دخترانه و پسرانه) اقدام کرد که مجموعه‌ی این آموزشگاه‌ها به گروه فرهنگی امید، مشهور شدند.

محمد حسین کلباسی با بیش از نیم قرن سابقه خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۸/۷/۱ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۸۱/۱۲/۲۰ درگذشت. بر سنگ مزار او در وادی تازه آباد رشت، چنین حک شده است: پیر فرهنگ گیلان.

از او سه فرزند پسر به نام‌های محمدرضا، محسن و محمد شفیع و شش فرزند دختر بر جای مانده است. فرزندان این فرهنگی فقید، اکثراً تحصیلکرده‌اند که از جمله‌ی آنها می‌توان به: مرضیه (پزشک مقیم آمریکا)، محسن (دانش‌آموخته رشته‌ی هتل‌داری در آمریکا)، سعیده (کارشناس ارشد زبان انگلیسی) و ثریا (لیسانسیه‌ی عالی مامایی) اشاره کرد.

پی‌نوشت و منابع: ۱. شیخ محمد شفیع کلباسی، فرزند هادی، در دهه ۱۲۳۰ در اصفهان تولد یافت. او با مهاجرت به رشت، طی مدتی پیش نماز مسجد حاج صمد خان در محله باقرآباد بود و علاوه بر آن، به شغل مکتب‌داری مشغول بود. نامبرده جدا از فعالیت آموزشی، تجارت نیز می‌کرد. کلباسی بیش از ۱۰۰ سال زندگی کرد و عاقبت به سال ۱۳۳۸ در مشهد دیده از جهان فرو بست. مدفن او در مشهد است. از محمد شفیع کلباسی سه فرزند پسر به نام‌های: محمد حسین، محمد باقر و محمد جواد و چهار فرزند دختر به یادگار ماند که اینک همگی درگذشته‌اند.

– بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، صص ۲۸-۲۷.

– کلباسی حائری، محمد (آیت‌الله)؛ خاندان کلباسی، کانون پژوهش، چاپ اول: ۱۳۸۱، صص ۲۲۹ و ۲۲۸.

– خاطرات مکتوب بازماندگان فرهنگی نامبرده.

اشرف کهنمویی

او که از فرهنگیان پیشرو و خوشنام گیلان بود، به سال ۱۲۸۳ در تهران متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را به ترتیب در دبستان حسنات و دبیرستان‌های ژاندارک و ناموس تهران سپری کرد و در زمان ریاست فرهنگ تقی طائر، مامور خدمت در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان شد.

وی ابتدا در دبستان عصمت لاهیجان به فعالیت آموزشی مشغول شد و سپس در دبیرستان مهدخت بندرپهلوی، کار فرهنگی خود را ادامه داد.^۱

مدیریت دبستان مختلط انوشیروان آرامنه‌ی رشت (طی ۱۵ سال در دوره‌ی پهلوی اول) و مدیریت دبستان رازی رشت (طی ۲۰ سال پایانی خدمت) از دیگر جلوه‌های کارنامه‌ی فرهنگی اشرف کهنموئی بوده است. نامبرده علاوه بر تلاش در حوزه‌ی آموزش و پرورش، در انجام امور اجتماعی نیز کوشا بود و از جمله در سمت‌های رییس برزن ناحیه‌ی ۳ رشت و رییس کمیسیون مبارزه با بی‌سوادی سازمان زنان شعبه‌ی رشت فعالیت می‌گرفت. لازم‌به‌ذکر است که اشرف کهنموئی در سال ۱۳۴۷، به عنوان مادر نمونه‌ی سال در گیلان، مورد تقدیر قرار گرفته بود.^۳

این فرهنگی در طول ۳۵ سال پیایی، به فرهنگ گیلان، صادقانه خدمت کرد و عاقبت در سال ۱۳۶۳ زندگی را بدرود گفت. ناگفته نماند که برادر او، رضا کهنموئی نیز از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان بود و طی سال‌ها در سمت رئیس حسابداری فرهنگ گیلان، خدمت می‌کرد. حاصل زندگی مشترک اشرف کهنموئی با عبدالحسین خواجه‌یها (رییس پیشین اداره‌ی آمار لاهیجان) سه فرزند (دوپسر و یک دختر) است: لونی (لیسانسیه‌ی زبان آلمانی در آلمان)، مانی (گوینده‌ی سرشناس برنامه‌ی قصه‌شب در رادیو ایران) و ناهید (دبیر ورزش بازنشسته‌ی دبیرستان‌های رشت).

پی‌نوشت:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، ص ۴۶.

۲. روزنامه‌ی کیهان، شماره ۷۰۲۵، ۱۲ دی ماه ۱۳۴۵.

۳. روزنامه‌ی اطلاعات، شماره ۱۳۷۳، اول دی ۱۳۴۷.

محمد کیهانی

به سال ۱۲۹۶ در کوچصفهان، از پدری مجتهد و مادری متدین دیده به جهان گشود. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در مدرسه‌ی ملی اسلامی رشت ادامه داد و در همان آموزشگاه، ضمن تحصیل، فعالیت آموزشی خود را آغاز کرد. کیهانی از بدو خدمت تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

معلم پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی و ناظم و متصدی دبستان اسلامی رشت (از مهر ۱۳۱۱ تا آذر ۱۳۱۷)، آموزگار دبستان فاریابی رشت (در سال تحصیلی ۱۳۲۰ - ۱۳۱۹)، معلم دبستان رضوانده طوالش (در سال تحصیلی ۲۱ - ۱۳۲۰)، دفتردار دبیرستان شاهپور رشت (از ۲۱/۷/۱۶ تا ۲۴/۶/۱۹)، دفتردار و متصدی کتابخانه دانشسرای مقدماتی رشت (از ۲۴/۶/۲۰ تا ۲۵/۷/۲۵)، آموزگار دبستان عسجدی رشت (از ۲۵/۷/۸ تا ۲۵/۸/۲۸)، ناظم دبستان عنصری رشت (از ۲۵/۸/۲۹ تا ۲۶/۷/۱)، آموزگار دبستان‌های تهران (از ۱۳۲۶ تا

۱۳۲۹)، آموزگار دبستان‌های ایران در شهرهای بغداد، کاظمین، کربلا و نجف اشرف عراق (از ۱۳۲۹ تا ۱۳۴۴) و کارمند اداره‌ی امور بازنشستگی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان. او پس از ۳۰ سال و ۴ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۴۶/۱۲/۳۰ بازنشسته شد و از آن پس نیز طی شش سال (از ۱۳۴۸ تا ۱۳۵۴) در سمت مدیر پرورشگاه مذهبی رشت، سرگرم خدمت شد. خانه‌ی این فرهنگی در نجف اشرف، محل رفت و آمد علمای برجسته‌ای چون: شیخ عبدالکریم زنجانی بود و او در عراق در ایجاد مودت بین اعراب و پارسیان می‌کوشید. این فرهنگی در دوران حکومت عبدالسلام عارف، رییس‌جمهور وقت عراق، به خاطر اقدامات اجتماعی‌اش، طی مدتی بازداشت و زندانی شده بود. محمد کیهانی پس از یک عمر کوشش بی‌وقفه فرهنگی، عاقبت در ۱۳۵۶/۴/۲۶ درگذشت و در مقبره‌العلمای تازه‌آباد رشت به خاک سپرده شد.

از این فرهنگی فقید، شش فرزند به یادگار مانده است که جملگی مدارج عالی تحصیلی را طی کرده‌اند.

ربابه کباری

به سال ۱۲۹۴ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۱۵ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا هنگام بازنشستگی در مدارس پسرانه‌ی فاریابی و راعی، و در

هنرستان صنعتی رشت، به تدریس مشغول شد.

کباری در سال ۱۳۴۲ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۷۵ درگذشت.

از ریابه کباری چهار فرزند (دو دختر و دو پسر) با تحصیلات عالی به یادگار مانده است: پوران دخت (لیسانسیه‌ی حقوق قضایی از دانشگاه تهران)، جلیل (فوق لیسانس معماری از دانشگاه تهران)، مه‌آیده (لیسانسیه حسابداری از مدرسه‌ی عالی حسابداری) و جلال (دارای دکترای معماری از ایتالیا).

فریدون کوشا

به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. دوران ابتدایی و متوسطه‌ی تحصیل را با کسب رتبه‌ی نخست در زادگاه خود به پایان برد و در خرداد ۱۳۲۰ با احراز رتبه‌ی نخست، موفق به اخذ لیسانس فیزیک و شیمی از دانشسرای عالی تهران شد. کوشا در همان سال به مناسبت این موفقیت، یک قطعه نشان علمی از نوع درجه‌ی اول دریافت کرد. او در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر مدارس مشهد، دبیر دبیرستان شاهپور رشت (وی در سال ۱۳۲۵ در شرایطی که محیط دبیرستان

شاهپور تحت تأثیر رویدادهای سیاسی وقت، ملتهب و متشنج بود، به خوبی از عهده‌ی اداره‌ی این دبیرستان برآمد)، دبیر شیمی دبیرستان‌های: قریب، دارالفنون، مروی، علوی، نوریخس، هدف، آذر و بسیاری از دبیرستان‌های دیگر تهران (کوشا در سال ۱۳۲۶ به فرهنگ تهران منتقل شده بود)، طراح اصلی سوالات نهایی ششم متوسطه‌ی نظام قدیم آموزشی و مسئول طرح پرسش‌های شیمی در آزمون سراسری ورودی دانشگاه‌های کشور.

نامبرده علاوه بر فیزیک و شیمی، به رشته‌های دیگری چون: ریاضیات، تاریخ و جغرافیا، فلسفه و ادبیات نیز مسلط بود و نظر به احاطه‌ای که به زبان فرانسه داشت، همیشه در جریان آخرین تحولات علم شیمی بود.

کوشا، افزون بر آموزش و پرورش، دستی نیز در نوشتن داشت و مقالات او در روزنامه‌ی محلی صورت و نشریات کشوری: معلم و مهرگان به چاپ می‌رسید. از این فرهنگی، دست نوشته‌های شاعرانه و آثار تحقیقی فراوان بر جای مانده است. تألیفات این مدرس فاضل، که از منابع علمی معتبر کشور به شمار می‌رود، شامل سوالات چهارگزینه‌ای شیمی بوده و توسط موسسه علمی دانشجو منتشر شده است. فرزند کوشا پس از یک عمر تلاش پرتیر فرهنگی، سرانجام در ۱۳۷۳/۱/۹ درگذشت. از او پنج فرزند به نام‌های: افسانه، فرزانه، فرهاد، فرشاد و کیوان به یادگار مانده است.

منابع:

۱. یادى از یک معلم کوشا، روزنامه‌ی اطلاعات، به قلم دکتر غلامعلی حداد عادل، فروردین ۱۳۷۳.
۲. کوشنده‌ای که کوشا نام داشت، مجله‌ی دانشمند، شماره‌ی ۳۶۷ پیاپی، اردیبهشت ۱۳۷۳.

محمد کوچصفهانی

به سال ۱۲۹۹ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۲۰ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای تربیت بدنی پسران تهران شد و در سال ۱۳۲۵ نیز کلاس تکمیلی تربیت بدنی را با موفقیت گذراند. کوچصفهانی در سال ۱۳۲۰ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد و شروع به کار کرد.

کوچصفهانی از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی سمت‌های زیر را برعهده داشت:

آموزگار و دبیر ورزش دبستان‌ها و دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های فروغ و سعادت نسوان)، مدیر

فنی تربیت‌بدنی گیلان (همزمان با مربیگری ورزش در سطح آموزشگاه‌های رشت)، دبیر

ورزش و سرپرست شبانه‌روزی دانشسرای پسران رشت (در سال ۱۳۳۰)، پایه‌گذار دانشسرای تربیت‌بدنی پسران رشت (در سال ۱۳۳۲)، بنیان‌گذار دانشسرای تربیت‌بدنی دختران رشت (در سال ۱۳۳۴)، مدرس اغلب رشته‌های ورزشی در دانشسراهای تربیت‌بدنی پسران و دختران رشت (از سال ۳۲ تا سال ۳۵)، دبیر ورزش دبیرستان‌های: اقبال آشتیانی و دارالفنون و شرف تهران و راهنمای ورزش آموزشگاه‌های تهران.

بخشی دیگر از سوابق فرهنگی، ورزشی محمد کوچصفهانی به شرح زیر است:

اقدام به زه‌کشی زمین فوتبال رشت و اتصال آن به رودخانه گوه‌ر رود (در سال ۱۳۲۲)، اقدام به تأسیس باشگاه اسپورت (به عنوان نخستین باشگاه ورزشی در رشت در سال ۱۳۲۲)، اقدام به دیوارسازی زمین ورزش رشت (در سال ۱۳۲۲)، برگزاری و هدایت چندین مسابقه با تیم‌های والیبال و فوتبال کشور اتحاد جماهیر شوروی سابق (در سال ۱۳۲۲)، برگزاری و هدایت مسابقه فوتبال با تیم ارتش انگلیس (در سال ۱۳۲۳)، اقدام به تأسیس نخستین هیات ورزشی در استان گیلان (در ۱۳۲۳/۲/۲۵)، صعود به قلعه رودخان فومن و قلعه‌های درفک، دماوند و سبلان (در سال‌های ۱۳۲۳ و ۱۳۲۶)، برگزاری و هدایت مسابقه والیبال بین بانوان ورزشکار ایران و شوروی سابق (این مسابقات برای نخستین بار در ایران به سال ۱۳۲۴ با شرکت بانوان رشتی در شهر رشت برگزار شد)، انتشار نخستین مجله ورزشی گیلان به نام فکر جوان ورزشی (در سال ۱۳۲۷)، اقدام به نمایشنامه‌نویسی و کارگردانی تئاتر (در طول سال‌های ۱۳۳۰ و ۱۳۳۱ در تماشاخانه‌ی گیلان)، اقدام به آماده‌سازی ورزشگاه عضدی فعلی رشت (در سال ۱۳۳۱)، مشارکت در احداث ساختمان جایگاه مخصوص در زمین فوتبال رشت (در سال ۱۳۳۱)، مشارکت در احداث پیست دو و میدانی رشت (در سال ۱۳۳۱)، چمن‌کاری زمین فوتبال رشت (در سال ۱۳۳۲)، احداث زمین تنیس چهارم آبان (شهید باهنر) رشت (در سال ۱۳۳۳)، احداث سالن ورزشی تختی فعلی رشت (در سال ۱۳۳۵)، سرپرستی چهارمین دوره مسابقات تنیس روی میز قهرمانی آموزشگاه‌های کشور (تبریز، ۱۳۳۷)، سرپرستی پنجمین دوره مسابقات دو و میدانی قهرمانی آموزشگاه‌های کشور (مشهد، ۱۳۳۸)، سرپرستی ششمین دوره مسابقات دو و میدانی قهرمانی آموزشگاه‌های کشور (اصفهان، ۱۳۳۹)، سرپرستی اردوی قهرمانان تیم ملی کشتی ایران برای اعزام به المپیک (تهران، ۱۳۴۱)، سرپرستی فنی نجات غریق استان مازندران (در سال ۱۳۴۴)، مدیریت فنی تربیت‌بدنی شیراز و دبیری ورزش و

سرپرستی شبانه روزی دانشسرای پسران شیراز، مدیریت اداره‌ی مقررات و آئین نامه‌های ورزشی اداره‌ی کل تربیت بدنی تهران، ریاست تربیت بدنی سپاهیان انقلاب، ریاست اداره امور اداری و مالی اداره‌ی کل تربیت بدنی تهران، معاونت اداره‌ی کل نظارت و راهنمایی سازمان تربیت بدنی ایران، مدیریت کل اداره‌ی تربیت بدنی گیلان (از ۱۳۵۰ تا ۱۳۵۴)، سرپرستی اردوهای ورزشی دانشجویان کشور در استان گیلان (از ۱۳۵۱ تا ۱۳۵۴)، سرپرستی فنی نجات غریق استان گیلان (در سال ۱۳۵۱)، احداث سالن‌های ورزشی در شهرهای رودبار و صومعه‌سرا در طول سالهای ۱۳۵۲ تا ۱۳۵۴ (کوچصفهانی در این شهرها پس از تحویل گرفتن اراضی از ادارات و دستگاههای مختلف، این زمین‌ها را برای احداث تاسیسات ورزشی در اختیار اداره‌ی تربیت بدنی گیلان قرار می‌داد)، احداث ساختمان اداره‌ی کل تربیت بدنی استان گیلان (در سال ۱۳۵۳)، اقدام به تحویل‌گیری زمین برای احداث مجموعه ورزشی در گلسار رشت (کوچصفهانی در سال ۱۳۵۳ چهار هکتار زمین از موسسان شهرک نویناد گلسار تحویل گرفت و این زمین‌ها را در اختیار اداره‌ی کل تربیت بدنی استان گیلان قرار داد؛ در این زمین که امروزه مجموعه‌ی ورزشی یادگار امام در آن بنا گردیده است، تأسیسات، ساختمان‌ها و سالن‌های ورزشی متعدد و استخر شنا احداث شد).

محمد کوچصفهانی پس از ۳۴ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی (۳۰ سال در وزارت آموزش و پرورش و ۴ سال در سازمان تربیت بدنی ایران)، سرانجام در آذرماه ۱۳۵۴ بازنشسته شد. او که در طول دوران خدمت فرهنگی خود به دریافت بیش از ۳۰ فقره تقدیر نامه و یک قطعه مدال ورزشی مفتخر شده بود، در سال ۱۳۸۴ نیز پس از هفتاد سال سابقه‌ی خدمت ورزشی، به عنوان بازنشسته‌ی نمونه‌ی کشور، مورد تقدیر قرار گرفت.

ثمره‌ی ازدواج محمد کوچصفهانی با همکار فرهنگی خود، ماهرخ نافه مشکین، یک فرزند دختر به نام فاطمه است که او نیز مانند والدین فرهنگی خود، به خدمت آموزش و پرورش درآمد و اینک بازنشسته است.

منابع:

۱. یادمان محمد کوچصفهانی، هفته‌نامه‌ی فضیلت، ابراهیم مروجی، شماره اول، ۱۳ مرداد ۱۳۸۲، صص ۶ و ۵.
۲. ۷۰ سال ورزش (از ۱۳۱۴ تا ۱۳۸۴)، خاطرات پلی کپی شده محمد کوچصفهانی.

یعقوب کوچکی زاد

بنیان‌گذار رشته‌های ورزشی ژیمناستیک و پیرامید در استان گیلان، به سال ۱۳۰۰ در بندرانزلی زاده شد. تحصیلات ابتدایی را در دبستان سعدی انزلی گذراند و در دوران طفولیت، مقدمات اکروبات را از روسی‌ها و لهستانی‌های مقیم انزلی فرا گرفت. وی اندکی بعد در زمینه‌ی شنا و شیرجه از روی پل‌های انزلی و غازیان نیز سرآمد شد. کوچکی زاد در سال ۱۳۱۷، پس از آشنایی با جلیل ضیاءپور (پایه‌گذار نقاشی کویسم در ایران) همراه او به تهران رفت و در سال ۱۳۱۸ کار خود را به عنوان مربی ورزش در دبیرستان کوروش تهران آغاز کرد. وی ۵ سال

در این دبیرستان و یک سال نیز در دبیرستان صنعتی آلمان به تعلیم ورزش مشغول شد. او که ژیمناستیک را از مسیو ژوزف و مسیو باروخ آلمانی آموخته بود، در ادامه، به تعلیم رشته‌های ورزشی ژیمناستیک، شنا و شمشیربازی در باشگاه نیرو و راستی تهران (که به همت منوچهر مهران تأسیس شده بود) پرداخت و در این باشگاه، با میرمهدی ورزنده (مربی سابق خود در دارالمعلمین تربیت بدنی تهران) همکاری داشت. وی همچنین به مدت ۲ سال، متصدی بوستان ورزش تهران بود. کوچکی زاد در سال ۱۳۲۲ به رشت بازگشت و پس از استخدام در اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، تیم ژیمناستیک گیلان را تشکیل داد. او از آن جایی که در آموزش این ورزش نو ظهور با مشکلاتی چون: نبود وسایل مدرن ورزشی و سالن تمرین روبه‌رو بود، با همکاری دکتر حسین بنائی (رییس وقت سازمان تربیت بدنی ایران) که به منظور رفع این کاستی‌ها به رشت آمده بود، کارخانه‌ی بلورسازی چینی چیان را تبدیل به باشگاه ورزشی کرد و در این باشگاه به تعلیم و آموزش ژیمناستیک پرداخت.

کوچکی زاد که تا پیش از این به خاطر خدمات و مهارت‌های ورزشی خود موفق به دریافت چند گلدان نقره و مدال ورزشی شده بود، در سال ۱۳۲۵ توانست تیم ژیمناستیک نو بنیاد گیلان را در مسابقات کشوری به مقام قهرمانی برساند. او در طول دوران خدمت فرهنگی - ورزشی خود در سمت مربی ورزش در دبیرستان‌های شاهپور و شاهدخت و در دبستان‌های مختلف رشت مشغول به کار شد و در این دوران با چهره‌های برجسته‌ای چون:

محمد کوچصفهانی (نخستین مدیر کل تربیت بدنی گیلان) و محمود نامجو (قهرمان وزنه برداری جهان) در تعامل بود.

از ژیمناستیک کاران برگزیده‌ای که با نظارت این مربی پرورش یافتند و بعدها به مدارج عالی علمی و شغلی رسیدند می‌توان به: بهمن استادسرائی، پرویز ضیغمی، فریدون مردکار، رضا عربانی، خسرو حشمی، منوچهر ارشدی، پرویز گورابجیری، هادی سهراباتی، فرخ سقراطی، پرویز ساطری، غلامرضا گلزاد، بیژن پورپارسا، غلامرضا هوشمند، اسماعیل آقائی، محمود فقیه‌زاده گیلانی، محسن حکاک، طهمورث نافذی، حسین بازرگان و ابوالحسن مؤدهی اشاره کرد.

این فرهنگی پیش کسوت همواره یکه‌تاز میادین ورزشی بود و شرح حال و مدارج ورزشی اش در سالنامه‌های فرهنگ رشت (در ۲۸-۱۳۲۷ و ۳۷-۱۳۳۶)، کتاب گیلان و نشریات: فکرجوان، نیرو و راستی، گیله‌وا، کادح و نقش قلم به چاپ رسیده است. یعقوب کوچکی‌زاد سرانجام در ۱۳۵۳/۱۰/۱ بازنشسته شد. این فرهنگی با سابقه، دارای هفت فرزند فرهیخته به نام‌های: کریم، فرامرز، فریبرز، گلناز، کیومرث، افشین و نوش آفرین است.

حسین کوچکیان کافی

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا سوم متوسطه ادامه داد و در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

وی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت‌هایی چون: آموزگار و معاون مدارس، انجام وظیفه کرد و طی مدتی در اداره‌ی آموزش متوسطه‌ی اداره‌ی کل آموزش پرورش گیلان، به کار پرداخت.

نامبرده در سال ۱۳۴۹ بازنشسته شد و در دوران بازنشستگی، در مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت، فعالیت فرهنگی خود را ادامه داد. حسین کوچکیان کافی عاقبت

در مهر ماه ۱۳۶۴ درگذشت. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند به یادگار مانده است: زهرا (فوق دیپلم و فرهنگی)، عباس (لیسانسیه‌ی حسابداری)، فاطمه (فرهنگی) و شاهین (لیسانسیه‌ی حسابداری).

زهرا کارترتیب

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۲۵/۸/۱۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. وی از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های علمیه و فاریابی)، آموزگار دبستان سوسن تبریز و آموزگار مدارس ابتدایی بندرانزلی (از جمله در دبستان‌های نظامی و بایندر).

نامبرده پس از ۲۷ سال و ۱۰ ماه و ۱۹ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۵۳/۷/۱ بازنشسته شد.

مهدی گرامی

او که از فرهنگیان پیشگام گیلان است، به سال ۱۲۸۹ در تهران متولد شد. وی عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را در دبیرستان شاهپور رشت سپری کرد و چندی، نظارت بر امور تئاتر و اعطای مجوز به گروه‌های هنری گیلان را بر عهده داشت.

گرامی در جوانی با استفاده از بورسیه‌ی تحصیلی دولت، به همراه عده‌ای از دانش‌پژوهان برگزیده‌ی کشور، راهی فرانسه شد تا به تحصیل پردازد. او در کشور فرانسه در رشته‌ی ریاضیات و فیزیک تحصیل کرد و با بازگشت به ایران، به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. نامبرده در سال تحصیلی ۱۶ - ۱۳۱۵، همزمان با ریاست معارف

محمد علی ملکزاده، به مدیریت دبیرستان شاهپور رشت گمارده شد و تا سال ۱۳۲۵ در این سمت خدمت کرد.^۱ وی در سال ۱۳۲۵ همزمان با نخست‌وزیری احمد قوام، از سوی اداره‌ی فرهنگ، مامور خدمت در اداره‌ی کار و تبلیغات گیلان شد و به معاونت این اداره منصوب شد. گرامی تا بازنشستگی در خدمت اداره‌ی کار و تبلیغات بود. این فرهنگی از پیشگامان تئاتر در گیلان محسوب می‌شد و تا پیش از عزیمت به تهران، در سمت‌هایی چون: رئیس شرکت سهامی هنر و مدیر تماشاخانه‌ی گیلان به

خدمت هنری مشغول بود.^۲ او حدوداً در سال ۱۳۲۷ به اداره‌ی کار و تبلیغات تهران منتقل شد و سهام خود در تماشاخانه گیلان را به محمدحسن میلانی (بازیگر و کارگردان تئاتر) فروخت. در پی انتقال گرامی به تهران، مدیریت تماشاخانه‌ی گیلان بر عهده‌ی میلانی قرار گرفت.

گرامی در مدیریت امور تئاتر و ترجمه‌ی نمایشنامه‌های نویسندگان فرانسوی تبحر داشت و از جمله آثار متعددی را از مولیر ترجمه کرده بود. نامبرده در دوران جوانی خود با دختری از خاندان صفاری (به نام نصرت صفاری) ازدواج کرد و اینک سال‌های بازنشستگی و کهنولت را در آمریکا و در شهر واشنگتن سپری می‌کند. مهدی گرامی دارای چهار فرزند است: موژان (رئیس یکی از مؤسسات اقتصادی در آمریکا)، سیاوش (مهندس راه و ساختمان در سوئد)، شهرزاد (لیسانسیه در آمریکا) و داداشی (فرهنگی).

پی‌نوشت:

۱. ماهنامه‌ی گیله‌وا، شماره‌ی ۵۴، صص ۱۲ و ۱۶

۲. تاریخ نمایش در گیلان، صص ۲۸۸ - ۲۸۶.

عظمت کیل عرب

به سال ۱۲۹۶ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و در سال ۱۳۰۹ کار فرهنگی خود را از طریق همکاری با روشنگر نوعدوست (موسس و مدیر آموزشگاه ملی سعادت نسوان رشت) آغاز کرد. وی سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود را

در سمت آموزگار دبستان ملی سعادت نسوان سپری کرد و در سال ۱۳۲۸، با حمایت نوه دوست، به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. گیل عرب از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در سعادت نسوان و هفده دی)، آموزگار دبستان‌های طوالش، معلم مدارس لاهیجان، معلم دبستان‌های شاهی، آموزگار دبستان‌های کردستان و معلم مدارس رشت (از جمله در دبستان ژاله).

این فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۵۸ بازنشسته شد.

سیده معصومه گراکوئی

به سال ۱۲۸۶ در رشت تولد یافت. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در رشت ادامه داد و به صورت داوطلب، دوره‌ی دوم متوسطه را در تهران پشت سر گذاشت. او در آبان ۱۳۱۴ موفق به اخذ مدرک تحصیلی دیپلم شد و در همان سال به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد.

گراکوئی ضمن خدمت، کلاس‌های کارآموزی دبیران (رشت - تابستان ۱۳۳۳) و کارآموزی راهنمایی (تابستان ۱۳۳۹ - دبستان فردوسی تهران) را نیز با موفقیت پشت سر گذارد. وی در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر ریاضی دبیرستان‌های: شاهدخت، هفده دی، بانوان، پروین اعتصامی و رهنمای سعادت رشت، رییس دبیرستان پروین اعتصامی رشت و دبیر و مدیر مرکز تربیت معلم گیلان. او دست‌کم ۳۰ سال در فرهنگ گیلان، خدمت کرد و عاقبت در سال ۱۳۷۲ درگذشت. معصومه گراکوئی از جمله فرهنگیان پیشگام و نوآور گیلان بود و در سال ۱۳۱۴، همزمان با

آغاز نهضت تحول‌خواهی زنان، خدمات فرهنگی و اجتماعی خود را آغاز کرده بود. این فرهنگی در سازمان زنان شعبه‌ی رشت نیز عضویت و فعالیت داشت.

یوسف گیلانچی

به سال ۱۲۹۷ در اردبیل زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و سپس به گیلان تبرستان مهاجرت کرد و به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. او در طول دوران خدمت آموزشی خود، در سمت دبیر ریاضی دوره‌ی اول متوسطه، در دبیرستان‌های مختلف رشت (از جمله در دبیرستان‌های فروغ، بانوان و هفده‌ی دی)، به تدریس پرداخت.

یوسف گیلانچی اینک در کسوت دبیر بازنشسته‌ی آموزش و پرورش، روزگار می‌گذراند.

سیده اشرف گراکوئی

به سال ۱۲۹۹ در رشت متولد شد. وی با اتمام دوره دانشسرای مقدماتی در ۱۳۲۴/۸/۱۴ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و در سمت آموزگار شاغل در اداره‌ی فرهنگ شهسوار، کار خود را آغاز کرد.

گراکوئی در سال ۱۳۲۵ به اداره‌ی فرهنگ رشت انتقال یافت و تا پایان خدمت خود، در سمت آموزگار پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی، در دبستان‌های رشت (از جمله در مدارس فاریابی، عسجدی و سروش) به تدریس پرداخت.

او در ۱/۴/۱۳۵۵ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۳ زندگی را بدرود گفت. از سیده اشرف گراکوئی سه فرزند به نام‌های: مینا، لینا و لیدا صدیق‌نواز رضائی به یادگار مانده است.

سید عباس لقمان

به سال ۱۲۸۰ در رشت متولد شد. تولیت مکتب‌خانه در خانواده‌ی او شغلی موروثی بود و پدر و پدر بزرگش به این کار مشغول بودند. لقمان تحصیلات قدیمه‌ی خود را در حوزه علمیه رشت گذراند و مدتی نیز معلم بود. وی در سال ۱۳۰۷ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

مدیر دبستان‌های تمدن و لقمان رشت، رئیس دبیرستان ملی لقمان رشت^۱، دبیر دانشسرای مقدماتی پسران و مدرس دبیرستان‌های رشت، رئیس دبیرستان شاهدخت رشت و بازرس دبیرستان‌های رشت^۲.

او به رشته‌هایی چون: عربی، ادبیات عرب، فلسفه و مولوی شناسی احاطه داشت و از کتابخانه‌ی منحصر به فرد و کتاب‌های خطی نفیس برخوردار بود. لقمان درویش بود و پیر سلسله عرفانی ذهبیه‌ی رشت به شمار می‌آمد^۳. وی در سال ۱۳۴۲ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۷۲/۲/۱۷ دیده از جهان فرو بست. از عباس لقمان پنج فرزند به یادگار مانده است: سیده زهرا (فوق دیپلم و دبیر بازنشسته‌ی دبیرستان‌های تهران)، سید محمد علی (فرهنگی بازنشسته)، سید احمد علی (مهندس راه و ساختمان)، سیده بتول (دبیر بازنشسته مدارس راهنمایی تحصیلی تهران) و سید منصور (لیسانسیه‌ی حقوق قضایی و قاضی بازنشسته).

پی‌نوشت:

۱. سید عباس لقمان مدرسه‌ی ملی لقمان را حدوداً در سال ۱۳۱۰ در محله‌ی آفخرای رشت تأسیس کرد. این مدرسه شامل دوره‌های ابتدایی و متوسطه بود و کلام سعدی، اشعار حافظ و مولانا جلال‌الدین بلخی، هند و امثال، ریاضیات، هندسه، فیزیک، شیمی، گیاه‌شناسی، خط، شرعیات، عربی، جغرافیا و تاریخ جهان، مواد درسی کلاس‌های آن را تشکیل می‌داد. مدرسه‌ی لقمان در بحبوحه‌ی جنگ جهانی دوم در مدرسه ملی قآنی ادغام شد و اداره‌ی آن به محمود چمنی سپرده شد. بعد از یک سال، لقمان بار دیگر مدیریت این مدرسه را برعهده گرفت و طی یکی - دو سال وضع مدرسه بدین منوال سپری شد تا اینکه سرانجام دو مدرسه‌ی یکی شده‌ی لقمان و قآنی، با دبیرستان تربیت (به مدیریت محمد باقر موسوی الغروی) ادغام شدند.
۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶، چاپ زیرانی رشت، ص ۱۸۳.
۳. عارفی علیم و لقمانی حکیم به سرای جاوید شتافت، هفته‌نامه‌ی تحول، هوشنگ مردکار، شماره‌ی ۴۳ (۱۳ خرداد ۱۳۷۲)، ص ۵.

احمد لیبیب

به سال ۱۳۰۳ در رشت متولد شد. دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی دریافت کرد و در سال ۱۳۳۸ موفق به اخذ دانشنامه لیسانس زبان و ادبیات فرانسه از دانشسرای عالی تهران شد. لیبیب در ۱۳۲۵/۸/۲۷ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان ملی اسلامی رشت، دبیر مدرسه متوسطه رشت (از جمله در دبیرستان‌های قآنی، اسلامی و شاهپور)، آموزگار دبستان‌های طوالش، دبیر زبان فرانسه دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های

ساغری‌سازان، سعدی، بانوان و نوربخش)، رییس دبیرستان رضا جعفری رشت و راهنمای تعلیماتی دبیرستان‌های رشت. نامبرده پس از ۲۷ سال و ۵ ماه و ۱۳ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۳/۲/۹ (پیش از آنکه بازنشسته شود) درگذشت.

در پاسداشت خدمات این فرهنگی فقید که حین انجام وظیفه دچار عارضه‌ی مغزی شده بود، یک باب دبستان پسرانه در رشت به اسم او نام‌گذاری شد. این دبستان به همان نام، کماکان پابرجاست. ثمره‌ی زندگی مشترک احمد لیبیب با همکار فرهنگی خود، زینت عشقی‌پور (مدیر پیشین هنرستان دختران رشت) سه فرزند تحصیل‌کرده به نام‌های محمد، زهرا و شهره است.

محمد باقر موسوی الغروی

به سال ۱۲۷۵ در ضیابری تولد یافت. در کودکی به همراه پدر و مادر خود راهی عتبات عالیات شد و در نجف اقامت گزید. وی تحصیلات مقدماتی خود را در مدرسه‌ی علوی نجف به پایان رساند و با اتمام درس عربی، تصدیق مدرسی گرفت. غروی پیش از بازگشت به ایران، در سن ۱۶ سالگی، با دختری گیلانی ازدواج کرد و اولین فرزند او به نام سیدموسی، یک سال و نیم قبل از عزیمتش به ایران، در نجف زاده شد. او در طول دوران اقامت خود در نجف، به اتفاق شیخ عبدالعلی اصفهانی، مدتی دبستان ایرانیان را اداره می‌کرد!

او پس از مراجعت به ایران، در تکیه‌ی پشت مسجد کاسه فروشان رشت (که اکنون مدرسه‌ی علوم دینی مهدویه است) طی مدتی به تدریس احکام دینی و قرآن پرداخت و در سال ۱۳۰۶ دبستان ملی تربیت را در رشت تأسیس کرد. دبیرستان تربیت نیز به همت او در سال ۱۳۱۴ پایه‌گذاری شد. این دبیرستان ابتدا ۹ کلاس بود و در سال ۱۳۱۹ دوره‌ی متوسطه آن کامل شد.^۲ موسوی الغروی در سال ۱۳۲۵ به سختی بیمار شد و به همین دلیل، مدیریت مدرسه را به پسر خود سید حسن^۳ واگذار کرد و فرزند ارشد او، سید موسی^۴ نیز که تا پیش از آن،

معاونت دبیرستان تربیت را عهده‌دار بود، به تدریس ریاضیات در این آموزشگاه پرداخت. لازم به یادآوری است: سید عبدالوهاب بتولی (که بعدها معمم شده و از مدرسان حوزه‌ی علمیه‌ی قم و امام جماعت یکی از مساجد تهران شد) و سید حسن نجفی (از اعضای هیات مدیره‌ی جمعیت نشر فرهنگ گیلان و از یاران پرشور حزب ایران که بعدها در سمت کارمند عالی رتبه‌ی بانک ملی بازنشسته شد)، از معاونین این مدرسه بوده‌اند و محمد قدسی نیز طی مدتی در اداره‌ی مدرسه تربیت با سید حسن موسوی الغروی همکاری می‌کرد. محمد باقر موسوی الغروی در اواخر زندگی خود، کلیه‌ی وسایل و تجهیزات دبیرستان تربیت را به رایگان در اختیار آموزش و پرورش گیلان قرار داد و خود را بازنشسته کرد. ناگفته نماند که این دبیرستان پس از دولتی شدن، تحت عنوان غروی و از جمله به مدیریت: مهدی معیر، محمدنقی (فهمیم) پورعباس، محمد رضا طریقی و محسن موثقی به کار خود ادامه داد.

محمدباقر موسوی الغروی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در مقام مدیریت مدرسه‌ی تربیت (که با برخورداری از انجمن‌های تربیت بدنی، سخنرانی و نمایش و سالنامه، از جمله مدارس مطرح و پر جمعیت آن زمان بود و هر کلاس درشش حداقل پنجاه دانش آموز داشت) هیچ‌گاه پا را از محدوده‌ی انصاف و درست‌کاری فراتر نگذاشت و هرگز نمره فروشی نکرد. مدرسه‌ی او خاستگاه پزشکان، ادباء، مهندسان و صاحب‌منصبان بی‌شماری بود که اکنون در سراسر جهان بر مصدر کارند. محمدباقر موسوی الغروی پس از

یک عمر کوشش دامنه‌دار فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۳۸ درگذشت و در وادی آستانه‌ی اشرفیه به خاک سپرده شد.

پی‌نوشت و منابع:

۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۴۶-۴۷.
۲. سالنامه‌ی دبیرستان تربیت، تیر ماه ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، ص ۱۷۵.
۳. سیدحسن موسوی‌الغروی، دیپلمه‌ی ادبی از دبیرستان شاهپور رشت بود و طی مدتی نیز در دانشکده‌ی حقوق دانشگاه تهران به تحصیل پرداخت. وی بعدها به وزارت کشور انتقال یافت و به مناصبی چون معاونت و فرمانداری رسید.
۴. سید موسی موسوی‌الغروی (۱۳۵۳ - ۱۳۰۱) معاون مدرسه و دبیر ریاضی دبیرستان تربیت، گردآورنده‌ی یک عنوان کتاب خودآموز در زمینه‌ی ریاضی بود. وی چندی بعد به کارخانه‌ی کوبی بافی رشت رفت و در کادر اداری و حسابداری این کارخانه مشغول به کار شد. سیدموسی موسوی‌الغروی در اواخر عمر، در آستانه‌ی اشرفیه، فروشگاه لوازم دارویی و کشاورزی داشت. وی در آستانه‌ی اشرفیه مدفون است.

موسی مهرید

به سال ۱۲۸۲ در رشت زاده شد. وی با اتمام تحصیلات متوسطه‌ی خود در دبیرستان شاهپور رشت، در ۱۳۰۵/۶/۲۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و با تدریس حساب و هندسه در پایه‌های پنجم و ششم ابتدایی دبستان‌های رودکی و فاریابی رشت، شروع به کار کرد. او در بهمن ماه ۱۳۰۷ به دبیری دبیرستان شاهپور رشت منصوب شد و در این آموزشگاه به تدریس ریاضیات پرداخت. او در ادامه، در مدارس دقیقی، تربیت، فاریابی، ابن‌سینا و عنصری رشت تدریس کرد. نظامت دبستان نمره ۵ دقیقی رشت، تدریس ریاضیات در

دبیرستان شاهپور (در مقطعی دیگر) و مدیریت مدرسه‌ی ابن‌سینا از دیگر کارهای آموزشی این فرهنگی بوده است.

مهرید به مدت ۲۲ سال به تدریس ریاضیات پرداخت و در سال ۱۳۱۴ نیز کتاب یکصد و پنجاه مساله‌ای ریاضی را برای دانش‌آموزان سال‌های پنجم و ششم ابتدایی، تدوین و تألیف

کرد^۱. این کتاب به چاپ سوم نیز رسید. او در سال‌های میانی دهه‌ی ۱۳۳۰ مدیر دبستان آریان رشت بود^۲ و در اواخر خدمت فرهنگی خود، مدیریت دبستان عسجدی رشت را بر عهده داشت.

موسی مهربد ۹ سال از ۳۳ سال خدمت آموزشی خود را در تهران و مابقی سنوات خدمت خود را در رشت گذراند و نهایتاً در ۱۳۳۷/۸/۲۱ در سمت رییس دبستان عسجدی رشت بازنشسته شد. مهربد، معلمی رئوف، مدیری منضبط و خاستگاه خدماتی بی‌شمار در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود و بر همین اساس یک باب آموزشگاه در بخش سنگر رشت به اسم او نامگذاری شده بود. لازم به ذکر است که این فرهنگی از جمله اعضای هیات مدیره جمعیت نشر دانش نیز به شمار می‌رفت^۳. موسی مهربد عاقبت در بهمن ۱۳۴۵ دیده از دنیا فرو بست. از این فرهنگی فقید، پنج فرزند به یادگار مانده است: مسیح (پزشک فوق تخصص جراحی گوش و حلق و بینی از کشور اتریش و استاد بازنشسته‌ی دانشگاه علوم پزشکی اهواز)، پروین (لیسانسیه‌ی زبان و ادبیات انگلیسی و فرهنگی بازنشسته)، سیمین (فوق دیپلم کامپیوتر و کارمند بازنشسته‌ی سازمان برنامه و بودجه و نقشه‌برداری کشوری)، فردوس و بهروز (فرهنگی بازنشسته).

پی‌نوشت:

۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، صص ۸۸ - ۸۷.
۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶، چاپ زیربانی رشت، ص ۷۰.
۳. فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، ص ۳۴.

یرواند ملکوم مارتیروسیان

به سال ۱۲۸۲ در تبریز متولد شد. وی موسیقی را نزد لئون گریگوریان آموخت و با مهاجرت به گیلان، در سمت معلم مدرسه‌ی آرامنه‌ی رشت مشغول به تدریس شد. مارتیروسیان در مهر ماه ۱۳۱۴ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی، در سمت معلم سرود دبستان‌ها و دبیرستان‌های رشت سرگرم خدمت شد. وی با موسیقی کلاسیک، آشنایی کامل داشت و به عنوان یکی از قدیمی‌ترین معلمان موسیقی در گیلان، به بسیاری از هنرآموزان موسیقی و آهنگسازان برجسته‌ی امروزی، سلفژ، نت و تئوری موسیقی را آموزش داده بود.

خانه مارتیرسیان در باغ سبزه میدان و جنب اولین عمارت اداره‌ی فرهنگ رشت قرار داشت و او در این خانه سال‌های سال، به تعلیم می‌پرداخت. این معلم با سابقه‌ی سرود، در کنسرت‌های موسیقی مدارس رشت (که به مناسبت‌های مختلفی مانند جشن مهرگان و روز کودک برگزار می‌شد) حضوری پررنگ داشت و نوای جادویی ویولون او در تئاترهای شهر نیز به گوش می‌رسید. او بیش از ۳۰ سال در اداره‌ی فرهنگ رشت خدمت کرد و با کوله‌باری از تجربه، سرانجام در میانه‌های دهه‌ی ۱۳۴۰ بازنشسته شد. نامبرده در سال ۱۳۱۵ به دریافت

یک قطعه نشان فرهنگی از نوع درجه‌ی اول نایل آمده بود. یرواند مارتیروسیان پس از یک عمر تلاش دامنه‌دار فرهنگی و هنری عاقبت در مهر ۱۳۵۵ دیده از دنیا فرویست.

حاصل زندگی مشترک مسیو یرواند با همکار فرهنگی خود، مادام مارگریت ملکوم مارتیروسیان (دبیر زبان انگلیسی دبیرستان‌های رشت) دو فرزند (یک پسر و یک دختر) به نام‌های ژرژ و اِما (آسیک) است. فرزند اول این زوج فرهنگی، سابقاً سولست ارکستر سمفونیک ایران بود و اینک از اعضای ارکستر سمفونیک بلژیک است.

منابع:

۱. مختصری از تاریخچه‌ی تئاتر گیلان، فریدون نوزاد، ناشر: رمضان هوشمند، چاپ جاوید رشت، ۱۳۲۷، صص ۳۸-۳۷.
۲. هفته‌نامه‌ی کادح، سال پنجم هفتگی، شماره ۲۸، ۱۰ مهر ۱۳۷۰، بنیانگذاران موسیقی نوین گیلان، نوشته‌ی کریم کوچکی‌زاد، ص ۸.
۳. خاطرات شفاهی آردوش نیوق آوانسیان، نماینده‌ی شورای خلیفه‌گری اوامنه در رشت.

محمدصادق مهنوش

به سال ۱۲۸۱ در اردبیل متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و از ۱۳۱۱/۵/۹ به خدمت دولت درآمد. مهنوش در اوایل خدمت دولتی خود، طی مدتی کارمند دایره‌ی دفتر نظامی وزارت جنگ و کارمند ادارات دادگستری و ثبت گیلان

بود و در ادامه، با انتقال به اداره فرهنگ گیلان تا بازنشستگی در این اداره فعالیت کرد.

او در طول دوران خدمت خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: دفتردار و حسابدار دبیرستان فروغ رشت (از ۲۲/۷/۳۰ تا ۲۸/۲۰/۱۰)، بایگان اداری اوقاف گیلان (از ۱۳۲۲ تا ۱۳۲۷)، دفتردار و حسابدار اداری فرهنگ گیلان (از ۲۶/۸/۱ تا سال ۱۳۳۷)، کارمند حسابداری اداره فرهنگ رشت (از ۱۳۳۷ تا بازنشستگی). مهنوش پس از ۲۸ سال خدمت، سرانجام در ۱۳۴۲/۸/۱ بازنشسته شد. این

فرهنگی در روزگار جوانی خود، از یاران نهضت جنگل به‌شمار می‌رفت و در تشکیلات جنگل با نام «صادق شعله» حسابدار و تحویلدار حق‌العبور بود. او علاوه بر این، نویسنده، نمایشنامه‌نویس و نقاش بود و زمانی سردبیری روزنامه‌ی سفیدرود را بر عهده داشت. مهنوش همچنین مقالات و ترجمه‌های دنباله‌داری را در نشریات محلی گیلان (از جمله در فکرجوان) منتشر می‌کرد. او خاطراتی را که پیرامون رویدادهای جنگل داشت، در قالب سلسله پاورقی‌هایی در روزنامه‌ی فریاد لاهیجان به چاپ رساند که این مقالات دنباله‌دار سرانجام به شکل یک دوره‌ی پنج جلدی تحت عنوان تاریخ جنگل (در فاصله سال‌های ۱۳۳۴ تا ۱۳۳۸) در رشت به چاپ رسید. محمد صادق مهنوش پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در ۱۳۵۹/۱۰/۲۷ درگذشت. از محمد صادق مهنوش، ۹ فرزند به نام‌های: احترام، اکرم، فرنگیس، زرین، منیره، فریده، ناهید، افراسیاب و رضا به یادگار ماند.

دکتر محمدعلی مجتهدی

دکتر مجتهدی، از نامدارترین چهره‌های علمی و آموزشی معاصر ایران به سال ۱۲۸۷ در لاهیجان زاده شد. دوران ابتدایی تحصیل را در دبستان حقیقت لاهیجان و تحصیلات متوسطه‌ی خود را در دارالمعلمین مرکزی (که چندی بعد دانش‌سرای عالی خوانده شد) و مدرسه‌ی شرف تهران گذراند و با اخذ دیپلم علمی، ادامه‌ی تحصیل داد و مدرک لیسانس خود را در رشته‌ی

ریاضی، از دانشگاه لیل فرانسه دریافت کرد. وی در سال ۱۳۱۴ به دوره‌ی دکترا در دانشگاه سوربن فرانسه راه یافت و در تیر ماه ۱۳۱۷ رساله‌ی دکترای خود را که موضوع آن «حل برخی مسایل مکانیک مایعات» بود با قید «شایان افتخار» در دانشکده‌ی علوم پاریس گذراند. بخشی از خدمات فرهنگی - آموزشی دکتر محمد علی مجتهدی به شرح زیر بود: تدریس در دانشسرای عالی تهران، تدریس ریاضیات در دانشکده فنی دانشگاه تهران هم‌زمان با تصدی مسئولیت شبانه‌روزی دبیرستان البرز تهران، ریاست دبیرستان البرز تهران (از ۱۳۲۳ تا ۱۳۵۷)،

مدیریت کل اداری و آموزشی وزارت فرهنگ، ریاست دانشگاه تبریز، ریاست دانشکده پلی تکنیک تهران، بنیان‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف تهران، و ریاست دانشگاه ملی. او که سابقه‌ی تحصیل در دانشکده‌ی علوم معقول و منقول دانشگاه تهران را نیز داشت، در رشته‌هایی چون: فیزیک، انتگرال، دیفرانسیل و مکانیک اجسام، صاحب نظر بود.

این مدرس نامی، در طول دوران خدمت فرهنگی خود، با دانشوران شاخصی مانند دکتر محمود حسابی، دکتر عیسی صدیق اعلم، دکتر عبدالله شیبانی، دکتر محمود بهزاد و دکتر محمد علی اسلامی ندوشن سابقه‌ی آشنایی و همکاری داشت و خود از چهره‌های درخشان مجامع دانشگاهی ایران به شمار می‌رفت. وی در سال ۱۳۵۰ بازنشسته شد و از این تاریخ تا سال ۱۳۵۷ همچنان مدیریت دبیرستان البرز تهران را برعهده داشت. دکتر محمد علی مجتهدی در سال ۱۳۵۷، از سمت مدیریت دبیرستان البرز تهران، کناره‌گیری کرد و اواخر عمر خود را در کشور فرانسه سپری نمود. این دانشمند بلندآوازه پس از یک عمر تلاش دامنه‌دار علمی و فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۷۶ دیده از دنیا فروبست.

منابع:

۱. خاطرات دکتر محمد علی مجتهدی، به کوشش دکتر حبیب لاجوردی، نشر کتاب نادر، ۱۳۸۵.
۲. سده‌نامه‌ی دبیرستان البرز، منوچهر آدمیت، تهران: دبیرستان البرز، ۱۳۵۴.
۳. ماهنامه‌ی گیله وا (ویژه‌نامه‌ی دکتر مجتهدی)، شماره ۴۴، شهریور ۱۳۷۶.
۴. ماهنامه‌ی پادنگ، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: فاطمه عاطفی فرد، شماره ۱۲ (مهر ۱۳۸۴)، معرفی

نصرت‌الله مشکوتی

به سال ۱۲۹۰ در تهران متولد شد. وی با اتمام دوران متوسطه‌ی تحصیل در دبیرستان دارالفنون تهران، وارد دانشسرای عالی تهران شد و به دریافت دانشنامه‌ی لیسانس تاریخ و جغرافی توفیق یافت. مشکوتی پس از اخذ لیسانس به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

کارمند عالی رتبه‌ی اداره‌ی باستان‌شناسی وزارت فرهنگ، رییس اداره‌ی باستان‌شناسی و مسئول مرمت و حفاظت بناهای تاریخی استان اصفهان، عضو شورای

اجرایی اداره‌ی باستان‌شناسی (مشکوتی در این سمت با پروفسور گریشمن فرانسوی همکاری می‌کرد و در حفاری‌های بسیاری از نقاط تاریخی ایران مشارکت داشت)، رییس کل فرهنگ در استان‌های گیلان و مازندران (وی در این مقام در ریشه‌کشی بی‌سواد می‌کوشید و به‌همین منظور به تاسیس مدارس در روستاهای دور افتاده و تجهیز و اعزام آموزگار به مناطق روستایی، توجهی ویژه داشت؛ احداث مدرسه‌ی ابتدایی نجم در قریه قاسم آباد رودسر از اقدامات اوست) و عضو شورای عالی باستان‌شناسی ایران.

این فرهنگی به بناهای تاریخی ایران علاقه‌ی بسیار داشت و در مرمت و بازسازی آنها از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کرد. او در تعمیر و مرمت بقعه‌ی شیخانه‌ور (آرامگاه شیخ زاهد گیلانی) و پل خشتی لنگرود، سرسختانه کوشید و در سال ۱۳۱۹، در مرمت آرامگاه حمدالله مستوفی (مورخ و جغرافی‌دان نامی قرن هشتم هجری) نقشی در خور توجه ایفا کرد. در کتیبه‌ی کاشی تاریخی آرامگاه حمدالله مستوفی در قزوین، که حاوی شرح حال و تالیفات اوست، از نصرت‌الله مشکوتی به عنوان مدیر تعمیر ابنیه تاریخی به نیکی نام برده شده است. از مشکوتی مقاله‌ی تحقیقی گوشه‌ای از خدمات ایران باستان به تمدن جهان (چاپ شده در شماره‌های ۵ و ۶ مجله‌ی بررسی‌های تاریخی) و چند تالیف برجای مانده که عبارتند از:

۱. از سلاجقه تا صفویه، انتشارات ابن سینا، تهران، ۱۳۴۳.

۲. فهرست بناهای تاریخی و اماکن باستانی ایران، از نشریات سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران، تهران، ۱۳۴۵.^۱

نصرت‌الله مشکوتی پس از یک عمر کوشش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در سال ۱۳۵۷ درگذشت. از این فرهنگی فقید، یک فرزند پسر به نام دکتر نجم‌الدین مشکوتی به یادگار مانده که استاد دانشگاه کالیفرنیا جنوبی در امریکاست.

پی‌نوشت: ۱. این کتاب به دو زبان انگلیسی و فرانسه ترجمه شده و ترجمه‌ی انگلیسی آن در سال ۱۳۵۳ با نام *ALIST OF THE HISTORICAL SITES AND ACIENT MONU MENTS OF IRAN* توسط دکتر حسین علی پسیان، استاد زبان انگلیسی دانشگاه تهران به چاپ رسیده است؛ این کتاب در شناسایی و طبقه‌بندی آثار و اشیای تاریخی ایران به عنوان یکی از مآخذ و منابع معتبر، توسط ایران‌شناسان و متخصصان موزه‌های تاریخی جهان (از جمله در موزه‌ی معروف GETTY در لس‌آنجلس امریکا) مورد استفاده قرار می‌گیرد.

ملوک محبوب خلیق

به سال ۱۲۹۱ در رشت متولد شد. او فرزند آخر خانواده بود و پدرش، حاج سید حسن طیب، از پزشکان قدیمی رشت به شمار می‌رفت. خلیق در اوان کودکی پدر خود را از دست داد و براساس وصیت او تحت سرپرستی بزرگترین خواهر خود، روشنگر نوعدوست (که با او ۱۹ سال فاصله‌ی سنی داشت) قرار گرفت.

او پس از اخذ گواهینامه‌ی ششم ابتدایی و همزمان با تحصیل در کلاس اول متوسطه‌ی دبیرستان سعادت نسوان رشت، به تشویق خواهرش در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان استخدام شد و کار فرهنگی خود را از سیزده سالگی

آغاز کرد. او ضمن خدمت، ادامه‌ی تحصیل داد و موفق به دریافت دیپلم علمی شد. محبوب خلیق، چندی پس از استخدام با پسردایی خود، ازدواج کرد و از آنجایی که همسرش در تهران مشغول به کار بود، به ناگزیر از خدمت فرهنگی دست کشید و راهی تهران شد.

او بعد از حدود ۴ سال زندگی مشترک، همسر خود را بر اثر سانحه‌ی تصادف از دست

داد و علی‌رغم بر خورداری از موقعیت‌های اداری و شغلی مناسب در تهران، به خاطر علاقه‌ای که به زادگاه خود داشت، به رشت مراجعت کرد و با ورود مجدد به اداره‌ی فرهنگ رشت، معاونت دبیرستان ملی سعادت نسوان را برعهده گرفت و در این سمت، همکار و غمخوار خواهر خود، روشنگر نوعدوست (مؤسس و مدیر این آموزشگاه) بود. نامبرده تا پایان خدمت فرهنگی خود، در سمت معاونت دبیرستان سعادت نسوان به فعالیت پرداخت و علاوه بر آن، به عنوان دبیر غیر لیسانس به تدریس در این دبیرستان مشغول شد.

محبوب خلیق در نشست‌های انجمن خانه و ملاسه‌ی دبیرستان سعادت نسوان، مشارکتی فعال داشت و بر مبنای احترامی که نسبت به آرمان‌های خواهرش در ارتقای موقعیت فرهنگی و اجتماعی بانوان قایل بود، از هیچ کوششی در اداره‌ی هرچه بهتر مدرسه فروگذار نمی‌کرد. ملوک محبوب خلیق در سال ۱۳۴۶ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۶۰/۱/۳۰ دیده از دنیا فرویست. ثمره‌ی زندگی مشترک او با عباس کدیور (نماینده‌ی فرهنگ پیشین شهرهای فومن و تالش و از خادمان اولیه‌ی تئاتر گیلان) سه فرزند است: مریم، جلال (لیسانسیه‌ی حقوق قضایی و مسئول سابق واحد حقوقی اداره کل زمین شهری گیلان) و محمدسعید (دارای دکترای سدسازی از دانشگاه استنفورد آمریکا).

مهکامه محمص

سرور مهکامه محمص (سروردوله محمص لاهیجانی) به سال ۱۲۹۱ در لاهیجان تولد یافت. دوران طفولیت را در زادگاه خود گذراند و نزد پدر و مادر معارف پرورش، میرزااحمدخان مستوفی محمص و ساره سلطان محمص پرورش یافت. او علوم ادبی را به تشویق والدین خود، تحت نظر معلمین خصوصی فراگرفت و به اقتضای تربیت خانوادگی و استعدادی که داشت، در کودکی با آثار بزرگان فضل و ادب آشنا شد. ۹ ساله بود که پنج هزار بیت از اشعار فردوسی، سعدی، حافظ، مولوی و نظامی را از بر کرد و در ۱۰ سالگی نیز شعر می‌سرود.

سروده‌های این شاعر از همان ابتدا در نشریات محلی گیلان مانند: طلوع، پرورش، ترغیب، ندای گیلان، البرز، حقایق، پیک، معیشت ملی، قرن چهاردهم و فکر جوان به چاپ می‌رسید و توجهی افکار عمومی را به خود جلب می‌کرد. رضاخان سردار سپه (در مقام رئیس‌الوزرا)، سید محمد تدین (وزیر معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه)، مهدی رهبر کسروی و ابوالقاسم شکرایی (رؤسای وقت فرهنگ استان گیلان) و پروین اعتصامی (شاعر معاصر) از جمله کسانی بودند که طی ارسال نامه‌هایی، احساسات لطیف این بانوی گیلانی را ستودند.

محخص در بدو تاسیس اولین دبستان دولتی دختران لاهیجان، به پیشنهاد اداره‌ی فرهنگ، در سمت آموزگار این مدرسه شروع به کار کرد و علی‌رغم صغر سن توانست توجهی اولیای فرهنگ را به خود جلب کند و بعد از گذشت دو ماه، نظامت این مدرسه را عهده‌دار شود. او با ایراد نطق‌های هفتگی در این مدرسه، شهروندان لاهیجانی را به تحصیل دختران‌شان تشویق می‌کرد و در این راه به مبارزه با عقاید جاهلانه و خرافی می‌پرداخت. وی پس از آنکه پدر و مادر خود را به فاصله‌ای کوتاه در سال‌های ۱۳۰۴ و ۱۳۰۵ از دست داد، به همراه خانواده‌اش به رشت آمد و فعالیت‌های تجددخواهانه‌ی خود را با سخنرانی در آموزشگاه‌های رشت ادامه داد. نامبرده به دعوت میرزا محمدعلی خان تربیت (رئیس وقت معارف گیلان) مدیریت آموزشگاه نوبنیاد «اکابر نسوان» را بر عهده گرفت و علاوه بر تعلیم به دختران، آموزش به زنان متاهل را نیز عهده‌دار شد.

محخص همزمان با این کار، در نخستین دبیرستان دولتی دختران (دارالمعلمات رشت) به تدریس ادبیات مشغول شد. این فرهنگی در طول دوران خدمت خود، به اخذ چندین فقره تقدیرنامه از جانب وزیران معارف و رؤسای فرهنگ استان، مفتخر شده بود. محخص در سال ۱۳۱۴ همزمان با نهضت تحول‌خواهی بانوان، در مجالس و محافلی که به این منظور در رشت دایر می‌شد، حضوری پررنگ داشت و با خطابه‌های پرشور خود، نقش مهمی در تهییج بانوان گیلانی به کنار زدن باورهای دست و پاگیر خرافی ایفای کرد. او که از دوستان نزدیک پروین اعتصامی بود، در مسابقه‌ای که انجمن ادبی ایران در سال ۱۳۱۳ به مناسبت جشن هزاره‌ی ابوالقاسم فردوسی برگزار کرده بود، شرکت کرد و به عنوان یکی از پنج شاعر برگزیده‌ی این مسابقه، مورد تقدیر قرار گرفت. محخص همچنین در تیر ماه ۱۳۲۵، در سمت عضو هیات ریسه‌ی نخستین کنگره‌ی نویسندگان ایران، نقش آفرینی و مشارکت داشت.

برخی از اشعار این فرهنگی در نشریات مطرح کشور (از جمله در: اطلاعات، ایران، کانون شعرا) و مجلات ادبی به چاپ می‌رسید. سرورالدوله در پاییز سال ۱۳۲۰ به ریاست دبیرستان فروغ رشت منصوب شد و تا سال ۱۳۲۸ ضمن تصدی مدیریت این دبیرستان، تدریس ادبیات فارسی به دانش آموزان را نیز برعهده داشت. وی در سال ۱۳۲۸ به تهران کوچ کرد و فارغ از فعالیت‌های فرهنگی - اجتماعی پیشین خود، به اداره‌ی خانواده و پیشبرد امور تحصیلی فرزندان خود پرداخت.

مهکامه محمص پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه و تأثیرگذار فرهنگی، عاقبت در ۲۶ دی ماه ۱۳۵۷ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با پسرعمویش، عباسقلی خان محمص (از قضات عالی‌رتبه‌ی دادگستری) چهار فرزند به نام‌های: ایراندخت، محمدعلی، داریوش و اردشیر محمص است که هر چهار نفرشان تحصیل‌کرده و اهل شعر و موسیقی و نقاشی‌اند. شعر زیر سروده‌ی مهکامه محمص است:

به یکسان آدمی را آفریده ذات ربانی
 بود در کارگاه آفرینش آدمی یکسان
 نه نقص و عیب مییاشد بصنع صانع بیچون
 کواکب از فروغ کوکب حق است رخشنده
 در این موقع به موقع باشد احسان مستمندان را
 دریغم نیست از دینار و درهم بینوایان را
 بیاد شام سختی باش اندر صبح آسایش
 بگفتم کار بندید ای زنان بخرد ایران
 نه پایند معانی و بیانم ز آنکه باطبعم
 بود «سرور» بگیلان سرور و گیلان بایران سر
 بین در شعر «مهکامه» چسان کرده است هنگامه

شده کاخ مساوات و بنای عدل را بانی
 بود آری ز یک گوهر بشر از عالی و دانی
 نه شک و ریب مییاشد بامرحق سبحانی
 که مهر از پرتو مهرش نماید نورافشانی
 ز پیر ناتوان بگرفته تا طفل دبستانی
 که بذل وجود باشد از بهین اخلاق انسانی
 بفکر روز تنگی باش در وقت فراوانی
 که باشد گفته‌های من تماماً نغز و برهانی
 به بندم در معانی و بیان من دست جرجانی
 چو باشد فخر ایرانی یکی بانوی گیلانی
 در این هنگامه و غوغا که عالم هست طوفانی

منابع:

۱. سالنامه‌ی دبیرستان تربیت رشت، تیر ماه ۱۳۲۴، چاپ جاوید رشت، صص ۷۴ - ۶۷.
۲. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد دوم، صص ۱۴ - ۹.
۳. تذکره‌الشعرا (از نویسندگان و دانشمندان معاصر گیلان)، چاپ حقیقت رشت، صص ۲۶۵ - ۲۶۲.

منصوره مستوفی

به سال ۱۲۹۲ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و ضمن خدمت، کلاس‌های: کارآموزی سمعی و بصری، کارآموزی آموزگاران و دبیران و کارآموزی مربیان پیشاهنگی دختران را با موفقیت گذراند. مستوفی فعالیت آموزشی خود را در ۱۳۱۶/۱۰/۱۵ آغاز کرد و در هفدهم دی ماه ۱۳۳۳ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. نامبرده در طول دوران خدمت فرهنگی خود از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان داریوش لنگرود، آموزگار دبستان‌های

رشت (از جمله در دبستان‌های صدر و ایران)، معاون و دفتر دار دبستان دولتی شهناز (بشارت) رشت، رییس شیروخورشید دبستان دختران، رییس امداد و پیشاهنگی دبستان‌های دختران، رییس پلیس مدارس دختران و ناظم دبستان آذرمدخت رشت.

او پس از سی سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۴۶/۱۱/۱ در سمت آموزگار، بازنشسته شد و بعد از بازنشستگی نیز، به مدت پنج سال در دبستان‌های ملی (غیرانتفاعی) خدمت کرد. مستوفی در طول دوران خدمت فرهنگی خود، به اخذ چندین فقره تقدیرنامه از وزارت فرهنگ نایل آمد و از سوی دیگر به دلیل تلاشی که در پیشبرد اهداف جمعیت شیر و خورشید سرخ و سازمان پیشاهنگی به کار می‌برد، تشویق نامه‌هایی نیز از مقامات اجرایی وقت استان دریافت کرد. منصوره مستوفی سرانجام در مهر ماه ۱۳۸۰ درگذشت. از او تنها یک فرزند پسر به نام مسعود مستوفی نیا به یادگار مانده است.

سید تقی مرتضوی

به سال ۱۲۹۲ در رشت تولد یافت. دوران متوسطه‌ی تحصیل را در دبیرستان ملی اسلامی رشت به پایان برد و حین تحصیل در دبیرستان، با تدریس ریاضی در مدرسه اسلامی، کار فرهنگی خود را آغاز کرد. او با دریافت دیپلم به تدریس در مدارس دخترانه

سعادت نسوان و پیک سعادت رشت پرداخت و در ادامه، با استخدام رسمی در اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان، به تدریس ریاضیات در دبیرستان‌های دولتی شاهپور و فروغ رشت (که از مدارس مطرح گیلان محسوب می‌شدند) مشغول شد.

ریاست فرهنگ کوچصفهان، نظامت دبیرستان پسرانه‌ی رضا شاه رشت و تدریس در این دبیرستان، از دیگر فعالیت‌های سید تقی مرتضوی در فرهنگ گیلان بود. او در سال ۱۳۴۲ بازنشسته شد و به فاصله‌ی کوتاهی بعد از بازنشستگی، به اتفاق تنی چند از همکاران خود، گروه فرهنگی مهرآئین را تأسیس کرد.

مرتضوی تا سال ۱۳۵۰ در این مجموعه‌ی فرهنگی به فعالیت پرداخت و سپس با مراجعت به تهران، طی ۷ سال در دبیرستان‌های ملی هدف پسران و ژاندارک، به تدریس مشغول شد. او تا آخرین سال‌های زندگی خود، به‌طور مداوم به پژوهش در حوزه‌ی ریاضیات نوین اشتغال داشت و همواره در حال تدریس بود. سید تقی مرتضوی پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی فرهنگی، عاقبت در فروردین ماه سال ۱۳۶۶ درگذشت. لازم به ذکر است که خواهر، او سیده احسان مرتضوی (۱۳۸۵ - ۱۳۰۱) نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت سرپرست تعلیمات خانه‌داری مدارس رشت خدمت می‌کرد.

علی ماهیار

به سال ۱۲۹۵ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۱۶ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت فارغ‌التحصیل شد و در سال ۱۳۳۳ به اخذ لیسانس ادبیات فارسی از دانشسرای عالی تهران توفیق یافت. ماهیار در سال ۱۳۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت:

دبیر دبیرستان ایرانشهر لاهیجان (از مهر ۱۳۱۶ تا ۱۳۱۷)، مدیر و دبیر دبیرستان ایرانشهر لاهیجان (پس از انجام خدمت زیر پرچم و از مهر ۱۳۱۹ تا ۱۳۲۱/۶/۱۶)، مدیر

دبستان صدر رشت (از ۲۱/۶/۱۶ تا ۲۵/۷/۲۳)، معاون دبیرستان شاهپور^۱ رشت (از ۲۵/۷/۲۳ تا ۳۰/۷/۱۰)، معاون بخش فرهنگی و آموزگار دبستان طوسی تهران (همزمان با تحصیل در دانشگاه از ۳۰/۷/۱۰ تا ۳۳/۷/۲۴)، دبیر ادبیات فارسی دبیرستان‌های رشت (از ۳۳/۷/۲۴ تا ۳۶/۵/۳۰)، رئیس اداره‌ی آموزش متوسطه‌ی فرهنگ گیلان^۲ (از ۳۶/۵/۳۰ تا ۳۹/۹/۶)، رئیس اداره‌ی تربیت معلم و دانشسرای مقدماتی رشت (از ۳۶/۹/۶ تا ۴۲/۳/۱۱)، دادستان اداری اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، معاون تعلیماتی اداره‌ی کل آموزش و

پرورش استان گیلان (از ۴۲/۳/۱۱ تا ۴۲/۵/۳)، رئیس تربیت معلم و سرپرست امور سپاه دانش (از ۴۲/۵/۳ تا ۴۳/۷/۸)، کفیل اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان، رئیس اداره‌ی تربیت معلم (مجدداً از ۴۳/۷/۸ تا ۴۳/۱۲/۲۷)، معاون تعلیماتی آموزش و پرورش استان و رئیس اداره‌ی تربیت معلم گیلان (از ۴۳/۱۲/۲۷ تا ۴۶/۷/۱۴)، مدیر کل آموزش و پرورش استان آذربایجان غربی (از ۵۰/۷/۲۰ تا اسفند ۱۳۵۳؛ ماهیار در این سمت، کلاس‌های مختلف مدیریتی را با موفقیت گذراند و در سمینارهای آموزشی وزارت آموزش و پرورش حضوری پرثمر داشت)، مدیر کل آموزش و پرورش استان مازندران (از فروردین ۵۴ تا سال ۵۵) و بازرس وزارتی شاغل در دفتر وزیر آموزش و پرورش (از سال ۵۵ تا زمان بازنشستگی).

ماهیار علاوه بر سمت‌های یادشده، عهده‌دار سمت‌های افتخاری زیر بود: عضو هیات مؤسس جمعیت حمایت ایتام رشت (با انتخاب مردم)، عضو شورای فرهنگ شهرستان رشت (با انتخاب رؤسای دبیرستان‌های رشت)، عضو انجمن طرفداران تربیت پیشاهنگی ایران (منتخب سازمان پیشاهنگی ایران)، رئیس مجمع دبیران لیسانسیه‌ی فرهنگ رشت (با انتخاب دبیران لیسانسیه‌ی دبیرستان‌های رشت)، معتمد محل در کمیسیون نام‌گذاری معابر و خیابان‌های رشت، نماینده‌ی انجمن شهر در کمیسیون تبصره‌ی یک ماده‌ی یک قانون اصلاحی شهرداری‌ها، رئیس جمعیت ایرانی طرفدار ملل متحد در آذربایجان غربی، و عضو هیات منصفه‌ی مطبوعات گیلان.

این فرهنگی همچنین نماینده‌ی منتخب مردم آستارا در بیست و دومین دوره‌ی مجلس شورای ملی بود. او سرانجام در ۱۳۵۶/۱/۲۴ بازنشسته شد و پس از بازنشستگی نیز در سندیکای شرکت‌های ساختمانی به فعالیت پرداخت.

علی ماهیار پس از یک عمر تلاش در عرصه‌های فرهنگی، عاقبت در دی ماه ۱۳۷۶ درگذشت. از او چهار فرزند تحصیلکرده به یادگار مانده است: سیروس (لیسانسیه‌ی حسابداری)، اردشیر (لیسانسیه‌ی حسابداری)، پروین (لیسانسیه‌ی روان‌شناسی و فرهنگی بازنشسته) و پرویز (لیسانسیه‌ی حسابداری و بازرگانی).

تبرستان

www.tabarestan.info

پی‌نوشت:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، ص ۴۹

۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، ص ۱۱۵.

سید علی مستشاری

به سال ۱۲۹۴ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را به تربیت در دبستان اسلامی و دبیرستان شاهپور رشت به پایان برد و سپس با کسب رتبه‌ی نخست، موفق به دریافت لیسانس فیزیک و شیمی از دانشسرای عالی تهران شد. وی در سال ۱۳۱۷ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

دبیر فیزیک و شیمی دبیرستان فردوسی بندرپهلوی،
مدرس دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های
شاهدخت و شاهپور)، رییس دبیرستان شاهپور رشت^۱،

رییس اداره فرهنگ شهرستان رشت، معاون اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، کفیل اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (طی چند نوبت) و رییس اداره‌ی اوقاف استان گیلان^۲.

ناگفته نماند که دریافت نشان درجه‌ی ۳ فرهنگ در سال ۱۳۲۷، از جلوه‌های کارنامه‌ی فرهنگی و اجتماعی مستشاری بوده است.

وی با بیش از ۳۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، به سال ۱۳۴۸ در سمت رییس اداره‌ی اوقاف گیلان بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۶۸/۱۱/۱۶ درگذشت. او را در گورستان امامزاده هاشم رشت به خاک سپردند. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند به یادگار ماند: سید ضیاءالدین (متخصص پزشکی اجتماعی)، سیده بتول، سید نورالدین (پزشک و رییس پیشین سازمان انتقال خون گیلان) و دکتر سید مرتضی (استادیار رشته‌ی شیمی در دانشگاه گیلان).

پی‌نوشت و منابع:

۱. مستشاری در طول نیمه‌ی دوم دهه‌ی ۱۳۲۰، ریاست دبیرستان شاهپور رشت را برعهده داشت. علی اصغر عمارلوئی (در سمت معاون) و علی ماهیار (در سمت ناظم) از جمله همکاران او در این دبیرستان بوده‌اند.
۲. تشکیل هیأت امنای بقاع متبرکه گیلان (مانند امامزاده هاشم، آقا سید ابراهیم، آقا سید عباس، امامزاده ابراهیم، خواهر امام و آقا سید شرفشاه) از اقدامات مستشاری در هنگام اشتغال او به سمت ریاست اوقاف گیلان بوده است.

— فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، ص ۳۷.

— سرتیپ پور، جهانگیر؛ نامها و نامدارهای گیلان، نشر گیلکان، ص ۱۳۷.

دکتر محمد معین

او که نوه‌ی شیخ محمدتقی معین‌العلما بود، به سال ۱۲۹۷ در رشت تولد یافت. دوره‌ی ابتدایی را در دبستان اسلامی رشت و دوره‌ی متوسطه را در دبیرستان نمره ۱ رشت که بعدها به نام دبیرستان شاهپور خوانده شد و دارالفنون تهران سپری کرد و در سال ۱۳۱۰ موفق به اخذ دیپلم شد. وی با ادامه‌ی تحصیل در دانشسرای عالی تهران، در رشته‌ی ادبیات فارسی، فلسفه و علوم تربیتی در سال ۱۳۱۳ به اخذ درجه‌ی لیسانس نایل آمد.

معین فعالیت آموزشی خود را در سمت دبیر دبیرستان‌های اهواز آغاز کرد و پس از سه ماه تدریس، به

ریاست دانشسرای شبانه‌روزی تربیت بدنی و پیشاهنگی استان خوزستان منصوب شد.

او در سال ۱۳۱۸ به تهران انتقال یافت و در حین تصدی معاونت و سپس کفالت اداره‌ی

دانشسراها در وزارت فرهنگ، وارد دوره‌ی دکترای زبان و ادبیات فارسی شد. وی در سال ۱۳۲۱ به عنوان نخستین دکتر ادبیات فارسی در ایران، فارغ‌التحصیل شد. دکتر معین علاوه بر تدریس، به تحقیق و فرهنگ‌نویسی نیز می‌پرداخت و ضمن همکاری با علی‌اکبر دهخدا در کار لغت‌نامه، فرهنگ فارسی معین را منتشر نمود. او بیش از ۴۰ کتاب تألیف، تصحیح و ترجمه کرده است که از منابع معتبر ادبی ایران است. دکتر محمد معین در آذر سال ۱۳۴۵ در محل کارش دچار عارضه‌ی مغزی شد و پس از ۵ سال بیهوشی، سرانجام در ۱۳ تیر ۱۳۵۰ درگذشت. مزار او در آستانه‌ی اشرافیه است.

منابع:

۱. نصری، عبدالله؛ کارنامه‌ی دکتر معین، انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
۲. فرهنگ فارسی معین، جلد ششم، چاپ ششم، ۱۳۶۳.
۳. تذکره‌الشعراء از نویسندگان و دانشمندان معاصر گیلان، چاپ حقیقت رشت، صص ۱۱۸ - ۹۹.

نه‌نه مؤمنی رودسری

به سال ۱۲۹۸ در رودسر تولد یافت. تحصیلات مقدماتی خود را در مدرسه‌ی تربیت نسوان رودسر سپری کرد و در سال ۱۳۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. او در شرایطی کار فرهنگی خود را آغاز کرد که تعداد آموزگاران زن در فرهنگ رودسر، اندک بود. مؤمنی رودسری به رغم همه‌ی این تضییقات، با جدیت و پشتکاری که داشت، توانست از عهده‌ی وظایف محوله‌ی خود برآید و در سمت معلم و معاون مدارس رودسر (از جمله در مدرسه‌ی تربیت نسوان) چند نسل پیاپی از دانش‌آموزان روسری را آموزش دهد. مؤمنی رودسری در

عنفوان جوانی، همسر خود را از دست داد و در کنار تعلیم و تربیت دانش‌آموزان، مسئولیت اداره‌ی خانواده و پرورش دو فرزند خردسال خود را نیز بر عهده گرفت. این فرهنگی عاقبت در سال ۱۳۷۷ درگذشت. از نه‌نه مؤمنی رودسری دو فرزند برجای مانده است: عذرا ضیائی (از فرهنگیان پیش کسوت گیلان) و مهندس محمدعلی ضیائی.

احسان موحد

او که فرزند شیخ حسین موحد بود، به سال ۱۲۹۷ در رشت دیده به دنیا گشود. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان شاهدخت رشت ادامه داد و در ۱۳۱۷/۹/۱۲ به استخدام اداره معارف و اوقاف گیلان در آمد.

نامبرده از بدو استخدام تا پایان عمره از جمله در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد: آموزگار پایه‌ی اول ابتدایی در دبستان سعدی بندر پهلوی، آموزگار کلاس چهارم دبستان فاریابی رشت، آموزگار دبستان دقیقی رشت، معلم پایه‌ی دوم ابتدایی در دبستان مهر رشت و

آموزگار دبستان نو اختران رشت. احسان موحد پس از ۲۵ سال و ۳ ماه و ۱۵ روز سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در اسفند ۱۳۴۲ (پیش از آنکه بازنشسته شود) درگذشت.

سکینه موسویان

به سال ۱۲۹۸ در رشت تولد یافت. تحصیلات خود را تا کلاس سوم متوسطه در دبیرستان سعادت نسوان رشت ادامه داد و در آبان ۱۳۱۷ به استخدام اداره معارف و اوقاف گیلان در آمد.

موسویان در طول دوران خدمت فرهنگی خود، پیوسته در سمت معلم پایه‌ی سوم ابتدایی، در دبستان دخترانه‌ی بهار رشت تدریس می‌کرد و در ۵مین سمت در ۱۳۴۶/۸/۱ بازنشسته شد.

سکینه موسویان صاحب دو فرزند (یک دختر و یک پسر) است که هر دو ساکن خارج از کشورند. فرزند دختر او، مهندس عمران است.

دکتر محمد باقر محقق

او که فرزند شیخ علی محقق است، به سال ۱۲۹۸ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی را در زادگاه خود و از جمله در مدارس تربیت و حاج سمیع پشت سر نهاد و در ادامه، طی مدتی در حوزه‌های علمیه قم و تهران به تحصیل علوم دینی سرگرم شد.

وی با کسب دیپلم ادبی، وارد دانشکده‌ی علوم معقول تبرستان و منقول دانشگاه تهران شد و در سال ۱۳۲۴ با کسب رتبه‌ی نخست، به اخذ لیسانس توفیق یافت.

محقق در نهایت با تکمیل تحصیلات خود و دریافت مدرک دکترا، جهت تدریس در دانشگاه، دعوت به کار

شد. وی که تا پیش از این در سطوح علمی حوزه‌ی علمیه تدریس می‌کرد، در دوران خدمت فرهنگی خود، عهده‌دار تدریس عربی در دبیرستان‌های شاهپور و تربیت رشت بود و پس از چندی، مدیریت دبیرستان توریخش رشت را بر عهده گرفت.

دکتر محقق با انتقال به اداره‌ی فرهنگ تهران، کار آموزشی خود را در سمت‌هایی چون: مدیر و مدرس دبیرستان‌ها و مدرس حقوق اسلامی در دانشگاه، ادامه داد. او پیش از انتقال به تهران، با پایه‌گذاری اتحادیه‌ی مسلمین گیلان و با انتشار هفته‌نامه‌ی محقق^۱ (ارگان رسمی این تشکیلات) وارد عرصه‌ی سیاست شده بود و در سال‌های نخست‌وزیری دکتر محمد مصدق، فعالانه در این گستره مشارکت داشت.

دکتر محقق پس از وقوع کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲، از سیاست کناره گرفت و به کار پژوهش و تالیف سرگرم شد. فهرست آثار منتشر شده‌ی او به شرح زیر است:

۱. حقوق مدنی زوجین (این کتاب رساله‌ی دکترای او بود).
۲. شأن نزول آیات در دو جلد.
۳. تفسیر المحقق بین ۱۰ تا ۱۲ جلد.
۴. دایرة الفرائد در ۲۵ جلد.
۵. قرآن و امام حسین.
۶. خواب و بیداری (مجموعه سخنرانی‌های دکتر محقق در رادیو).
۷. قصاص در قرآن و سنت.
۸. اسماء و صفات الهی قرآن.
۹. ترجمه‌ی جلد اول ارث از شیخ حرّ عاملی (با همکاری عباس راسخی).
۱۰. ترجمه‌ی ناسخ و منسوخ از آثار قرن دهم، تالیف ابن متوج بحرانی.
۱۱. گنجینه احکام قرآنی (ترجمه‌ی کنز القرآن فی فقه القرآن از آثار قرن هشتم)،

تألیف فاضل مقداد. ۱۲. روش تدریس تعلیمات دینی در مدارس. ۱۳. بیان احکام و موضوع نسخ ترجمه ناسخ و منسوخ. ۱۴. جدول راهنمای ارث. ۱۵. نمونه‌ی بیّنات در شأن نزول آیات. ۱۶. تفسیر از امام موسی کاظم (ع) به انضمام ۱۰ رساله‌ی گوناگون برای دوره‌های مختلف دانشگاه تا دکترا^۲.

دکتر محمد باقر محقق، اکنون دوران بازنشستگی را کنار فرزندان خود، در کشور کانادا سپری می‌کند.

پی‌نوشت و منبع:

۱. برای آگاهی از سوابق انتشار این نشریه، رجوع کنید: نوزاد، فریدون، تاریخ جراید و مجلات گیلان از آغاز تا انقلاب اسلامی، صص ۲۵۵ و ۲۵۶.

۲. کیهان فرهنگی، شماره‌ی ۵ پیاپی ۸۷ مرداد ۱۳۷۱، صص ۵ و ۶.

نصرت میرزا مقیم

(معروف به نصرت مقیم) به سال ۱۲۹۸ در رشت تولد یافت. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی پسران رشت شد. پس از آن به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و شروع به کار کرد.

مقیم از بدو استخدام تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

کفیل دبستان کشاورزی رشت، مدیر دبستان نمره یک فاریابی و رییس دبیرستان فاریابی رشت، ناظم دانشسرای مقدماتی رشت، و معاون دبیرستان میرافضلی تهران.

او در سال‌های اولیه‌ی خدمت فرهنگی خود، به ترتیب، رییس و نایب رییس جامعه‌ی فارغ‌التحصیلان دانشسراهای گیلان بود و در جهت تأمین حقوق صنفی و اجتماعی دیپلمه‌های دانشسرا می‌کوشید. مقیم، مردی آرمانخواه و مین دوست بود و در جامعه‌ی فرهنگیان گیلان، مقبولیت عام داشت. ناگفته نماند که خواهر او، انیس میرزامقیم نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت مدیریت دبیرستان مهدانش رشت خدمت می‌کرد.

نصرت میرزا مقیم در اوایل دهه‌ی ۱۳۵۰ به آمریکا مهاجرت کرد و سال‌های بازنشستگی خود را در آن کشور گذراند. وی به سال ۱۳۶۲ در آمریکا درگذشت و در همان کشور به خاک سپرده شد. از این فرهنگی فقید، دو فرزند دختر به نام‌های ویدا و رؤیا بر جای مانده است که هر دو در آمریکا مدارج تحصیلی را سپری کرده و در همان کشور به سر می‌برند.

منبع: بهار تیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۷۶-۷۴.

تبرستان

www.tabarestan.info

انیس میرزا مقیم

(معروف به انیس مقیم) به سال ۱۳۰۰ در رشت تولد یافت. وی در سال ۱۳۱۷ به عنوان یکی از اولین فارغ‌التحصیلان دانشسرای مقدماتی دختران رشت، گواهی‌نامه‌ی این دوره را دریافت کرد و در همان سال به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد.

مقیم فعالیت آموزشی خود را در دبیرستان عصمت لاهیجان آغاز کرد و پس از شهریور ۱۳۲۰، به اداره‌ی فرهنگ رشت منتقل شد. او در رشت از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان ملی تمدن، معلم و معاون دبستان بهار،

معلم پایه‌ی پنجم ابتدایی در دبستان نواختران (طی پنج سال در زمان مدیریت اشرف رفیعی)، مدیر دبستان پیک، عضو شورای ورزشی دبستان‌های دخترانه، و مدیر دبیرستان مهددانش (از اواخر دهه ۱۳۳۰ تا اواخر کار).

مقیم سرانجام در ۱/۴/۱۳۵۵ بازنشسته شد. او پس از بازنشستگی، طی مدتی سرپرست افتخاری گروه مسئول آرایه تغذیه به مدارس بود. انیس میرزا مقیم عاقبت در خرداد ۱۳۶۴ درگذشت. او از جمله فرهنگیان خوشنام و محبوب شاغل در دستگاه تعلیم و تربیت گیلان محسوب می‌شد که در کسوت مدیریت، ضمن برخورداری از جدیت و انضباط کاری، با همکاران و شاگردان خود، صمیمی و مأنوس بود.

دانش‌آموزان انیس مقیم از اقدامات نیکوکارانه و کدخدامنشانه‌ی او در حل اختلافات

مردم، خاطرات بسیاری در سینه دارند. لازم به گفتن است که برادر او، نصرت میرزا مقیم نیز فرهنگی بود و از جمله در سمت مدیریت مدرسه‌ی فاریابی رشت خدمت می‌کرد. از انیس میرزاقیم دو فرزند دختر به یادگار مانده است: مهین دخت تنی (فوق دیپلم علوم انسانی و فرهنگی بازنشسته) و مهشید تنی (لیسانسیه‌ی علوم تربیتی و فرهنگی بازنشسته).

سید جواد مستشاری

تبرستان
www.tabarestan.info

نوه‌ی حاج سید مرتضی مستشارالممالک (از مالکان سرشناس رشت) به سال ۱۲۹۷ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی خود را در دبستان‌های ملی شرف و اسلامی رشت گذراند و پس از اتمام دوره‌ی خدمت نظام، در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. مستشاری در اوایل خدمت فرهنگی خود، در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد: مدیر و آموزگار دبستان دولتی گورابجیر خنم، معلم دبستان‌های بلسبنه و کوچصفهان و آموزگار دبستان اسلامی رشت. او از سال ۱۳۳۰ به سمت کارمندی دایره‌ی دفتر (دبیرخانه) اداره‌ی

فرهنگ گیلان منصوب شد و ضمن کار روزانه، در کلاس‌های شبانه و اکابر دبستان‌های طائر و فاریابی رشت تدریس می‌کرد.

وی از سال ۱۳۳۹ به ترتیب در سمت‌های: کارگزين، متصدی ترفیعات و مزایای کارکنان، و متصدی امور رفاه معلم و بیمه و تعاون، خدمت کرد و در نهایت پس از ۳۷ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد.

مستشاری در نواختن ویولن نیز تبحر دارد و از سال ۱۳۲۸ با عضویت در انجمن موسیقی گیلان، در کنسرت‌های موسیقی این انجمن با نوازندگانی چون: دیوان‌بیگی، آصفی، باقرجنتی، امین طینت، نژند، کشوری و امیرعطائی همکاری داشته است. سید جواد مستشاری دارای سه فرزند است: امیرحسین (دبیر بازنشسته و صاحب امتیاز آموزشگاه مستشاری رشت)، سیدضیاءالدین (دبیر شاغل در آموزش و پرورش خنم) و میرسعید (حسابدار).

محمدعلی میرهن شفیعی

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره اول متوسطه در دبیرستان ملی لقمان رشت ادامه داد و سپس به فعالیت آموزشی روی آورد.

شفیعی کار فرهنگی خود را از سال ۱۳۱۹ در دبستان ملی امید رشت آغاز کرد و در آذر ماه سال ۱۳۲۱ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان یکم (گیلان) درآمد. او از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار پایه چهارم ابتدایی در دبستان ترقی فومن (همزمان با مسئولیت سیدعلی حبیب در فرهنگ فومن)، مدیر دبستان چهار کلاسه‌ی درخشان

در کهنه گوراب (طی ۴ سال)، کارمند کارگزینی اداره‌ی کل فرهنگ گیلان (طی مدتی کوتاه)، معلم کلاس سوم و ناظم پرورشگاه (دبستان مژده‌ی بعدی) رشت (در زمان مدیریت یوسف شماعی ایرانی)، ناظم دبستان عنصری رشت (از سال ۲۶ تا سال ۳۵)، مدیر دبستان جمعفری رشت (طی ۴ سال)، مدیر دبستان راعی رشت (از سال ۳۹ تا سال ۴۱)، مدیر دبستان رشیدی رشت (از سال ۴۱ تا سال ۴۲)، مدیر دبستان عنصری رشت (از سال ۴۲ تا سال ۴۵)، معاون اداره‌ی رفاه معلم اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان (هم‌زمان با مسئولیت سید حسن هاشمی گیلانی در این اداره) و سرپرست اداره‌ی بزرگسالان و آموزشگاه‌های آزاد اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان.

نامبرده پس از ۳۵ سال سابقه خدمت فرهنگی، سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. ناگفته نماند که شفیعی هم‌زمان با تصدی سمت‌های مدیریت و نظامت، مسئولیت اداره‌ی کلاس‌های شبانه و اکابر مدارس مربوطه را نیز عهده‌دار بود و از سوی دیگر در سمت مسئول امتحانات نهایی کلاس ششم ابتدایی خدمت می‌کرد. وی همچنین، حین خدمت در کادر اداری آموزش و پرورش، دوره‌ی آموزشی تدریس به دانش آموزان استثنایی را نیز در رامسر با موفقیت گذراند. این فرهنگی بعد از شهریور ۱۳۲۰، به اتفاق کیهان دیوان‌بیگی، محمدعلی بقراطی، نادر کبریتی، سید علی کم سخن، محمدعلی بالانس، محمد علی وطن آبادی و عطاءالله تدین، انجمن علم و هنر را پایه‌گذاری کرد و در برپایی نمایش‌های اخلاقی

و اجتماعی و برنامه‌های ورزشی این انجمن، در شهرهای مختلفی چون خشکبیجار و لشت‌نشا مشارکت داشت. انجمن علم و هنر، طی دو سال موجودیت خود، دارای مهر مخصوص و دفتر مستقل در کوی سبزه‌میدان رشت بود و در پی گرویدن برخی از اعضای آن به کمیته ایالتی حزب توده گیلان، دستخوش انشعاب و چند دستگی شد و بدین طریق انحلال یافت. ثمره‌ی زندگی مشترک محمدعلی مبرهن شفیع‌ی با همکار فرهنگی خود، نرگس دارابی سلطان‌آبادی، دو فرزند تحصیلکرده است: محمدرسول شهیر به نیکروز (دارای دکترای معماری از ایتالیا و مدیرکل سابق مهنات فرهنگی در استان‌های خوزستان و لرستان) و نسترن (فارغ‌التحصیل رشته‌ی پرستاری و ساکن آمریکا).

ابوالقاسم معصومی کسمائی

به سال ۱۳۰۱ در کسما متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۱۹/۷/۱ شروع به کار کرد. او از بدو خدمت تا هنگام بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیرانجام وظیفه کرد:

آموزگار دبستان شمس صومعه سرا (از ۱۳۱۹/۷/۱ تا ۱۳۲۰/۷/۸)، معلم دبستان فرخی کسما (از ۲۰/۷/۹ تا ۲۲/۷/۴)، مدیر و آموزگار دبستان طلوع طاهر گوراب (در پاییز ۱۳۲۲)، مدیر و معلم دبستان زیکسار (از مهر ۱۳۲۲ تا ۲۳/۹/۲۵)، مدیر و معلم دبستان فروزان اباطر (از ۲۳/۹/۲۶ تا ۳۱/۱۰/۱۶) و مدیر و آموزگار دبستان فرّخی کسما (از ۳۱/۱۰/۱۷ تا ۴۹/۶/۳۱).

ابوالقاسم معصومی کسمائی پس از ۳۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در ۱۳۴۹/۷/۱ بازنشسته شد.

محمد مشعوف

به سال ۱۳۰۱ در رشت زاده شد. وی لیسانسیه‌ی شیمی از دانشکده علوم دانشگاه تهران بود و طی سفرهایی علمی به فرانسه، دوره‌های تکمیلی شیمی را در پاریس با موفقیت گذرانده بود. مشعوف در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود، از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

دبیر دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های شاهپور و پورداوود)، مدرس مراکز تربیت معلم پسران و دختران رشت، مدیر دبیرستان رضا شاه (پورداوود)

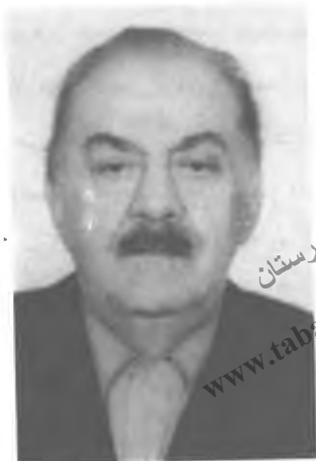
رشت، بازرس فرهنگ استان گیلان، رییس اداره‌ی امتحانات اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان، رییس اداره‌ی آموزش متوسطه اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان، معاون تعلیماتی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان، رییس دادگاه تخلفات اداری استان و معاون مدیر کل آموزش و پرورش استان گیلان.

وی در سال ۱۳۳۵ از جمله با همکاری دکتر حبیب‌الله داوران، دو جلد کتاب درسی تحت عنوان: «شیمی معدنی» و «شیمی آلی» را تالیف کرد که سال‌ها در دبیرستان‌های گیلان، به عنوان منبع درسی مورد استفاده قرار می‌گرفت.

مشعوف پس از ۳۷ سال سابقه‌ی خدمت پر بار علمی و آموزشی، در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در خرداد ماه ۱۳۶۷ درگذشت.

ثمره‌ی زندگی مشترک محمد مشعوف با همکار فرهنگی خود، منیژه مشهودی (مدیر عامل پیشین گروه فرهنگی آفرین و از مدرسان فعلی دانشگاه) سه فرزند تحصیلکرده است: مه‌ربار (دارای بورس تخصصی جراحی مغز و اعصاب از دانشگاه علوم پزشکی تهران و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی گیلان)، مهرناز (لیسانسیه‌ی مترجمی زبان انگلیسی) و مهرزاد (کارشناس ارشد معماری در فیلادلفیای آمریکا).

عزت‌الله میرزائی لنگرودی

به سال ۱۳۰۰ در لنگرود تولد یافت. وی با اتمام تحصیلات مقدماتی در زادگاه خود، در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداری معارف و اوقاف گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

آموزگار و مدیر دبستان حافظ ماسال، آموزگار مدارس بندرپهلوی، مدیر دبستان خودبچر ماسال، مدیر دفتر فرهنگ ماسال و شاندرمن، آموزگار مدارس تالش، آموزگار دبستان سیروس رودبار، کارمند دبیرخانه‌ی اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان، آموزگار دبستان مقیمی رشت، متصدی توزیع کتاب و مجلات و ثببات اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان.

او با بیش از ۳۵ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در اسفند ۱۳۸۴ درگذشت. از عزت‌الله میرزائی لنگرودی شش فرزند بر جای مانده است: مهدی (شاعر، لیسانسیه‌ی بازرگانی و کارمند بازنشسته‌ی گمرک انزلی)، ارسطو (فوق‌دیپلم تراشکاری و تکنیسین برق)، روح‌انگیز (دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی روانشناسی مهدکودک و از خوانندگان نام‌آشنای گیلان)، بوذرجمهر (معلم و تکنیسین ولو در سوئد)، مهرانگیز (شاعر، لیسانسیه‌ی ادبیات و فعال حقوقی در سوئد) و نیک‌زمان (شاعر و فرهنگی شاغل در آموزش و پرورش سوئد).

مهدی مرکزی موقر

به سال ۱۲۹۹ در شهر کراسنو وودسک (واقع در شرق دریای خزر) متولد شد. تحصیلات ابتدایی را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۱۱ به همراه خانواده‌ی خود، به ایران مهاجرت کرد. او با تحصیل در دبستان فردوسی و دبیرستان قآنی، سرانجام موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی پسران رشت شد و در مهرماه ۱۳۲۰، فعالیت آموزشی خود را با تدریس رسم و نقاشی آغاز کرد. مرکزی در اوایل خدمت فرهنگی

خود، در آموزشگاه‌های بندرانزلی و رودبار، به تدریس مشغول شد و از مهر ۱۳۲۲، با انتقال به فرهنگ رشت، عمده‌ی خدمت خود را در سمت دبیر هنر (خط و نقاشی) و کارهای دستی، در دبیرستان‌های دخترانه و پسرانه‌ی رشت سپری کرد. او در مرکز تربیت معلم و دانشسرای راهنمایی تحصیلی رشت نیز تدریس می‌کرد.

مرکزی در سال ۱۳۲۴ به تشویق نصرت‌الله مشکوتی، رئیس وقت اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، اقدام به تهیه و انتشار کتاب خودآموز نقاشی کرد و چندی بعد، کتاب روش نوین نقاشی را نیز تالیف نمود.

این فرهنگی از پیشگامان هنر عکاسی در گیلان بود و در کسوت عکاس آموزش و پرورش، از اغلب برنامه‌های فرهنگی و آموزشی و جشن‌های آموزش و پرورش، عکسبرداری می‌کرد. بایگانی عکس‌های تاریخی او، منحصر به فرد بود و در بسیاری از سالنامه‌ها، جنگ‌ها و مجلات، مورد استفاده قرار می‌گرفت.

ناگفته نماند که ریاست سازمان جوانان جمعیت شیر و خورشید سرخ گیلان، آخرین سمت این فرهنگی بود. او در تاریخ ۱۳۵۲/۱۱/۱ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۷۹/۳/۲۴ درگذشت. از مهدی مرکزی شش فرزند بر جای مانده است: بهروز (دارای دکترای معماری در آمریکا)، محمدعلی (مهندس آرشیتکت در کانادا)، رقیه (فوق‌دیپلم در هلند)، ناهید (لیسانسیه‌ی بازرگانی)، عزیزه (لیسانسیه‌ی تغذیه در سوئد) و علیرضا (مهندس برق و الکترونیک در آمریکا).

منابع:

۱. اصلاح عربانی، ابراهیم؛ کتاب گیلان، جلد اول، چاپ اول، انتشارات گروه پژوهشگران ایران، تهران، ۱۳۷۴، ص ۲۷.
۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۷ و ۲۸، جلد دوم، صص ۲۰ - ۱۹.
۳. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶، چاپ زربافی، رشت، ص ۱۲۲.

مهدی معیر

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. دوره‌های ابتدایی و متوسطه تحصیل را در دبستان رودکی و دبیرستان قآنی رشت گذراند و در سال ۱۳۲۰ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دیپلم گرفت. معیر با تکمیل تحصیلات خود، سرانجام در مهر سال ۱۳۳۸، موفق به دریافت لیسانس ادبیات فارسی از دانشسرای عالی تهران شد. وی در ۱۳۲۰/۶/۱۶ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در رشت و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت: معلم مقطع ابتدایی در شهرهای: کوچصفهان، شهنسوار، چالوس و عباس‌آباد، مدیر دبستان فردوسی

بندرانزلی، آموزگار دبستان‌های: مژده‌ی، رودکی، امید و عسجدی رشت (معیر در مهر ماه ۱۳۲۴ به فرهنگ رشت منتقل شده بود)، معلم دبستان شمس صومعه‌سرا، معلم دبستان‌های رودکی و جعفری رشت، دبیر دبیرستان‌های شاهپور، فرهنگیان، محمدرضا شاه و هفده‌دی رشت (وی پس از اخذ لیسانس ابلاغ دبیری گرفت)، مدیر دبیرستان تربیت (غروی جدید) رشت و دبیر دبیرستان بدر تهران (معیر در مهر ۱۳۴۴ به تقاضای شخصی به تهران منتقل شد). این فرهنگی سرانجام در مهر ماه ۱۳۵۰ بنا به درخواست شخصی خود بازنشسته شد و از آن تاریخ تا سال ۱۳۶۷ در دبیرستان‌های گروه فرهنگی خوارزمی تهران و شمیران، به تدریس پرداخت. معیر دارای طبع شعر نیز بود و از نوجوانی شعر می‌سرود. سروده‌های او اغلب در جشن‌ها و مراسم دانش‌آموزی مورد استفاده قرار می‌گرفت. از این فرهنگی شاعر، چهار دفتر شعر دست‌نویس بر جای مانده است که به همت خانواده‌اش تدوین شده و در آستانه‌ی چاپ قرار دارند.

مهدی معیر پس از یک عمر تلاش پر ثمر در عرصه‌های آموزشی، سرانجام در ۱۳۸۰/۱۲/۲۹ زندگی را بدرود گفت. شعر زیر سروده‌ی اوست:

معلم

مهرگان رفت و مه مهر به پایان آمد
ماه آذر شد و اندر پس آبان آمد
نیمه آذر مه، روز معلم افتاد
زین سبب مجمع شادای فراوان آمد

دارویت مرهم درد همه نادان آمد
زیور صنعت تو زیب دل و جان آمد
که پدید آور مردان و بزرگان آمد
چون ارسطو و فلاطون به یونان آمد
یک معلم بُد و از جانب یزدان آمد
معجز نُست که بیناگر کوران آمد
حرفی آموختم و دانشی از آن آمد
به در چشم همه اطفال و جوانان آمد
بهر تقدیر تو خوشنودی یزدان آمد

ای معلم که به صد رنج دهی آموزش
مشعل زحمت تو صحنه گیتی افروخت
مجلس درس ترا فخر همین قدر بس است
شغل میمون تو سرمشق بزرگان جهان
هر پیمبر که شنیدی پی ارشاد کسان
معجز عیسی مریم که بُد احیای موات
شاه مردان علی گفت: منم بند آنک
مام میهن به تو نازد که زرنج تو شفا
خاطرت شاد که قدر تو کس ارشناسد

سید محمد مستشاری

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در ۱۳۲۰/۹/۱۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ استان اول (گیلان) در آمد. مستشاری از بدو خدمت تا هنگام باز نشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار مدارس ابتدایی رشت (از جمله در دبستان‌های طائر، کردمحل و عنصری)، آموزگار دبستان حرفه‌ای راعی رشت، مدیر دبستان‌های دولتی راعی و معین رشت، مدیر دبستان ملی تمدن رشت و آموزگار دبستان‌های صدیق اعلم، منوچهری، معین و فرهنگ‌ودین رشت.

مستشاری با بیش از ۳۵ سال، سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد و چندی بعد از آن، درگذشت.

از این فرهنگی فقید، یک فرزند پسر به نام سید هادی مستشاری به یادگار مانده که دارای تحصیلات مهندسی و ساکن کشور انگلیس است.

محمدتقی محتشمی معالی

به سال ۱۳۰۳ در رشت زاده شد. دوران ابتدایی و متوسطه را در دبستان و دبیرستان تربیت رشت به پایان رساند و موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی پسران رشت شد. محتشمی با اتمام دوره‌ی دو ساله‌ی دانشسرا، در ۱۳۲۱/۸/۵ شروع به کار کرد. در بدو خدمت فرهنگی خود، طی یک سال در آموزشگاه‌های ملی تدریس کرد و چندی بعد با پایه‌ی دوم دبیری در دبیرستان سپهر ابهر زنجان مشغول به تدریس شد. در مهر ۱۳۲۲ به اداره‌ی فرهنگ گیلان انتقال یافت و مابقی خدمت فرهنگی خود را در آنجا سپری کرد. وی در حین خدمت، ادامه‌ی تحصیل داد و موفق

به اخذ لیسانس حقوق قضایی از دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران شد. محتشمی معالی در اداره‌ی فرهنگ گیلان از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

مدیر دبستان صدر رشت، دبیر مواد درسی: فقه، ادبیات، فلسفه و منطق در دبیرستان‌های پروین اعتصامی، مهددانش و بانوان رشت، رییس تبلیغات فرهنگ و عضو شورای پیشاهنگی شهرستان رشت، رییس سپاه‌دانش گیلان و (با حفظ سمت) دادستان اداره کل فرهنگ گیلان. وی علاوه بر اشتغال به سمت‌های آموزشی، با مطبوعات محلی گیلان (از جمله با بازار و فریاد گیلان) نیز همکاری داشت و خود، طی یک شماره، به انتشار ماهنامه‌ی پیشاهنگ (که از ضمایم روزنامه طالب حق بود) اقدام کرد. او همچنین از اعضای هیأت مدیره جمعیت نشر دانش رشت بود.

معالی پس از ۳۴ سال خدمت فرهنگی، در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد و در هجدهم مرداد سال ۱۳۷۷ درگذشت. حاصل زندگی مشترک او با همکار فرهنگی خود، معصومه مهرگان، شش فرزند است: مسعود، مژگان (کارشناس مامایی در آمریکا)، مهرداد، مژده (لیسانسیه‌ی فیزیک و فرهنگی)، فیروزه (پزشک داروساز از کانادا) و مهناز (لیسانسیه‌ی بیولوژی).

منابع:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، صص ۲۵ و ۳۴.
۲. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، ص ۱۵۵.
۳. تاریخ جراید و مجلات گیلان، ص ۳۲۱.

محترم موحد

او که فرزند شیخ حسین موحد است، به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در دبستان بانوان و دبیرستان شاهدخت رشت سپری کرد و در سال ۱۳۲۱ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای دختران رشت شد. وی در ۱۳۲۲/۷/۱ به استخدام اداره‌ی فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر فعالیت کرد: آموزگار دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های نواختران و مدنی)، مدیر دبستان سعدی رشت، دبیر فقه و عربی دبیرستان مهد دانش رشت، مربی پیشاهنگی مدارس رشت، دفتردار دبیرستان فروغ رشت (طی مدتی کوتاه در زمان مدیریت پروین فطوره چیان)، دبیر دوره‌ی اول دبیرستان‌های رشت (از جمله در دبیرستان‌های فروغ و مهد دانش) و دفتردار دبیرستان مهد دانش رشت. او پس از ۳۱ سال خدمت فرهنگی، سرانجام در ۵۳/۷/۱ بازنشسته شد. ناگفته نماند که دو خواهر بزرگتر او به نام‌های: احسان و ملوک موحد نیز فرهنگی بوده‌اند.

هادی ملک‌اخلاق

به سال ۱۳۰۵ در رشت تولد یافت. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه ادامه داد و سپس به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. ملک اخلاق در بدو خدمت فرهنگی خود، در روستاهای حومه‌ی رشت به تدریس پرداخت و با انتقال به اداره‌ی فرهنگ رشت، در کادر دفتری دبستان‌های دقیقی، عسجدی و آزر، مشغول به کار شد. او همچنین طی مدتی در مدرسه‌ی ملی اسلامی رشت به تدریس مشغول بود. ملک‌اخلاق در ادامه با انتقال به

اداره‌ی کل فرهنگ استان گیلان، در کادر اداری این سازمان (از جمله در دفتر فرهنگ) انجام وظیفه کرد. او پس از ۳۰ سال سابقه خدمت فرهنگی، در سال ۱۳۵۲ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۳ درگذشت.

حاصل ازدواج هادی ملک اخلاق با همکار فرهنگی خود، فخرالملوک زکی زاده میرمنصوری، سه فرزند است: کامبیز (مهندس راه و ساختمان در آمریکا)، لوئیز و کامیار.

تبرستان

www.tabarestan.info

سید محمد میرمشعشی

او که از قدیمی‌ترین دبیران ریاضی گیلان است، به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. در پنج سالگی از سوی پدرش، سید حیدر میرمشعشی (که اهل منبر و واعظ بود) به مکتب خانه سپرده شد و ضمن فراگیری قرآن و خوشنویسی، با انواع خطوط (از جمله با نسخ و نستعلیق) آشنایی پیدا کرد.

میرمشعشی تحصیلات مقدماتی و متوسطه‌ی خود را به ترتیب، در دبستان اسلامی و دبیرستان شاهپور رشت گذراند و با اتمام تحصیلات دانشگاهی، موفق به اخذ دانشنامه‌های لیسانس علوم ریاضی از دانشکده‌ی علوم دانشگاه تهران و لیسانس آموزش ریاضی از دانشسرای عالی تهران شد.

او در سال ۱۳۲۳ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و در یک سال آغازین خدمت فرهنگی خود، در سمت دبیر ریاضی دبیرستان و دانشسرای مقدماتی بابل، مشغول به تدریس شد. او در ادامه با انتقال به فرهنگ رشت، تا زمان بازنشستگی (به استثنای سه سال خدمتی که در طول آن، هفته‌ای سه روز برای تدریس ریاضی به انزلی می‌رفت) به تدریس ریاضی در دبیرستان‌های رشت اشتغال داشت.

او دبیر ریاضی ثابت دبیرستان شاهپور رشت بود و در دبیرستان تربیت نیز سابقه‌ی تدریس داشت. میرمشعشی در سال ۱۳۵۰ با در نظر گرفته شدن قانونی که سنوات تحصیلی در دانشسرای عالی را جزو سال‌های خدمت محسوب می‌کرد، به تقاضای شخصی بازنشسته

شد و در همان سال از سوی مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت، برای تدریس تمام وقت ریاضیات و آمار، دعوت به کار شد.

این فرهنگی در اوایل انقلاب نیز طی دو نوبت در دانشکده‌ی فنی - مهندسی دانشگاه گیلان، به تدریس ریاضی پرداخت^۱. او همچنین به مدت ۱۲ سال در مؤسسه‌ی دانشگاهی انستیتو لاکان رشت، تدریس کرد و در دانشکده‌ی پزشکی و بهداشت مدارس نیز، به تدریس ریاضیات و آمار در مقاطع تحصیلی کاردانی و کارشناسی اشتغال داشت. میرمشععی در سرایش شعر نیز تواناست. شعر زیر سروده‌ی اوست:

آرزوی من

ای آرزوی من به کجا می‌بری مرا ای تندرو به راه فنا می‌بری مرا
ای غافل از گذشته و ایام رفته‌ام این چند روزه باز خطا می‌بری مرا
من کوی دوست خواهم و تو ساحت بهشت بنگر که از کجا به کجا می‌بری مرا
من تشنه و فا ز لب یار جرعه نوش تو نزد او به قهر و جفا می‌بری مرا
قانع شدم به کنج قناعت به جای گنج بیرون چرا ز رسم وفامی‌بری مرا
ای آرزوی من به کجا می‌بری مرا ای تندرو به راه فنا می‌بری مرا

پی‌نوشت و منبع:

۱. دانشگاه گیلان در بدو تأسیس، توسط استادان آلمانی و یا ایرانیان تحصیلکرده در آلمان، اداره می‌شد. کادر اداری این دانشگاه با وقوع انقلاب اسلامی، از نیروهای آلمانی خالی شد و مدیریت آن بر عهده استادان ایرانی قرار گرفت. میرمشععی نیز از جمله کسانی بود که در صدر انقلاب، جهت تدریس در دانشگاه گیلان دعوت به کار شده بودند.

۲. یادى از استاد، هفته‌نامه‌ی فضیلت، ابراهیم مروجی، شماره‌ی ۵، ۱۰ شهریور ۱۳۸۲، ص ۶.

حسن منتظری کوچصفهانی

به سال ۱۳۰۴ در کوچصفهان زاده شد. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در رشت گذراند و در سال ۱۳۳۲ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت فارغ التحصیل شد. منتظری در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار مدارس لاهیجان، مدیر دبستان اتحادیه‌ی کوچصفهان، نماینده‌ی فرهنگ

کوچصفهان، آموزگار دبستان‌های فومن و رشت، نماینده فرهنگ کوچصفهان (برای دومین بار)^۱ و دبیر علوم انسانی دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان‌های ناحیه ۲ رشت.

این فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۳/۷/۱ بازنشسته شد. منتظری در میانه‌های دهه‌ی ۱۳۴۰، به اتفاق شماری از همفکران خود، انجمن اسلامی علم و ادب رشت را تأسیس کرد و در این انجمن، علاوه بر تقبل یک دوره مدیریت تا پایان عمر به تدریس کتب دینی اشتغال داشت. نامبرده در پانزدهم بهمن ماه سال ۱۳۸۱ دیده از جهان فروست. از حسن منتظری پنج فرزند به یادگار مانده است: ابوالحسن (مهندس

شیمی در امریکا)، سوسن (لیسانسیه‌ی ادبیات)، ساسان (نظامی بازنشسته)، مسعود (پزشک متخصص کاری پراکتیک در امریکا) و محمدحسین (مهندس کامپیوتر در امریکا).

پی‌نوشت: ۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، ص ۱۹۴.

شاهخانم مروای منور

به سال ۱۲۹۶ در رشت متولد شد. تحصیلات قدیمه‌ی خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و کلاس‌های کمک آموزگاری را نیز در خرداد ۱۳۲۳ با موفقیت گذراند. وی کار فرهنگی خود را در دبستان ملی امید رشت آغاز کرد و در ۱۳۲۵/۸/۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. مروای منور از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت آموزگار، به تدریس در مدارس ابتدایی رشت (از جمله در دبستان‌های امید، حزین، جعفری و فولادلو) مشغول بود و با ۳۰ سال و ۷ ماه و ۲۶ روز سابقه‌ی خدمت، در ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. شاه خانم مروای منور عاقبت در ۱۳۸۲/۱/۱۲ دیده از جهان فرو بست.

فردوس میرمنصوری

به سال ۱۳۰۴ در رشت زاده شد. دیپلم خود را در سال ۱۳۲۴ از دانشسرای دختران رشت اخذ کرد و در حین خدمت نیز کلاس‌های: کارآموزی خانه‌داری دبیرستان فروغ رشت و کارآموزی مدیران دبستان‌های استان اول (گیلان) را با موفقیت پشت سر گذاشت.

میرمنصوری در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر به فعالیت پرداخت:

آموزگار دبستان دقیقی رشت (طی یک سال آغازین خدمت)، آموزگار دبستان نواختران رشت (طی ۱۰ سال)،

مدیر دبستان کوشیار رشت (از ۳۶/۲/۴ تا ۴۵/۷/۱۹) و آموزگار مدارس تهران (از جمله در دبستان پایا از ۴۵/۷/۱۹ به بعد). او سرانجام در ۱۳۵۳/۷/۱ بازنشسته شد. این فرهنگی در طول سال‌های خدمت خود، در سمت آموزگار مدارس و به‌ویژه در کسوت مدیر دبستان کوشیار رشت، به دریافت چندین تقدیرنامه از سوی مقامات فرهنگی گیلان توفیق یافته بود. فردوس میرمنصوری دارای سه فرزند با نام خانوادگی «افشاری‌ترک» است: شهریار (دارای دکترای مهندسی راه و ساختمان و ساکن نیویورک آمریکا)، شاهرخ (فوق‌لیسانس راه و ساختمان از دانشگاه تهران) و شهرزاد (لیسانسیه‌ی اقتصاد از دانشگاه تهران).

کبری میرخائف

به سال ۱۳۰۴ در بندرانزلی متولد شد. او مدرک دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی دختران دریافت کرد و در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های هفده‌ی دی و دقیقی رشت مشغول شد. وی از سوی دیگر، طی مدتی مدیریت دبستان ملک‌زاده و دبیرستان فرحناز پهلوی رشت را نیز عهده دار بود. میرخائف در سال ۱۳۵۲، پیش از آنکه بازنشسته شود، دیده از دنیا فروبست. در بزرگداشت یاد کبری میرخائف، یک باب

مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی در حوالی زرچوب رشت به اسم او نام‌گذاری شده بود!

ثمره‌ی زندگی مشترک کبری میرخائف با احمد دموئی (مدیرعامل پیشین بنگاه حمایت مادران و نوزادان رشت و از رئیس‌ان انجمن همکاری خانه و مدرسه دبستان رودکی رشت) پنج فرزند تحصیل‌کرده است: انوشیروان (دارای دکترای متالوژی در امریکا)، هرمز (کارشناس ارشد معماری از دانشگاه تهران)، سوسن (دارای دکترای بیولوژی از دانشگاه فرانسه)، جمشید (دارای دکترای اقتصاد از دانشگاه انگلستان و ساکن امریکا) و نسترن (مهندس مکانیک از دانشگاه صنعتی شریف ایران و ساکن امریکا).

پی‌نوشت: ۱. مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی کبری میرخائف، بعدها به نام ایراندخت جفودی نامیده شد و اینک، دارالقرآن است.

فاطمه مصفا

به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان مقطع ابتدایی ادامه داد و در نهایت موفق به اخذ گواهی‌نامه‌ی کمک‌آموزگاری شد. مصفا در ۱۳۲۵/۱/۱۵ شروع به کارکرد و در اوایل خدمت خود، در سمت کارمند دفتر (دبیرخانه) فرهنگ گیلان مشغول به کار شد. او سپس به کسوت معلمی درآمد و تا بازنشستگی، به تدریس در مدارس ابتدایی رشت (از جمله در دبستان‌های ۲۵ شهریور و شهریار) پرداخت. این فرهنگی سرانجام در ۱۳۵۶/۴/۱، در اداره آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت، بازنشسته شد.

احمد مهان

او که فرزند مهدی ساذج (از فرهنگیان متقدم گیلان) بود، به سال ۱۳۰۲ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و ضمن دریافت گواهینامه دانشسرای مقدماتی، موفق به اخذ دیپلم کامل ادبی شد.

وی سرانجام در سال ۱۳۳۶ از دانشکده‌ی ادبیات دانشگاه تهران در رشته‌ی فلسفه و علوم تربیتی فارغ التحصیل شد. مهان در سال تحصیلی ۲۶ - ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

مدیر و آموزگار دبستان تابنده‌ی هندخاله (از ۲۶/۸/۵ تا ۲۷/۷/۲)، آموزگار دبستان و دبیر دبیرستان شمس صومعه‌سرا (از ۲۷/۷/۳ تا ۳۰/۸/۴)، آموزگار دبستان و دبیر دبیرستان‌های ساغری‌سازان و تربیت رشت (از ۳۰/۸/۵ تا ۳۱/۱۰/۲)، معلم دبستان‌های صبا، فرّخی، جمشید و اردشیرتهران (ضمن تحصیل در دانشگاه تهران)، کارمند اداره فرهنگ ناحیه ۳ تهران (طی مدتی کوتاه در سال ۱۳۳۵)، آموزگار دبستان طهوری تهران (از ۲۹/۱۱/۳۵ تا پایان خرداد ۱۳۳۶)، دبیر روانشناسی و فلسفه و مدیر دروس دبیرستان جدیدالتاسیس سعیدالعلمای تهران (بعد از اخذ لیسانس) و مدرس علوم دینی و عربی دبیرستان‌های تهران (از جمله در دبیرستان‌های دکتر محمود شیمی، علوم، تربیت و میرافضلی). او پس از ۲۶ سال و ۸ ماه سابقه‌ی خدمت فرهنگی، در ۱/۴/۱۳۵۳ بازنشسته شد و عاقبت در نوزدهم اسفند ماه ۱۳۸۵ روی در نقاب خاک کشید. مهان در طول سال‌های پایانی حیات پرثمر خود، به عنوان یکی از اعضای هیات مدیره‌ی کانون مستقل بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان، سرگرم رسیدگی مجددانه به امور صنفی همکاران بازنشسته‌ی خود بود. حاصل زندگی مشترک احمد مهان با مولود فلاح دانا (از قهرمانان ابرویک و آمادگی در گیلان) چهار فرزند تحصیلکرده به نام‌های: شیوا، شیدا، شهاب و شادی مهان است. شیدا، شاعر و صاحب مجموعه شعر «بی تو با رؤیایت» است.

سکینه مؤذنی

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. وی با احد دینم از دانشسرای دختران رشت در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد و فعالیت آموزشی خود را در مدارس خممام آغاز کرد. مؤذنی عمده‌ی سال‌های خدمت فرهنگی خود را در آموزش و پرورش خممام گذراند و از جمله در سمت آموزگار دبستان مولوی و مدیر دبستان اتفاق خممام فعالیت کرد. او در تیر ۱۳۵۶ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۴ درگذشت.

از سکینه مؤذنی چهار فرزند با نام خانوادگی «نصیری»

به یادگار مانده است: محمدرضا (پروفسور و مدرس علوم آزمایشگاهی در دانشگاه پنسیلوانیای آمریکا)، علیرضا (مهندس فیزیک هسته‌ای از آمریکا)، محمود و مینا.

احسان میرزا

به سال ۱۳۰۴ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان شاهدخت رشت ادامه داد و در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد. میرزا از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

معلم مدرسه‌ی رهنمای سعادت رشت (طی ۵ سال)، معلم دبستان ملی امید رشت (طی ۳ سال)، معلم مدارس تهران (در طول ۳ سال)، آموزگار دبستان‌های مهر و سروش رشت، و معاون دبستان دخترانه‌ی امید فردا در رشت. او سرانجام در سال ۱۳۵۳ بازنشسته شد. ثمره‌ی

زندگی مشترک احسان میرزا با محمدحسین کلباسی (از چهره‌های ماندگار فرهنگ گیلان) فرزندی تحصیل کرده است که به خدمت خانواده و اجتماع درآمده‌اند.

زینت السادات مجد تیموری

به سال ۱۳۰۵ در رشت متولد شد. وی تحصیلات خود را تا کلاس نهم متوسطه در دبیرستان شاهدخت رشت ادامه داد و در سال ۱۳۲۵ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. تیموری فعالیت آموزشی خود را در بندرانزلی آغاز کرد و پس از چندی با انتقال به رشت، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان ژاله مشغول شد. نامبرده در مهر ماه ۱۳۵۲ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۶۴ درگذشت. حاصل ازدواج زینت السادات مجد تیموری با علی اکبر تفضلی شایان (از کارمندان با سابقه‌ی اداره‌ی دارایی رشت) دو فرزند دختر به نام‌های آذر و هما است که هر دو به تشویق و با حمایت مادرشان، در خارج از کشور تحصیل کرده‌اند.

علی اکبر مرادیان گروسی

به سال ۱۳۰۷ در رشت متولد شد. دوران مقدماتی و متوسطه‌ی تحصیل را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۵۴ موفق به اخذ لیسانس از مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت شد. مرادیان در آذر ۱۳۲۵ به استخدام وزارت فرهنگ درآمد و تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

آموزگار و مدیر مدارس نوشهر و تنکابن، مدیر مدرسه‌ی پیرشرفشاه تالش، آموزگار مدرسه‌ی تابنده‌ی هندخاله (صومعه‌سرا)، آموزگار مدرسه‌ی بازارجمعه‌ی تولم، حسابدار آموزش و پرورش فومنات، آموزگار مدرسه‌ی ماکلوان فومن، آموزگار مدرسه‌ی صدیق اعلم رشت، مدیر دبستان حسن حجتی رشت، دبیر دبیرستان‌های غروی و هفده دی و اسلامی رشت، دبیر مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی آذرخش و معاون دبیرستان بازرگانی رشت.

او پس از ۳۱ سال خدمت فرهنگی، سرانجام در تیر ماه ۱۳۵۶ بازنشسته شد. این فرهنگی دارای چهار فرزند دختر است که به ترتیب، لیسانسیه‌ی ریاضی، لیسانسیه‌ی مدیریت دولتی، فوق‌دیپلم بازرگانی و دیپلمه‌ی کار و دانش‌اند. علی‌اکبر مرادیان گروسی، شاعر، نویسنده و مدیر انتشارات گیله‌مرد است و انتشار ۷۵ شماره هفته‌نامه‌ی محلی گیله‌مرد در اوایل انقلاب اسلامی را در کارنامه‌ی مطبوعاتی خود دارد. آثار چاپ شده‌ی این فرهنگی، به شرح زیر است:

۱. لکلک پیر ۲. قصه‌هایی از گیلان ۳. مثل‌ها و اصطلاحات گیلکی ۴. ترانه‌های داستانی گیلک ۵. منظومه‌ی هفت سین / دیو / عمو نوروز ۶. نیبجگن (شعر امروز گیلکی)
۷. منظومه‌ی شال ترس مامد (گیلکی) ۸. آئو (دوبیتی‌های گیلکی) ۹. هساشعر (گیلکی)
۱۰. آفتاب شوران (گیلکی) ۱۱. مصدر در زبان گیلکی (به گویش رشتی) ۱۲. غزل گیلکی ۸۲

میرزا حسین نیکروان (روحی کرمانی سابق)

حسین نیکروان معروف به نظام‌العلماء، به سال ۱۲۶۸ در کرمان زاده شد. چندی به تحصیل علوم قدیمه پرداخت و در کسوت طلبه‌ی علوم دینی، راهی عتبات شد. او با مراجعت به تهران، علوم جدید را نیز فراگرفت.

نیکروان در بدو تأسیس مدرسه‌ی انتظامیه (که در گذر تقی‌خان تهران دایر بود) به تدریس در این مدرسه‌ی نوین یاد مشغول شد و چندی بعد، مدیریت مدرسه‌ی سیادت شهرنو تهران را بر عهده گرفت. در همین اوان به صفوف مشروطه‌خواهان پیوست و با حاج سیدمحمد طباطبایی و پسران او، هم‌رزم بود. نیکروان پس از غلبه‌ی

مشروطه‌خواهان بر استبداد صغیر محمدعلی شاهی، به تبریز رفت و در مدرسه‌ی امریکایی مموریال اسکول، در سمت معلم ادبیات، خدمت فرهنگی خود را از سر گرفت.

وی که از جمله اعضای فعال مجامع سیاسی عهد قاجار بود، در سال ۱۲۹۲ سفری به قفقاز کرد و چندی در مدرسه‌ی اتفاق ایرانیان و مدرسه‌ی السنه شرقی تفلیس، به تدریس پرداخت. نیکروان از تفلیس به روسیه رفت و سپس از راه ترکیه به ایران بازگشت. وی در

ادامه‌ی خدمت فرهنگی خود، به مدت ۵ سال، مدیریت مدرسه‌ی احمدی رشت را بر عهده داشت. این فرهنگی همچنین از نخستین معلمان مدرسه‌ی نویناد آستارا به شمار می‌رفت. او با وقوع انقلاب جنگل، در عداد طرفداران این نهضت درآمد. پس از آن در ۱۳۰۴/۵/۲۸، روزنامه‌ی هفتگی صورت را در ۱۲ صفحه، به مدیریت و سردبیری خود، بنیان نهاد. این نشریه‌ی فکاهی - سیاسی تا سال‌های ۱۳۰۷-۸ منتشر می‌شد و بعد از تعطیلی چند ساله، مجدداً از شهریور ۱۳۲۰، طی چند دوره نشر پیدا کرد. نیکروان در ایام جنگ جهانی دوم، به انتشار روزنامه‌ی اخبار روزانه دست زد و طی ۱۶ شماره انتشار این نشریه، اخبار جبهه‌های جنگی شوروی و متفقین را به چاپ رساند. وی به دلیل تمایلات چپ‌گرایانه، از سال ۱۳۱۵ تا میانه‌های سال ۱۳۲۰، در زندان قصر محبوس بود و پیش از آن نیز در زمان حکومت رضا افشار و اوایل حکومت دیوان‌ببگی، به خاطر اقدامات کمونیست مآبانه‌اش، از گیلان تبعید شده بود.

نیکروان همچنین به اتفاق حسین جودت (معلم مدرسه‌ی احمدی رشت) و تنی چند از روشنفکران گیلان، اقدام به تاسیس جمعیت فرهنگ رشت کرد و از سوی دیگر، در تأسیس و راه‌اندازی قرائت‌خانه، کلاس اکابر و هیات تئاترال و موزیک نیز نقش آفرینی و مشارکت نمود. او در سال‌های آغازین سلطنت رضاشاه، پس از سه سال تبعید، در اداره‌ی باستان‌شناسی تهران مشغول به کار شد و از آن پس نیز به زندان افتاد. وی در پانزدهم تیر ماه سال ۱۳۲۶ دچار سکتة مغزی شد و قدرت حرکت و تکلم خود را از دست داد. نیکروان سال‌های پایانی حیات خود را در انزوا و تنهایی گذراند و عاقبت در هفتم تیرماه ۱۳۴۲ دیده از جهان فرو بست. حاصل زندگی مشترک میرزا حسین نیکروان با همکار فرهنگی خود، فرزانه نیکروان (مؤسس دبستان ملی آذر می‌دخت رشت) پنج فرزند به نام‌های: پوراندخت، ایران‌دخت، گیو، سوری و برزو بود.

پی‌نوشت و منابع:

۱. فریدون نوزاد در کتاب تاریخ جراید و مجلات گیلان، تاریخ شروع به کار این نشریه را در سال ۱۳۰۳ ذکر کرده است، اما مستنداً به دست‌نوشته‌ی حسین نیکروان که توسط بازماندگان آن مرحوم در اختیار نگارنده قرار گرفته، و با توجه به مطلب منتشر شده در ص ۴ (مورخ ۳۰/۶/۲۴) شماره‌ی اول از سال بیست و هفتم انتشار همین نشریه، تاریخ دقیق انتشار این مطبوعه را باید ۲۸ مرداد ۱۳۰۴ خورشیدی دانست.
- روزنامه‌ی صورت، یکشنبه ۲۴ شهریور ۱۳۳۰، شماره اول از سال ۲۷، صص ۱ و ۴.
- تاریخ نمایش در گیلان، فریدون نوزاد، نشر گیلکان رشت، ۱۳۶۸، صص ۱۰۲ و ۳.
- تاریخ جراید و مجلات گیلان (از آغاز تا انقلاب اسلامی)، فریدون نوزاد، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، صص ۱۴۷ - ۱۴۴ و ۱۹۱.
- تاریخ آموزش و پرورش آستارا، تحقیق و تألیف: اشرف آقا حریری، انتشارات دهسرا، ۱۳۸۲، ص ۸۸

روشنک نوح دوست

(معروف به خانم مدیر) به سال ۱۲۷۳ در رشت تولد یافت. دروس مقدماتی و ادبیات فارسی و فرانسه را نزد پدر خود، حاج سیدحسن طبیب معروف به آقانور (که تحصیل کرده‌ی ترکیه و از پزشکان سرشناس آن دوره بود) فراگرفت و اندکی بعد در محضر میرزا محمدحسین صدر آموخته (معروف به صدرالافاضل) و شیخ علی تنها، ادبیات عربی و ریاضی را آموخت. او به زبان روسی تسلط داشت. نوح دوست در سال ۱۲۹۶ اقدام به تاسیس دبستان ملی چهار کلاسه‌ی سعادت نسوان کرد و در سال ۱۳۰۰ به این دبستان، دبیرستانی ۱۱ کلاسه ضمیمه نمود.^۱

او از جمله اعضای موسس جمعیت پیک سعادت نسوان رشت بود و مسئولیت اداره و انتشار مجله‌ی ارگان این جمعیت را که زیر نام پیک سعادت نسوان، طی شش شماره از مهر ۱۳۰۶ تا شهریور ۱۳۰۷ دوام آورد، بر عهده داشت.^۲ نوح دوست در کنار همفکران خود در این جمعیت، علاوه بر انتشار نشریه‌ی پیک سعادت نسوان (که محل انعکاس آثار نویسندگان برجسته‌ای چون سعید نفیسی بود) به تاسیس کتابخانه و قرائتخانه‌ی عمومی، گروه تئاتر و کلاس خیاطی و صنایع دستی برای زنان، اقدام کرد و با اجرای تئاتر «عروسی یا دختر فروشی» و آثار مختلف مولیر، درآمد حاصل از این نمایش‌ها را برای تامین مخارج مدرسه‌ی ملی پیک سعادت نسوان (از موسسات جمعیت یاد شده) و انتشار مجله‌ی پیک سعادت نسوان، صرف می‌کرد.^۳ او با نام‌نویسی رایگان از دانش‌آموزان بی‌بضاعت و تامین هزینه‌های تحصیل آنان، در جهت بهبود وضعیت اجتماعی و تنویر افکار دختران گیلانی سرسختانه کوشید و با راه‌اندازی کلاس‌های شبانه‌ی اکابر، راه را برای تحصیل و سوادآموزی زنان شاغل و خانه‌دار هموار ساخت.

نامبرده به اتفاق شماری از بانوان همگام و هم‌اندیش خود، انجمن‌های خیریه‌ی مختلفی را جهت جمع‌آوری اعانات تشکیل داد و از این طریق، خانواده‌های کم‌بضاعت و بی‌سرپرست را زیر چتر حمایت خود گرفت. نوح دوست به معنای راستین کلمه به هم‌نوعان خود عشق می‌ورزید و مشتاق خدمت به خلق بود. بر همین اساس با محاسبه‌ی بهای سه دانگ از

ششدانگ یک باب خانه‌ی مشاعی و حق‌الامتیاز برق و تلفن و موجودی‌های ریالی خود در بانک ملی رشت، به موجب وصیت‌نامه‌ای که تنظیم کرد، دو تن از برادرزاده‌های خود را مکلف کرد که بهای ثلث قدر سهم او از خانه‌ی مشاعی خانواده را به امور خیریه اختصاص دهند. نوه‌دوست در اواخر عمر، به موجب سندی که با خط و انشا سرهنگ اسحاق شهنازی، شاعر نامور گیلان، تنظیم شده بود، امتیاز دبیرستان ملی سعادت نسوان و کلیه‌ی اموال و اثاثیه و کتابخانه‌ی نفیس آن را به رایگان در اختیار آموزش و پرورش گیلان قرار داد که در ازای این گذشت ایثارگونه او، دبیرستان ملی سعادت نسوان به روشنک و خیابان محل استقرار آن (در ضلع شمال غربی کوی سبزه‌میدان رشت) به سعادت تغییر نام یافت.

این فرهنگی دلسوز که با جثه‌ی کوچکی خود، تنها ۱/۵ متر قد و ۵۰ کیلوگرم وزن داشت، علی‌رغم ابتلا به بیماری‌هایی چون ژماتیسسم و فشارخون، تا پاسی از شب به رتق و فتق امور مدرسه می‌پرداخت و به‌رغم برچشم داشتن عینک دودی (به دلیل مشکل بینایی) زیرنوی چراغهای نفتی مرسوم آن زمان، به طور مستمر به مطالعه‌ی کتاب‌های سیاسی و اجتماعی می‌پرداخت. نوه‌دوست در سال ۱۳۳۷ تحت تأثیر بیماری‌های عیدیه‌ای که با آنها دست به گریبان بود، از پای افتاد و توان کار در مدرسه را از دست داد. او سرانجام به تاریخ ۱۳۳۸/۳/۲۴ دار فانی را وداع گفت. مدفن نوه‌دوست در ابن‌بابویه تهران است. این بانوی آزاداندیش، به حق از پایه‌گذاران و پیشتازان نهضت فرهنگی زنان ایران در آغاز قرن حاضر بود و با گذشت قریب ۹۰ سال از تلاش‌های روشنگرانه‌ی او در ستیز با نابرابری و موهوم‌پرستی، نامش همچنان زنده است.

پی‌نوشت:

۱. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، جلد اول، صص ۵۴ - ۵۱.
۲. صدر هاشمی، محمد؛ تاریخ جراید و مجلات ایران، جلد دوم، انتشارات کمال اصفهانی، ص ۹۲.
۳. برای اطلاع از فعالیت‌های این جمعیت بنگرید:
- الف: نوزاد، فریدون؛ تاریخ نمایش در گیلان (از آغاز تا ۱۳۳۲)، نشر گیلکان رشت، چاپ اول، ۱۳۶۸.
- ب: جودت، حسین؛ یادبودهای انقلاب گیلان و تاریخچه‌ی جمعیت فرهنگ رشت، چاپ درخشان، ۱۳۵۱.
- ج: جمعیت پیک سعادت نسوان (نخستین جنبش فرهنگی - هنری زنان در ایران)، ماهنامه‌ی گیله‌وا، هوشنگ عباسی، شماره‌ی ۲، مرداد ماه ۱۳۷۱.
- د: پیک سعادت نسوان، فصلنامه فرهنگ گیلان، هوشنگ عباسی، شماره ۲۱ و ۲۲، بهار و تابستان ۱۳۸۳.

فرزانه (ربابه) نیکروان

معروف به مادام مدیر و خانم آذرمدخت^۱ به سال ۱۲۷۸ در رشت تولد یافت. پدرش ملاحسین شمس رشتی از بزرگانان محترم رشت بود و دیدگاه‌هایی روشنفکرانه داشت. نیکروان تحصیلات خود را ابتدا در مکتب‌خانه‌ی مادرش و سپس در مدرسه‌ی امریکایی (مهستی / فروغ) رشت گذراند و پس از فراغت از تحصیل، به استان آذرمدخت رشت را در سال ۱۲۹۲ به عنوان دومین مدرسه‌ی دخترانه‌ی گیلان پایه‌گذاری کرد. او در این کار، مشقت‌های فراوانی را به جان خرید؛ تکفیر شد، آزار دید و با شکستن شیشه‌ها و پرتاب سنگ و کلوخ از سوی

مردمی که هنوز تحت‌تاثیر باورهای تعصب‌آمیز و خرافی، تحصیل بانوان را امری نادرست می‌شمردند، مواجه شد، ولی با این همه مقاومت کرد و به روشنگری پرداخت. نیکروان به اتفاق تنی چند از بانوان هم‌اندیش خود، انجمن‌های خیریه و فرهنگی تشکیل داد و به آگاه‌سازی بانوان گیلانی پرداخت. او همچنین با ترتیب دادن نمایش‌های اخلاقی و اجتماعی در سالن‌های بلدیة (شهرداری) و مدرسه‌ی ارامنه‌ی رشت، در ارتقای سطح فرهنگ و آگاهی بانوان می‌کوشید.

او با زبان‌های فرانسه، انگلیسی و روسی آشنایی داشت و چند سفر تحقیقی نیز به کشورهای اروپایی کرده بود. این مدیر با سابقه، با موسیقی آشنا بود و در نواختن پیانو تبحر داشت. نیکروان به افزایش سطح معلومات دانش‌آموزان مدرسه‌ی خود بها می‌داد و از همین رو، کلاس بازآموزی معلمان آذرمدخت را در رشته‌هایی چون: زبان فرانسه، ادبیات و ریاضیات دایر کرد. او در دوران رضاشاه، در مراسم رسمی استقبال از مقامات عالی رتبه‌ی وقت و میهمانان خارجی کشور، به نمایندگی از بانوان گیلانی حضور می‌یافت و خطابه‌های پرشوری ایراد می‌کرد.

فرزانه نیکروان با ۳۸ سال سابقه‌ی خدمت در عرصه‌ی تعلیم و تربیت، سرانجام در ۱۳۳۰/۱/۱۹ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک او با حسین نیکروان (از فرهنگیان اولیه‌ی گیلان) فرزندان‌ی تحصیل‌کرده بود که از جمله آن‌ها می‌توان به پوران‌دخت نیکروان (امیراسکندری) مدیر بعدی مدرسه آذرمدخت اشاره کرد.

پی‌نوشت و منابع:

۱. جهانگیر سرتیب‌پور در ص ۲۱۷ کتاب نام‌ها و نامدارهای گیلان، از آذرمیدخت نیکروان تحت عنوان ربابه خانم، یاد کرده و این در حالی است که در ص ۴۲ سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه و ص ۳۴۲ کتاب گیلان در گذرگاه زمان (تألیف ابراهیم فخرایی) از او زیر نام «فرزانه خانم» یاد شده است.
- روزنامه‌ی صورت، شماره‌ی اول از سال ۲۷، یکشنبه ۲۴ شهریور ۱۳۳۰، یادواره‌ی آذرمیدخت، به قلم زهت الملوک نجد سمیعی، ص ۱.

- سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶، چاپ زرینای رشت، ص ۴۲.
- بولتن ماهانه سازمان زنان رشت، تیر ماه ۱۳۵۱، از چهره‌های درخشان زن گیلان، ص ۷.

تبرستان
www.tabarestan.info

سید احمد نقیبی

به سال ۱۲۷۸ در رشت تولد یافت. وی تحصیلات قدیمه داشت و در کودکی نزد پدرش، آقابزرگ نقیب‌الاشراف (که مهاجری مشهدی بود) مقدمات علوم قدیم را آموخته بود. نقیبی فعالیت خود را از طریق همکاری با ابراهیم فخرایی، عضو معارف تشکیلات جنگل آغاز کرد و با بنیان‌گذاری دبستان شمس صومعه‌سرا، مدیریت آن را بر عهده گرفت.^۱ او در ۱۳۰۱ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و در ۱۳۰۲ با افتتاح مدرسه‌ی شبانه و چهارکلاسه‌ی کوشیار، برای نخستین بار در گیلان آموزش سواد به بزرگسالان را وجهی همت قرار

داد. این مدرسه تا ۱۳۰۹ برقرار و دایر بود و در ۱۳۱۱ با تأسیس کلاس‌های اول و دوم متوسطه اکابر از سوی دولت، نقیبی کلاس‌های متوسطه‌ی مدرسه‌ی اکابر کوشیار را نیز دایر کرد و طی ۱۰ سال در سمت مدیر و مدرس این مدرسه، خدمت کرد. کوشش‌های نقیبی در سوادآموزی به بزرگسالان، او را به دریافت نشان از سوی وزیر وقت فرهنگ مفتخر کرد. نقیبی به مدت ۱۹ سال با میسیون‌های آمریکایی^۲، در تعامل فرهنگی بود و ابتدا در شعبه‌ی پسران مدرسه‌ی آمریکایی رشت (که تحت نام ابن سینا در کوچه‌ی انتصار خیابان لاکانی فعلی رشت واقع بود) خدمت می‌کرد. وی در ادامه‌ی خدمت فرهنگی خود، به دبیرستان فروغ رشت منتقل شد و در زمان مدیریت مهکامه محصل، معاون دبیرستان، متصدی امور فنی و اداری و دبیر زبان و ادبیات

فارسی بود.^۲ نقیبی با پایان دوره‌ی مدیریت محمص، خود شخصاً اداره‌ی امور دبیرستان فروغ را بر عهده گرفت و در سمت کفیل این آموزشگاه سرگرم کار شد. او که از جمله اعضای جمعیت‌های فرهنگی - هنری گیلان به شمار می‌رفت، طی مدتی در دبیرستان ملی بوعلی سینای رشت نیز به تدریس عربی پرداخت. نقیبی بیش از چهل سال به فرهنگ نوپای گیلان خدمت کرد و سرانجام در سال تحصیلی ۳۹-۱۳۳۸ با رتبه‌ی دبیری، بازنشسته شد. او پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه فرهنگی، عاقبت در ۱۳۴۰/۲/۲۸ درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک سید احمد نقیب با آسیه ضرابی^۴ شش فرزند تحصیلکرده به نام‌های: سید محمدرضا، سیده امی، سید شاهرخ، سیده زهرا، سید محمدعلی و سید مرتضی است.

پی‌نوشت و منابع:

۱. فخرایی، ابراهیم؛ سردار جنگل، ص ۳۳۱.
۲. بشارتیان، مهدی؛ فرهنگ مصور استان یکم، جلد اول، صص ۷۲-۷۱.
۳. تأسیس مدرسه، کالج و بیمارستان از جمله اقدامات مبلغین پروتستان‌های آمریکایی (مسیون‌ها) در ایران بود و نقیبی در روزگار جوانی، در مدیریت مدارس مزبور، با آنان همکاری می‌کرد. ناگفته نماند که در ۴۳ سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت و حومه، تاریخ تأسیس و انحلال دبیرستان ابن‌سینا، به ترتیب، ۱۲۸۲ و ۱۳۱۴ ذکر شده است. مستر شولیر از پایه‌گذاران این مدرسه بود.
۴. آسیه ضرابی (۱۳۵۶-۱۲۸۴) در سال ۱۳۰۶ به خدمت اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و به مدت ۷ سال، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان سعادت نسوان رشت، مشغول بود. نامبرده ۲ سال بعد از ازدواج با احمد نقیبی، از فرهنگ بیرون آمد و به خانه‌داری پرداخت.

سیده عالیہ نیکخواه

به سال ۱۲۸۲ در رشت متولد شد. او فعالیت آموزشی خود را در سمت مدیر مدرسه‌ی ملی ناموس^۱ رشت آغاز کرد و از ابتدای تأسیس این مدرسه تا سال ۱۳۲۳، عهده‌دار مدیریت مدرسه‌ی ناموس بود. وی سرانجام در سال ۱۳۴۵ درگذشت.

ثمره‌ی ازدواج سیده عالیہ نیکخواه با میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (بنیانگذار مدارس ملی اسلامی و ناموس رشت و از خادمان دیر پا و دلسوخته فرهنگ گیلان) شش

فرزند بود که همگی به تبعیت از والدین فرهیخته‌ی خود، به خدمت دستگاه تعلیم و تربیت گیلان در آمدند.

پی‌نوشت: ۱. آموزشگاه ملی ناموس به سال ۱۳۰۳ در فلکه‌ی صیقلان رشت تأسیس شد و تا سال ۱۳۲۵ به صورت دبیرستان دایر بود. با تعطیلی سیکل اول این آموزشگاه، دبیرستان ناموس جای خود را به دبستان ناموس داد و تحت مدیریت نرجس خاتون صنیعی تهرانی، به کار خود ادامه داد.

تبرستان

www.tabarestan.info

سکینه (نزهت‌الملوک) نجد سمیعی

به سال ۱۲۸۸ از پدر و مادری گیلانی در تهران زاده شد. تحصیلات خود را در تهران گذراند و از دانشسرای دختران دیپلم دریافت کرد. او طی ۲ سال به اتفاق پدرش محمد رسول (اقتدارالملک) سمیعی که به سمت کنسولگری عشق‌آباد منصوب شده بود، در این منطقه به سر برد و پس از بازگشت به ایران، در سال ۱۳۰۷ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. نجد سمیعی کار آموزشی خود را با تدریس در دبستان ادب رشت شروع کرد و در این آموزشگاه که بعدها به هفده‌ی دی تغییر نام یافت، در سمت معلم و سپس مدیر، سرگرم

خدمت شد. وی با تبدیل این دبستان به دبیرستان، به کسوت ناظم و در نهایت مدیر دبیرستان درآمد و تا بازنشستگی در دبیرستان هفده‌ی دی رشت به فعالیت پرداخت. نجد سمیعی پس از ۳۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۳۸ بازنشسته شد.

او علاوه بر فعالیت در حوزه‌ی آموزش و پرورش، در عرصه‌های اجتماعی دیگر نیز نقش آفرین بود که از آن جمله می‌توان به همکاری افتخاری‌اش با جمعیت شیر و خورشید سرخ (هلال احمر فعلی) رشت اشاره کرد. نجد سمیعی در انجمن‌های خیریه و سازمان زنان گیلان نیز حضوری ثمربخش داشت و در جشن‌های مختلفی که همه ساله از سوی اداره‌ی فرهنگ رشت برگزار می‌شد، پیوسته طرف مشورت بود. وی پس از بازنشستگی، مدتی در سمت سرپرست شیرخوارگاه رشت، بی‌آنکه حقوقی دریافت کند، خدمت کرد.

این مدیر کهنه کار که در شورای ورزشی دبیرستان‌های دخترانه‌ی رشت نیز عضویت داشت، در سال ۱۳۳۴ با واگذاری یکی از کلاس‌های دبیرستان هفده‌ی دی رشت به محمد کوچصفهانی (از خادمان ورزش گیلان) به او در تاسیس دانشسرای تربیت بدنی رشت یاری رساند. سمیعی از سوی دیگر در اواخر حیات خود، با انتشار مقاله و ایراد خطابه، کوششهای فراوانی در حمایت از طرح تأسیس دانشگاه گیلان به کار می‌بست. نزهت‌الملوک نجد سمیعی پس از یک عمر تلاش بی‌وقفه فرهنگی و اجتماعی، عاقبت در ۱۳۵۵/۴/۱۸ درگذشت. او را در ابن بابویه تهران و در آرامگاه خانوادگی اش، به خاک سپردند.

ثمره‌ی زندگی مشترک این فرهنگی با محمود نجد سمیعی (از صاحب‌منصبان پیشین اداره‌ی ثبت احوال) شش فرزند بود: احمد (دادستان پیشین شهرهای بهشتین، کرمان و سمنان و از وکلای پایه‌ی یک دادگستری)، محمدرسول (مهندس شیمی و مدیرعامل پیشین کارخانه‌ی سیمان لوشان)، زهره (فرهنگی بازنشسته)، ناهید، زهرا (نخستین کارمند رسمی تلویزیون گیلان) و سهیلا.

منابع:

۱. فرهنگ مصور استان یکم، جلد دوم، صص ۴۵ - ۴۴.
۲. روزنامه‌ی بازار، شماره‌ی یومیه ۱۱۳ (۱۷ تیر ۱۳۴۹)، صص ۱ و ۴.
۳. هفته‌نامه‌ی فضیلت، در نکوداشت یاد نزهت‌الملوک نجد سمیعی از بانوان پیشگام در فرهنگ گیلان، سید ابراهیم مرّوجی، شماره ۴۸ (۲۲ تیر ۱۳۸۲)، ص ۷.

حسن نحوی جدید

به سال ۱۳۰۰ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره اول متوسطه ادامه داد و از ۱۳۱۷/۹/۵ تا سال ۱۳۳۹ به عنوان یکی از ارکان ثابت مدرسه‌ی ملی اسلامی رشت، با میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (مؤسس و مدیر این آموزشگاه) همکاری داشت. نحوی در این دبستان، علاوه بر آموزگاری، در سمت‌های معاون و متصدی، به خدمت مشغول بود. او طی سه دوره‌ی متوالی، جمعاً به مدت ۲۰ سال، در مدرسه‌ی اسلامی رشت به فعالیت آموزشی پرداخت و از آن پس، سال‌های پایانی خدمت

فرهنگی خود را از جمله در سمت معاون دبستان ملی مهرآیین رشت سپری کرد. حسن نحوی جدید عاقبت در ۱۳۶۴/۷/۱۱ درگذشت.

فاطمه نفیسی

به سال ۱۲۹۳ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره معارف و اوقاف گیلان درآمد و در طول دوران خدمت فرهنگی ۳۰ ساله‌ی خود، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان ملی امید و دبستان دولتی عنصری) اشتغال ورزید. نامبرده در سال ۱۳۴۹ به افتخار بازنشستگی نایل آمد و عاقبت در سال ۱۳۷۷ درگذشت. از فاطمه نفیسی، پنج فرزند به نام‌های: زهرا، علی اکبر، صدیقه، طاهره و طیبه کاظمی به یادگار مانده است که جملگی تحصیلات دانشگاهی خود را تا مقطع لیسانس ادامه داده‌اند.

دکتر محمدحسن نویدی کسمائی

فرزند محمود و برادرزاده حاج احمد کسمائی (از رهبران نهضت جنگل) به سال ۱۲۹۳ در رشت تولد یافت. وی با دریافت دیپلم طبیعی از دبیرستان شاهپور رشت، ادامه تحصیل داد و از دانشکده‌ی پزشکی دانشگاه تهران دکترای طب گرفت. او در ادامه، طی مدتی در کشورهای فرانسه و امریکا به تحصیل در دوره‌های تخصصی اطفال، مشغول بود. این فرهنگی در کنگره‌های پزشکی متخصصین اطفال اروپا و شرق آسیا (مدیترانه) حضوری فعال داشت و در امریکا، ضمن اتمام دوره‌ی بهداشت مدارس، به مدارس و کودکانها سرکشی می‌کرد و در بخش اطفال بیمارستان لینکولن این کشور فعالیت داشت. دکتر نویدی کسمائی در سال ۱۳۳۶ به ایران بازگشت و در گیلان به خدمات فرهنگی خود ادامه داد. او که از سال ۱۳۲۳ در استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان بود، در سال

۱۳۲۴، همزمان با ریاست فرهنگ نصرت‌الله مشکوتی، به تأسیس سازمان بهداری آموزشگاه‌ها در گیلان اقدام کرد و عمده‌ی خدمت فرهنگی خود را در سمت مسئول بهداری آموزشگاه‌ها پشت سر گذاشت. او در این مقام، با همکاری معاون خود، دکتر محمدعلی فائق و از جمله با همراهی دکتر حسین امینی، احترام سادات حجت‌مند، هاید صالحو مشکاتی، رسیدگی به امور بهداشتی مدارس را وجهی همت قرار داد. نویدی همچنین به مدارس مختلف سرکشی می‌کرد تا دانش‌آموزان را در مقابل کچلی واکسینه کند. دکتر نویدی از سوی دیگر، در تأسیس

بیمارستان گیلان (نخستین بیمارستان خصوصی رشت) که در سال ۱۳۲۸، در پشت اداره‌ی شهربانی دایر شده بود، مشارکت داشت^۱. او در جمعیت شیرو خورشید سرخ نیز فعالیت داشت و یک‌روز در هفته در درمانگاه این جمعیت، به طور رایگان بیماران را معاینه می‌کرد.

دکتر نویدی کسمائی پس از ۲۰ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، به تقاضای شخصی بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۳ درگذشت. حاصل زندگی مشترک او با منیره تنکابنی (از ماماها‌ی پیشگام گیلان) سه فرزند تحصیلکرده است: مسعود (دارای دکترای فیزیک اتم از دانشگاه ایلینویز شیکاگو)، مینا (دارای دکترای بیوشیمی از دانشگاه کالیفرنیا) و مینو (لیسانسیه‌ی زبان انگلیسی از دانشگاه ایلینویز شیکاگو).

پی‌نوشت: ۱. بیمارستان‌های رشت، از مشروطه تا ۱۳۵۷، دکتر سید حسن تائب، نشر فرهنگ ایلیا، ۱۳۸۴، ص ۲۸۵.

پوران‌دخت نیکروان

به سال ۱۲۹۸ در رشت و در خانواده‌ای فرهنگ‌دوست زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در دبستان آذر میدخت و دبیرستان مهستی (فروغ) رشت گذراند و در ادامه موفق به اخذ گواهینامه‌ی تربیت معلم شد. او فعالیت آموزشی خود را در سال ۱۳۳۰، در سمت مدیر مدرسه‌ی ملی آذر میدخت (آموزشگاهی که مادرش فرزانه خانم، مؤسس و مدیر پیشین آن بود) شروع کرد^۱ و در سال ۱۳۳۴ رسماً به استخدام اداره‌ی فرهنگ گیلان درآمد.

نیکروان در طول دوران خدمت فرهنگی خود، ضمن تصدی مدیریت مدرسه‌ی آذرمیدخت، به تدریس زبان انگلیسی در دانشسرای راهنمایی تحصیلی رشت اشتغال داشت و از سوی دیگر در مدرسه‌ی دخترانه سروش رشت، معلم سرود بود. او که در ۱۰ سالگی نواختن ویولن را در محضر استاد ابوالحسن صبا فرا گرفته بود، سابقه‌ی اتمام دوره‌های آموزشی پیکار با بی‌سوادی و پیشاهنگی را نیز در کارنامه‌ی خود داشت و از فعالان سازمان زنان و جمعیت شیر و خورشید سرخ رشت به شمار می‌آمد. مدرسه‌ی آذرمیدخت در هنگام مدیریت پوراندخت

نیکروان، علاوه بر دبستان، شامل واحدهای آموزشی پیش‌دبستان، دبیرستان و مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی شد و امتیاز تشکیل موسسه‌ی ماشین‌نویسی را نیز دریافت کرد.

این آموزشگاه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تحت‌نام مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی توحید، در خیابان تختی رشت به کار خود ادامه داد. پوراندخت نیکروان سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. ناگفته نماند که پدر و مادر او (زننده یادان: میرزا حسین و فرزانه نیکروان) نیز از جمله فرهنگیان پیشتاز گیلان بوده‌اند. ثمره‌ی زندگی مشترک پوراندخت نیکروان با محمود امیراسکندری (از سران عشایر شاهسون خلخال؛ طایفه‌ی شاطرانلو)، سه فرزند است: مهدخت (کارشناس بهزیستی)، شهریار (بازنشسته‌ی آموزش و پرورش) و محمدناصر (مهندس مکانیک در کانادا).

پی‌نوشت: ۱. نیکروان در سال تحصیلی ۱۹-۱۳۱۸، طی یکسال در سمت معاون مدرسه ملی آذرمیدخت رشت، به همکاری با مادر خود اشتغال ورزید و در سال ۱۳۲۰، در پی ازدواج با محمود امیراسکندری به مدت ۱۰ سال در خلخال زندگی کرد.

انوشیروان نعیمی اکبر

فرزند حسن‌خان عمیدالسلطان (از مشروطه‌خواهان بلندآوازه گیلان و از حکام دوران سلطنت احمد شاه قاجار) به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه‌ی خود را در رشت گذراند و سرانجام با رتبه‌ی نخست، موفق به اخذ لیسانس تاریخ

و جغرافیا از دانشگاه تهران شد.

نعیمی اکبر در بدو خدمت فرهنگی خود، به دبیری دبیرستان‌های رشت گمارده شد و سپس در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

رییس دبیرستان شاهدخت رشت، رییس اداره فرهنگ رشت (طی سال‌هایی از دهه‌ی ۱۳۳۰)، رییس اداره‌ی فرهنگ سبزوار، رییس اداره‌ی فرهنگ گرگان و کارمند اداره‌ی پیگیری و بازرسی آموزش و پرورش تهران. وی در سال ۱۳۵۷

بازنشسته شد و عاقبت در شهریور ۱۳۸۰ درگذشت. از انوشیروان نعیمی اکبر چهار فرزند تحصیلکرده به یادگار مانده است: ناهید (لیسانسیه‌ی خانه‌داری و تغذیه از

مدرسه‌ی عالی دختران تهران)، فریده (لیسانسیه‌ی تاریخ از دانشگاه تهران)، ژاله (لیسانسیه‌ی زبان انگلیسی از دانشگاه تهران) و محمود (فارغ‌التحصیل رشته‌ی دندانپزشکی از دانشگاه ملی تهران).

اقدس نعمت منتظمی

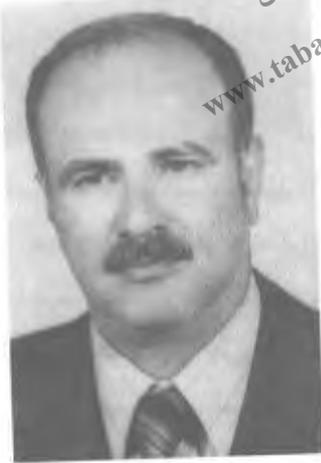
به سال ۱۳۰۲ در رشت متولد شد. وی در سال ۱۳۲۱ از دانشسرای دختران رشت دیپلم گرفت و در سال ۱۳۲۲ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

منتظمی سه سال آغازین خدمت فرهنگی خود را در اداره کارگزینی سپری کرد و در ادامه، در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های سروش و شهناز رشت مشغول شد. او در سال ۱۳۵۶، در سمت معلم دبستان شهناز، بازنشسته شد و عاقبت در فروردین ۱۳۸۲ درگذشت. این فرهنگی در طول دوران خدمت خود، در سمت‌های آموزگار و رییس امتحانات نهایی، طی چند نوبت مورد

تقدیر قرار گرفته بود. ناگفته نماند که خواهر او، سیمین نعمت منتظمی نیز از پیشکسوتان دستگاه تعلیم و تربیت گیلان بود. از اقدس نعمت منتظمی یک فرزند دختر به نام سهیلا پور خشکوارى به یادگار مانده است.

مهدی نیازمهر

به سال ۱۳۰۱ در رشت متولد شد. تحصیلات خود را تا پایان دوره‌ی اول متوسطه در دبیرستان شاهپور رشت ادامه داد و در سال ۱۳۲۴ به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان در آمد. نیازمهر از بدو استخدام تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد:

آموزگار دبستان‌های سیروس و جم رودبار، مدیر دبستان نصفی رحمت‌آباد، مدیر مدرسه‌ی جم در پایین بازار رودبار (در سال ۱۳۲۵)، آموزگار دبستان‌های طائر و رشیدی و صدر رشت (نیاز مهر در سال ۱۳۲۶ به فرهنگ رشت انتقال یافت)، کارمند اداره‌ی آموزش متوسطه اداره‌ی کل

فرهنگ گیلان، معاون دوم دبیرستان رضاشاه رشت، حسابدار هنرستان صنعتی رشت، کارمند سازمان بهداری آموزشگاه‌ها و مسئول آمار سپاه‌دانش رشت. او سرانجام در ۱۳۵۷/۷/۱ بازنشسته شد. نیازمهر در طول دوران خدمت فرهنگی خود، طی یک نوبت به عنوان معلم نمونه، مورد تقدیر قرار گرفته بود.

ناصر نصیریان

به سال ۱۳۰۷ در رشت متولد شد. دیپلم خود را در سال ۱۳۲۴ از دانشسرای مقدماتی پسران رشت اخذ کرد و در همان سال به استخدام اداره‌ی کل فرهنگ گیلان درآمد.

نصیریان از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:
دبیر علوم طبیعی و ریاضی دبیرستان مشیر سیاهکل، معلم پایه‌های پنجم و ششم

ابتدایی در دبستان ملی علمیه رشت، معاون دبیرستان شاپور رشت، معاون دبیرستان محمدرضا شاه پهلوی رشت، کارمند سازمان بهداری آموزشگاه‌های گیلان، مدیر دبستان و مدرسه راهنمایی تحصیلی پسرانه گروه فرهنگی مهرآیین رشت، و مدیر مدارس راهنمایی تحصیلی خمام.

ناصر نصیریان پس از ۳۱ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در تیرماه ۱۳۵۶ بازنشسته شد. این فرهنگی در اولین دوره‌ی شروع به کار کانون بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان، در کنار جعفر خمami زاده، محمدتقی محتشمی معالی، حسن تقی‌زاده میلانی،

هوشنگ مردکار و موسی حافظی، از سوی بازنشستگان آموزش و پرورش، به عنوان عضو هیأت مدیره‌ی این کانون نوین یاد برگزیده شده بود. ناصر نصیریان دارای سه فرزند است: مژان (تحصیل‌کرده‌ی رشته‌ی طب در اتریش)، معین و متین.

محمدرضا واله شیدا

فرزند علی اکبر واله شیدا (از شاعران هم‌عصر میرزا کوچک) به سال ۱۲۹۷ در رشت متولد شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطه را در زادگاه خود گذراند و در سال ۱۳۱۹ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان در آمد.

او در طول دوران خدمت خود، در مقطع ابتدایی مشغول به کار شد و از جمله نظامت دبستان زده‌ی و مدیریت دبستان‌های وکیل^۱ و آریان رشت را برعهده داشت.

او همچنین در اداره‌ی امتحانات اداره‌ی کل آموزش و پرورش استان گیلان نیز، طی مدتی خدمت می‌کرد. نامبرده در سال ۱۳۴۹ بازنشسته شد و عاقبت در ۱۳۷۵/۱۱/۲ در

آلمان درگذشت. ثمره‌ی زندگی مشترک محمدرضا واله شیدا با همکار فرهنگی خود،

خدیجه حاضران، چهار فرزند است که جملگی مدارج تحصیلی را طی کرده‌اند.
پی‌نوشت: ۱. دبستان وکیل رشت در سال ۱۳۳۵ گشایش یافت و واله شیدا، طی ۲ سال آغازین فعالیت این دبستان، در سمت مدیر، مشغول به کار شد و در ادامه به دبستان آریان رشت، انتقال یافت.

طلعت واله شیدا

فرزند علی اکبر واله شیدا (از شاعران و روزنامه‌نگاران معاصر گیلان) به سال ۱۲۹۹ در رشت زاده شد. تحصیلات مقدماتی و متوسطی خود را به ترتیب، در دبستان بانوان و دبیرستان شاهدخت رشت گذراند و سرانجام موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی دختران رشت شد. او در ۱۳۲۱/۷/۱ به استخدام اداره کل فرهنگ گیلان در آمد و در سمت آموزگار، به تدریس در دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های عنصری، فاریابی و طائر) مشغول شد. واله شیدا در ادامه به هشتپرتالش انتقال یافت و در سمت معلم، در مدارس این شهر به تدریس پرداخت.

او پس از بازگشت به رشت، طی مدتی دفتردار دبیرستان شاهدخت بود و سپس مدیریت دبستان ژاله را بر عهده گرفت. وی که سابقه‌ی اتمام دوره‌های آموزشی: پیشاهنگی، تربیت معلم، مدیریت مدارس ضمیمه راهنمایی تحصیلی، مبارزه با بی‌سوادی و بهداشت مدارس را در کارنامه‌ی خود دارد، در طول دوران خدمت فرهنگی خود، طی چندین نوبت، از جانب مقامات آموزشی تقدیرنامه گرفت و از جمله در ۱۳۵۳/۲/۲۲، یک قطعه نشان فرهنگ از وزارت آموزش و پرورش دریافت کرد.

واله شیدا پس از ۳۵ سال سابقه‌ی خدمت فرهنگی، سرانجام در تاریخ ۱۳۵۶/۴/۱ بازنشسته شد. این فرهنگی پیش‌کسوت، در سال ۱۳۸۱، به پاس یک عمر تلاش بی‌وقفه‌ی آموزشی، به دریافت لوح تقدیر از کانون مستقل بازنشستگان آموزش و پرورش گیلان نایل آمد.

حاصل زندگی مشترک طلعت واله شیدا با یوسف آژییری (از کارمندان با سابقه‌ی اداره‌ی پست و تلگراف رشت) پنج فرزند (یک دختر و چهار پسر) است.
منبع: یادى از يك فرهنگى شريف، هفته‌نامه‌ی فضیلت، سیدابراهیم مرّوجی، شماره‌ی ۹ (۷ مهر ۱۳۸۲)، ص ۵

محبوب همایون املشی

به سال ۱۲۹۸ در شهسوار (تنکابن) تولد یافت. تحصیلات ابتدایی و متوسطه‌ی خود را در شهرهای املش، رشت و تهران گذراند و در خرداد ۱۳۱۶ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی پسران رشت شد. او در سال ۱۳۱۶ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی از جمله در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

آموزگار مدارس بندر پهلوی (طی دو سال اولیه‌ی کار)، دبیر دبیرستان‌های شهسوار، نماینده‌ی فرهنگ رامسر، دبیر دبیرستان‌های رودسر، دبیر دبیرستان‌های رشت (وی در

سال ۱۳۲۴ به فرهنگ رشت منتقل شد و در سمت دبیر زبان و ادبیات فارسی، از جمله در دبیرستان‌های شاهپور و رضاشاه به تدریس پرداخت)، مدیر دبستان فرهنگیان رشت، رییس اداره‌ی آموزش ابتدایی اداره‌ی فرهنگ گیلان (در سال ۱۳۲۴)، رییس دایره‌ی آموزش ابتدایی اداره فرهنگ شهرستان رشت (در میانه‌های دهه‌ی ۱۳۳۰)، رییس سازمان تعلیمات ابتدایی^۱ و مدیر دبیرستان اقبال رشت. او پس از ۳۱ سال خدمت فرهنگی سرانجام در آذر ماه ۱۳۴۷ بازنشسته شد و از آن پس نیز در دبیرستان ملی ابوریحان و مدرسه‌ی عالی بازرگانی رشت، کار فرهنگی خود را ادامه داد. نامبرده در مدرسه‌ی عالی بازرگانی، مسئولیت امور اداری را برعهده داشت. محبوب همایون املشی عاقبت در سال ۱۳۶۷ درگذشت. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند به یادگار مانده است: زهرا (فرهنگی بازنشسته)، منوچهر (بازنشسته‌ی دادگستری)، سالار (فرهنگی بازنشسته) و عزت‌الله (کارشناس بانک صادرات گیلان).

پی‌نوشت: ۱. سالنامه‌ی فرهنگ شهرستان رشت، سال تحصیلی ۲۷-۱۳۳۶، چاپ زربانی رشت، ص ۱۲۲.

محمود هاتفی مستقیم

به سال ۱۳۰۶ در رشت متولد شد. دیپلم خود را از دانشسرای مقدماتی پسران رشت دریافت کرد و ضمن خدمت، دوره‌ی آموزشی کمک آموزگاری را نیز، در ساری با موفقیت گذراند. هاتفی در مهر ماه سال ۱۳۲۵ به استخدام وزارت فرهنگ (آموزش و پرورش) درآمد و در ۱۰ سال آغازین خدمت فرهنگی خود، در نقاطی چون: نشتارود، عباس‌آباد، خرم‌آباد (از توابع تنکابن) و چالوس در سمت‌های مدیر و آموزگار، به فعالیت پرداخت. وی در ادامه با انتقال به فرهنگ رشت، طی یک سال، در سمت ناظم دبستان صادقی‌نژاد، خدمت کرد و سپس در دایره‌ی دفتر (دبیرخانه) فرهنگ رشت و ادارات امتحانات و آموزش متوسطه‌ی اداره‌ی کل آموزش و پرورش گیلان به فعالیت پرداخت. این فرهنگی سرانجام در سال ۱۳۵۶ بازنشسته شد. محمود هاتفی مستقیم، دارای ۷ فرزند به اسامی: اکبر، طاهره، مرتضی، مریم، مرضیه، مینا و محمد مهدی است.

عبدالحسین یغما

به سال ۱۲۸۵ در رشت متولد شد. با اتمام تحصیلات مقدماتی و متوسطه به استخدام وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه درآمد و کار خود را در سمت مربی ورزش آموزشگاه‌های شهسوار آغاز کرد. یغما در طول سال‌های ۱۳۲۱ و ۱۳۲۲، مدیریت تربیت‌بدنی استان گیلان را بر عهده داشت. وی در ادامه، پس از چند سال اشتغال به سمت دبیری ورزش، به سمت‌های نظامت و در نهایت مدیریت دبستان مژده‌ی رشت منصوب شد و چندی بعد، علاوه بر تصدی مدیریت دبستان مژده‌ی، از

سوی معتمد همایون مژده‌ی، به مدیریت پرورشگاه مزبور برگزیده شد. یغما همچنین، از سال ۱۳۳۰، مبادرت به انتشار روزنامه مهر گیلان کرده بود. این فرهنگی عاقبت در آبان ۱۳۴۵ با ضربات کارد علی اکبر مردان، آشپز دارالایتام رشت، جان به جان آفرین تسلیم کرد. قاتل یغما در واکنش به مخالفت او با رابطه‌ی عاشقانه‌ای که با یکی از پرستاران پرورشگاه داشت، مرتکب این جنایت شده بود. از عبدالحسین یغما، چهار فرزند به‌اسامی: فریده، فریبرز، فرامرز و فائقه به‌یادگار مانده است.

منابع:

۱. نوزاد، فریدون؛ تاریخ جراید و مجلات گیلان، صص ۲۵۲-۲۵۰.
۲. کوچصفهانی، محمد؛ ۷۰ سال ورزش (از ۱۳۱۴ تا ۱۳۸۴)، خاطرات پلی‌کپی شده، صص ۱۲۶ و ۱۲۹.

عزیزالملوک یزدانی

به سال ۱۲۸۹ در رشت متولد شد. دوره‌ی مقدماتی و متوسطه‌ی تحصیل را از جمله در مدرسه‌ی انائیه‌ی امریکایی رشت و با احراز رتبه‌ی نخست، پشت سر گذاشت و در امتحانات نهایی ابتدایی، بین ده‌ها دانش‌آموز در گیلان اول شد و جایزه گرفت. وی در نهایت به اخذ دیپلم از دانشسرای مقدماتی توفیق یافت. یزدانی در سال ۱۳۱۱ به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد و تا بازنشستگی در سمت‌های زیر فعالیت کرد: دبیر دبیرستان شاهدخت رشت، آموزگار دبستان نواختران رشت، رییس دبستان رازی رشت (وی در این سمت،

تعداد کلاس‌های درس دبستان رازی را از ۴ کلاس به ۶ کلاس درس افزایش داد و به همین مناسبت از سوی اداره فرهنگ مورد تقدیر قرار گرفت)، مدیر دبستان پیک سعادت رشت (وی از سال ۱۳۲۴، همزمان با مسئولیت نصرت‌الله مشکوتی در اداره‌ی کل فرهنگ گیلان، به این سمت منصوب شد و با حُسن مدیریت خود، تعداد شاگردان دبستان یاد شده را از ۹۰ دانش‌آموز به ۳۵۰ دانش‌آموز، افزایش داد) و آموزگار مدارس ناحیه‌ی ۴ تهران.

عزیزالملوک یزدانی در سال ۱۳۴۱ بازنشسته شد و سرانجام در سال ۱۳۷۴ زندگی را بدرود گفت. وی در قم مدفون است.

مولود یکتا

به سال ۱۲۹۸ در رشت دیده به جهان گشود. وی در سال ۱۳۱۷ موفق به اخذ دیپلم از دانشسرای دختران رشت شد و در همان سال به استخدام اداره‌ی معارف و اوقاف گیلان درآمد. یکتا از بدو استخدام تا هنگام بازنشستگی در سمت‌های زیر انجام وظیفه کرد:

معلم دبستان دخترانه‌ی نواختران رشت (از سال ۱۳۱۷ تا سال ۱۳۳۵) و مدیر دبستان‌های رشت (از جمله در دبستان‌های امیرکبیر و صنیعی تهرانی).

او در سال ۱۳۴۷ بازنشسته شد و عاقبت در سال ۱۳۸۳ درگذشت.

یکتا در طول دوران فعالیت اجتماعی خود، به عنوان معلم و مادر نمونه نیز مورد تقدیر قرار گرفته بود. از این فرهنگی فقید، چهار فرزند دختر و یک فرزند پسر به یادگار مانده است. دو دختر او لیسانسیه و کارمند آموزش و پرورش‌اند و فرزند پسر او نیز، دانش‌آموخته‌ی رشته‌ی کارتوگرافی است.

کتاب‌شناسی

کتاب‌ها

۱. آدمیت، منوچهر. سده‌نامه دبیرستان البرز، تهران: دبیرستان البرز، ۱۳۵۴.
۲. آقاحریری، اشرف. تاریخ آموزش و پرورش آستارا (دروازه مدرنیسم)، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی دهبسرا، ۱۳۸۲.
۳. اصلاح عربانی، ابراهیم. کتاب گیلان، در سه جلد، انتشارات گروه پژوهشگران ایران، ۱۳۷۴.
۴. بشارتیان، مهدی. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، تهران، چاپخانه شرق، جلد اول.
۵. بشارتیان، مهدی. فرهنگ مصور استان یکم، سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷، تهران، چاپخانه شرق، جلد دوم.
۶. به روایت سعید نفیسی (خاطرات سیاسی، ادبی، جوانی)، به کوشش علی‌رضا اعتصام، مرکز، ۱۳۸۱.
۷. تائب، دکتر سید حسن. بیمارستان‌های رشت، از مشروطه تا ۱۳۵۷، نشر فرهنگ ایلیا، ۱۳۸۴.
۸. تذکرة الشعراء از نویسندگان و دانشمندان معاصر گیلان، چاپ حقیقت رشت.
۹. جودت، حسین. یادبودهای انقلاب گیلان و تاریخچه‌ی جمعیت فرهنگ رشت، چاپ درخشان، ۱۳۵۱.
۱۰. خالقی، روح‌الله. سرگذشت موسیقی ایران، جلد اول.
۱۱. خمایی‌زاده، جعفر. تاریخچه‌ی آموزش و پرورش گیلان، از اواخر دوره‌ی قاجاریه تا امروز، انتشارات سنا، زمستان ۱۳۸۴.
۱۲. راپورت، سیچقان‌نیل. سالنامه اداره معارف گیلان، ۱۳۰۳ شمسی، برلین، چاپخانه ایرانشهر.
۱۳. رضازاده لنگرودی، رضا. یادگارنامه (مجموعه مقالات تحقیقی تقدیم شده به استاد ابراهیم فخرایی)، تهران، نشر نو، ۱۳۶۳.
۱۴. سالنامه دبیرستان شاهپور رشت، از انتشارات انجمن سالنامه و تألیفات دبیرستان شاهپور، سال تحصیلی ۱۳۱۴ - ۱۳۱۵.
۱۵. سالنامه دبیرستان ملی تربیت رشت، تیر ماه ۱۳۲۴ خورشیدی، چاپ جاوید رشت.
۱۶. سالنامه فرهنگ شهرستان رشت و حومه، سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶، چاپ زربافی رشت.
۱۷. ۷۰ سال ورزش (۱۳۱۴ تا ۱۳۸۴)، فعالیت‌ها و خدمات ورزشی و فرهنگی، خاطرات پلی‌کپی شده محمد کوچصفهانی.
۱۸. سرتیپ‌پور، جهانگیر. نامها و نامدارهای گیلان: نشر گیلکان رشت، ۱۳۷۰.
۱۹. سفرنامه ظهیرالدوله، همراه مظفرالدین شاه به فرنگستان، به کوشش دکتر محمد اسماعیل رضوانی، انتشارات مستوفی، ۱۳۷۱.

۲۰. سلسله روزنامه‌های جنگل، نشریه نهضت انقلابی جنگل، انتشارات مولی.
۲۱. صدر هاشمی، محمد. تاریخ جراید و مجلات ایران، جلد دوم، انتشارات کمال اصفهان.
۲۲. طاهباز، سیروس. نامه‌ها، از مجموعه آثار نیما یوشیج، از انتشارات دفترهای زمانه، چاپ اول: ۱۳۶۸.
۲۳. عباسی، هوشنگ. سرزمین عادلشاه (بررسی اوضاع اجتماعی، اقتصادی، تاریخی، فرهنگی لشت‌نشاء)، نشر گیلکان، ۱۳۷۸.
۲۴. عباسی، هوشنگ. شاعران گیلک و شعر گیلکی (تذکره شاعران گیلکی سرا)، جلد اول، نشر گیلکان، چاپ اول: ۱۳۷۶.
۲۵. عباسی، هوشنگ. شاعران گیلک و شعر گیلکی (تذکره شاعران گیلکی سرا)، جلد دوم، گیلکان، ۱۳۸۲.
۲۶. غلامی کترودی، قاسم. آینه پیربازار (نگاهی به سرزمین و مردم پیربازار)، ناشر: مؤلف، چاپ اول: بهار ۱۳۷۹.
۲۷. فخرائی، ابراهیم. گیلان در جنبش مشروطیت، انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، چاپ اول: ۱۳۵۲؛ چاپ دوم: ۱۳۵۶؛ چاپ سوم: ۱۳۷۱.
۲۸. فخرائی، ابراهیم. گیلان در قلمرو شعر و ادب، انتشارات جاویدان، چاپ اول: ۱۳۵۶.
۲۹. فخرائی، ابراهیم. گیلان در گذرگاه زمان، سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، چاپ اول: مهرماه ۱۳۵۴.
۳۰. فخرایی، ابراهیم. سردار جنگل، سازمان چاپ و انتشارات جاویدان.
۳۱. فرهنگ فارسی معین، جلد ششم، انتشارات امیرکبیر چاپ ششم، ۱۳۶۳.
۳۲. کلباسی حائری، آیت‌الله محمد. خاندان کلباسی، کانون پژوهش، چاپ اول: ۱۳۸۱.
۳۳. گزیده ادبیات گیلکی، با اشعاری از: افراشته، شرفشاه، کسمائی، سراج، فخرائی، گردآورده ابراهیم فخرائی، کتابفروشی طاعتی رشت، خرداد ماه ۱۳۵۸.
۳۴. لاجوردی، حبیب. خاطرات دکتر محمدعلی مجتهدی (رییس دبیرستان البرز، بنیادگذار دانشگاه صنعتی شریف)، مجموعه تاریخ شفاهی ایران، نشر کتاب نادر، تهران، ۱۳۸۵.
۳۵. مهنوش، محمدصادق. تاریخ جنگل، چاپ نو، رشت، بهمن ۱۳۳۶.
۳۶. مهنوش، محمدصادق. تاریخ جنگل، چاپ نورشت، خرداد ۱۳۳۸.
۳۷. مهنوش، محمدصادق. تاریخ جنگل، ضمیمه روزنامه فریاد لاهیجان، جلد اول، رشت، ۱۳۳۴.
۳۸. مهنوش، محمدصادق. تاریخ جنگل، ضمیمه روزنامه فریاد لاهیجان، جلد دوم، رشت، مهر ۱۳۳۴.
۳۹. نصری، عبدالله. کارنامه دکتر معین، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، تهران، چاپ دوم: ۱۳۷۵.
۴۰. نوزاد، فریدون. تاریخ جراید و مجلات گیلان (از آغاز تا انقلاب اسلامی)، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۹.
۴۱. نوزاد، فریدون. تاریخچه مختصری از تئاتر گیلان، ناشر: رمضان هوشمند، چاپ جاوید رشت، ۱۳۲۷.

۴۲. نوزاد، فریدون. تاریخ نمایش در گیلان، نشر گیلکان، ۱۳۶۸.
۴۳. نهضت جنگل و اوضاع فرهنگی-اجتماعی گیلان و قزوین، خاطرات افسر گارد جنگل، نایب صادق خان کوچکپور، به کوشش سید محمد تقی میرابوالقاسمی، نشر گیلکان رشت، چاپ اول: ۱۳۶۹.
۴۴. هدایتی خوشکلام، منوچهر. یادداشت‌های احمد کسبایی از نهضت جنگل، انتشارات کتیبه گیل، ۱۳۸۳.
۴۵. یادگار عمر، خاطراتی از سرگذشت دکتر عیسی صدیق، جلد اول، چاپ سوم، مهرماه ۱۳۵۲.

نشریات

۱. بولتن ماهانه سازمان زنان رشت، تیرماه ۱۳۵۱.
۲. روزنامه اطلاعات، شماره ۱۳۷۳، اول دی ۱۳۴۷.
۳. روزنامه اطلاعات، شماره ۱۰۷۳۸، چهارشنبه دوم اسفند ۱۳۴۰.
۴. روزنامه اطلاعات، یادى از یک معلم کوشا، دکتر غلامعلی حداد عادل، فروردین ۱۳۷۳.
۵. روزنامه بازار، شماره یومیه ۱۱۳، ۱۷ تیر ۱۳۴۹، صاحب امتیاز و مدیرمسئول: میرشجاع گسگری.
۶. روزنامه بازار، شمعی که خاموش شد، سروان اسحاق شهنازی، شماره ۳۶۹، ۱۴ تیر ۱۳۳۷.
۷. روزنامه بازار، ویژه هنر و ادبیات، محمدتقی صالح پور، سال هجدهم، شماره ۸۷۶.
۸. روزنامه جنگل، سال اول، شماره دوم، ۲۶ شعبان ۱۳۳۵ هجری قمری.
۹. روزنامه صورت، یکشنبه ۲۴ شهریور ۱۳۳۰، شماره اول از سال ۱۳۲۷، صاحب امتیاز و مدیرمسئول: حسین نیکروان.
۱۰. روزنامه طالب حق، به یاد صنیعی خادم فرهنگ، شماره ۲۰۹، ۲۶ تیر ۱۳۳۷، صاحب امتیاز و مدیرمسئول: حاج محمد جوادی.
۱۱. روزنامه طالب حق، شماره ۸۳۴، ۱۳ اسفند ۱۳۵۱، شادباد روح میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی، سرهنگ اسحاق شهنازی.
۱۲. روزنامه طالب حق، شماره ۴۸۵، ۱۸ فروردین ۱۳۴۵.
۱۳. روزنامه فکر جوان، به یاد مرحوم صنیعی، به قلم یکی از شاگردانش، شماره ۷۴۰، ۱۷ تیر ۱۳۳۷، صاحب امتیاز و مدیرمسئول: علی آزاده گیلانی.
۱۴. روزنامه کیهان، شماره ۷۰۲۵، ۱۲ دی ۱۳۴۵.
۱۵. روزنامه گیلان ما، سال دوم، شماره ۵۷، عبدالعظیم یمنی، ۲۸ دی ۱۳۲۹، صص ۱ و ۲.
۱۶. روزنامه گیلان ما، سال دوم، شماره ۸۴، ۳۰ مرداد ۱۳۳۰.
۱۷. روزنامه مهر ایران، شماره ۲۸۱۴، ۸ فروردین ۱۳۴۶.
۱۸. ره‌آوردگیل (دوفصلنامه پژوهشی - علوم انسانی)، سال دوم، شماره چهارم، بهار و تابستان ۱۳۸۴، خلع‌یداز

- شرکت سابق نفت در رشت (۳۱ خرداد ۱۳۳۰)، سیدابراهیم مروّجی.
۱۹. ره‌آورد گیل ۲، گردآورنده: دکتر محمدعلی فائق، انتشارات گیلان، پائیز ۱۳۷۸.
۲۰. فصلنامه پژوهشی، فرهنگی، اجتماعی فرهنگ گیلان، سال پنجم، شماره ۲۱ و ۲۲، بهار و تابستان ۱۳۸۳.
۲۱. فصلنامه سیاسی، ادبی، فرهنگی گیلان ما، سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۷۹، در این سه ماه، رضا نوزاد.
۲۲. کیهان فرهنگی، شماره ۹ (آذر ماه سال ۱۳۶۳)، گفت و گو با استاد فخرایی، مسئول معارف و فرهنگ در تشکیلات سردار جنگل.
۲۳. ماهنامه پادنگ، صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: فاطمه عاطفی‌نورد، شماره ۱۲، مهر ۱۳۸۴، مغربی شخصیت.
۲۴. ماهنامه گیله‌وا، سال اول، شماره اول، تیر ماه ۱۳۷۱، ۶۵ سال تلاش، کتابخانه ملی رشت از ۱۳۰۶ تا ۱۳۷۱، جعفر خمایی‌زاده.
۲۵. ماهنامه گیله‌وا، سال پنجم (بهمین و اسفند ۷۵)، شماره ۳۹، موسی آذرنوش، نرزنند لایق گیلان، دکتر عبدالکریم گلشنی.
۲۶. ماهنامه گیله‌وا، سال چهارم، آبان و آذر ۱۳۸۴، شماره ۸۵.
۲۷. ماهنامه گیله‌وا، سال ششم، شماره ۴۶، ۱۳۷۶.
۲۸. ماهنامه گیله‌وا، سال ششم (نوروزین - اردیبهشت ۱۳۷۷)، شماره ۴۷، یاد آر ز شمع مرده؛ یادآرا، تراب کمایی، صص ۹ - ۸.
۲۹. ماهنامه گیله‌وا، سال ششم (مرداد - شهریور ۱۳۷۶)، شماره ۴۴.
۳۰. ماهنامه گیله‌وا، سال هشتم (مهر و آبان ۷۸)، شماره ۵۴، روایت هشتاد سال تلاش پرثمر در پرورش مردان کارآمد و افتخارآفرین، جعفر خمایی‌زاده.
۳۱. ماهنامه گیله‌وا، شماره ۸۳ (خرداد و تیر ۱۳۸۴)، یادی از حاج تائب به بهانه سالگرد خلع ید از شرکت سابق نفت در رشت، سیدابراهیم مروّجی.
۳۲. ماهنامه گیله‌وا، شماره ۹۷ (سال شانزدهم، آذر و دی ۱۳۸۶)، سیدابراهیم مروّجی، ص ۷.
۳۳. ماهنامه گیله‌وا، شماره ۲ (مرداد ۷۱)، جمعیت پیک سعادت نسوان (نخستین جنبش فرهنگی - هنری زنان در ایران)، هوشنگ عباسی.
۳۴. مجله دانشمند، شماره ۳۶۷ پایی، کوشنده‌ای که کوشا نام داشت، اردیبهشت ۱۳۷۳.
۳۵. مجله شمال، سال اول، شماره اول، خرداد ۱۳۲۲، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: عباس کدیور.
۳۶. مجله شمال، سال اول، شماره پنجم، ۱۳۲۲، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: عباس کدیور.
۳۷. مجله شمال، سال اول، شماره چهارم، ۱۳۲۲، صاحب امتیاز و مدیرمسئول: عباس کدیور.

۳۸. مجله شمال، سال اول، شماره دوم، ۱۳۲۲، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: عباس کدیور.
۳۹. مجله شمال، سال اول، شماره سوم، ۱۳۲۲، صاحب امتیاز و مدیر مسئول: عباس کدیور.
۴۰. مجله کیهان فرهنگی، شماره ۵ پیاپی ۸۷ مرداد ۱۳۷۱.
۴۱. ویژه‌نامه نهضت جنگل (ضمیمه‌ی هفته‌نامه پنجره نو)، به کوشش سیدابراهیم مروّجی، آذر ۱۳۸۴.
۴۲. هفته‌نامه پنجره نو، شماره ۶۱ ۲۱ آبان ۱۳۸۴، یاد هفته، سیدابراهیم مروّجی.
۴۳. هفته‌نامه پنجره نو، شماره ۶۳، ۱ آذر ۱۳۸۴، یاد هفته، سیدابراهیم مروّجی.
۴۴. هفته‌نامه پنجره نو، شماره ۶۷ ۲۹ آذر ۱۳۸۴، یاد هفته، سیدابراهیم مروّجی.
۴۵. هفته‌نامه پنجره نو، شماره ۶۸ ۶ دی ۱۳۸۴، یاد هفته، سیدابراهیم مروّجی.
۴۶. هفته‌نامه تحول، شماره ۴۳، ۱۳ خرداد ۱۳۷۲، عارفی علیم و لقمانی حکیم به سرای جاوید شتافت، هوشنگ مردکار.
۴۷. هفته‌نامه فضیلت، شماره ۳۹ (۲۱ اردیبهشت ۱۳۸۳)، فراز و فرودهای عاشقانه، به قلم سیدابراهیم مروّجی.
۴۸. هفته‌نامه فضیلت، شماره اول، ۱۳ مرداد ۱۳۸۲، یادمان محمد کوچصفهانی، به قلم سیدابراهیم مروّجی.
۴۹. هفته‌نامه فضیلت، شماره ۴۸، ۲۲ تیر ۱۳۸۳، در نکوداشت یاد نزهت‌الملوک نجد سمعی، از فرهنگیان پیشگام در فرهنگ گیلان، به قلم سیدابراهیم مروّجی.
۵۰. هفته‌نامه فضیلت، شماره ۴۵، اول تیرماه ۱۳۸۳، آشنایی با فرهنگیان پیش‌کسوت گیلان، سیدابراهیم مروّجی.
۵۱. هفته‌نامه فضیلت، شماره ۵، ۱۰ شهریور ۱۳۸۲، یادى از استاد، به قلم سیدابراهیم مروّجی.
۵۲. هفته‌نامه فضیلت، شماره ۹، ۷ مهر ۱۳۸۲، یادى از یک فرهنگى شریف، به خامه‌ی سیدابراهیم مروّجی.
۵۳. هفته‌نامه فضیلت، صاحب‌امتیاز و مدیرمسئول: محمداسماعیل لطفی دیبا، سال اول، ۳ آذر ۱۳۸۲، آشنایی با فرهنگیان پیش‌کشوت گیلان، به قلم سیدابراهیم مروّجی.
۵۴. هفته‌نامه کادح، سال پنجم هفتگی، شماره ۲۸، ۱۰ مهر ۱۳۷۰، بنیانگذاران موسیقی گیلان، کریم کوچکی‌زاد.
۵۵. یادنامه هفتمین سال درگذشت تائب (ضمیمه نشریه کادح)، تیر ماه ۱۳۷۱، به کوشش حاج محمدجوادی.

تبرستان

www.tabarestan.info

نام کسان

اُذرنوش، موسی، ۲۹، ۳۰	ازگمی، محمدباقر، ۳۷، ۶۰	اُهرایی، محمد رحیم، ۱۶۸
آرام، احمد، ۵۰	استالین، ژوزف، ۱۵، ۱۵۵	ایران پور اصلی، ابراهیم، ۳۹
آرامی رودسری، آسیه، ۳۳	اسدی لنگرودی، حمیده، ۳۵	ایران پور اصلی، زهرا، ۳۹
آرامی رودسری، محمد اسماعیل، ۳۳	اسدی لنگرودی، محترم، ۳۴	ایران پور اصلی، معصومه، ۳۹
آرین پور، همایون، ۲۷، ۲۸، ۱۵۴	اسقندیاری، ایرج، ۴۳، ۵۱	ایران پور اصلی، مهدی، ۳۸
آصف، علی اکبر، ۲۶، ۲۷، ۷۰	اسکندانی، فتح الله، ۱۶۸	بابا علیان، ناهید، ۱۶۴
آصف، محمد، ۲۹، ۷۰، ۱۴۵	اسلامی ندوشن، محمد علی، ۲۳۷	بابا علیان، نسترن، ۱۶۴
آقابخشی، فاطمه، ۳۱	اعتصامی، پروین، ۲۴۱	بابا هادی، غلامحسین، ۶۴
آقابخشی، محمد کاظم، ۳۰، ۳۱	افراشته، محمد علی، ۳۵، ۳۶	بادکوهی، مهدی قلی، ۱۹۲
آقابخشی، مهین، ۳۱	اقبال آشتیانی، عباس، ۵۰	باغچه بان، جبار، ۱۲۶
آل احمد، جلال، ۵۰	اقصی، رضا، ۲۰۰	باقر جنتی، منوچهر، ۱۲۸
آل بویه، اسدالله، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۷۰، ۱۷۸	اکبر زاده، ابراهیم، ۴۵، ۱۶۸	باقی، فاطمه، ۶۳
آموزش، اقدس، ۳۳	اکبرزاده، سروش، ۴۵	باقی، محمود، ۶۳
آموزگار، اسماعیل، ۲۵، ۲۸، ۳۳	اکبرزاده، کمالیان، ۴۵	بالانس، محمد علی، ۲۵۴
آموزگار، عطیه، ۲۸، ۳۳، ۳۳	امامزاده عبدالله، ۲۰۶	بامداد صوفی، جهانگیر، ۶۶
آموزگار، محمد، ۲۵، ۲۸، ۳۳	امامی، باقر، ۳۷	باهنر، محمد جواد، ۵۰، ۹۰
ابراهیمی، حمد الله، ۵۲	امامی تبریزی، باقر، ۶۰	بتولی، سید عبدالوهاب، ۲۳۲
ابراهیمی طوطی، ابوالقاسم -	امانی جورشری، غلامرضا، ۱۲۸	بجارینه ای، انیس، ۶۱
ابراهیمی موقر، ابوالقاسم	امانی فرد، امان الله، ۵۲، ۵۳	بجارینه ای، فاطمه، ۶۲
ابراهیمی موقر، ابوالقاسم، ۴۳	املح الادبا - املح درسی، احمد	بجارینه ای، مرتضی، ۶۲
احسان بخش، صادق، ۱۱۷	املح درسی، احمد، ۱۱۴	بدری کوهی، سرور، ۵۳
اخوان رجیبی، انیس، ۴۶	امیر اسکندری، شهریار، ۲۸۲	بدری کوهی، کبری، ۵۳
اخوین محمدی، راضیه، ۴۳، ۵۱	امیر اکرم، ۱۶	بدری کوهی، ماهرخ، ۵۳
اخوین محمدی، عباس، ۴۹، ۵۰	امیر کبیر، میرزا تقی خان، ۱۳	بدری کوهی، محمد، ۵۳
ادیب رانکوهی، محمد حسین، ۳۳، ۴۱	انزانی، عباس علی، ۴۴	برازنده دوست، پوران دخت، ۶۷
ادیب رحیم آبادی، ساسان، ۲۲	انزانی، ملوک، ۴۲	برازنده دوست، محمد، ۶۷
ادیب رحیم آبادی، ظاهره، ۴۲	انصار، محمد رضا، ۳۹، ۴۰، ۱۷۳	برخور داری، ابراهیم، ۲۰۲
ادیب رحیم آبادی، محمد حسین، ۲۲	انصاری، انام الدین، ۴۶، ۴۷	بزرگمهر پرور، مروارید، ۶۵، ۱۷۶
ادیب رحیم آبادی، ملوک، ۴۲	انصاری، طلایه، ۴۷	بصیرالعداله - قائم مقامی، علی اصغر
ادیب رحیم آبادی، نصرت الله، ۴۳، ۴۱، ۴۲	انصاری، عالیله، ۴۷	بقایی فرد جورشری، فائقه، ۶۴
ادیب، محمد رضا، ۴۱	انصاری فومنی، منیر همایون، ۴۷، ۴۸، ۸۷	بقایی فرد جورشری، محمد حسین، ۶۴

جزایری، شمس‌الدین، ۱۳۸	پورمحمدی، ۳۲	بقایبی فرد جورشری، محمد صادق، ۶۴ ۶۳
جعفری هیبری، رحمت‌الله، ۱۷۶	پهلوی، رضاخان، ۲۴۱	بقراطی، محمدعلی، ۲۵۴
جعفری هیبری، محمود، ۴۷	پیشنمازی، احمد، ۹۵	بهار، محمد تقی، ۱۶۸، ۱۶۸
جعفرودی، ایراندخت، ۹۴	تائب، سیدمحمد، ۸۱، ۸۲، ۸۳	بهپور، مریم، ۶۸
جعفرودی، رضا، ۴۵	تاج ترقی، احمد، ۷۹	بهزاد، محمود، ۵۰، ۵۴، ۵۴، ۱۳۶، ۲۳۷
جعفرودی، کاظم، ۱۳۸، ۱۶۹	تاجرباشی بادکوبه، حاج رستم، ۸۲	بهشتی بالا جورشری، علی، ۶۳ ۶۲
جمشیدی، محمد، ۹۳، ۹۴	تحویلدار، ابوالفضل، ۸۳، ۸۴	بهشتی، سیدمحمد، ۵۰، ۹۰
چمن‌نژاد، حسن، ۹۲، ۹۳، ۱۶۸، ۱۷۴	تحویلدار دیلمی، پروانه، ۸۷	بهنیا، غلامرضا، ۳۷، ۶۰، ۶۱
چمن‌نژاد، مولود، ۹۳	تحویلدار دیلمی، زهرا، ۸۴	بیانی، حاج شیخ محمدعلی، ۱۶۸
جناب، ضیاء‌الدین، ۱۳۸، ۱۹۹	تحویلدار دیلمی، مهرانگیز، ۸۷	بیشه‌بان، قدیر، ۵۸، ۵۹، ۹۶
جوهری، فاطمه سلطان، ۹۲	تحویلدار دیلمی، ولی‌الله، ۸۶، ۸۷	پارسای، فرخ‌روی، ۱۹۰
جودت، حسین، ۱۸	تحویلدار، محمد، ۸۴	پورادبی، اسدالله، ۷۴
چمنی، محمود، ۸۱، ۹۴، ۹۵، ۹۶	تحویلدار، مهدی، ۸۴، ۸۵	پورادبی، حبیب‌الله، ۷۴
چمنی، هلن دخت، ۹۶	تدین، اسماعیل، ۹۰، ۹۱	پورادبی، زرین، ۷۴
حائری رشتی، صدیقه، ۱۰۲	تدین، سید محمد، ۲۴۱	پورادبی، هما، ۷۴
حائری رشتی، مرضیه، ۱۰۱	تدین، عطاء‌الله، ۲۵۴	پورافضل، جواد، ۲۱۰
حائری، شیخ حسین، ۱۰۱، ۱۰۲	تربیت، میرزاحمدعلی خان، ۲۴۱	پورافضل، مجله، ۷۵، ۷۶، ۲۱۰
حاجی آقای، شگری، ۱۰۲	تفضلی، منصوره، ۸۷	پورافضل، مطهره، ۲۱۰
حاضران، خدیجه، ۱۰۶	تقوی‌زاد، مهدی، ۸۷	پورافضل، ناصر، ۷۸، ۷۹، ۲۱۰
حافظی رشتی، سید رضا، ۱۰۵	تقی‌زاده میلانی، حسن، ۸۸، ۲۸۵	پوربلوری، پروین، ۸۰
حافظی رشتی، سید موسی، ۱۰۳	تنکابنی، محمد ولی‌خان، ۱۳	پورپارسا، زهره، ۷۵
۲۸۵، ۱۰۴	تنها، پریخ، ۸۱	پورپرویز، فتحعلی، ۴۸
حاکمی، میرمحمد علی، ۹۸	تنها، حاجیه ملوک، ۸۹	پوردوود، ابراهیم، ۱۷۸
حبیب، سید علی، ۹۹، ۱۰۰، ۲۵۴	تنها، سرور، ۸۱، ۸۹، ۹۰	پوررسول، علیقلی، ۷۰
حبیبی، میرزاعلی، ۶۸، ۸۱، ۹۶، ۹۷، ۹۸	تنها، علی - طالقانی، علی	پوررسول، میرزا اسماعیل، ۱۴، ۲۵، ۶۸، ۷۰
حجّامی، اسماعیل - ثابتی فر، اسماعیل	تنها، ملوک، ۸۱	۲۱۴، ۱۴۳، ۱۲۰، ۱۱۲، ۹۷، ۸۱
حجتی ثابت، محمدهادی، ۱۰۶	تنی، مهشید، ۲۵۳	پورزدشت، پریوش، ۷۲
حسابی، محمد، ۱۶۸، ۹۹	تنی، مهین دخت، ۲۵۳	پورزدشت، علی محمد، ۷۰، ۷۱، ۷۲، ۷۷
حسابی، محمود، ۲۳۷	توسلی‌راد، بتول، ۲۱۷	پورزدشت، ماهرخ، ۷۲
حسین‌زاده میان‌دوایی، کلثوم، ۱۰۷	توفیق اردبیلی، عباس، ۸۵، ۸۶، ۱۲۶	پورزدشت، نوش‌آفرین، ۷۲، ۷۷، ۷۸
حشمت طالقانی، ابراهیم	توفیقی، مریم، ۳۵	پورصالح، محمدجواد، ۷۳
(حشمت‌الاطبا) - حشمت، ابراهیم	توفیقی، مهدی، ۳۵	پورعباس، محمدنقی، ۲۳۲
حشمت‌الاطبا، حشمت طالقانی،	تیمورتاش، عبدالحسین، ۱۹۲	پورعلی اکبری، حاجیه، ۷۴، ۷۵، ۷۷
	ثابتی فر، اسماعیل، ۹۱	پورعلی اکبری، ربابه، ۷۷

زربخش، انسیه، ۱۳۳، ۱۳۵	رائقی، تقی، ۱۱۹	ابراهیم، ۹۷
زربخش، پروین، ۱۳۳	راد بازقلعه‌ای، محمدعلی ← افراشته، محمدعلی	حقی، شوکت، ۱۰۰
زربخش، صدیقه، ۱۳۳	رادپرور، محمد، ۲۰	حکمت، علی اصغر، ۳۵، ۹۵، ۱۶۸، ۱۷۰
زرگری، احمد، ۱۳۷، ۱۳۸	راسخی نجفی، عباس، ۱۲۱	حمید سمیعی، فاطمه، ۱۰۱
زرگری، علی، ۱۳۶	راعی، ابوالحسن، ۱۱۹، ۱۲۵	حمید سمیعی، میرزا هاشم خان، ۹۱
زرمخی، رؤیا، ۱۱۸	راعی، زینت‌الملوک، ۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۴	حودت، حاکمه، ۱۰۵
زرمخی، ساریه، ۱۱۸	راعی، عبدالله، ۷۰، ۱۱۸، ۱۱۹، ۱۲۴	حودت، حمیرا، ۱۰۵
زرمخی، عذرا، ۱۳۴	راعی، عزت‌الملوک، ۱۱۹، ۱۲۴	حودت، محمد ابراهیم، ۱۰۴، ۱۰۵
زرمخی، عذرا، ۱۱۳	ربطی، حسن، ۱۳۲	حودت، هایده، ۱۰۵
زهونه، فاطمه، ۱۳۲، ۱۳۳	ربطی، علی، ۱۳۲	خالقی، روح‌الله، ۱۷
زکی‌زاده میرمنصوری، فخرالملوک، ۱۳۵، ۱۳۶	رحیمی آبکنار، ابوالحسن، ۱۲۵، ۱۲۶	خانکشی پور، امیرحسین، ۱۱۰
زمانی جهانی، بتول، ۱۳۷	رحیمی نجات، رحیم، ۱۲۳، ۱۲۶، ۱۴۳	خانکشی پور، محمد رحمان، ۱۰۹
زمانی جهانی، فاطمه، ۱۳۷	رحیمی وحدت، حسن، ۱۲۲	خیازمنش، علی، ۷۷
زمانی جهانی، محمود، ۱۳۶، ۱۳۷	رزاقی، زهرا، ۱۳۱	خدایاری، فاطمه، ۱۱۰
ساذج، مهدی، ۱۴۰، ۱۴۱، ۲۶۸	رزاقی، لعیا، ۱۳۱	خمامی زاده، جعفر، ۱۰۸، ۲۸۵
سرابی، شیخ عبدالله، ۸۲	رسائی، ۱۶۸	خمامی زاده، سرور، ۱۰۹
سرخوش زنجانی، فردوس، ۱۴۳، ۱۴۵	رسول امینی، علی، ۱۳۱	خواجه‌ها، ناهید، ۲۱۸
سرخوش زنجانی، فرنگیس، ۱۴۳، ۱۴۵	رسول امینی، مکرم، ۱۳۱، ۱۳۲	دادگر، انوشیروان، ۱۸۹
سعیدزاده ماسوله، پروانه، ۱۴۹	رشاد، حسن، ۱۳۰	دارابی سلطان آبادی، نرگس، ۲۵۵
سعیدزاده ماسوله، پروین، ۱۴۹	رشاد، ربابه، ۱۳۰	دانش پژوه، ایراندخت، ۱۱۴
سعیدزاده ماسوله، درویش، ۱۴۸، ۱۴۹	رشتیان، محترم، ۱۲۷، ۱۲۸	دانش پژوه، خلیل، ۱۱۰، ۱۱۱، ۱۱۴
سعیدزاده ماسوله، منیژه، ۱۴۹	رشدیه، میرزا حسن خان، ۸۱	دانوش، سیده ربابه، ۱۱۷، ۱۱۸
سعید، عزیز، ۱۴۵، ۱۴۶، ۱۵۹	رشیدی، ابراهیم، ۱۶۸	درسی، طلعت، ۱۱۴، ۱۱۵
سعید، ملوک، ۱۴۷	رضا، فضل‌الله، ۱۳۸	دریادل، آفاق، ۱۱۶
سلیمانی جونبی، غلامرضا ← بهنیا، غلامرضا	رفیعی، اشرف، ۱۲۲، ۲۵۲	دریادل، محمد، ۱۰۳
سمیع‌زاده، زینب، ۱۵۲	روحی کرمانی، میرزا حسین ← نیکروان، میرزا حسین	دقیقی، پروین، ۱۱۳
سمیع‌زاده لاهیجی، کوثر، ۱۹۱	روزرخ، حسین، ۱۲۸، ۱۲۹	دقیقی، حسن، ۱۱۳
سمیع‌زاده، محمد تقی، ۱۵۲	روستا، ۱۰۰	دقیقی، عیسی، ۱۱۳
سمیعی، اقدس، ۱۶۰	روستا، عذرا، ۱۲۶، ۱۲۷	دقیقی، نرجس، ۱۱۳
سمیعی، پروین، ۴۶، ۱۴۱، ۱۴۲	رهبر کسروی، مهدی، ۲۴۱، ۲۴۱	دموثی، احمد، ۲۶۷
سمیعی، خدیجه، ۱۳۹، ۱۴۰	زادان فرخ، محمد تقی، ۹۵	دهبناهی، محمد علی، ۱۱۲، ۱۱۳، ۱۳۴
سمیعی، صغری، ۱۴۴		دهخدا، علی اکبر، ۲۴۸
		دهقان، غلامرضا، ۱۱۵
		دیوان بیگی، کیهان، ۱۱۶، ۲۵۴

صنیعی تهرانی، محمد مهدی، ۱۶۹، ۱۷۴	شلمانی، احیاء، ۱۶۲، ۱۶۳	سمیعی، ماه منیر، ۱۳۹، ۱۴۰
صنیعی تهرانی، محمد هادی، ۱۶۹، ۱۷۵	شلمانی، دولت، ۱۴۱، ۱۵۴، ۱۶۲	سمیعی، محمد علی، ۱۴۳، ۱۴۴
صنیعی تهرانی، میرزا غلامرضا، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۴، ۱۷۵، ۲۷۸، ۲۷۹	شماعی ایرانی، یوسف، ۱۲۶، ۱۴۳، ۱۵۶، ۲۵۴	سمیعی، محمود، ۱۳۹، ۱۴۰
صنیعی تهرانی، نرجس خاتون، ۱۶۹، ۱۷۴	شماعی، ساریه، ۱۹۵	سمیعی، مهدی، ۱۴۴
ضمیر کامران، زهرا، ۱۷۶، ۱۷۷	شمیسا، احمد، ۱۴۶، ۱۵۷، ۱۵۸، ۱۵۹	سمیعی، مهری، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۹، ۱۵۰
ضیائی، عذرا، ۱۹۸، ۲۴۸	شمیسا، سیمین، ۱۴۶	سمیعی، میرزا عیسی خان، ۱۳۸، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۹، ۱۶۸
ضیاء پور، جلیل، ۲۲۴	شهریاری، پرویز، ۳۷، ۵۰، ۶۰	سودمند رحیمی، هاجر (بالانش)، ۵۲
ضیاء، ماهرخ، ۷۵	شهنازی، اسحاق، ۱۵۹، ۲۷۴	سهله، کاظم، ۱۵۱، ۱۵۲
طائر، تقی، ۱۹۴	شهیدی، سید جعفر، ۱۷۸	سیامکی، حجت الله، ۱۵۰، ۱۵۱
طاعتی، عبدالعلی، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۷۹، ۲۰۶	شهیدی قزوین، بهجت، ۱۶۳، ۱۶۴	سیروس ضیاء، علی، ۱۴۸
طالقانی، علی، ۸۰، ۸۱، ۸۹، ۹۵، ۹۷، ۱۵۳	شهیدی قزوین، زهرا، ۱۶۰	سیگارودی، ۱۶۸
طاهری، ۱۶۸	شیبانی، عبدالله، ۲۳۷	سیگارودی، محترم، ۱۴۲
طباطبایی، میراحمد، ۱۷۸	شیخ رضایی، ۶۰	سیمائی، احمد، ۱۴۴، ۱۴۵
طریقی، محمد رضا، ۲۳۲	شیخ ضیا، ۹۵	سیمائی، صدیقه، ۱۴۵
طلوعیان، قدرت اله، ۳۲	صادقی نژاد، عبدالحسین خان، ۹۵، ۱۳۸	شاد قزوینی، پروین، ۲۸، ۱۵۴
ظهوری واقعی، محمد حسن، ۱۶۸	صالح، سید ابراهیم، ۱۶۸	شاد قزوینی، پروین، ۲۸، ۱۵۴
ظهریه احمدی، ماهر، ۱۸۰	صالح، سیده منصوره، ۱۷۲	شاد قزوینی، جواد، ۲۸، ۱۵۴
ظهریه احمدی، مهین، ۱۸۰	صالح، شریعه، ۱۷۲	شاد قزوینی، رضا، ۲۸، ۸۱، ۱۵۲، ۱۵۳
ظهریه احمدی، یوسف، ۱۸۰	صبا، ابوالحسن، ۲۸۲، ۱۷	شادمند، محمد علی، ۱۶۷
عاصی، نجمه، ۱۸۱	صدر آموخته، میرزا محمد حسین، ۲۷۳	شارمی، سید علی، ۱۶۲
عاطفی مقدم، محمد اسماعیل، ۱۸۹، ۱۹۰	صدرا لافضل - صدر آموخته، میرزا محمد حسین	شاکریان، عذرا، ۱۶۱
عاطفی مقدم، میترا، ۱۹۰	صدر ممتاز، علی، ۶۵، ۱۷۶	شایان، پوراندخت، ۲۰۰
عبدعاصی، علی، ۱۸۳، ۱۸۴	صدیق اعلم، عیسی خان، ۱۳، ۱۶، ۲۶	شریعتمداری، محمد حسن، ۱۶۹
عربانی، مهستی، ۱۳۲	۶۹، ۸۰، ۱۱۱، ۱۵۳، ۲۳۷	شعاعی، علی محمد - پورزرده دشت، علی محمد
عربانی، مهشید، ۱۳۳	صدیق کوچکی، محمد، ۱۴۱، ۱۷۱	شفیعزاده، مریم، ۱۵، ۱۳۲، ۱۵۵، ۱۵۶، ۱۶۴
عشقی پور، زینت، ۱۸۸، ۲۳۱	صدیقی کسمائی، جمیله، ۱۵، ۱۶۹	شفیعزاده، مهین، ۱۵۶، ۱۶۴
عضدی دیلمی، آزاده، ۱۸۳	صمدانی لنگرودی، نرجس، ۱۷۵، ۱۷۶	شفیعزاده ویشکائی، مرتضی، ۱۶۱
عضدی دیلمی، حسام، ۱۸۳	صنیعی تهرانی، زهرا، ۹۳، ۱۶۹، ۱۷۳، ۱۷۴	شفیع کلباسی، شیخ محمد، ۲۱۳
عضدی دیلمی، روح الله، ۱۸۲، ۱۸۳	صنیعی تهرانی، غلامرضا، ۱۵، ۱۴۴	شفیقی، هارون، ۱۶۵، ۱۶۶
عضدی دیلمی، ناهید، ۱۸۳	صنیعی تهرانی، کافیه، ۱۶۹	شکرائی، ابوالقاسم، ۱۹۹، ۲۴۱
عطارسیدی، صدیقه، ۱۸۹	صنیعی تهرانی، کبری، ۱۶۹	شکریه، محمد علی، ۱۶۴، ۱۶۵
عطری، محمد، ۱۸۴		

قریشی مینابادی، طاهر، ۱۶۵	فروهیده، محمدرضا، ۱۹۶، ۱۹۷	عظیمی رشتی، سید تقی، ۱۸۵
قزوینیان، زرنوش، ۱۴۳	فرهنگی ثابت، آمنه، ۱۹۳	عقیقی ثابت، علی، ۱۸۷، ۱۸۸
قزوینیان، زهرا، ۱۴۳	فرهنگی ثابت، فاطمه، ۱۹۳	عمارلوثی، علی اصغر، ۱۸۱، ۱۸۲
قزوینی، میرزا طغی، ۵۳	فرهنگی ثابت، محمود، ۱۹۳	عمارلوثی، کیومرث، ۱۸۱
قلی‌آف، عذرا، ۲۱۱	فرهنگی، عبدالرحیم، ۳۴، ۱۹۲، ۱۹۳	عنبرانی، حاج سید نظام‌الدین، ۱۶۵
قوطانیان، داوید، ۱۲۸	فژهی، طاهر، ۴۷	عندلیب، بتول، ۱۸۶
کار ترتیب، زهرا، ۲۴۶	فریدی، ابوالحسن، ۸۹	عندلیب، جعفر، ۱۸۶
کاظمی، محسن، ۱۷۲	فریدی، عبدالله خان، ۸۱	عندلیب، عبدالرضا، ۱۸۶
کاظمی نوری، فرخنده، ۱۶۵	فطوره‌چیان، پروین، ۲۰۱، ۲۰۲، ۲۶۲	عندلیب، گلچهره، ۱۸۶
کیاری، ربابه، ۲۱۹، ۲۲۰	فقیه‌زاده گیلانی، سید عیسی، ۱۹۳، ۲۰۷	عوبیدی، فاطمه، ۱۸۷
کبریئی، نادر، ۲۵۴	فقیه‌زاده گیلانی، سیده فاطمه، ۲۰۷	عوبیدی، ناهید، ۱۸۷
کدیور، عباس، ۹۵، ۲۱۵، ۲۱۶، ۲۴۰	فقیهی، محمد هادی، ۲۰۰، ۲۰۱	غزّاء، احمد، ۱۳۳
کسمایی، حاج احمد، ۲۸۰	فیلسوفی ثابت، شهربانو، ۲۰۲	غزّاء، بتول، ۱۳۳
کسمایی، مهستی، ۱۲۵	ادیب‌الممالک فرهانی - قائم مقامی، میرزا صادق خان	غزّاء، عذرا، ۱۳۳
کسمایی، میرزا حسین خان، ۱۲۵	قائم مقامی، میرزا ابراهانی، میرزا ابوالقاسم، ۱۶، ۷۸، ۲۰۸، ۲۰۹	غمگسار، ابوالقاسم، ۱۹۰، ۱۹۱
کشاورز، خسرو، ۹۶	قائم مقامی، احترام‌السیاده، ۷۸، ۲۰۹	غمگسار، شرافت، ۱۹۱
کلباسی، بهاء‌الدین، ۱۴۴، ۲۱۲، ۲۱۳	قائم مقامی، اشرف‌السادات، ۷۵، ۲۰۹	غمگسار، نرجس، ۱۹۱
۲۱۶، ۲۱۷، ۲۶۹	قائم مقامی، شمس‌السیاده، ۲۰۹	غنچه، محمدصادق، ۱۹۱، ۱۹۲
کلباسی، محمد شفیق، ۲۱۶	قائم مقامی، علی اصغر (بصیرالعداله)، ۲۰۹	فاتق، محمدعلی، ۲۸۱
کم‌سخن، سید علی، ۲۵۴	قائم مقامی، قمرالسادات، ۲۰۹	فارانی، اشرف، ۲۰۵
کوچصفهانی، فاطمه، ۲۲۳	قائم مقامی، میرزا صادق خان (ادیب‌الممالک فرهانی)، ۲۰۸	فارانی، فخری، ۲۰۵
کوچصفهانی، محمد، ۲۲۱، ۲۲۲، ۲۲۳، ۲۷۹	قائم مقامی، همایون، ۲۰۹	فاطمی، میر عبدالوهاب، ۱۹۷
کوچک پور، صادق، ۱۸، ۲۱۳، ۲۱۴	قاجار، محمدشاه، ۱۶، ۲۰۸	فتح‌اله‌زاده، توران، ۲۰۶، ۲۰۷
کوچکیان کافی، حسین، ۲۴۵، ۲۴۶	قاجار، مظفرالدین شاه، ۱۶	فخرایی، ابراهیم، ۱۸، ۶۹، ۸۰، ۱۹۴
کوچکیان کافی، زهرا، ۲۴۶	قاضی‌زاده، سیده سکینه، ۲۱۲	۲۱۴، ۲۷۶
کوچکیان کافی، فاطمه، ۲۴۶	قدسی فرج‌الله، ۲۱۰	فرجاد باستانی، حسن، ۲۰۳، ۲۰۴
کوچکی زاد، یعقوب، ۲۲۴، ۲۲۵	قدسی، محمد، ۲۱۱، ۲۳۲	فرحبد، فریدون، ۲۰
کوشا، فریدون، ۱۹۹، ۲۲۰، ۲۲۱	قرائتی، محسن، ۹۰	فرزام، ابراهیم، ۹۵، ۱۷۳، ۱۹۹، ۲۰۰
کوشکی، رضا - شاد قزوینی، رضا،	قریب، مهدی، ۴۳	فرزان، سرور، ۱۹۷، ۲۰۶
کهنموئی، اشرف، ۲۱۷، ۲۱۸		فرزان، عزت، ۱۹۷، ۱۹۸
کهنموئی، رضا، ۲۱۸		فرزان، مهین‌دخت، ۱۷۹، ۲۰۶
کیهانی، محمد، ۲۱۸، ۲۱۹		فرشچی، حمیده، ۲۰۳
گاسپادین، میرزا حبیب‌الله، ۱۶، ۲۱۳		فروزانفر، بدیع‌الزمان، ۵۰، ۱۷۸
گراکوئی، سیده اشرف، ۲۲۹		فروهیده، شیخ موسی، ۱۹۶

منصوری، کریم، ۸۱	مردکار، هوشنگ، ۲۸۵	گراکونی، سیده معصومه، ۲۲۸
مومتمن، زین العابدین، ۵۰	مرکزی موقر، مهدی، ۲۵۸، ۲۵۷	گرامی، داداشی، ۲۲۷
موثقی، محسن، ۲۳۲	مژدهی، کاظم (معمد همایون)، ۸۵	گرامی، مهدی، ۱۹۹، ۲۲۶، ۲۲۷
موحد، احسان، ۲۴۹، ۲۶۲	مستشاری، ۱۶۹	گورايسری، مهرنوش، ۱۲۷
موحد، محترم، ۲۶۲	مستشاری، امیرحسین، ۲۵۳	گیلانچی، یوسف، ۲۲۹
موحد، ملوک، ۲۶۲	مستشاری، سید جواد، ۲۵۳	گیلانی، محمد سعید، ۱۴۵، ۱۴۷
موذنی، سکینه، ۲۶۹	مستشاری، سید ضیاءالدین، ۲۵۳	گیل عرب، عظمت، ۲۲۸، ۲۲۷
موسوی الغروی، سیدحسن، ۲۳۲	مستشاری، سید علی، ۲۴۶، ۲۴۷	لارودی، میرزا حبیب‌الله خان ←
موسوی الغروی، سید موسی، ۲۳۲	مستشاری، سید محمد، ۱۱۸، ۲۴۰	گاسپادین، میرزا حبیب‌الله
موسوی الغروی، محمدباقر، ۲۳۱	مستوفی، منصوره، ۲۴۳	لیبب، احمد، ۱۸۸، ۲۳۱
موسویان، سیده سکینه، ۲۴۹	مشعوف، محمد، ۲۵۶	لیبب، زهرا، ۱۸۸
موسیقی، ۱۳۵	مشکوتی، نصرت‌الله، ۲۳۸، ۲۳۹، ۲۵۸	لسان‌الادب ← مهدی میرزا
مومنی رودسری، نه‌نه، ۲۴۸	۲۸۱، ۲۸۹	لقمان، سید عباس، ۱۴۱، ۲۳۰
مهان، احمد، ۲۰، ۱۴۱، ۲۶۸	مشهودی، منیژه، ۲۵۶	لقمان، سید محمد علی، ۲۳۰
مهدی میرزا (لسان‌الادب)، ۶۸	مشیری، ۱۶۸	لقمان، سیده بتول، ۲۳۰
مهرید، بهروز، ۲۳۴	مصدق، محمد، ۱۲۹	لقمان، سیده زهرا، ۲۳۰
مهرید، پروین، ۲۳۴	مصفا، فاطمه، ۲۶۷	مار تیروسان، پرواند، ۱۲۸
مهرید، موسی، ۹۱، ۲۳۳، ۲۳۴	مصفا، کریم، ۱۳۸	ماهیار، پروین، ۲۴۶
مهرگان، معصومه، ۲۶۱	مطهری، مرتضی، ۹۰	ماهیار، علی، ۲۴۴، ۲۴۵، ۲۴۶
مهرنوش، محمدصادق، ۲۳۵، ۲۳۶	مظاهری تهرانی، ناصر، ۲۰۱	میرزا، احسان، ۲۶۹
میرخائف، کبری، ۲۶۶، ۲۶۷	معمد، ۱۶۸	میرهن شفیعی، محمد علی، ۴۷، ۲۵۴، ۲۵۵
میرزائی لنگرودی، عزت‌الله، ۲۵۷	معمد همایون ← مژدهی، کاظم	مبین، صادق، ۱۳۶
میرزائی لنگرودی، نیک‌زمان، ۲۵۷	معصومی کسمائی، ابوالقاسم، ۲۵۵	مجتهدی، محمد علی، ۵۰، ۵۵، ۲۳۶، ۲۳۷
میرزا کوچک خان جنگلی، ۲۱، ۶۹	معیر، مهدی، ۲۳۲، ۲۵۹	مجدالکتاب، شیخ محمد، ۹۶، ۱۹۴
۷۲، ۸۰، ۹۷	معین، محمد، ۱۹، ۱۴۶، ۱۴۷، ۱۶۹	مجد تیموری، زینت‌السادات، ۲۷۰
میرزامقیم، انیس، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳	۱۷۸، ۲۴۷، ۲۴۸	محبوب خلیق، ملوک، ۱۶، ۲۳۹، ۲۴۰
میرزامقیم، نصرت، ۱۴۳، ۲۵۱، ۲۵۲، ۲۵۳	مقیم، ۱۴۱	محتشمی معالی، محمد تقی، ۲۶۱، ۲۸۵
میرمشعشی، سید محمد، ۲۶۳، ۲۶۴	ملک‌اخلاق، هادی، ۱۳۵، ۲۶۲، ۲۶۳	محصص، مهکامه، ۱۷، ۱۷۸، ۲۴۰
میرمنصوری، فردوس، ۲۶۶	ملکزاده، محمد علی، ۶۹، ۱۶۸، ۲۲۷	۲۴۱، ۲۴۲، ۲۷۶
میلانیان، پرویز، ۸۷، ۱۲۶	ملکوم مارتیروسیان، مارگریت، ۲۳۵	محقق، محمدباقر، ۲۵۰، ۲۵۱
نافه مشکین، ماخر، ۲۲۳	ملکوم مارتیروسیان، پرواند، ۱۲۸	مدیرالمالک، ۱۶
نجدسمیعی، زهره، ۲۷۹	۲۳۴، ۲۳۵	مرتضوی، ۱۶۸
نجد سمیعی، سکینه، ۱۲۶، ۲۷۸، ۲۷۹	منتظری کوچصفهانی، حسن، ۲۶۴، ۲۶۵	مرتضوی، سید تقی، ۲۴۳، ۲۴۴
نجدی پیربازاری، سعیده، ۵۳	منصوری خلخالی، میرزا عبدالله، ۱۴۱	مرتضوی، سیده احسان، ۲۴۴

وزیری، کلنل علینقی خان، ۱۷	۲۲۷، ۲۳۹، ۲۴۰، ۲۷۳، ۲۷۴	نجفی، سید حسن، ۲۲۲
وطن آبادی، محمد علی، ۲۵۴	نویدی کسمائی، محمد حسن، ۲۸۰، ۲۸۱	نجفی، سید محمد، - نائب، سید محمد
ها تفی مستقیم، محمود، ۲۸۸	نیاز مهر، مهدی، ۲۸۴	نحوی، باقر، ۳۰
هاشمی گیلانی، سید حسن، ۲۵۴	نیکخواه، سیده عالیہ، ۱۷۳، ۲۷۷	نحوی جدید، حسن، ۲۷۹، ۲۸۰
همایون املشی، زهرا، ۲۸۷	نیکروان، پوران دخت، ۳۲، ۲۸۱، ۲۸۲	نصیریان، ناصر، ۲۸۴، ۲۸۵
همایون املشی، سالار، ۲۸۷	۲۷۵، ۲۸۲	نعمت خواه، احترام، ۱۵۲
همایون املشی، محبوب، ۲۸۷	نیکروان، حسین، ۵۹، ۲۷۵	نعمت منتظمی، اقدس، ۲۸۳، ۲۸۴
همتی گیلانی، ام لیلیا، ۱۵۵	نیکروان، فرزانه، ۲۷۲، ۲۸۲، ۲۷۵	نعمت منتظمی، سیمین، ۲۸۴
هنر بخش، محسن، ۳۰	نیکروان، میرزا حسین، ۵۹، ۲۷۵، ۲۷۱	نعیمی اکبر، انوشیروان، ۲۸۲، ۲۸۳
هیتر، ادولف، ۱۵، ۱۵۵	۲۷۲، ۲۸۲	نفیسی، سعید، ۱۷، ۲۷۳
یزدانی، عزیز الملوک، ۲۸۹، ۲۹۰	واحد نمازی، خانم بزرگ، ۱۷۷	نفیسی، فاطمه، ۲۸۰
یغما، عبدالحسین، ۱۲۶، ۱۹۱، ۲۸۸، ۲۸۹	واحد نمازی، فاطمه، ۱۷۷	نقیبی، سید احمد، ۲۰۲، ۲۷۶، ۲۷۷
یقیکیان، گریگور، ۱۱۱	واله شیدا، طلعت، ۲۸۶	نوآموز، علی، ۷۰
یکتا، مولود، ۲۹۰	واله شیدا، علی اکبر، ۲۸۵، ۲۸۶	نوزاد، عطیه - آموزگار، عطیه
یوشیج، نیما، ۲۱۶	واله شیدا، محمد رضا، ۱۰۶، ۲۸۵	نوع دوست، روشنک، ۱۵، ۱۷، ۱۹

مکان‌های جغرافیایی

جنت آباد، ۱۲۸	بیرجند، ۴۰، ۱۵۷	آبکنار، ۱۴، ۱۱۰، ۱۲۵
چوبنه، ۶۰	پاشاکی، ۱۸۶، ۱۸۲	آذربایجان غربی، ۲۴۵
چورشر، ۶۳	پایین بازار، ۲۸۴	آرتون، ۱۹۲
چیرکویه، ۱۸۵	پروه‌سر، ۴۷	آستارا، ۱۵، ۵۲، ۲۴۶
چالوس، ۲۱، ۱۵۱، ۲۵۹، ۲۸۸	تالش، ۴۶، ۴۷، ۱۵۷، ۱۶۱، ۱۶۱	آستانه‌ی اشرفیه، ۲۷
چوشل، ۱۸۲	۱۶۶، ۱۶۶، ۲۱۵، ۲۵۷، ۲۷	اباطر، ۱۴۴
حسن کیاده، ۸۷	تسبریز، ۲۶، ۱۵۸، ۲۴۶، ۲۳۴، ۴۳۷	ابهر، ۲۶۱
خراسان، ۴۰	۲۷۱، ۲۴۶	اراک، ۲۰۹
خرم‌آباد، ۲۸۸	تکلیم، ۸۱	اردبیل، ۸۵، ۲۲۹، ۲۳۵
خشکی‌چار، ۱۸۵، ۲۵۵	تنکابن - شهسوار	اسالم، ۴۷
خطبه سره، ۱۵، ۶۹، ۱۱۲	توچاه، ۱۸۶	اصفهان، ۱۵۸، ۲۱۲
خمام، ۱۵، ۹۱، ۱۰۹، ۲۱۲، ۲۵۳، ۲۶۹، ۲۸۵	تولم، ۲۷۱	املش، ۱۵، ۳۳، ۶۶، ۲۸۷
خمین، ۵۰	تهران، ۱۳، ۱۵، ۱۷، ۲۵، ۲۶، ۲۹، ۳۰	اهواز، ۶۶، ۹۷، ۱۶۳، ۲۴۷
خوزستان، ۲۴۷	۳۲، ۳۶، ۳۷، ۳۹، ۴۰، ۴۲-۴۴، ۴۸	بابل، ۲۶۳
دیلمان، ۱۵۰	۵۰، ۵۲، ۵۴، ۵۵، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱	بالاگفشه، ۱۸۶
رامسر، ۲۸۷	۶۶، ۶۴، ۶۹، ۷۰، ۷۵، ۷۸، ۷۹، ۸۴	بجارینه، ۶۲
رحمت آباد، ۱۸۹، ۲۸۴	۸۶، ۸۹، ۹۲، ۹۴، ۹۶، ۱۰۲، ۱۰۳	بلسبته، ۱۶۱، ۲۵۳
رحیم‌آباد، ۱۵، ۳۳، ۳۴، ۴۱، ۴۲	۱۱۴، ۱۱۵، ۱۱۹، ۱۲۱، ۱۳۰	بندر پهلوی (بندر انزلی)، ۱۴، ۱۷، ۲۶
رضوانده (رضوانشهر)، ۱۵، ۳۳، ۴۲، ۴۷، ۶۹	۱۳۳، ۱۳۶، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۵	۲۸، ۲۷، ۲۸، ۳۴، ۳۵، ۴۶، ۵۸، ۶۰
رضوانشهر - رضوانده	۱۴۷، ۱۴۷-۱۵۰، ۱۵۲-۱۵۶	۶۴، ۷۱، ۸۲، ۸۵، ۹۸، ۱۰۱، ۱۰۳
رودبار، ۱۳۰، ۱۳۰، ۱۴۱، ۱۴۱، ۱۸۵	۱۶۴، ۱۶۷، ۱۶۸، ۱۷۱، ۱۷۴	۸-۱، ۱۰-۱، ۱۱-۱، ۱۱۱، ۱۱۴، ۱۱۵
۱۸۹، ۲۲۳، ۲۵۷، ۲۵۸، ۲۸۴	۱۷۷، ۱۸۲-۱۸۰، ۱۸۵، ۱۹۴	۱۲۱، ۱۲۳، ۱۲۵، ۱۳۱، ۱۳۵، ۱۳۷
رودسر، ۱۴، ۳۳، ۳۴، ۴۱، ۴۲، ۶۹	۱۹۵، ۲۰۰، ۲۰۳، ۲۰۵، ۲۰۶	۱۴۲، ۱۵۱، ۱۵۷، ۱۶۲، ۱۸۰
۷۰، ۹۳، ۱۳۷، ۱۷۷، ۱۹۰، ۱۹۱	۲۰۹، ۲۱۴، ۲۱۵، ۲۱۷، ۲۱۹	۱۸۱، ۱۸۵، ۱۹۰، ۱۹۳، ۱۹۴
۱۹۲، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۱۴، ۲۴۸، ۲۸۷	۲۲۰، ۲۲۴، ۲۲۶، ۲۲۸، ۲۳۱	۲۰۳، ۲۱۰، ۲۱۱، ۲۱۴، ۲۱۷
روسیه، ۱۳، ۳۶، ۱۷۰، ۲۷۱	۲۳۹-۲۳۶، ۲۴۱، ۲۴۴-۲۴۷	۲۲۴، ۲۴۶، ۲۴۹، ۲۵۷، ۲۵۸
ساری، ۲۸۸	۲۵۰، ۲۵۱، ۲۵۶، ۲۶۱، ۲۶۳	۲۵۹، ۲۶۳، ۲۶۶، ۲۸۷
ساوه، ۱۲۰	۲۶۶، ۲۶۸، ۲۶۹، ۲۷۲، ۲۷۲	بندر انزلی - بندر پهلوی
سبزوار، ۲۸۳	۲۷۴، ۲۷۸، ۲۷۹، ۲۸۰، ۲۸۳	بوئین زهرا، ۱۴۶، ۱۸۲
سیلان، ۲۲۲	۲۸۷، ۲۸۹	بی‌بالان، ۳۳، ۴۲
	جمعه بازار، ۴۷	بیدرون، ۸۷

۱۳۳، ۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۸، ۱۵۷	۱۰۰، ۱۲۶، ۱۳۲، ۱۵۳، ۱۶۱	سکزناب، ۱۸۲
۱۶۲، ۱۷۶، ۱۸۰، ۱۸۱، ۱۸۳	۱۸۷، ۱۹۰، ۱۹۴، ۲۰۳، ۲۱۵	سمنان، ۱۵۹، ۱۲۱، ۵۴
۱۸۵، ۱۹۰، ۱۹۱، ۱۹۲، ۱۹۳، ۲۰۲	۲۵۴، ۲۶۵، ۲۷۰	سنگر، ۱۲۳، ۲۳۴
۲۰۳، ۲۱۵، ۲۱۷، ۲۲۸، ۲۳۶	قاسم‌آباد، ۲۳۸	سوهان، ۹۰
۲۴۰، ۲۴۱، ۲۴۴، ۲۵۲، ۲۶۴	قزوین، ۹۵، ۱۰۶، ۱۱۹، ۱۵۲، ۱۶۲	سیاهکل، ۱۴، ۴۵، ۶۷، ۸۷، ۹۷، ۱۲۳
لشت‌نشا، ۱۴، ۶۲، ۶۳، ۶۸، ۷۰، ۷۱	۱۶۷، ۱۸۲، ۱۸۷، ۲۱۴	۱۵۰، ۱۵۰، ۱۵۷، ۱۸۲، ۱۸۳
۷۷، ۷۸، ۸۱، ۱۷۷، ۱۸۶، ۱۹۱	قفقاز، ۲۷۱	۱۸۵، ۱۸۶، ۲۰۳، ۲۸۴
۱۹۳، ۱۹۷، ۲۰۴، ۲۵۵	قلعه‌رودخان، ۲۲۲	شفت، ۱۵، ۱۰۷، ۱۳۲، ۱۶۱، ۱۹۴
۱۴، ۳۳، ۳۵، ۳۷، ۶۹، ۷۰، ۹۷	قم، ۳۹، ۹۸، ۱۲۱، ۱۴۶، ۱۴۸، ۲۱۳	شلمان، ۱۵، ۲۳، ۱۹۳
۱۲۸، ۱۵۳، ۱۵۷، ۱۷۵، ۱۹۰	۲۱۶، ۲۹۰	شهر ری، ۸۹
۱۹۳، ۱۹۹، ۲۱۴، ۲۴۳، ۲۵۷	کاشان، ۶۷	شهبسوار (تنکابن)، ۳۴، ۹۳، ۱۱۴، ۱۵۱
مازندران، ۲۴، ۴۰، ۱۳۵، ۲۰۳، ۲۲۲	کازمین، ۲۱۹	۱۵۷، ۱۷۶، ۲۲۹، ۲۵۹، ۲۷۰
۲۳۸، ۲۴۵	کیورچال، ۱۴، ۷۱، ۱۴۱	۲۸۸، ۲۸۷
ماسال، ۷۴، ۸۷، ۲۵۷	کراسنو وودسک، ۲۵۷	شیراز، ۷۹، ۱۷۱، ۲۲۲، ۲۲۳
ماسوله، ۱۵، ۲۵، ۲۸، ۶۹، ۷۱، ۸۱	کریلا، ۲۱۹	صومعه‌سرا، ۳۵، ۴۵، ۴۷، ۴۸، ۶۱، ۷۳
۱۴۸، ۱۴۹، ۱۹۴	کرج، ۶۳، ۱۸۶	۷۴، ۸۷، ۹۰، ۹۳، ۹۳، ۱۳۲، ۱۶۹، ۱۸۹
محلات، ۵۰	کرمان، ۳۰، ۳۱، ۲۷۱	۱۹۴، ۲۲۳، ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۸، ۲۷۶
مردخه، ۹۴، ۹۶	کرمانشاه، ۳۰، ۵۴، ۱۸۷	ضیایر، ۱۴۴، ۱۸۷، ۲۳۱
مسکو، ۱۷۰	کسما، ۶۹، ۱۳۲، ۱۹۴، ۲۵۵	طارم، ۱۸۲
مشهد، ۱۵۰، ۲۱۶، ۲۲۰	کلاچای، ۳۲	طارمسر، ۱۸۶
نجف، ۳۹، ۸۲، ۱۲۱، ۲۱۹، ۲۳۱، ۸۱	کوچصفهان، ۳۲، ۷۷، ۱۲۳، ۱۳۰، ۱۶۱	طالقان، ۸۰، ۹۰
نشتارود، ۴۴، ۲۸۸	۱۷۵، ۱۸۵، ۱۹۳، ۲۱۸، ۲۵۳	طاهرگوراب، ۱۰۹، ۱۲۵، ۲۵۵
نوده، ۱۸۶	۲۵۹، ۲۶۴، ۲۶۵	طوالش، ۹۵، ۱۰۰، ۱۰۱، ۱۱۱، ۲۱۰
نوشهر، ۲۷۰	کهنه‌گوراب، ۲۵۴	۲۱۹، ۲۲۸
ورشکا، ۱۶۱	گرجستان، ۱۲۷	عباس‌آباد، ۲۵۹، ۲۸۸
هشتپر، ۱۴۱، ۱۶۵، ۲۸۶	گرگان، ۷۶، ۹۷، ۱۲۱، ۲۸۳	عراق، ۳۶، ۸۲
هفت‌گل، ۸۹	گل‌افزان، ۲۱۳	عشق‌آباد، ۲۷۸
همدان، ۶۰، ۱۲۱	گنبدکاووس، ۱۵۰	عمارلو، ۱۸۱
هندخاله، ۲۶۸، ۲۷۰	گیلوا، ۱۸۶	عنبران، ۱۶۵
یزد، ۶۰	لاکان، ۸۵	غازیان، ۱۴، ۳۸، ۵۱، ۱۵۳، ۲۱۱، ۲۲۴
	لاهیجان، ۱۴، ۳۸، ۵۸، ۶۲، ۶۹، ۷۰	قومن، ۲۵، ۲۸، ۴۵، ۴۷، ۶۱، ۷۳، ۷۴
	۷۶، ۸۶، ۸۸، ۹۲، ۱۰۰، ۱۰۷، ۱۲۳	۷۶، ۸۱، ۸۲، ۹۰، ۹۳، ۹۵، ۹۷

مدارس

دبستان دولتی تابنده، ۲۶۸، ۲۷۰	۳۳، ۱۵	آموزشگاه دولتی سروش، ۱۳۰
دبستان دولتی تتکابن، ۱۸۹	دبستان دولتی اردجان، ۴۷	آموزشگاه دولتی موسی مهرید، ۲۳۴
دبستان دولتی تقی رائق، ۱۲۰	دبستان دولتی اسالم، ۱۶۱	دبستان ابن سینا، ۲۳۳
دبستان دولتی توفیق، ۱۹۳	دبستان دولتی اشرفیه ی آستانه، ۱۰۶، ۱۳۰	دبستان اسلام، ۱۴، ۵۳
دبستان دولتی جعفر خمایی زاده ←	دبستان دولتی اشرفیه ی لاهیجان، ۱۴، ۳۸	دبستان توکل، ۶۸
دبستان دولتی صادقی نژاد	دبستان دولتی امیرکبیر، ۴۹، ۲۹۰	دبستان جعفری، ۶۲، ۱۰۷، ۱۳۱، ۲۵۴
دبستان دولتی صادقی نژاد، ۱۰۲	دبستان دولتی ایران، ۴۲، ۱۰۱، ۱۳۹	۲۶۵، ۲۵۹
۲۸۸، ۲۰۷، ۱۵۰، ۱۰۹، ۱۰۷	۲۴۳، ۲۰۵، ۱۳۱، ۱۲۴	دبستان حشمتیه، ۲۵
دبستان دولتی جم، ۲۸۴	دبستان دولتی ایراندخت، ۱۴۲	دبستان حکیم نظامی، ۱۵
دبستان دولتی جوین، ۱۸۹	دبستان دولتی ایرانشهر، ۱۴، ۹۲	دبستان دولتی آجییشه، ۹۱
دبستان دولتی حافظ، ۳۴، ۴۱، ۶۵	دبستان دولتی ایمان، ۱۴، ۱۵، ۲۸، ۶۹	دبستان دولتی آدینه، ۴۷
۲۵۷، ۱۰۶	۱۴۹، ۱۴۸، ۶۹، ۸۱، ۷۱	دبستان دولتی آریان (نوبخت)، ۸۷
دبستان دولتی حزین، ۶۵، ۹۸، ۱۰۲	دبستان دولتی بازارجمعه، ۲۷۰	۲۸۵، ۲۳۴
۲۶۵، ۱۹۰، ۱۷۶	دبستان دولتی بازکیا گوراب، ۸۶، ۱۰۶	دبستان دولتی آزر، ۱۳۵، ۲۶۲
دبستان دولتی حسن حجتی، ۴۷، ۷۱	دبستان دولتی بانوان، ۱۴، ۸۷، ۱۳۳	دبستان دولتی ابن سینا، ۱۰۴، ۲۱۰
۲۷۰، ۱۸۷	۱۳۴، ۱۴۰، ۱۴۹، ۱۶۲، ۱۷۶	دبستان دولتی اتحادیه، ۳۲، ۸۲، ۱۳۰
دبستان دولتی حقیقت، ۱۴، ۱۰۷، ۲۳۶	۲۸۶، ۲۶۲، ۲۰۷	۲۶۴، ۱۹۳
دبستان دولتی خاقانی، ۱۴، ۱۴۱	دبستان دولتی بجا رینه، ۱۸۲	دبستان دولتی اتفاق (خمام)، ۳۸، ۹۱، ۲۶۹
دبستان دولتی خودبچر، ۲۵۷	دبستان دولتی بوذرجمهری، ۱۴، ۴۴	دبستان دولتی اتفاق (رشت)، ۱۴، ۶۸
دبستان دولتی خیام، ۱۴، ۳۳، ۴۲	۲۱۱، ۸۵	۱۹۴، ۹۶
دبستان دولتی داریوش، ۱۴، ۷۰، ۲۴۳	دبستان دولتی بهار، ۱۶، ۲۸، ۳۵، ۱۱۷	دبستان دولتی اتفاق (رودسر)، ۱۹۲
دبستان دولتی دانش (اسالم)، ۴۷	۲۵۲، ۲۴۹، ۲۱۱	دبستان دولتی احمد لیب، ۲۳۱
دبستان دولتی دانش (انزلی)، ۱۱۱	دبستان دولتی بهاء الدین املشی، ۱۱۰	دبستان دولتی احمدی، ۱۴، ۷۰، ۱۵۲
دبستان دولتی درخشان، ۲۵۴	۱۳۴	دبستان دولتی ادب (رشت) ← دبستان دولتی هفدهی دی (رشت)
دبستان دولتی دوشیزگان، ۲۷، ۱۴۵، ۱۴۷	دبستان دولتی ۱۵ بهمن، ۳۲	دبستان دولتی هفدهی دی (رشت)،
دبستان دولتی رازی، ۳۲، ۴۹، ۹۴	دبستان دولتی پرتوی، ۵۱، ۶۵، ۵۱	۴۸، ۹۴، ۱۲۶، ۱۳۳، ۲۲۸، ۱۳۳
۲۸۹، ۲۱۸، ۱۶۳، ۱۴۲، ۱۳۵	۲۱۱، ۲۰۷، ۸۹	۱۶۱، ۱۸۰، ۲۶۶، ۲۷۸
دبستان دولتی راعی، ۱۰۶، ۱۹۰، ۲۱۹	دبستان دولتی پروین اعتصامی، ۱۴۹	دبستان دولتی ادب (شلمان) ←
۲۶۰، ۲۵۴	دبستان دولتی پل رود، ۴۲	دبستان دولتی هفدهی دی (شلمان)
دبستان دولتی رشیدیه (انزلی)، ۱۴، ۱۱۱	دبستان دولتی پیرشرفشاه، ۲۷۰	دبستان دولتی هفدهی دی (شلمان)،
دبستان دولتی رشیدیه (رشت)، ۳۲، ۷۷	دبستان دولتی پیرمحله، ۴۲	

۲۵۱، ۲۳۴، ۲۲۹، ۲۱۹، ۲۱۵، ۲۱۱	۲۶۰، ۲۱۰	۲۱۱، ۱۳۱، ۱۱۰، ۱۰۷
۲۶۲، ۲۵۹	دبستان دولتی صنیعی تهرانی، ۲۹۰	دبستان دولتی رشیدی، ۲۸۴، ۲۵۴، ۸۷، ۷۱
دبستان دولتی مدنی، ۲۶۲، ۲۱۰	دبستان دولتی طائر، ۳۲، ۶۳، ۱۰۷	دبستان دولتی رضوان، ۱۵، ۶۹، ۱۱۲
دبستان دولتی معرفت، ۱۵، ۱۰۷، ۱۶۱	۱۸۹، ۲۱۰، ۲۵۳، ۲۶۰، ۲۸۴، ۲۸۶	دبستان دولتی رضوانده، ۲۱۹
دبستان دولتی معین، ۲۶۰	دبستان دولتی طاهرگوراب، ۱۰۹	دبستان دولتی زرچوب، ۷۳
دبستان دولتی مقیمی، ۱۰۷، ۱۹۰	دبستان دولتی طلوع، ۴۷، ۱۲۵، ۲۵۵	دبستان دولتی زیکسار، ۱۶۱، ۲۵۵
دبستان دولتی ملکزاده، ۶۵، ۱۰۶	دبستان دولتی عدالت، ۴۹، ۱۶۳، ۱۸۹	دبستان دولتی زاله، ۴۸، ۶۱
۲۶۶، ۱۶۳	دبستان دولتی عصمت، ۲۱۷	۱۰۱، ۱۲۰، ۲۰۲، ۲۲۸، ۲۷۰، ۲۸۲
دبستان دولتی مولوی، ۱۵، ۳۳، ۹۱	دبستان دولتی عفت، ۱۷۵، ۳۴	۲۸۶
۲۶۹، ۱۳۱	دبستان دولتی علی تنها، ۸۱	دبستان دولتی ساغری سازان، ۷۶، ۲۰۳
دبستان دولتی مهر، ۳۲، ۴۳، ۵۱، ۱۳۳	دبستان دولتی فخر، ۷۸	دبستان دولتی سپه، ۷۰، ۱۹۳
۲۶۹، ۲۴۹، ۲۱۱، ۱۶۴، ۱۶۳، ۱۵۰	دبستان دولتی فرخی، ۳۲، ۲۵۵، ۲۵۵، ۲۶۸	دبستان دولتی سپه پور، ۱۵، ۳۳، ۴۷
دبستان دولتی مهستی گنجوی، ۱۶۳	دبستان دولتی فرخی چونچنان، ۱۶۲	۶۹، ۱۰۰، ۲۱۰
دبستان دولتی ناصر خسرو، ۱۴، ۶۲	دبستان دولتی فردوسی - دبستان	دبستان دولتی سروش، ۲۸، ۴۸، ۶۱
۱۹۷، ۱۸۶، ۱۷۷، ۷۸، ۷۷، ۷۱، ۶۳	دولتی مشیر، ۱۴، ۶۷، ۱۸۲	۱۰۹، ۱۲۴، ۱۲۷، ۱۳۳، ۱۸۲
دبستان دولتی نخودچر، ۱۸۱	دبستان دولتی فروزان، ۱۴۴، ۱۵۵	۱۸۷، ۲۲۹، ۲۶۹، ۲۸۲، ۲۸۳
دبستان دولتی نصفی، ۲۸۴	دبستان دولتی فرهنگ، ۱۵۰	دبستان دولتی سعدی (انزلی)، ۱۴، ۴۶
دبستان دولتی نظامی غازیان، ۱۰۹	دبستان دولتی فرهنگیان، ۱۲۶	۱۳۷، ۱۴۱، ۱۹۴، ۲۲۴، ۲۴۹
دبستان دولتی نمره ۳ (انزلی)، ۵۸	دبستان دولتی فولادلو، ۲۶۵	دبستان دولتی سعدی (رشت)، ۷۶
دبستان دولتی نمره ۵ دقیق، ۱۴، ۲۸	دبستان دولتی قوام، ۱۰۷	۱۲۴، ۲۶۲
۳۲، ۴۴، ۷۳، ۷۶، ۸۴، ۸۵، ۹۹	دبستان دولتی کردمحل، ۲۶۰	دبستان دولتی سنایی، ۱۴، ۳۸
۱۰۲، ۱۱۶، ۱۲۸، ۱۳۵، ۱۳۶	دبستان دولتی کرگانرود، ۱۴۱	دبستان دولتی سیاهکل محل، ۱۵۰
۱۴۴، ۱۹۰، ۲۳۳، ۲۴۹، ۲۶۲، ۲۶۶	دبستان دولتی کشاورزی، ۳۸	دبستان دولتی سیروس، ۱۴۱، ۲۵۷، ۲۸۴
دبستان دولتی نمره ۲ دهقان، ۱۵، ۱۹۳	دبستان دولتی کوروش، ۲۷، ۷۳، ۷۸	دبستان دولتی شب حسابات، ۱۵۰
دبستان دولتی نمره ۴ رودکی، ۱۴، ۴۲	۱۴۳، ۱۷۵، ۲۰۲	دبستان دولتی شرف مظفری (مظفریه
۵۲، ۷۳، ۷۴، ۸۱، ۸۳، ۹۸، ۱۱۴	دبستان دولتی گلریز، ۴۷	شرافت)، ۱۳، ۲۵، ۷۰، ۱۹۳، ۲۱۳، ۲۷۲
۱۳۳، ۱۵۲، ۱۵۳، ۱۷۷، ۱۸۳، ۱۹۳	دبستان دولتی گلزار، ۷۳، ۱۰۰، ۱۲۶	دبستان دولتی شفاورد، ۱۶۱
۲۰۲، ۲۰۷، ۲۳۳، ۲۵۹	دبستان دولتی گورابجیر، ۲۵۳	دبستان دولتی شهریار، ۱۹۰، ۲۶۷
دبستان دولتی نمره ۶ فومن، ۹۵، ۹۷	دبستان دولتی محمدجعفر جلالی -	دبستان دولتی ۲۵ شهریور، ۱۲۶، ۲۶۷
دبستان دولتی نمره ۱ فاریابی، ۲۵	دبستان دولتی عسجدی	دبستان دولتی شهناز (بشارت)، ۳۵
۳۸، ۶۳، ۶۴، ۶۹، ۷۳، ۸۳، ۸۷، ۹۰	دبستان دولتی عسجدی، ۱۴، ۲۶	۱۳۱، ۱۷۷، ۲۴۳، ۲۸۳
۹۸، ۱۰۰، ۱۰۶، ۱۰۷، ۱۰۹، ۱۱۰	۲۹، ۳۳، ۳۵، ۴۱، ۶۵، ۷۶، ۸۷	دبستان دولتی صدر، ۳۸، ۴۴، ۱۲۴
۱۱۶، ۱۱۸، ۱۲۰، ۱۲۳، ۱۲۵	۱۰۶، ۱۱۲، ۱۱۸، ۱۲۴، ۱۳۵، ۱۴۴	۱۳۷، ۲۴۳، ۲۴۵، ۲۶۱، ۲۸۴
	۱۵۱، ۱۶۳، ۱۷۶، ۱۹۳، ۱۹۶، ۲۰۷	دبستان دولتی صدیق اعلم، ۶۳، ۱۵۶

دبستان ملی ترقی، ۱۵، ۷۹، ۱۴۳	دبستان فرهنگ، ۱۰۷	۱۲۶، ۱۳۲، ۱۴۳، ۱۷۶، ۲۱۹
دبستان ملی تمدن، ۸۳، ۹۱، ۱۱۸	دبستان کوشیار، ۱۰۰، ۲۶۶، ۲۷۶	۲۲۹، ۲۳۳، ۲۴۶، ۲۴۹، ۲۵۱
۱۱۹، ۱۲۴، ۱۲۵، ۱۳۱، ۲۵۲، ۲۶۰	دبستان لیل، ۲۰۳	۲۸۶، ۲۵۳
دبستان ملی تمدن، ۹۱، ۱۱۸، ۱۲۴	دبستان ماکلون، ۲۷۰	دبستان دولتی نواختران، ۱۴، ۴۶، ۱۲۲
۲۶۰، ۲۵۲، ۱۲۵	دبستان مجدیه، ۱۴، ۱۱۸	۱۳۰، ۲۱۲، ۲۴۹، ۲۵۲، ۲۶۲
دبستان ملی دین و دانش، ۸۶	دبستان مدنی، ۱۰۰	۲۹۰، ۲۸۹، ۲۶۶
دبستان ملی رهنمای سعادت نسوان،	دبستان مریم نفیسی، ۱۸۶	دبستان دولتی نویخت - دبستان
۲۶۹، ۱۹۷، ۱۳۱، ۱۱۷، ۱۰۱، ۱۵	دبستان مسزدهی، ۲۹، ۳۳، ۶۳، ۹۱	دولتی آریان، ۱۴، ۶۸، ۹۱، ۹۶
دبستان ملی سعادت نسوان، ۱۵، ۱۰۱	۱۰۹، ۱۱۳، ۱۲۳، ۱۴۶، ۱۹۱	۲۶۹، ۱۹۴، ۱۹۲
۱۸۸، ۲۲۷، ۲۲۸، ۲۷۳	۲۸۸، ۲۸۵، ۲۵۹	دبستان دولتی نهم آبان، ۲۰۲
دبستان ملی شرف، ۱۵، ۴۵، ۹۱، ۱۴۰، ۲۵۳	دبستان ملی آذرمدخت، ۱۵، ۳۳، ۷۴	دبستان دولتی وکیل، ۱۰۷، ۲۸۵
دبستان ملی علم و هنر، ۱۳۴	۱۳۰، ۱۵۰، ۱۷۶، ۲۴۳، ۲۷۲	دبستان دولتی هدایت، ۱۳۳
دبستان ملی علمیه، ۳۸، ۸۳، ۱۲۲	۲۸۱، ۲۷۵	دبستان دولتی همت، ۱۴، ۳۳، ۳۴، ۴۲، ۵۳
۱۴۴، ۲۴۶، ۲۸۵	دبستان ملی ابن سینا - دبستان ملی	دبستان دولتی هندخاله‌ی فومن، ۴۷، ۱۶۱
دبستان ملی فرهنگ و دین، ۲۰۲، ۲۶۰	پسران آمریکایی، ۱۵، ۱۰۴، ۲۷۶	دبستان سعادت، ۶۸
دبستان ملی قآنی - دبستان ملی	دبستان ملی اسلامی، ۱۵، ۴۷، ۶۰، ۶۲	دبستان شرف، ۲۰۳
اقبال، ۸۰، ۸۱، ۸۲، ۸۸، ۹۴، ۹۵، ۱۵۲	۱۴۴، ۱۵۹، ۱۶۷، ۱۶۹، ۲۱۸	دبستان شماره ۱۱ بندرپهلوی، ۱۴۱
۱۵۳، ۱۹۳، ۱۹۶	۲۱۹، ۲۳۱، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۵۳	دبستان شمس (رشت)، ۱۴، ۲۵، ۶۸
دبستان ملی قدسیه، ۷۴، ۷۷	۲۵۳، ۲۶۲، ۲۶۳، ۲۷۸، ۲۷۹	۸۱، ۹۷، ۱۹۴
دبستان ملی کوروش رشت، ۷۳	دبستان ملی امید، ۷۶، ۱۴۴، ۲۱۳	دبستان شمس (صومعه سرا)، ۳۵، ۴۸
دبستان ملی لقمان، ۲۳۰	۲۱۶، ۲۵۴، ۲۵۹، ۲۶۵، ۲۶۹، ۲۸۰	۷۳، ۸۷، ۹۳، ۲۵۵، ۲۵۹، ۲۶۸
دبستان ملی م. آهوردانیان -	دبستان ملی امیدفردا، ۲۱۷، ۲۶۹	۲۷۶
انوشیروان آرامنه، ۱۵، ۲۷، ۷۴	دبستان ملی اناث آمریکایی، ۱۵، ۲۷	دبستان صائب، ۱۰۲
۷۷، ۱۴۷، ۲۱۸، ۲۳۴، ۲۷۵	۲۸، ۱۵۵، ۱۶۲، ۲۰۸، ۲۷۵، ۲۸۹؛ نیز	دبستان صدیق اعلم، ۲۷۰
دبستان ملی محمدیه، ۸۲	- دبیرستان فروغ	دبستان (عضدی) - دبستان دولتی
دبستان ملی ناموس، ۴۶، ۱۳۰، ۱۴۳، ۱۶۸	دبستان ملی اورنگ، ۱۵۰	نمره ۲ عنصری، ۲۵، ۲۹، ۴۷، ۴۸
۱۶۹، ۱۷۴، ۱۸۱، ۲۰۶، ۲۷۷، ۲۷۸	دبستان ملی بنات اسلامی، ۱۵، ۱۶	۵۱، ۵۴، ۶۵، ۶۷، ۷۱، ۷۳، ۸۳
دبستان منوچهری، ۱۴۴، ۲۶۰	۷۵، ۷۸، ۱۶۱، ۲۰۸، ۲۱۰	۱۱۹، ۱۲۳، ۱۲۴، ۱۳۳، ۱۴۵
دبستان مهرآیین، ۹۱، ۲۸۰، ۲۸۵	دبستان ملی پیشروگلزار، ۱۲۷	۱۵۶، ۱۷۶، ۱۸۰، ۱۸۷، ۱۹۰
دبستان نجم، ۲۳۸	دبستان ملی پیک سعادت نسوان، ۱۵، ۴۹	۱۹۳، ۲۱۹، ۲۳۳، ۲۵۴، ۲۶۰
دبستان نمره ۶ فومن، ۸۲	۶۱، ۱۰۲، ۱۲۶، ۱۷۲، ۲۵۲، ۲۸۹	۲۸۰، ۲۸۶
دبستان وطن، ۱۶	دبستان ملی تربیت، ۴۸، ۲۶۱، ۲۳۲، ۲۳۳	دبستان فردوسی (انزلی)، ۳۷، ۳۸، ۴۵
دبیرستان ابوریحان، ۱۰۲، ۱۱۷	دبستان ملی تربیت نسوان، ۱۴، ۱۳۲	۹۸، ۱۲۵، ۲۵۷، ۲۵۹
دبیرستان اکابر ملی سعادت نسوان، ۱۶۳	۱۵۵، ۱۷۷، ۲۰۳، ۲۴۸	دبستان فردوسی (رشت)، ۲۰۲

دبیرستان عصمت، ۲۵۲	۱۷۴، ۱۷۳، ۱۷۱، ۱۶۲، ۱۵۸	دبیرستان بوعلی سینا، ۸۸، ۱۰۸، ۲۱۱
دبیرستان عظیمی، ۱۸۵	۱۸۰، ۱۷۸، ۱۷۷، ۱۷۶، ۱۷۵	دبیرستان ترقی، ۴۵، ۷۶، ۱۰۰، ۲۰۳
دبیرستان علی اصغر عدالت، ۵۱	۱۹۹، ۱۹۰، ۱۸۷، ۱۸۳، ۱۸۱	دبیرستان دکتر اقبال، ۸۹
دبیرستان غروی - دبیرستان ملی	۲۰۰، ۲۱۱، ۲۱۹، ۲۲۰، ۲۲۴	دبیرستان دکتر شریعتی، ۱۶۶
تربیت، ۵۴، ۸۲، ۸۳، ۹۶، ۱۵۹، ۲۵۹	۲۲۴، ۲۳۳، ۲۳۱، ۲۲۷، ۲۲۶	دبیرستان دولتی اروندرود - دبیرستان
۲۰۰، ۲۱۱، ۲۳۳، ۲۵۰، ۲۵۹	۲۴۵، ۲۴۶، ۲۴۷، ۲۵۰، ۲۵۶	دولتی بانوان، ۴۸، ۱۰۷، ۱۱۶، ۱۲۷
۲۶۸، ۲۶۳، ۲۶۱	۲۸۷، ۲۸۵، ۲۸۴، ۲۸۰، ۲۶۳، ۲۵۹	۱۳۹، ۱۴۰، ۱۴۳، ۱۴۵، ۱۴۶
دبیرستان فاریابی، ۴۰، ۱۵۸، ۲۵۱	دبیرستان دولتی شاهدخت، ۱۴، ۴۶	۱۴۷، ۱۵۰، ۱۵۸، ۱۵۹، ۱۶۰
دبیرستان فردوسی، ۵۸، ۶۴، ۸۲، ۱۲۱	۶۵، ۷۰، ۷۴، ۸۰، ۸۷، ۹۳	۲۰۲، ۲۰۶، ۲۲۸، ۲۲۹
۱۲۵، ۱۸۱، ۲۱۰، ۲۲۶	۹۵، ۱۳۱، ۱۳۴، ۱۳۸، ۱۴۱، ۱۴۲	۲۳۱، ۲۶۱
دبیرستان فروغ، ۴۶، ۴۸، ۵۸، ۶۴، ۷۸	۱۴۹، ۱۵۴، ۱۵۸، ۱۶۲، ۱۶۳، ۱۷۱	دبیرستان دولتی امیرکبیر، ۱۲۶
۷۹، ۸۲، ۸۸، ۹۴، ۱۳۰، ۱۶۳، ۱۷۴	۱۷۴، ۱۷۵، ۱۸۷، ۱۸۹، ۲۰۵، ۲۲۴	دبیرستان دولتی انوشیروان دادگر، ۵۱
۱۷۵، ۱۸۱، ۱۸۷، ۱۸۸، ۱۹۶	۲۲۸، ۲۳۰، ۲۳۴، ۲۴۹، ۲۶۲، ۲۶۹	۶۰، ۱۶۰
۲۰۲، ۲۰۵، ۲۲۱، ۲۲۹، ۲۳۶	۲۷۰، ۲۸۳، ۲۸۹	دبیرستان دولتی ایرانشهر، ۵۸، ۷۶
۲۴۱، ۲۴۴، ۲۶۲، ۲۶۷	دبیرستان دولتی فرهنگیان، ۴۴، ۶۲	۸۶، ۱۸۰، ۱۹۰، ۲۲۴
۲۸۱، ۲۷۷	۸۵، ۸۵، ۲۵۹	دبیرستان دولتی بانکداری، ۱۵۸
دبیرستان کشاورزی مقیمی، ۶۳، ۱۸۵	دبیرستان دولتی محمدرضا شاه	دبیرستان دولتی بوذرجمهری، ۱۱۵
دبیرستان کوروش، ۲۲۴	پهلوی، ۴۰، ۹۰، ۱۰۳، ۱۰۸، ۱۳۷	دبیرستان دولتی پانزدهم بهمن، ۹۳
دبیرستان کوشیار، ۱۱۵	۱۵۸، ۱۶۵، ۲۵۹	دبیرستان دولتی پروین اعتصامی، ۳۱، ۴۴
دبیرستان مشیر، ۲۸۴	دبیرستان دولتی محمدمسام، ۲۰۳	۸۵، ۱۵۸، ۱۶۱، ۲۰۷، ۲۲۸، ۲۶۱
دبیرستان ملی ابوریحان، ۲۸۷	دبیرستان دولتی نصرت مشکوتی -	دبیرستان دولتی پورداوود - دبیرستان
دبیرستان ملی اسلامی، ۱۵، ۴۵، ۷۶	دبیرستان دولتی بازرگانی، ۷۶	دولتی رضاشاه کبیر، ۸۸، ۱۲۱
۸۳، ۹۰، ۹۲، ۹۹، ۱۰۳، ۱۱۲	۱۰۸، ۱۲۷، ۱۳۷، ۱۵۸، ۱۷۳، ۱۸۷	۱۳۳، ۱۶۷، ۲۴۴، ۲۵۶، ۲۸۴
۱۳۹، ۱۵۹، ۱۶۸، ۱۷۳، ۱۷۴	۲۰۳، ۲۷۰	دبیرستان دولتی دارالمعلمات، ۲۴۱
۱۷۵، ۱۸۲، ۲۰۰، ۲۱۸، ۲۴۳	دبیرستان دولتی هفدهی دی، ۴۴	دبیرستان دولتی رازی، ۵۰
۲۷۰، ۲۳۱	۱۸۹، ۲۲۸، ۲۷۰، ۲۷۹، ۴۶، ۴۸	دبیرستان دولتی رضا جعفری، ۱۸۸، ۲۳۱
دبیرستان ملی بوعلی سینا، ۹۶	۵۳، ۸۷، ۱۵۸، ۱۸۷، ۲۲۹، ۲۵۹	دبیرستان دولتی ساغری سازان، ۲۰۳، ۲۳۱
دبیرستان ملی پیک سعادت، ۱۲۶	۲۷۸	دبیرستان دولتی سعدی، ۲۳۱
۱۵۹، ۱۶۳، ۲۴۴	دبیرستان رهنمای سعادت نسوان، ۳۱	دبیرستان دولتی سعیدالعلماء، ۴۰، ۲۶۸
دبیرستان ملی دانش، ۵۸	۸۳، ۱۱۶، ۱۵۹، ۱۷۷، ۱۷۸، ۱۸۷	دبیرستان دولتی شاهپور، ۱۴، ۲۶، ۳۷، ۴۰
دبیرستان ملی دین و دانش، ۱۱۷، ۱۶۲	۱۸۸، ۱۹۸، ۲۲۸	۴۰، ۴۱، ۴۴، ۵۲، ۵۴، ۵۸، ۶۳، ۶۴
دبیرستان ملی سعادت نسوان، ۳۱، ۵۱	دبیرستان زاهد گیلانی، ۱۷۶	۷۶، ۸۲، ۸۳، ۸۸، ۹۰، ۹۵، ۱۰۳
۵۸، ۸۸، ۱۰۲، ۱۰۶، ۱۲۴، ۱۳۴	دبیرستان شمس، ۲۶۸	۱۰۸، ۱۲۵، ۱۳۲، ۱۳۶، ۱۳۷
۱۳۷، ۱۵۸، ۱۶۳، ۱۸۵	دبیرستان طلوع، ۱۲۵	۱۳۸، ۱۴۶، ۱۵۱، ۱۵۲، ۱۵۳

مدرسه‌ی شبانه‌ی اکابر، ۱۰۱	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	۱۸۷، ۲۲۱، ۲۲۴، ۲۳۹، ۲۴۰
مدرسه‌ی صنایع ظریفه، ۱۷	اقبال، ۱۰۷	۲۴۹، ۲۷۴
مدرسه‌ی عالی موسیقی، ۱۷	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	دیبرستان ملی فرهنگ و دین، ۹۱
مدرسه‌ی عصمت، ۱۴۰	امید، ۲۱۷	دیبرستان ملی قآنی، ۵۸، ۸۸، ۹۵، ۹۶
مدرسه‌ی علوم دینی مهدویه، ۲۳۳	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	۱۸۳، ۱۹۶، ۲۳۱، ۲۵۷، ۲۵۹
مدرسه‌ی عنصری، ۲۳۳	ایراندخت جفرودی، ۹۴	دیبرستان ملی لقمان، ۱۳۶، ۲۳۰، ۲۵۴
مدرسه‌ی غروی، ۶۲	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	دیبرستان مهدخت، ۱۱۵، ۲۱۷
مدرسه‌ی فردوسی، ۲۶، ۵۸، ۹۴، ۱۱۹	تحویلداری، ۸۵	دیبرستان مهددانش، ۵۱، ۱۸۹، ۲۰۷
مدرسه‌ی قدیمه‌ی جامع، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	۲۵۱، ۲۵۲، ۲۶۱، ۲۶۲
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج حسن، ۱۴	توحید، ۲۸۲	دیبرستان مهرآیین، ۷۹
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج سمیع، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	دیبرستان ناموس، ۲۱۷، ۲۷۷، ۲۷۸
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج علی‌اکبر، ۱۴	عزیز سعید، ۱۴۶	دیبرستان نوربخش، ۵۱، ۶۳، ۷۶، ۸۲
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج مجتهد، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	۹۰، ۱۰۳، ۱۰۲۱، ۱۲۵، ۱۵۲، ۱۵۸
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج محمدکریم، ۱۴	فروغ، ۸۹	۱۵۹، ۱۶۲، ۱۶۵، ۱۸۷، ۲۰۳
مدرسه‌ی قدیمه‌ی حاج محمودخان، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	۲۱۱، ۲۲۰، ۲۳۱
مدرسه‌ی قدیمه‌ی شعرافان، ۱۴	فرهنگ و دین، ۱۲۲	مدرسه داریوش، ۳۷
مدرسه‌ی قدیمه‌ی فشکالی، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	مدرسه‌ی آینده، ۲۰۳
مدرسه‌ی قدیمه‌ی محمودیه، ۱۴	کبری میرخائف، ۲۶۷	مدرسه‌ی خیام، ۹۷
مدرسه‌ی قدیمه‌ی مستوفی بزرگ، ۱۴	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی البرز ←
مدرسه‌ی قدیمه‌ی مستوفی کوچک، ۱۴	لیلا، ۱۴۴	دیبرستان فرحناز پهلوی، ۲۶۶
مدرسه‌ی مستوفی، ۱۱۰، ۱۹۳	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی
مدرسه‌ی ملی اکابر نسوان، ۲۴۱	مدنی، ۲۱۲	آذرخش، ۲۷۰
	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی	مدرسه‌ی راهنمایی تحصیلی دولتی
	مهرآیین، ۲۸۵	ابراهیم فرزام، ۱۹۹

نشریات

فرهنگ تالش، ۱۶۶	جبل‌المتین، ۷۱	آزاد ایران، ۲۱۵
فریاد گیلان، ۲۶۱	حق، ۴۰	آینده، ۱۶۶
فریاد لاهیجان، ۲۰۴، ۲۳۶	حقایق، ۲۴۱	اتفاق، ۹۷
فکر جوان، ۱۸، ۱۷۸، ۲۲۲، ۲۳۶، ۲۴۱	راه حق، ۴۰، ۸۲	اخبار روزانه، ۲۷۲
قرن چهاردهم، ۲۴۱	راهنمای زندگی، ۱۷۸	ادب، ۲۱
کانون شعرا، ۱۷۸	رزم گیلان، ۴۷	ارگان، ۲۷۳
گیلان امروز، ۴۰	روئین، ۲۰۴، ۱۷۸، ۵۹	ارمغان، ۱۷۸
گیلان زمین، ۵۹	زن روز، ۴۸	اطلاعات، ۲۴۱
گیلان شرق، ۱۹۱	سالنامه توفیق، ۱۷۸	البرز، ۵۹، ۱۷۸، ۲۴۱
گیلان‌شهر، ۱۷۱	سایبان، ۱۶۶	القبأ، ۱۷۸
گیلان ما، ۹۹	سفیدرود، ۲۳۶	انجمن داروسازان گیلان (حکمت)، ۵۵
گیله مرد، ۲۷۰	سمیع، ۴۵	انگلیسی شیپور، ۱۵۵
گیله‌وا، ۲۱، ۱۶۶	شفق سرخ، ۹۵	ایران، ۲۴۱
محقق، ۲۵۰	شمال، ۹۵، ۲۱۵	بازار، ۱۸، ۵۹، ۲۰۴، ۲۶۱
معلم، ۲۲۱	صفدر، ۱۹۲	پرچم اسلام، ۱۶۶
معیشت ملی، ۲۴۱	صورت، ۵۹، ۲۲۱	پرورش، ۱۷۸، ۲۴۱
مهرگان، ۲۲۱	طالب، ۴۰	پیام ملی، ۱۹۱
مهر گیلان، ۲۸۹	طالب حق، ۱۸، ۸۲	بیک، ۲۴۱
ندای گیلان، ۲۴۱	طلوع، ۲۴۱	بیک سعادت نسوان، ۲۷۳
وقایع و حقایق، ۴۵	طلوع اسلام، ۴۷، ۸۲	ترغیب، ۲۴۱
هفتگی صورت، ۲۷۲	طوفان شرق، ۴۷	جنگل، ۹۷
یادگار،	علمی - فرهنگی سازمان، ۱۷۸	چلنگر، ۳۶، ۱۷۸
یغما، ۴۷، ۱۶۶، ۱۷۸	فروغ، ۱۹۴، ۲۱۵	حافظ گیلان، ۱۰۴

ادارات، سازمان‌ها، دانشگاه‌ها، جمعیت‌ها و...

دانشسرای کشاورزی کرج، ۶۳	۲۷۳، ۱۷۰	اتحادیه‌ی مسلمین گیلان، ۲۵۰
دانشکده‌ی افسری تهران، ۹۲، ۱۷۱	جمعیت حمایت ایتم رشت، ۲۴۵	اداره‌ی اقتصاد و دارایی فومن، ۹۷
دانشکده‌ی بازرگانی تهران، ۶۶	جمعیت فرهنگ رشت، ۱۷، ۱۲۰، ۲۷۲	اداره‌ی اقتصاد و دارایی رشت، ۹۹
دانشکده‌ی پلی تکنیک، ۶۰، ۲۳۷	جمعیت فرهنگی - هنری امید ترقی، ۶۹	اداره‌ی اقتصاد و دارایی گیلان، ۱۰۹
دانشکده‌ی پلیس، ۱۵۹	جمعیت فرهنگی - هنری گیلان، ۲۷۷	اداره‌ی باستان‌شناسی تهران، ۲۷۲
دانشگاه تبریز، ۲۳۷	جمعیت فرهنگی - هنری معارف پژوهان	اداره‌ی باستان‌شناسی وزارت فرهنگ
دانشگاه تهران، ۳۹، ۴۳، ۴۴، ۴۷، ۴۹	نسون، ۱۵۵	تهران، ۲۳۸
۵۰، ۵۲، ۵۴، ۵۶، ۶۶، ۷۶، ۷۹، ۸۸، ۹۳	جمعیت نشر دانش، ۸۵، ۱۵۶، ۲۳۴	اداره‌ی سمعی بصری، ۹۰
۱۰۲، ۱۰۳، ۱۲۱، ۱۳۶، ۱۳۷	جمعیت نشر معارف گیلان، ۲۷، ۱۲۰، ۱۹۵	انجمن حمایت از زندانیان، ۴۸
۱۴۵، ۱۵۹، ۱۷۴، ۱۷۵، ۱۷۸	جمعیت هنری رجاء آدمیت، ۲۵، ۱۱۸	انجمن خیریه‌ی رشت، ۱۶
۱۸۰، ۱۸۲، ۱۸۵، ۲۰۰، ۲۰۳	جنبش طبیعت سبز گیلان، ۲۱	انجمن داروسازان رشت، ۵۵
۲۳۷، ۲۵۰، ۲۵۶، ۲۶۱، ۲۶۳	حزب توده گیلان، ۲۱۴	انجمن علم و هنر رشت، ۱۱۷، ۲۵۴
۲۶۸، ۲۸۰، ۲۸۳	حوزه‌ی علمیه‌ی رشت، ۲۳۰	انجمن فرهنگی - هنری اخوت رشت،
دانشگاه چالوس، ۲۱	حوزه‌ی علمیه‌ی قم، ۳۹	۱۱۳، ۲۱۵
دانشگاه سوربن، ۶۶، ۲۳۷	خانه‌ی مطبوعات گیلان، ۲۱	انجمن موسیقی گیلان رشت، ۱۱۷
دانشگاه گیلان، ۶۶، ۱۲۷، ۲۶۴، ۲۷۹	دادگاه اطفال شهرستان رشت، ۴۸	باشگاه اسپورت رشت، ۲۲۲
دانشگاه لیل، ۲۳۷	دارالایتم رشت، ۲۰۷	باشگاه نیرو و راستی رشت، ۲۲۴
دانشگاه ملی، ۲۳۷	دارالمعلمین اکابر قزوین، ۹۵	بنگاه ترجمه تهران، ۶۵
دانشگاه مون‌پلیه، ۱۳۶	دارالمعلمین تربیت بدنی تهران، ۲۲۴	بنگاه حمایت مادران و نوزادان رشت،
زندان قصر، ۲۷۲	دارالمعلمین مرکزی (دانشسرای عالی)،	۱۴۶
سازمان بهداشتی آموزشگاه‌های گیلان،	۲۳۶	بیمارستان آمریکایی رشت، ۳۹
۲۸۱، ۲۸۴، ۲۸۵	دانشسرای تربیت بدنی، ۱۱۵، ۲۲۱	بیمارستان گیلان، ۲۸۱
سازمان پژوهش، ۱۵۱	۲۲۲، ۲۴۷، ۲۷۹	بیمارستان لینگولین آمریکا، ۲۸۰
سازمان پیشاهنگی استان گیلان، ۳۳	دانشسرای شاهرود، ۲۰۰	پرورشگاه شهرداری رشت، ۷۳
۱۰۶، ۱۹۶	دانشسرای عالی تهران، ۳۰، ۴۹، ۵۴	پرورشگاه مذهبی رشت، ۱۲۹، ۱۵۶، ۲۵۴
سازمان تربیت بدنی استان گیلان، ۱۱۵	۵۵، ۶۰، ۶۴، ۶۶، ۹۲، ۱۰۸، ۱۲۷	تربیت معلم انزلی، ۹۰
سازمان جمعیت فرهنگی - هنری، ۱۹۹	۱۳۶، ۱۳۸، ۱۵۱، ۱۵۷، ۱۶۴	تربیت معلم تهران، ۷۹
سازمان زنان، ۴۹، ۱۴۲، ۱۸۸، ۲۰۷، ۲۸۲	۱۷۱، ۱۷۷، ۲۰۰، ۲۱۵، ۲۲۰	تربیت معلم رشت، ۹۰، ۱۵۰، ۲۴۵، ۲۲۸
سازمان لغتنامه‌ی دهخدا، ۱۷۸	۲۳۱، ۲۳۲، ۲۳۸، ۲۴۴، ۲۴۶	تربیت معلم لاهیجان، ۹۰
سازمان میراث فرهنگی و گردشگری	۲۴۷، ۲۵۹، ۲۶۳	جامعه‌ی مهرگان، ۳۷
استان گیلان، ۲۱	دانشسرای عالی سپاه دانش، ۵۰	جمعیت بیک سعادت نسوان رشت،

پیشگامان فرهنگ گیلان / ۳۱۳

مدرسه‌ی عالی ایران زمین، ۲۰۱	گروه فرهنگی امید، ۲۱۷	سازمان نظام پزشکی، ۵۵
مدرسه‌ی عالی بازرگانی، ۸۸ ۶۶	گروه فرهنگی بوعلی، ۹۶	سازمان نوسازی و تجهیز مدارس
۲۸۷، ۲۷۰، ۲۶۴، ۲۲۵، ۱۴۸	گروه فرهنگی جاویدان، ۶۰	استان گیلان، ۶۷
مدرسه‌ی عالی پارس، ۵۰	گروه فرهنگی خزائلی، ۳۷	سازمان هلال احمر (جمعیت شیر و
مدرسه‌ی عالی دختران تهران، ۵۵	گروه فرهنگی خوارزمی، ۱۷۴، ۲۷	خورشید سرخ)، ۴۹، ۳۲، ۱۰۳ ۵۰،
مدرسه‌ی عالی مدیریت، ۸۸	گروه فرهنگی مهرآیین، ۱۸۵، ۱۶۵، ۲۴۴	۱۶۵، ۱۹۰-۱۸۸، ۲۵۸، ۲۷۸،
مرکز اسناد دانشگاه گیلان، ۲۱	گروه فرهنگی هدف، ۹۳، ۳۷	۲۸۱، ۲۸۲
مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها، ۲۱	گروه هنری حزب ایران - گیلان، ۱۲۹	سپاه دانش گیلان، ۲۶۱
مرکز نشر دانشگاهی، ۶۵	گورستان آستانه‌ی اشرفیه، ۷۲، ۴	شرکت سهامی گیلان فیلم، ۱۱۷
مسجدالنبی، ۱۸۵	۲۴۸، ۲۳۳، ۲۱۴، ۱۵۶	شرکت سهامی هنر، ۲۲۷
مسجد ساغری سازان، ۲۱۳	گورستان ابن بابویه، ۲۷۹، ۲۷۴، ۶۹	فدراسیون کشتی استان گیلان، ۱۵۸
مسجد سپهسالار، ۳۹	گورستان امامزاده عبدالله، ۲۰۶	فرهنگستان دهخدا، ۴۰
مسجد صالح آباد، ۱۶۹	گورستان امامزاده هاشم، ۲۴۷، ۱۹۸، ۱۰۵	فرهنگستان علوم پزشکی، ۱۳۶
مسجد کاسه فروشان، ۲۳۲	گورستان باغ رضوان قم، ۱۴۶، ۱۱۳	قرائت خانه‌ی اخوت، ۱۹۹
مکتب خانه‌ی گل آقا، ۱۵۵	گورستان بهشت زهرا، ۱۷۱، ۱۹۵	کانون هنرپیشگان بیروز، ۱۱۷
موزه‌ی رشت، ۲۱	۱۵۶، ۲۰۲	کتابخانه‌ی ملی رشت، ۲۷، ۱۲۰، ۱۶۹
موسسه‌ی فرانکلین، ۵۵	گورستان سلیمانداراب، ۱۹۵، ۵۱، ۳۷	کتابفروشی ممتاز، ۶۵
موسسه‌ی فرهنگی تربیت نسوان، ۱۵۵	گورستان مقبرةالعلمای تازه آباد، ۲۱۹	کودکستان جمعیت خیریه‌ی بندر
مؤسسه‌ی دانشگاهی انستیتو لاکان، ۲۶۴	گورستان مدیریه، ۸۱	پهلوی، ۱۰۱
هیات اتحاد اسلام، ۶۹	مجمع ادبی - فرهنگی ترقی، ۹۷	کودکستان شمس، ۷۴، ۱۷۰
هیات هنرپیشگان سیار، ۱۱۷	مجمع گیلانیان مقیم تهران، ۷۰	گروه فرهنگی آذر، ۳۰، ۳۷، ۱۷۴
	مجموعه ورزشی یادگار امام، ۲۲۳	گروه فرهنگی آفرین، ۲۵۶

تبرستان

www.tabarestan.info

تبرستان
www.tabarestan.info

عکس‌ها و اسناد

تبرستان

www.tabarestan.info

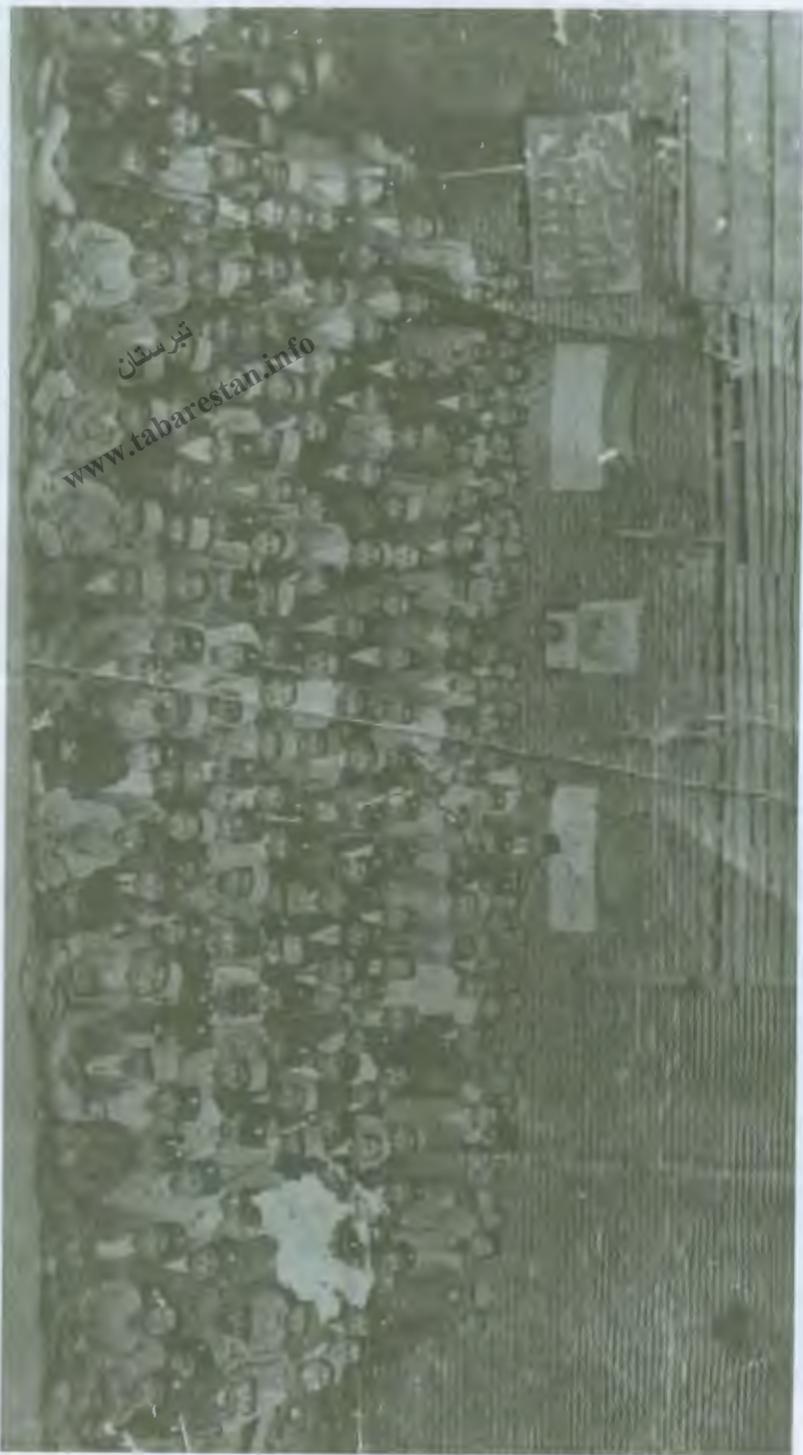
مدرسه ی شمس رشت ؛ ۱۳۲۷ هجری قمری
 ردیف آموزگاران (در وسط) از راست: ۱. میزان آقاسی ۲. شیخ حسین نجفی ۳. میرزا عبدالرسول قزوینی
 ۴. دکتر رفیع خان همدانی ۵. علی حبیبی ۶. شیخ علی طالقانی (تنها) ۷. اسمعیل پوررسول ۸. حسن اعظام
 قدسی (اعظام الوزاره) ۹. محمدباقر طاهری ۱۰. میر احمد آو ۱۱. سید حسین خلیلی

جمعیت فرهنگ رشت ؛ فروردین ۱۳۰۲
 پشت تابلو : محمد حسین تبریزی (دایی نمایشی) بنیانگذار پرورشگاه یتیمان رشت
 و از پیشگامان تئاتر گیلان

دانش آموزان دبستان دولتی نمره ۴ رودکی رشت در اوایل سلطنت رضاشاه
علی تنها (مدیر مدرسه) در وسط عکس و رضاشاد قزوینی در سمت چپ او و علی نوآموز (اولین نفر از چپ در ردیف معلمان) دیده می شوند.

تبرستان

www.tabarestan.info

دانش آموزان و کارکنان دبستان ملی ترقی رشت در سال ۱۳۱۲
مرد عینکی نشسته در وسط : احمد تاج ترقی (موسس و مدیر دبستان)

جمعی از فرهنگیان و دانش آموزان مدارس رشت در سال ۱۳۰۳
 ردیف ایستاده از راست : ۴. عیسی خان سمیعی ۷. تقی طائر (رئیس معارف و اوقاف گیلان)
 ۸. تقی رائق ۹. سید احمد نقیبی

شخصیت های محلی، کارکنان و دانش آموزان دبستان دولتی اتفاق خمام در سال ۱۳۱۲

هیات ممتحن طلاب علوم دینی گیلان؛ رشت - اردیبهشت ۱۳۰۸

نشسته از چپ: ۱. حجه الاسلام سید محمد کشفی (قاضی عسکر) ۲. شیخ محمد صیقلانی ۳. آیت الله سید عبدالواهاب صالح ضیابری (رئیس هیات ممتحن) ۴. علی محمد پرتوی (منیع الملک) رئیس اداره معارف گیلان ۵. آیت الله سید حسن ممصومی اشکوری ۶. شیخ باقر محقق خلخالی. ایستاده از راست: ۱. سید محمد رودباری

گردهمایی دانش آموزان، فرهنگیان و شخصیت های محلی رشت (میانہ های پهلوی اول)

رسد دوم اردوی مریبان پیش آهنکی شهرستان رشت ؛ باغ حاج معین السلطنه - مرداد ۱۳۱۸
 ردیف وسط از راست: ۱. محمدعلی زیکساری ۳. موسی مهربد ۴. احمد نقیبی ۷. ابراهیم پورناظمی

اردوی پیشاهنگی در باغ حاج معین السلطنه رشت
 نشسته از راست: ۱. مهدی تحویلدار ۴. عیسی سمیعی ۵. احمد نقیبی ۸. محمدعلی زیکساری
 ایستاده از راست: ۴. جمشیدی ۶. ابراهیم پورناظمی

نمایی از دانشسرای مقدماتی پسران رشت

تیم فوتبال دانشسرای مقدماتی پسران رشت در سال ۱۳۱۵
ایستاده در وسط : عیسی خان سمیعی (سرپرست دانشسرا)

دانش آموزان دانشسرای مقدماتی و تربیت بدنی تهران و رشت در محل دانشسرای رشت - فروردین ۱۳۱۹
 ردیف نشسته از راست : ۱- تقی رائق (رئیس دفتر فرهنگ گیلان) ۲- رضا کهنموئی
 (رئیس حسابداری فرهنگ) ۳- عشق پور (دبیر دبیرستان ها) ۴- دکتر عبدالله بصیر ۷- محمد کامکار (رئیس
 دانشسرای مقدماتی رشت) ۱۰- حسین صدقیانی سر مربی تیم فوتبال ایران

کارکنان و فارغ التحصیلان دانشسرای مقدماتی رشت در سال ۱۳۱۹
 ردیف نشسته از راست : ۱- بینش پور ۲- احمد ابوترایان ۳- محمد کامکار (رئیس دانشسرا)
 ۴- رضی عدل امین ۵- اسحاق نفیسی

دانش آموزان سال دوم و کارکنان دانشسرای مقدماتی پسران رشت ؛ سال تحصیلی ۲۱-۱۳۲۰
 نشسته از چپ: ۱. پرواند مارتیروسیان (دبیر موسیقی) ۲. علیزاده ۳. سید علی مستشاری
 (دبیر شیمی) ۴. دکتر قاسم تویسرکانی (دبیر ادبیات) ۵. شجاعی ۶. محمد کامکار (رئیس
 دانشسرا) ۷. مهدی رهبر کسروی (رئیس کل فرهنگ گیلان) ۸. احمد ابوترابیان (دبیر
 ریاضیات) ۹. محمد صدیق کوچکی (دبیر روانشناسی) ۱۰. دکتر سید مظفر بخرد (دبیر فیزیک)
 ۱۱. عبدالحسین یغما (دبیر ورزش) ۱۲. خماسی ۱۳. فردانی

دانش آموزان دانشسرای مقدماتی پسران در روز خرید اوراق قرصه ملی
 (از راست نفر اول : رضا شاد قزوینی)

دبیران و دانش آموزان سال دوم دانشسرای مقدماتی پسران رشت ۳۴ - ۱۳۳۳

دبیران و دانش آموزان دانشسرای مقدماتی پسران رشت؛ سال تحصیلی ۳۷ - ۱۳۳۶

دانش آموزان فارغ التحصیل پایه ششم ابتدایی و کارکنان دبستان ملی آذرمدخت رشت؛
 سال تحصیلی ۱۹-۱۳۱۸
 ردیف جلو از راست: ۱. سعیدی ۴. عمیدی ۶ فرزانه (آذرمدخت) نیکروان (مدیر دبستان)
 ۷. پوراندخت نیکروان (معاون) ۹. شمس الملک ۱۰. مخصوص افشاری

مدرسه آذرمدخت
 پوراندخت نیکروان (مدیر مدرسه) در سمت راست و مربی پیشاهنگی (در سمت چپ)

دانش آموزان و آموزگاران دبستان احمدی رشت (باغ سبزه میدان - اواخر دوران قاجاریه)

کادر آموزشی مدرسه‌ی احمدی رشت در سال ۱۲۹۶
از چپ: ۲. سید احمد نقیبی ۳. حسن مهری ۴. حسین نیکروان (مدیر) ۵. محمد راد
۶. مدرس زبان روسی ۷. حسین جودت

مدرسه ملی همت پیربازار
ردیف جلو از راست نفر دوم: میرزاطفلی بدری کوهی (بنیان گذار مدرسه)

جمعی از فرهنگیان در حیاط مدرسه حکیم نظامی آستارا در سال ۱۳۱۱
ایستاده از راست : ۱. دهزاد ۲. رضاقلی نصیری ۳. مهدی گیلک ۴. میرصمد صایر ۵. میرزا احمد نیک روش
۶. اکبر شهریاری ۸. رحمت صالحی ۹. ابوالفضل (فراش مدرسه) ۱۰. جلال بصیر ۱۱. طاهر بصیر
نشسته از راست: ۱. میرزا جبار بشرویه ۲. میرزا حسین قلی ستوده ۳. میرزا عبدالرحیم فیروزی
۴. سرمدی ۵. امیرشاهی ۶. حکیمی (نماینده فرهنگ آستارا) ۷. مویدی (ناظم مدرسه)
۸. محمدباقر پروین ۹. علی آهنگری ۱۰. میرزا عباس بهزادی

دانش آموزان دبستان بهار رشت در هنگام خرید اوراق قرضه ملی، بهمن ۱۳۳۰ :
 بانوی ایستاده در وسط : مسجیان مدیر مدرسه
 ایستاده از چپ : ۱. منیره تحویل‌داری و ایستاده از راست: ۱. عشرت فرح‌پور
 ایستاده در میانه گوشه راست : حسین نامدار (فراش مدرسه)

کارکنان دبستان دخترانه بهار رشت
 نشسته از راست : ۱. عذرا قلی اف ۲. ربابه دانوش ۳-ایراندخت شایان ۴- فرنگیس مهرنوش
 ۵. ربابه اقدس سمیعی (مدیر دبستان) ۶ زهرا شهیدی ۷. همایون آراین پور ۸. محترم اسدی ردیف
 ایستاده از راست : ۱. مولود همتی گیلانی ۲. اقبال لیبیب

زهرا شهیدی (مدیر بعدی مدرسه) در حلقه‌ی اعضای سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ
دبستان بهار رشت

دبستان بهار رشت؛ ردیف جلو از چپ : ۱. محمد تقی محتشمی معالی (رئیس تبلیغات فرهنگ) ۲. اشرف برغانی ۳. اکبر مهماندوست بصیر ۴. معزالدین مهدوی (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۵. انوشیروان نعیمی اکبر (رئیس فرهنگ شهرستان رشت) ۶ محمد جمشیدی (بازرس فرهنگ) ۷. زهرا شهیدی (مدیر مدرسه) ۸. کوکب شادابی

دبستان بهار رشت. از چپ: ۱. اسدالله مؤمن پور (رییس اداره ی انتشارات و رادیو گیلان)
 ۲. انوشیروان نعمی اکبر (رییس فرهنگ رشت) ۳. علی اصغر عدالت (مدیر کل فرهنگ گیلان)
 ۴. زهرا شهیدی (رییس دبستان بهار) ۸ اخوان (معلم ورزش)

دانش آموزان دبستان دخترانه ی ایران رشت در کنار لعیا رزاقی (ناظم دبستان)

دبستان رشديه رشت - سال ۱۳۲۴

ردیف وسط از چپ : ۱. محمد دریا دل ۲. محمدعلی شکریه ۳. اسمعیل باقر جنتی (مدیر)
 ۴. ابراهیم خرسند ۵. حسن لطفی شخص ایستاده در چپ : فراش و سراپدار مدرسه

دبستان رشديه رشت (سال های آغازین دهه ۱۳۳۰)

ردیف وسط از چپ : ۱. پرواند مارتیروسیان ۲. مرتضی عفائی ۳. حسن آصفی ۴. اسمعیل
 باقر جنتی (مدیر) ۵. جعفر خمایی زاده ۶. حسن لطفی ۷. غلامرضا دهقان

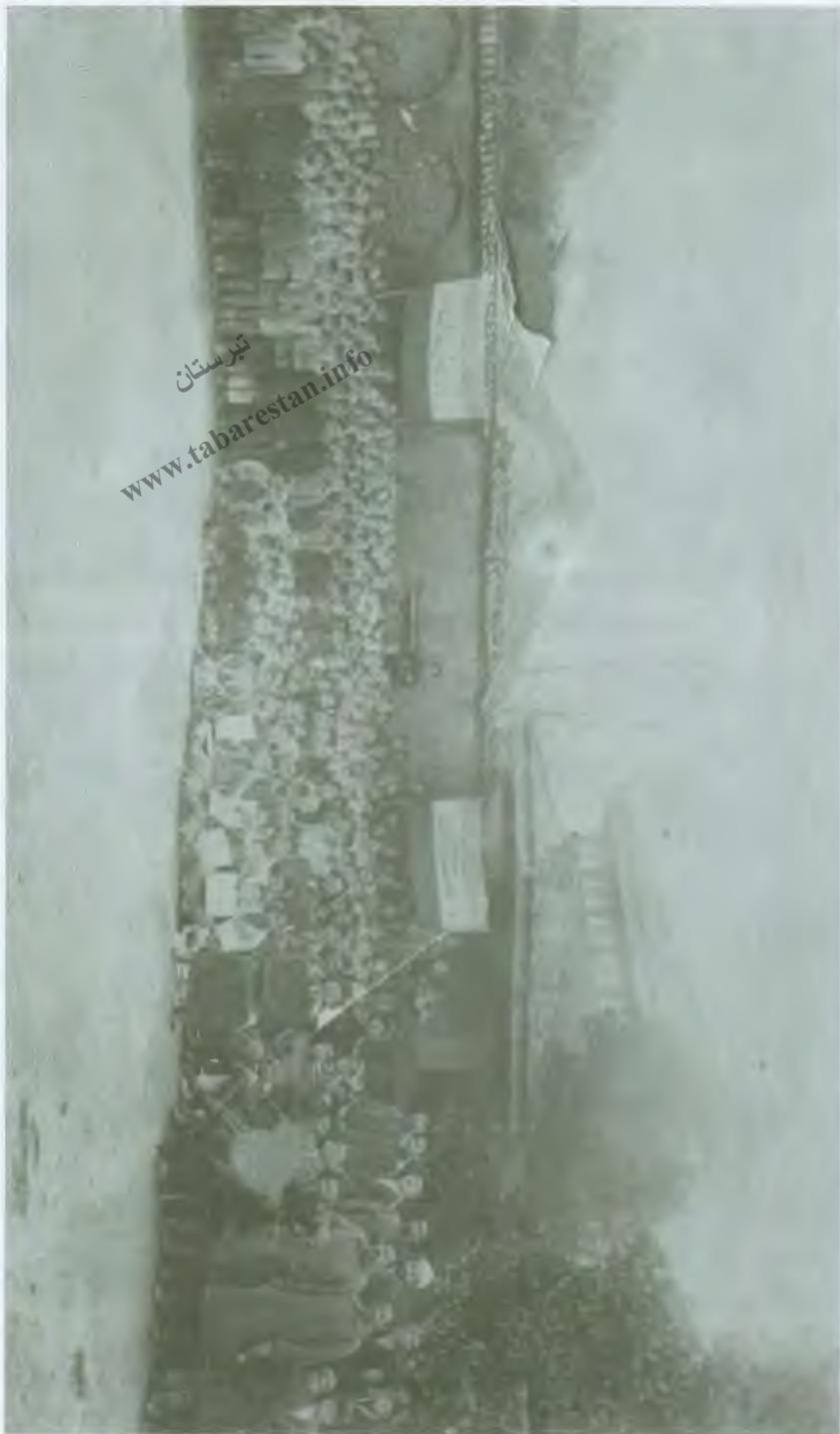

جمعی از بانوان فرهنگی در مراسم خرید اوراق قرضه ملی دولت دکتر مصدق - بهمن ۱۳۳۰
 ۱. مهتری سلسبیلی ۲. نزهت الملوک نجد سمیعی ۳. شرافت اکبر ۴. عزت فرحمنظر ۵. پروین سمیعی
 ۶. خورشید متقالجی ۷. معصومه گراکونی ۸. ماهرخ ثمرقندی ۹. پوراندهخت آذرنیا ۱۰. دولت شلمانی
 ۱۱. ملوک محبوب خلیق ۱۲. سلطنت اصغر سمیعی ۱۳. عزیز الملوک یزدانی ۱۴. قدس اعظم وحیدانی

کارکنان و دانش آموزان دبستان دولتی خیام آبکنار در سال تحصیلی ۲۰ - ۱۳۱۹
 نشسته در وسط با کت مشکی: محمدعلی زیکساری (مدیر دبستان)

دانش آموزان و معلمان دبستان فردوسی انزلی در اواخر دوران قاجار

دانش آموزان کلاس ششم و کارمندان دبستان سعدی انزلی در سال تحصیلی ۱۸ - ۱۳۱۷
 ردیف وسط از راست: ۱. مهدی ساذج ۳. محمدعلی زیکساری ۴. میرزا عبدالله منصورى خلخالى
 (مدیر مدرسه) ۵. افروز ۶ جمشیدی ۷. عباس طارمیان. ایستاده در سمت راست تابلو: فرهنگى

کارمندان دبستان سعدی انزلی - سال تحصیلی ۱۸ - ۱۳۱۷
 از چپ: ۱. مهدی ساذج ۲. جمشیدی ۳. افروز ۴. میرزا عبدالله منصورى خلخالى (مدیر مدرسه)
 ۵. محمد علی زیکساری . ایستاده سمت چپ: کمالی (فراش مدرسه) و ایستاده سمت راست: فرهنگى

از چپ: ۱. حاج میرزا علی نائب الصدر واقف مدرسه ی قدیمه نائب الصدر
و از حامیان مالی مدارس رشت ۲. محمدتقی محتشمی معالی (مدیر دبستان صدر رشت)

کارکنان و دانش آموزان دبستان صدر رشت در سال تحصیلی ۲۸ - ۱۳۲۷
از راست: ۲. بوذری ۴. عبدالکریم ضرابی ۵. محمدتقی محتشمی معالی (مدیر) ۶. ابوالقاسم
ابراهیمی موقر ۷. محمد حسین رزازی ۸. محمد صادق فیکوئی ۹. پروانه مارتیروسیان

کارکنان و شاگردان دبستان دولتی صدر رشت در سال تحصیلی ۳۲ - ۱۳۳۱
 از راست : ۱. حسن کیهانی ۲. مهدی نیازمهر ۳. ذکائی ۴. صادق کیهانی ۵. محمدتقی محتشمی معالی
 (مدیر) ۶. غلامرضا خادم العموم ۷. ابوطالب سیه فام ۸. حسین علم الهدی ۹. اخوان

دانش آموزان و معلمان در محوطه حیاط دبستان علمیه رشت (واقع در محله ساغری سازان)

آموزگاران دبستان علمیه رشت . از راست: ۱. ناصر نصیریان ۲. محمدعلی سمیعی
۳. حسن رحیمی وحدت ۴. منور محزون ۵. عذرا گلرنگ ۶. کبری مهراصفند

محمدعلی سمیعی در حلقه دانش آموزان ورزشکار دبستان علمیه رشت

جشن چهارم آبان سال ۱۳۳۸ - زمین ورزش رشت
انام الدین انصاری (معاون مدرسه) در کنار دانش آموزان ورزشکار دبستان عنصری رشت

روسای مدارس دخترانه رشت
از چپ: ۱. معصومه گراکوئی (رئیس دبیرستان پروین اعتصامی) ۲. دانی مزدهی (رئیس دبیرستان انوشیروان دادگر) ۳. توران فتح اله زاده (رئیس دبیرستان مهددانش) ۴. اشرف کهنمویی (رئیس دبستان رازی)

کارکنان و دانش آموزان دبستان عنصری رشت (میانه های دهه ۱۳۲۰)
 ردیف جلو از راست: ۱. محمدعلی مبرهن شفیعی ۲. نرگس دارابی ۳. مروارید بزرگمهرپرور
 ۴. صدیقه نجفی ۵. طلعت واله شیدا ۶. یوسف ظهیریه احمدی (مدیر دبستان) ۷. عباس
 لیبب ۸. علی صدر ممتاز ۹. بزرگ شوشتری ۱۰. ایرج اسفندیاری

دانش آموزان دبستان عنصری رشت در روز خرید اوراق قرضه ملی
 ردیف وسط از چپ: ۱. مستشاری ۲. مبرهن شفیعی ۳. آصف

کارمندان اداره معارف و اوقاف گیلان در حیاط دبستان فاریابی رشت (میانه های پهلوی اول)
 سید علی حبیب، عنایت الله ارشدی ، حسن هشترودی ، محمدجواد پورصالح، عبدالحسین صادقی
 نژاد (امیر منتخب) رئیس معارف و اوقاف گیلان، رضا شاد قزوینی ، علی نوآموز، عیسی سمیعی،
 محمدعلی حاکمی، صوفی، عبدالله راعی، سید محمد تائب، مسیو الکساندر جراحیانس

رئیس معارف گیلان و کارمندان دبستان دولتی نمره ۱ فاریابی رشت در سال تحصیلی ۱۳۱۳-۱۴
 نشسته از راست : ۱. علی نوآموز (ناظم) ۲. غلامرضا آذرنگ ۳. عبدالحسین صادقی نژاد
 (امیر منتخب) رئیس اداره معارف و اوقاف گیلان ۴. تقی رانقی (مدیر دبستان) ۵. محمد آصف
 ایستاده از راست : ۱. لارودی ۲. عبدالله راعی ۵. سمیعی

دانش آموزان و کارمندان دبستان دولتی نمره یک فاریابی رشت در بیک نیک گروهی
سوم اردیبهشت ۱۳۱۶

رئیس معارف گیلان با کارکنان دبستان نمره یک فاریابی رشت؛ اردیبهشت ۱۳۱۷
از چپ: ۱. علی نوآموز، ۲. لیبب، ۳. میرزا اسمعیل پوررسول (مدیر)، ۴. سید علی حبیب، ۵. محمدعلی
(معروف به محمد) ملکزاده (رئیس معارف و اوقاف گیلان)، ۶. حسن محتشمی معالی، ۷. عبدالله
راعی، ۸. ابوالفضل تحویلدار، ۹. محمد آموزگار

شخصیت های محلی، مبرهن (معاون معارف و اوقاف گیلان)، شاگردان روزانه و دانش آموزان اکابر
دولتی شماره ۱ (دبستان فاریابی) رشت با حضور کارکنان مدرسه در سال تحصیلی ۱۷ - ۱۳۱۶

دانش آموزان پایه های پنجم و ششم ابتدایی دبستان نمره یک فاریابی رشت در حال انجام
حرکات ورزشی

مراسم سوگند پیش آهنگان آموزشگاه فاریابی رشت با حضور شخصیت های محلی و
فرهنگیان - ۱۳۱۷/۱۰/۱

۱. اسمعیل پوررسول ۲. مبرهن (معاون معارف) ۳. احمد نقیبی ۴. محمد ملک زاده (رییس اداره معارف و اوقاف گیلان) ۵. میرزا هاشم حمید سمیعی (مؤسس مدرسه ملی شرف و مدیر دبستان دقیقی رشت) ۶. سید علی حبیب ۷. علی اکبر آصف ۸. محمد آصف ۹. عبدالله راعی

دبستان فاریابی رشت - سال تحصیلی ۲۵-۱۳۲۴ ردیف جلو از راست ۱. محمدجواد پورصالح ۲. ضرابی
 ۳. نصرت میرزا مقیم (مدیر دبستان) ۴. نصرت الله مشکوتی (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۵. رهنما
 ۶. ابوالحسن راعی ۷. زادان فرخ ۸. احمد شمعی ایرانی ۹. خرسند

دانش آموزان و معلمان دبستان فاریابی رشت
 ردیف وسط از چپ: ۳. مهدی مرکزی ۵. شبیر ۶. حسن آصفی

دانش آموزان دبستان فاریابی رشت در سال ۱۳۲۷
ایستاده در چپ: زادان فرخ (ناظم دبستان)

دبستان ملی کوروش رشت
از چپ: ۱. هرمز خمایی زاده ۲. شهریانو فیلسوفی ثابت (مدیر دبستان) ۳. فرماندار (از موسسین دبستان)

کادر اداری-آموزشی و دانش آموزان دبستان ملی کوروش؛ اوائل دهه ۱۳۳۰
 ردیف بالا از چپ: ۱. اشرف شریفی ۲. نرجس صمدانی لنگرودی ۴. پوراندهخت میر شجاع
 ایستاده در جلو: شهربانو فیلسوفی ثابت (مدیر دبستان)

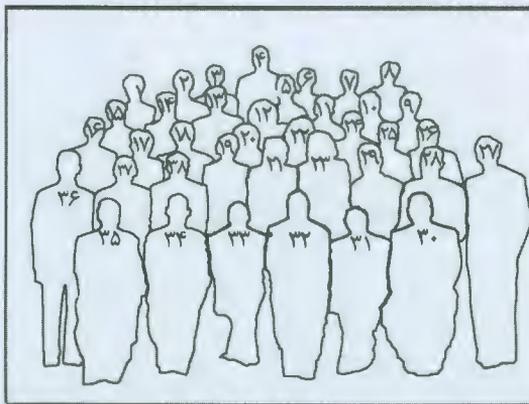
فرنک ابراهیمیان (آموزگار) در کنار دانش آموزان پایه اول ابتدایی دبستان کوروش رشت

جشن پایان سال تحصیلی در دبستان مژدهی رشت

دانش آموزان دبستان مژدهی رشت در روز خرید اوراق قرضه ملی
ردیف جلو از چپ: ۱. احمد ساعدی (ناظم) ۲. محمد رحمان خانکشی پور (آموزگار) ۳. عبدالحسین
یغما (مدیر مدرسه) ۴. عیسی رنجبر (رئیس دسته موزیک شهرداری رشت) ۵. محمود چینی کار

جمعی از فرهنگیان و شخصیت های محلی در دبستان مژدهی رشت

۲. عیسی رنجبر (رئیس دسته موزیک شهرداری رشت) ۴. معتمد همایون مژدهی ۵. محمدحسین شریتمداری ۸. عبدالحسین یغما ۱۱. یوسف شماعی ۱۲. عاشوری ۱۴. عبدالرزاق آریاپور ۱۵. جعفر خمایی زاده ۱۶. حسین کهنمونی ۱۷. محمدعلی دهبه ای ۲۲. محترم شماعی ۲۳. اشرف مدنی ساعتچی ۲۴. موسی مهربد ۲۵. محمدتقی محتشمی معالی ۲۶. پرواند مارتیروسیان ۲۷. اسمعیل باقر جنتی ۲۸. تقی رائق ۲۹. محمود دھسرا ۳۰. دکتر محمد مهدی کاشانی ۳۲. علی اکبر آصف ۳۳. حشمت الله دھش (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۳۴. محمد صدیق کوچکی ۳۶. عباس توفیق ۳۷. رضا شاد قزوینی ۳۸. دکتر هادی جلوه

از راست نفر اول : کاظم خان (متممدهمايون) مژدهی ، بنیانگذار دارالایتام مژدهی
رشت و در میانه ی عکس : هوشنگ مردکار (از کارمندان دبستان مژدهی)

جشن چهارشنبه سوری ۱۳۳۰- دبستان مژدهی رشت
از راست: ۱. هوشنگ مردکار ۲. مهندس کریم مشعوف ۳. دکتر شاپور رواسانی ۴. کریم یمنی
۵. دکتر محمدباقر محقق ۶. احمد ساعدی ۷. عمده الملک دادور ۸. محمد رحمان خانکشی پور
۹. محمد مهدی رادسرشت (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۱۰. اسفندیار سرتیپ پور (مدیر روزنامه روئین)

جمعه اول فروردین ۱۳۳۱؛ پرورشگاه مژدهی رشت
 ردیف بالا از چپ: ۱. احمد ساعدی (ناظم دبستان) ۲. محمود چینی کار ۳. هوشنگ مردکار
 ۴. دکتر محمدباقر محقق ۵. فضل الله صادق سمیعی ۶. تقی رائق ۷. محمدعلی (عمده الملک) دادور
 ۸. اسفندیار سرتیپ پور ۹. عیسی رنجبر
 ایستاده در گوشه راست: ۱. عبدالحسین یغما ۲. دکتر محمد مهدی کاشانی (خواهر زاده متمد همایون مژدهی)

کارکنان و دانش آموزان دبستان دولتی نمره ۱۴ فردوس سیاهکل
 معلمان از راست به چپ: ۱. نظرعلی وثوقی ۲. مولایی رشت ۳. صالح سری ۴. محمدرضا دهپور
 ۵. عبدالله شاداب ۶. علی اصغر خردادیور ۷. بهنام

کادر آموزشی و دانش آموزان دبستان فردوس سیاهکل
 ردیف جلو از راست : ۱. علی اصغر خردادپور ۲. خاتم لشکری ۳. عبدالله شاداب
 ۴. یوسف شماعی ایرانی ۵. محمدرضا دهبور ۶. صالح سری ۷. رزاقی

دبستان دولتی نمره ۱۴ فردوس (مشیر) سیاهکل
 ردیف جلو از چپ به راست ۱. صالح سری ۲. محمدرضا دهبور ۳. مولایی رشت
 ۵. عبدالله شاداب ۷. نظر علی وثوقی ۸. علی اصغر خردادپور

محمد شفیع کلباسی
بنیانگذار مدرسه ی مبارکه
کلباسی (امید بعدی) رشت

کارکنان مدرسه مبارکه کلباسی (امید) در دوره پهلوی اول
از چپ: ۱. باقر کلباسی ۳. محمدجواد کلباسی ۴. محمد شفیع کلباسی (مدیر)
۵. محمد حسین کلباسی

دانش آموزان و معلمین مدرسه مبارکه کلباسی (امید بعدی) رشت در سال های آغازین دوره
پهلوی اول - از چپ: ۲. کلباسی ۳. محمد شفیع کلباسی (مدیر مدرسه)

کارکنان و دانش آموزان کلاس ششم دبستان ملی امید رشت در اوایل دوره پهلوی دوم
 ردیف وسط از چپ: ۱. موسیو پرواند مار تیروسیان ۲. عزیز قدیمی ۳. علی اکبر زکی زاده ۴. عباس
 پورفولادچی ۵. پژهان (معاون مدرسه) ۶. محمد حسین کلباسی (مدیر مدرسه) ۷. زهرا باقر جنتی (کلباسی)
 ۸. آذر رضایی ۹. معقوله رزاقی ۱۰. صغری رزاقی ۱۱. شاه خانم مروای منور ۱۲. مولود قانع عدالتی

کارکنان و شاگردان دبستان ملی امید رشت - اوایل پهلوی دوم
 از چپ: ۱. مهدی معیر ۲. عباس پورفولادچی ۳. پژهان ۴. محمد حسین کلباسی ۵. زهرا باقر جنتی
 ۸. آذر رضایی ۹. معقوله رزاقی ۱۰. صغری رزاقی ۱۱. مولود قانع عدالتی ۱۲. شاه خانم مروای منور

دانش آموزان دبستان امید رشت هنگام ایتباع اوراق قرضه ملی ازچپ : ۱. محمد حسین کلباسی (مدیر مدرسه) ۲. تقی مژده (مؤسس و مدیر کتاب فروشی مژده رشت) ۳. سید محمد ضمیر ۴. اسمعیل ثابتی فر (حجاری سابق) نشسته پشت میز : محمود زاهدی کارمند بانک ملی و همسر سرور فرزاد

محمد حسین کلباسی (مدیر) و عباس فرقانی در میان شاگردان دبستان ملی امید رشت

دانش آموزان کلاس ششم دبستان ملی تمدن رشت در سال تحصیلی ۳۲ - ۱۳۳۱
 نشسته بر صندلی از چپ: ۲. میرزا عبدالله راعی (مدیر و صاحب امتیاز دبستان) ۳. ابوالحسن راعی
 (آموزگار دبستان)

دبستان ملی تمدن رشت : ردیف جلو از راست: ۱. زینت الملوک راعی ۲. انیس میرزامقیم
 ۳. عبدالله راعی ۴. اسمعیل ثابتی فر (حجاری سابق) ۵. ابوالحسن راعی

دانش آموزان کلاس پنجم دبستان ملی لقمان رشت - ۱۳۱۲ در گوشه ی راست
 ۱. ابوطالب مهرگان (ناظم مدرسه) ۲. رمزی (آموزگار) در گوشه چپ: سید عباس لقمان (مدیر مدرسه)

دانش آموزان دبستان ملی لقمان رشت.
 شخص نشسته ابوطالب مهرگان (ناظم مدرسه). شخص کاغذ به دست حاج محمدعلی آذربانی

در حیاط مدرسه ناصر خسرو لشت نشا - دوره ی پهلوی اول
ایستاده در گوشهٔ راست : میر عبدالوهاب فاطمی (آموزگار) . نشسته بر صندلی : حسین کمالی (مدیر)

کارکنان دبستان ناصر خسرو لشت نشا در جوار بقعه آقا سید محمدرضا ی لشت نشا - ۱۳۲۶/۲/۲
ردیف جلو از راست : ۱. ابراهیم عنذلیب (فراش مدرسه) ۲. علی بهشتی (معلم کلاس چهارم)
۳. عباس کشلی (عاملی پور) معلم کلاس اول ۴. علی محمد پورزدشت (از موسسین مدرسه)
۵. حسین کمالی (مدیر مدرسه) ۶. محمود باقی (معلم کلاس ششم) ۷. محمدصادق بقایی فرد
ردیف پشت از چپ: ۱. نوش آفرین پورزدشت ۳. محترم فاطمی ۴. فخری جهان بین

کارکنان و دانش آموزان دبستان ناصر خسرو لشت نشا (جشن اول اسفند ۱۳۲۷)

دانش آموزان و کارمندان دبستان دولتی ناصر خسرو لشت نشا

دانش آموزان و کارکنان دبستان ملی تربیت رشت (پهلوی اول)
 آموزگاران نشسته بر صندلی از راست : ۳. مسعودی ۴. نجفی ۵. نادری ۶ سید محمدباقر موسوی
 الغروی (مدیر) ۷. محمدباقر ارشد ۸. حلمی

دانش آموزان کلاس هشتم متوسطه دبیرستان ملی تربیت رشت - ۱۳۱۵
 نشسته روی صندلی از راست ۱. سید موسی موسوی الغروی ۲. مصطفی بی آزار
 ۳. سید محمد باقر موسوی الغروی (مدیر) ۴. سید هادی آل حجت

سرور فرزانه بنیانگذاران مدرسه رهنمای
سعادت نسوان رشت

سید موسی موسوی افروزی دبیر ریاضی و از معاونان
دبیرستان ملی تربیت رشت

آموزگاران و دبیران و دانش آموزان دبستان و دبیرستان رهنمای سعادت نسوان رشت : ۱۳۱۷

کارکنان و شاگردان مدرسه رهنمای سعادت نسوان رشت در دوران پهلوی اول
 ردیف ایستاده از چپ: ۳. عزت فرزبان ۷. سرور فرزبان

دبیران و دانش آموزان فارغ التحصیل دوره اول متوسطه دبیرستان رهنمای سعادت نسوان رشت؛ ۱۳۱۹/۲/۱۸
 ردیف جلو از چپ: ۱. ناصر دریاییگی ۳. سام احتشام زاده ۴. عزت فرزبان ۵. جواد پورافضل ۶. سرور فرزبان

کارکنان و دانش آموزان دبیرستان رهنمای سعادت نسوان رشت - ۱۳۲۴

- از راست ۱. مهدی مرکزی (دبیر هنر) ۲. اسحاق وستا (دبیر زبان فرانسه) ۳. مقبوله عربانی (دبیر ادبیات فارسی)
 ۴. ناصر دریابیگی (دبیر ریاضی) ۵. سرور فرزنان (معاون مدرسه) ۶. محمدرضا انصار (دبیر ادبیات فارسی)
 ۷. عزت فرزنان (مدیر) ۸. دکتر عبدالعلی طاعتی (دبیر ادبیات) ۹. مهین دخت فرزنان (دبیر تاریخ و جغرافی)
 ۱۰. زرساز کار (دبیر فیزیک) ۱۱. خدیجه نامیان (دبیر زبان انگلیسی) ۱۲. غلامرضا دهقان (دبیر ورزش)

دانش آموزان مدرسه رهنمای سعادت نسوان رشت در روز خرید اوراق قرضه ملی - از چپ
 نفر دوم : سرور فرزنان و از راست نفر دوم : عزت فرزنان

دبیران و دانش آموزان سال دوم متوسطه دبیرستان ملی سعادت نسوان رشت - ۱۳۱۹/۲/۵
نشسته از چپ : ۲. ملوک محبوب خلیق ۳. قدس اعظم وحدانی

دبیرستان سعادت نسوان رشت - ۱۳۲۵
ردیف جلو از چپ: ۱. غلامرضا دهقان ۲. ملوک محبوب خلیق ۳. مهدی مرکزی
۴. غلامحسین باباهادی ۵. روشنگر نوع دوست ۶. قمر سیف ۷. حسن تقی زاده میلانی
۸. فخرالدین سیگارودی ۹. پروانه مارتیروسیان
ایستاده از راست نفر اول : احسان سیمائی

دبیرستان سعادت نسوان . ردیف جلو از چپ: ۱. اکبر مهماندوست بصیر ۲. محمد رضا طریقی ۳. حسن تقی زاده میلانی ۴. قدس اعظم وحدانی ۵. فخرالدین سیگارودی ۶. روشنگ نوع دوست ۷. غلامحسین باباهادی ۸. قمر سیف ۹. حسین طارمسری ۱۰. مهدی مرکزی ۱۱. ملوک محبوب خلیق

دبیران و دانش آموزان کلاس پنجم علمی دبیرستان سعادت نسوان رشت؛ سال تحصیلی ۳۰-۱۳۲۹
 ردیف جلو از چپ: ۱. سید عباس لقمان ۲. ملوک محبوب خلیق ۳. ملک تاج قدس اعظم وحدانی
 ۴. روشنگ نوع دوست (مدیر) ۵. شفیمی ۶. انوشیروان نیمعی اکبر ۷. احمد زرگری
 ردیف وسط از چپ: ۱. احسان سیمائی (زن دایی روشنگ نوع دوست و خدمتگزار مدرسه)
 ۲. دانش آموز (شناخته نشد) ۳. تقی ۴. اکبر مهماندوست بصیر ۵. سید ابراهیم صالح ۶. حسن تقی زاده
 ۷. میلانی ۷. مهدی مرکزی ۸. محمد مشعوف ۹. محمد حسن نقش پور

دانش آموزان کلاس پنجم دبیرستان سعادت نسوان رشت در سال تحصیلی ۱۳۳۰-۳۱
 نشسته بر صندلی از چپ: ۱. ارزاقی ۲. هایده صالح ۳. قدس اعظم وحدانی ۴. اکبر مهماندوست بصیر ۵. روشنگ
 نوع دوست ۶. سید عباس لقمان ۷. ملوک محبوب خلیق ۸. ابوالحسن طاهری ۹. تقی رفیف ایستاده از چپ:
 ۳. محمدحسن نقش پور ۴. حسن تقی زاده میلانی ۵. مهدی مرکزی ۶. احمد زرگری ۷. سید ابراهیم صالح

دبیرستان سعادت نسوان رشت . رفیف جلو از راست: ۱. غلامرضا دهقان ۲. مهدی مرکزی
 ۳. ملوک محبوب خلیق ۴. حسن تقی زاده میلانی ۵. قمرسیف (فرهنگی ثابت) ۶. فروزانفر ۷. روشنگ
 نوع دوست ۸. غلامحسین باباهادی ۹. قدس اعظم وحدانی ۱۰. سید تقی مرتضوی ۱۱. روشن صبح

دانش آموزان مدرسهٔ سعادت نسوان رشت در روز خرید اوراق قرضهٔ ملی؛ از چپ: ۱. اکبر مهمان دوست بصیر ۲. ملوک محبوب خلیق (معاون مدرسه) ۳. بالا کنار پرچم: عزیز قدیمی (مربی ورزش)

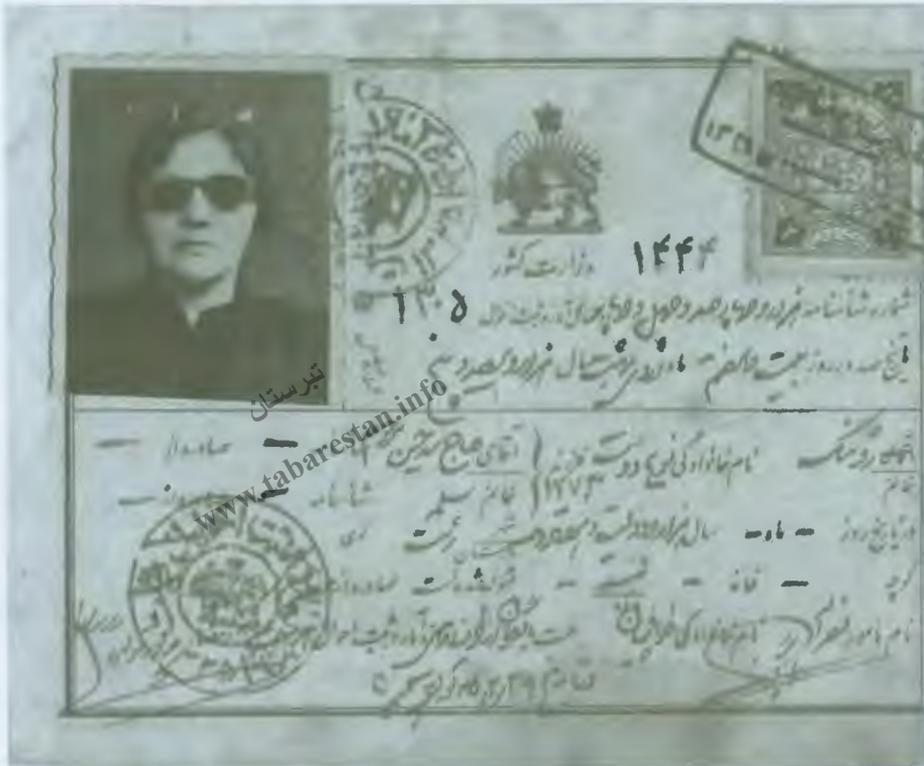
دانش آموزان دوره دوم متوسطه دبیرستان سعادت نسوان در سال تحصیلی ۳۲ - ۱۳۳۱ نشسته بر صندلی از چپ: ۱. مهدی مرکزی ۲. خلیل ایزدیار ۳. احمد زرگری ۴. سید ابراهیم صالح ۵. هاید صالح ۶. احیاء شلمانی ۷. انوشیروان نعیمی اکبر ۸. روشنگر نوع دوست ۹. اکبر مهمان دوست بصیر ۱۰. ملوک محبوب خلیق ۱۱. محمدحسن نقش پور ۱۲. حسین طارمسری ۱۳. حسن تقی زاده میلانی ۱۴. هادی ادیب سمیعی

دانش آموزان کلاس یازدهم متوسطه و کارکنان دبیرستان سعادت نسوان
 ار چپ: ۱. مشیربازغی ۲. اخوان صادقی ۳. میرمعزی ۴. کوچکیور ۵. روشنگ نوعدوست (مدیر دبیرستان)
 ۶. ملوک محبوب خلیق ۷. مولائی (کوچکیور) ۸. دروی ۹. علیزاده (پارسیان) ۱۰. خرسند

در حیاط دبیرستان سعادت نسوان؛ سال تحصیلی ۳۶-۱۳۳۵
 فرهنگیان از چپ: ۱. محمدتقی محتشمی معالی ۲. محمد جمشیدی ۳. حسین ستوده دیلمی ۴. روشنگ نوع
 دوست ۵. اکبر مهماندوست بصیر ۶. شمسی میرزا بهرام (خیام) ۷. احیاء شلمانی ۸. ملوک محبوب خلیق

شناسنامه روشنگ نوع دوست

مهدی نظام لاکانی از نخستین دبیران ورزش
معارف گیلان

آسیه ضرابی از آموزگاران مدرسه
سعادت نسوان رشت

کارکنان و دانش آموزان مدرسه امریکایی (فروغ بهدلی) رشت در سال های آغازین دوران بهلوی اول
ردیف جلو از چپ: ۱. جواد پورافضل ۲. محمود جمعی ۳. احمد تقیعی ۴. محمد حسن میلانی
(مدیر بهدلی تماشاخانه گیلان)

سرور مختاری (منو) دبیر ریاضیات در حلقه
دانش آموزان کلاس یازدهم متوسطه ی دبیرستان
مهستی (امریکایی) رشت - دوره پهلوی اول

دبیرستان فروغ رشت - ۱۳۲۰
ردیف جلو از راست: ۱. احمد نقیبی (ناظم)
۲. ناصره پورافضل (دبیر زبان انگلیسی)
۳. سرور مهکامه محمصص (رئیس دبیرستان)
۴. عشرت اسحاقیانپور (دبیر زبان انگلیسی)
۵. قدیر بیشه بان (دبیر فیزیک)

ورزش دانمارکی دانش آموزان دبیرستان مهستی (امریکایی) رشت در سال ۱۳۱۴

دبیرستان فروغ رشت ار چپ: ۱. حسین ستوده دیلمی ۲. حسن تقی زاده میلانی ۳. احمد نقیبی
۴. خلیل ایزدیاری ۵. غلامحسین باباهادی ۶. هادی ادیب سمیعی ۷. محمد حسن نقش پور ۸. پرویز نیاپور

نمایی از دبیرستان فروغ رشت

دبیرستان فروغ رشت

ردیف جلو از چپ: ۱. جعفر خمایی زاده ۲. امین صالحی ۳. غلامحسین باباهادی (رئیس دبیرستان)
 ۴. محمدحسن نقش پور   ردیف وسط از چپ: ۱. حسن تقی زاده میلانی ۲. دل آگاه ۳. دکتر فرخ
 کوچکپور ۴. احمد نقیبی (معاون دبیرستان) ۵. حسین ستوده دیلمی ۶. ابراهیم حاجی کریمیان
 بالای عکس: هادی ادیب سمیعی

دبیرستان فروغ رشت - شهریور ۱۳۳۵

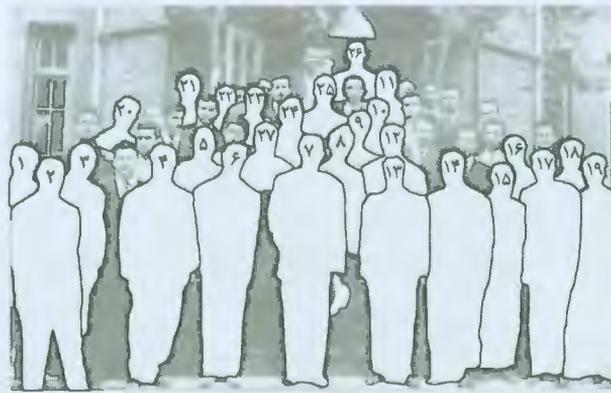
ردیف جلو از چپ: ۱. حمیده فرشچی ۲. اشرف فارانی ۳. زینت عشقی پور ۴. احسان مرتضوی
 ۵. آذرشایان ۶. هایده صالح   ردیف وسط از چپ: ۱. حسن تقی زاده میلانی ۲. تقی رانقی
 ۳. معزالدین مهدوی (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۴. فواد بهجی ۵. ملوک محبوب خلیق
 ردیف بالا از چپ: ۱. دروی ۲. احمد نقیبی ۳. محمدتقی محتشمی معالی ۴. معصومه باباهادی
 ۶. شیرزادی ۷. پورانده شایان (فرزام)

بازدید هادی اشتری استاندار گیلان از کلاس های کارآموزی خانه داری دبیرستان فروغ - آذر ۱۳۳۶
 ردیف جلو از چپ: ۱. محمدتقی محتشمی معالی ۲. حسین ستوده دیلمی ۳. اشرف فارانی
 ۴. زینت عشقی پور ۵. هادی اشتری ۸. افسر بایوردی (رئیس دبیرستان) ۹. غلامرضا فرخ منش
 (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۱۰. منصور پوراهراب بالا از راست: هادی ادیب سمیعی

بازدید دکتر حسین بنائی رئیس اداره کل امور تربیتی و پیشاهنگی ایران از دبیرستان فروغ رشت - آذر ۱۳۳۷
 از راست: ۱. افسر بایوردی (رئیس دبیرستان) ۲. پوراندهخت آذرنیا ۳. اشرف فارانی ۵. دکتر حسین بنائی
 ۶. احمد نقیبی (معاون دبیرستان) ۷. احمد سمیعی (رئیس فرهنگ شهرستان رشت)

- پایان کلاس تابستانی اصل چهار ترومن، دبیرستان فروغ رشت - دوم شهریور ۱۳۳۴
۱. محمد شاد ۲. هادی ادیب سمیعی ۳. محمد طاعتی ۴. محمد جمشیدی ۵. آصف تنها ۶. فواد بهجی ۷. علی اصغر عدالت (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۸. محمود شاددل بصیر ۹. مختار عسکری ۱۰. دباغیان ۱۱. حیدری ۱۲. هرمز خماسی زاده ۱۳. انوشیروان نعیمی اکبر ۱۴. احمد نقیبی ۱۵. نورالدین رفیع ۱۶. محمد مشعوف ۱۷. ایزدیار ۱۸. مهدی فخر ۱۹. سید محمد صالح ۲۰. امید ظهور ۲۱. نی ریزی ۲۲. امین صالحی ۲۳. احمد ساعدی ۲۴. شمس ۲۵. سید نوری کیافر ۲۶. ابراهیم حاجی کریمیان ۲۷. دل آگاه

طلعت داوودی (ناظم دبیرستان) و ناهید خواجهیها (دبیر تربیت بدنی) در میان دانش آموزان کلاس خانه داری دبیرستان هفده دی رشت - دهه ۱۳۳۰

ناهید خواجهیها (معروف به کهنموشی) دبیر ورزش (جلوی عکس) با دانش آموزان دبیرستان هفده دی رشت - سال های دهه ۱۳۳۰

دانش آموزان و کارکنان مدرسه ملی قآنی رشت در دوره پهلوی اول

محصلین کلاس ششم دبستان ملی قآنی رشت (خانه حاج احمد کسمائی - خرداد ۱۳۱۲) ردیف وسط از راست:
 ۱. عباس پورسید ۲. ارشدی ۳. محمدرضا فروهیده ۴. محمود چمنی ۵. حسن روستا ۷. ابراهیم پورناظمی

دانش آموزان کلاس ششم دبستان ملی قائمی رشت - خرداد ۱۳۱۳
 ردیف وسط از چپ: ۱. ابراهیم پورناظمی، ۲. محمود چمنی، ۳. محمدرضا فروغیده، ۴. سید عباس یورسید

بشاهندگان مدرسه ملی قائمی رشت : ۱۳۱۵/۱۲/۱۰
 ردیف وسط از راسته: ۱. فروغی، ۲. محمدرضا فروغیده، ۳. محمود چمنی، ۴. ابراهیم پورناظمی، ۵. شایان پور تفضلی

دانش آموزان دوره ی اول متوسطه ی دبیرستان ملی قائنی رشت : تیر ماه ۱۳۱۸
 ردیف وسط از راست: ۱. شایان پور تفضلی (معلم کلاس ۵) ۲. سید عباس پورسید (دبیر قرآن و عربی)
 ۳. تابش (دبیر تاریخ و جغرافی) ۴. کرپاسی (دبیر ریاضی) ۵. محمود چمنی (مدیر مدرسه و معلم کلاس
 ۶ ابتدایی) ۶. طباطبائی (دبیر ادبیات) ۷. رضا غازیاری (دبیر زبان فرانسه) ۸. محمدرضا فروهیده (دبیر
 حساب و هندسه) ۹. ابراهیم پورناظمی (معلم کلاس سوم) پیرمرد ایستاده در سمت چپ: غلامعلی راغب

دانش آموزان کلاس نهم دبیرستان ملی قائنی رشت - سال تحصیلی ۲۰-۱۳۱۹
 ردیف نشسته پر صندلی از چپ: ۱. عباس پورسید ۲. محمدرضا فروهیده ۳. اسدالله نونواز ۴. سید محمد تقی
 بتولی ۶ محمود چمنی (مدیر) ۷. رضا غازیاری ۸. تابش (شهناز سابق) ۹. ابراهیم پورناظمی ۱۰. فروغی

شیخ احمد املیح درسی (املح الادب) از
دبیران عربی پیشگام دبیرستان های رشت

حسرو کشاورز از کارکنان پیشین دبیرستان قائمی
رشت و دبیر دبیرستان های رشت و تهران

مادم مارگوریت مازتیروسیان (۱۳۶۷-۱۳۸۹)
دبیر زبان های انگلیسی و فرانسه در
دبیرستان های رشت

ام لیلا همتی گیلانی از مدیران مدرسه
تربیت نسوان رشت

معلمان، ناظمین و مدیران مدارس ملی در محل دبیرستان ملی اسلامی رشت ۱۳۱۲
 ردیف نشسته بر صندلی از راست: ۳. فروغی، ۴. محمدرضا فروعبده، ۵. محمدحسین کلیاسی، ۶. محمد شفیق
 کلیاسی (مدیر مدرسه مبارکه ی کلیاسی یا امید)، ۹. سید عباس لقمان (مدیر مدرسه لقمان)، ۱۰. سید محمد باقر
 موسوی القروی (مدیر مدرسه تربیت)، ۱۱. عبدالحسین خان صادقی نژاد (امیر منتخب) رئیس اداره معارف و اوقاف
 گیلان، ۱۲. میرزا غلامرضا صنوی تهرانی (مدیر مدرسه اسلامی)، ۱۳. محمود چمنی (مدیر مدرسه قائنی)، ۱۴. احمد
 تاج ترقی (مدیر مدرسه ترقی)، ۱۹. حسن روستا، ۲۱. ابوالحسن راعی
 ردیف نشسته بر زمین از چپ: ۲. فرج الله قدسی، ۴. ابوالفضل تحویلدار، ۹. ابراهیم پورناظمی
 ردیف بالا از راست: ۳. عباس پورسید

دانش آموزان کلاس هشتم دبستان ملی اسلامی رشت (پهلوی اول)

دانش آموزان کلاس ششم ابتدایی و کارکنان مدرسه اسلامی رشت
 ردیف وسط از راست: ۱. حسن نحوی (ناظم دبستان) ۲. احمد سیمائی (معلم کلاس دوم) ۳. هنردوست
 (معلم کلاس اول) ۴. میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (موسس دبستان و دبیرستان اسلامی)
 ۵. زهری (مدیر دبستان) ۶. محمد کیهانی (معلم کلاس چهارم) ۷. ارشدی (معلم)

میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی (مدیر) و سید محمد صالح (معاون) در میان دانش آموزان و دبیران
 دبیرستان اسلامی رشت

تبرستان
www.tabarestan.info

دانش آموزان کلاس هفتم متوسطه دبیرستان اسلامی رشت : ۱۳۲۸
ردیف جلو از چپ: ۱. سید محمد صالح ۲. اکبرزاده

جمعی از آموزگاران و دبیران دبستان و دبیرستان ملی اسلامی رشت اردیبهشت ۱۳۲۹
ردیف جلو از راست : ۱. هادی ملک اخلاق ۲. اکبرزاده ۳. سید محمد صالح ۴. صادق شیخستانی ۵. مهدی
مرکزی ۶. شریعت زاده ۷. پرشاد ۸. محمد بیانی ۹. غلامرضا خادم الموم ۱۰. محمد رحیم اهرابی

خانواده صنیعی تهرانی ردیف جلو : میرزا غلامرضا صنیعی تهرانی و سیده عالیہ نیکخواہ
ردیف پشت از راست : محمد هادی ، کافیہ ، زهرا ، کبری ، نرجس خاتون و محمد مهدی صنیعی تهرانی

دانش آموزان دبستان اسلامی رشت در مراسم خرید اوراق قرضه ملی
انام الدین انصاری (معلم مدرسه) در گوشه چپ ردیف وسط دیده می شود

نمایی از دبیرستان شاهپور رشت

دانش آموزان و دبیران مدرسه ی متوسطه ی نمره یک (شاهپور بعدی) رشت در سال ۱۳۰۳
ردیف جلو از چپ: ۱. شیخ محمد حسین (صدرالافاضل) آموخته ۲. عبدالحسین صادقی نژاد
(امیرمنتخب) ۳. سید محمد نصر ۴. تقی طائر (رئیس معارف و اوقاف گیلان)
۵. باقر طلیعه (مدعی العموم) ۶. مسیو ابراهیم فخرایی ۷. عیسی سمعی

تبرستان

www.tabarestan.info

جمعی از دانش آموزان ، فرهنگیان و معارف محلی در دبیرستان شاهپور رشت؛ ۱۳۱۵

۵. طباطبائی ۸ اسحاق نفیسی ۱۵. ابوالحسن سررست ۱۶. عیسی سمیعی ۱۷. میرهن ۱۹. محمدعلی (امروغ) به محمد) ملکزاده ، رئیس معارف و اوقاف گیلان
۶. ردیف جلو از راست: ۱. محمود چینی ۳. ابراهیم فرزام ۵ علی اصغر عمارلوئی ردیف جلو از چپ: ۲. موسی مهرید ۳. میرزا هاشم حمید سمیعی ۵. احمد نقیبی

دانش آموزان و کارکنان دبیرستان شاهپور رشت در سال ۱۳۱۳
 ردیف کارمندان از چپ: ۱. حاج سید محمد تائب ۲. سموئیل (سام) احتشام زاده ۳. نعمت الله فروزش
 (ناظم) ۴. حشمت الله دهش (رئیس دبیرستان) ۵ - اسحاق نفیسی ۶- مسیو الکساندر جراحیانس

دانش آموزان سال ششم طبیعی دبیرستان شاهپور رشت در پایان سال تحصیلی
 ردیف جلو از راست: ۱. کسروی (فرزند مهدی رهبر کسروی مدیر کل وقت فرهنگ گیلان)
 ۲. ابراهیم فرزام ۳. احمد ابوترابیان ۴. مهدی گرامی (مدیر دبیرستان) ۵. دکتر محمود بهزاد
 ۶ دکتر عبدالعلی طاعتی ۷. سید مظفر بخرد ۸. سورن اسپانیان (دانش آموز)

جمعی از فرهنگیان با احمد ابوترابیان (مدیر کل فرهنگ گیلان) در دبیرستان شاهپور رشت - سال ۱۳۳۰
 ردیف جلو از چپ: ۱. مهدی مرکزی ۲. حسن تقی زاده میلانی ۳. محمدرضا انصار ۴. سید ابراهیم صالح
 ۵. احمد ابوترابیان ۷. انوشیروان نعیمی اکبر ۸. محمدصدیق کوچکی ۱۰. منصور پوراهراب

کادر اداری - آموزشی دبیرستان شاهپور رشت
 ایستاده از راست: ۱. سید محمد میر مشعشی ۲. گرامی ۴. حسن کوچکی ۵. سید ابراهیم صالح
 ۶. احمد شمیسا ۷. دکتر علی قدسی ۸. حسن تقی زاده میلانی ۹. سید محمد صالح
 ۱۰. ناصر نصیریان ۱۱. خرسند نشسته در پشت میز: ابراهیم فرزام (مدیر دبیرستان)

دبیرستان شاهپور رشت - سال تحصیلی ۳۳-۱۳۳۲ فرهنگیان گیلان در دبیرستان شاهپور رشت به مناسبت حضور محمد درخشش، رئیس باشگاه مهرگان و وزیر آموزش و پرورش در کابینه دکتر علی امینی ردیف جلو از راست: ۱. ناصر نصیریان ۲. علی عقیقی ثابت ۳. محمدتقی (جمشید) سمیع زاده ۴. محمد مشعوف ۶. اکبر مهماندوست بصیر ۷. ابراهیم برخورداری ۸. جعفر خماسی زاده ۹. محمد درخشش ۱۰. سید صدرالدین دستغیب (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۱۱. انوشیروان نیممی اکبر ۱۲. ضرابی ۱۳. محمد دریادل ۱۴. تقی رافتی ۱۵. املشی ۱۶. محمدعلی حاکمی ۱۷. ابراهیمی ۱۸. پاکروان ۱۹. عمارلوتی ۲۰. محمدرضا فروهیده

کارکنان دبیرستان جامع شاهپور رشت در سال تحصیلی ۴۶ - ۱۳۴۵

دبیرستان شاهپور رشت؛ اوایل دهه ۱۳۵۰

از راست: ۱. احمد شمیسا (رئیس دبیرستان شاهپور) ۲. فریدون فرحید (رئیس اداره آموزش و پرورش ناحیه ۲ رشت) ۳. بانو دانش نما (مسئول پیشاهنگی دختران ناحیه ۲ رشت) ۴. عبدالله شیرخانی (شهردار رشت) ۵. سیروس هوشنگی (مسئول پیشاهنگی ناحیه ۲ رشت) ۶. مهندس مهدی درخشان نیک (عضو انجمن شهر رشت) ۷. فیروز (معاون شهرداری رشت) ۸. معاون اداره کل فرهنگ و هنر گیلان

عبدالله اوشک سرائی، باغبان پیر دبیرستان
شاهپور رشت

کادر اداری _ آموزشی دبیرستان نوریخس رشت

ردیف بالا از راست: ۳. قاسم زاده ، ردیف وسط از راست: ۱. جلال ثابت ۲. محمدرضا (سیروس) معدل مژدهی
 ۳. ابوالحسن راعی ۴. دکتر محمدباقر محقق (رئیس دبیرستان) ۵. دکتر مهدی جلیلی ۶ عباس لیبیب
 ۷. اسمعیل تدین نشسته از راست: ۲. غلامرضا دهقان

دانش آموزان و کارمندان دبیرستان نوریخس رشت

ردیف جلو از چپ: ۲. سید ابراهیم صالح ۳. عباس راستخی ۴. علی عقیقی ثابت ۵. ابوالحسن راعی

دیپیرستان نوریخش رشت

ایستاده از چپ : ۱. دکتر جلال غروی (استاد بعدی دانشگاه تبریز) ۲. محمدرضا (سیروس) معدل
مژدهی ۵. سید موسی حافظی رشتی (از رئیسان دیپیرستان) ۸. سیروس دروی

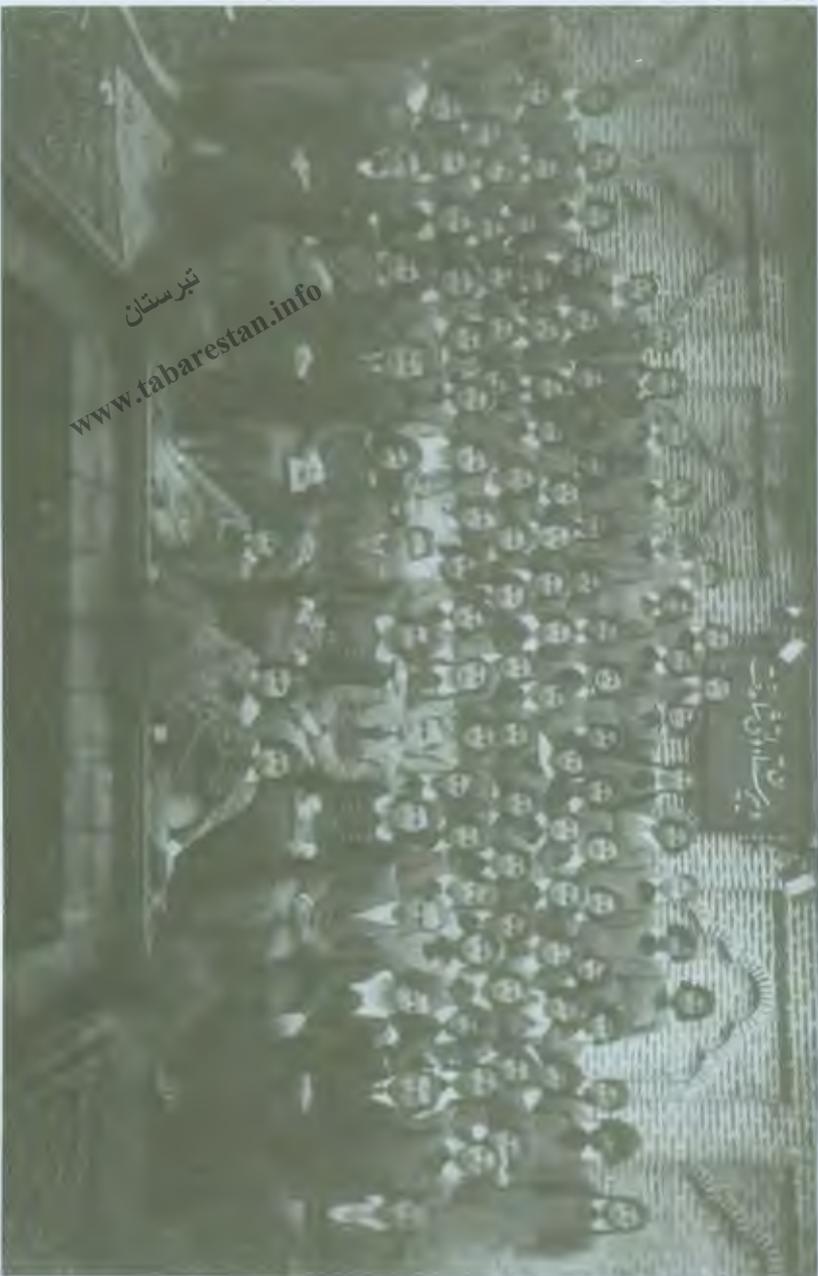
دانش آموزان کلاس ششم ادبی دیپیرستان نوریخش رشت ؛ سال تحصیلی ۳۲-۱۳۳۱
ردیف جلو ایستاده از راست: ۵. سید ابراهیم صالح ۶. ابوالحسن راعی

جمعی از فرهنگیان در اتحادیه مسلمین گیلان
 از چپ: ۱. عباس راسخی ۴. حسن حجتی (واعظ شهیر رشت) ۵. محمدتقی لیفکونی (مدیر روزنامه
 گیلان بیدار) ۶. دکتر محمدباقر محقق (رییس اتحادیه مسلمین گیلان) ۷. جلال ثابت ۸. اسماعیل
 تدین ۹. ابوالحسن راعی ۱۰. حسن لیفکونی

جمعی از فرهنگیان با مدیر کل فرهنگ گیلان از چپ: ۱. علی عقیفی ثابت ۲. نورالدین رفیع
 ۳. عباس صدر رفیع ۴. صدرالدین دستغیب (مدیر کل) ۵. میرمحمدعلی حاکمی ۶. ابوالحسن راعی
 ۷. موسی مهرید ۸. محمد کوچصفهانی

دبیرستان دولتی شاهدخت رشت - سال تحصیلی ۱۳۱۳-۱۴
ردیف جلو از چپ: ۱. پروانه مارتیروسیان ۲. مریم بهراد (ندانپزشک بعدی) ۳. محمود چینی ۴. دولت شاهانی ۵. حسین دانشجو ۶. سهرابیان (رئیس دبیرستان) ۷. الکساندر جراحیانس ۸. طلعت صفاری ۹. مجید فرساد ۱۰. مارگریت مارتیروسیان ۱۱. علی اصغر عمارونی ۱۲. سکینه پورمقدم

دانش آموزان سال سوم دانشسرای دختران رشت؛ سال ۱۳۲۵
 مهدی مرکزی در گوشه راست و پروین سمیمی در گوشه چپ دیده می شوند

دانش آموزان و کارکنان دبیرستان شاهدخت رشت
 ردیف جلو از راست ۱. اسماعیل بانکی ۳. هایده صالح ۴. انیس اخوان رجیبی ۵. علی ماهیار ۶ سید
 عباس لقمان (مدیر) ۷. مقیم رسائی ۸. محمدتقی (جمشید) سمیع زاده ۹. دروی ۱۰. محمود انزایی

کارکنان و دانش آموزان دبیرستان شاهدخت رشت در نخستین سال تشکیل کلاس ششم ریاضی دختران - ۱۳۳۷
 ردیف جلو از راست: ۱. فیروز پيله رودی ۲. محمدرضا طریقی ۳. جعفر خمای زاده ۴. منوچهر پرتوی دیلمی
 ۵. پروین سمیمی (مدیر دبیرستان) ۶. غلام حسین باباهادی (رئیس فرهنگ شهرستان رشت) ۷. محمدحسین
 (یعقوب) رزازی ۸. فریدون مردکار ۹. جواد سلیمانی ۱۰. حسن تقی زاده میلانی ۱۱. سید محمد میرمشععی
 ۱۲. ابراهیم اخوان صادقی ۱۳. رضا منفرد ۱۴. محمود انزابی

سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ دبیرستان دولتی شاهدخت رشت
 پروین سمیمی در گوشه چپ و ناهید خواجویها در گوشه راست عکس دیده می شوند

محمدولی خان تنکابنی (سپهبدار اعظم) حاکم
گیلان و از بانیان مدرسه شرف مظفری رشت

میرزا علی خان امین الدوله از مشوقین
تاسیس مدارس جدید در ایران و بانی فرهنگ لشت نشا

یوسف صفاری (مشار اعظم) ۱۳۶۵ - ۱۳۶۹
کفیل گیلانی وزارت معارف و اوقاف و صنایع
مستظرفه در سال ۱۳۰۴

فتح الله خان اکبر (سپهبدار رشتی) رئیس الوزرای عصر
احمد شاهی و از حامیان مالی مدرسه ی وطن رشت

فرهنگیان کوچصفهان در مراسم تودیع حسن منتظری ، نماینده فرهنگ کوچصفهان دبستان سمدی کوچصفهان ۹/۹/۱۳۴۰ ردیف جلو از چپ: ۱. سیاوش مقدم ۲. حسین فرحناک مجد ۳. کیومرث عمارلوی ۶ حسن منتظری ۷. محمد پیرزاد ۸ ابراهیم حاجی کریمیان ۹. محمد یکتائی ۱۰. صحرانورد. ردیف وسط از چپ: ۱. نادر مسعودی ۲. فرهمند ۳. عبدالحسین محسنی ۴. احمد زرتاج ۵. ستار نصرتی راد ۶ اکبر تسلیمی ۷. عسکری زاد ۸ بهمن فرخی ۹. محمد حسن وحید عصر ۱۰. ری پورغلامی . در بالای عکس نیز ، مهدی بهره مند ، عباس سخایی ، تسلیمی ، حاجی پور ، منوچهر شهبازیان ، ابوالحسن طهیری و نظیفی دیده می شوند.

دانش آموزان و کارکنان دانشسرای دختران رشت
ردیف جلو از چپ: ملک تاج قدس اعظم وحدانی (دبیر خانه داری) و دولت شلمانی (مدیر). تابلوی مربوطه ، از آثار استاد امیر هوشنگ زرین کلک دبیر نقاشی دبیرستان های رشت و دستدوز چهار دانش آموز ایستاده در عکس است. ردیف ایستاده از راست: ۱. انیس اخولن رجبی (معاون بعدی دبیرستان شاهدخت رشت) ۲. شهربانو فیلسوفی ثابت (از رؤسای بعدی دبستان های رشت)

مهدی مرکزی ، عکاس ویژه آموزش و پرورش گیلان

روز افتتاح هنرستان دختران رشت؛ فروردین ۱۳۳۸ از چپ: ۱. محمدتقی (جمشید) سمیع زاده ۲. حبیب اللهی
 ۳. مهنوش ۴. زینت عشقی پور ۵. مرتضی صمصامی (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۶ مهندس حبیب الله نقیسی
 (پایه گذار هنرستان دختران رشت) ۷. پوراندهخت آذرنیا ۸ اشرف فارانی

شماری از دانش آموزان هنرستان دختران رشت در کنار پروین سمیعی
 (رئیس دبیرستان شاهدخت) و اشرف فارانی (معاون هنرستان دختران)

دبستان دولتی سپه پور رضوانده (رضوانشهر) در میانه های پهلوی اول

دبستان حافظ ماسال؛ سال تحصیلی ۲۹-۱۳۲۸
نشسته از چپ نفر اول: عزت الله میرزایی لنگرودی

دبستان دولتی حافظ ماسال

ردیف بالا از راست: ۱. انام الدین انصاری ۲. محمدتقی (جمشید) سمیع زاده ۳. خلیل ایزدیار ۴. حسین ستوده
 دیلمی ۵. هادی ادیب سمعی ۶. ردیف وسط از راست: ۱. دل آگاه ۲. محبوب همایون امثلی ۳. محمد
 کوچصفهانی ۴. حسن تقی زاده میلانی ۵. علی عقیقی ثابت ۶. رحیم رحیمی نجات ۷. ابوالحسن رحیمی آبکنار
 ۸. اسماعیل معزی ۹. محمد حسن نقش پور ۱۰. سید احمد نقیبی ۱۱. شریعت زاده
 ردیف جلو از راست: ۱. فؤاد بهجی ۲. خانم امین صالحی ۳. انوشیروان نعیمی اکبر ۴. مفتاح (استاندار گیلان)
 ۵. کارمند امریکایی اداره اصل ۴ ترومن ۶. دکتر منوچهر
 ۷. مستر کلارک رئیس اصل چهار ۸. محترم موحد ۹. دکترو منوچهر
 ۱۰. تسلیمی (از مترجمین اصل چهار و وزیر بازرگانی بعدی در کابینه امیر عباس هویدا)

محمد علی افراشته (در گوشه چپ) در کنار دانش آموزان دبستانی در رودبار

اعضای باشگاه مهرگان کیلان همراه با محمد درخشش (رئیس باشگاه مهرگان و وزیر وقت فرهنگ) در بازدید از چراغعلی تپه رودبار: ۱. محمدرضا طریقی ۲. احمد ساعدی (رئیس فرهنگ رودبار) ۳. محمود چینی گاز ۴. فریدون مردگاری ۵. محمدعلی شکریه ۶. دکتر حبیب تاویران ۷. احمد شمیسا ۸. محمد درخشش ۹. علی خیابانمش ۱۰. محمود تقی زاده منظری ۱۱. وجیه الله ارحمندی

مدرسه اخوت رشت   ردیف وسط از راست: ۱. صوفی ۲. ابراهیم فرزاد
 ۳. مسیو محمدتقی یحیایی (مدیر) ۴. رحمت الله سمیمی ۵. آزاد کر پور خمایی

دانش آموزان کلاس ششم و کارکنان دبستان دولتی کشاورزی (اخوت پیشین و عسجدی بعدی)
 رشت : سال تحصیلی ۲۰-۱۳۱۹
 کارکنان به ترتیب از چپ: ۱. محمدعلی فتح‌نوی ۲. سید عیسی فقیه زاده ۳. اسمعیل باقر جنتی
 (مدیر مدرسه) ۵. ابوطالب عاکف ۸. متیرالسادات مشیری

نمایی از دبستان نموه ۳ اخوت (عسجدی) رشت . جشن لافنداریسمان) بازی به مناسبت پایان سال تحصیلی

آموزگاران و دانش آموزان مدرسه اخوت (عسجدی بعدی) رشت در دوران قاجاریه ، ردیف وسط از راست: ۱. شیخ موسی فروغیده ۲. میرزا مجید فرساد ۳. عبدالله راعی ۴. مسیو محمدتقی یحیائی (مدیر مدرسه) ۵. املح الواعظین

دانش آموزان دبستان عسجدی رشت در روز خرید اوراق قرضه ملی
(بهمن ۱۳۳۰ - بانک ملی رشت) مرد سمت چپ : علی صدر ممتاز ، مرد سمت راسته اخوان

مراسم تودیع سر قریب سیاسی رئیس انجمن خانه و مدرسه دبستان عسجدی رشت با حضور اعضای انجمن
نشسته از راست: ۱. محمد صدیق کوچکی ۲. معزالدین مهندوی (مدیر کل فرهنگ گیلان) ۳. سر قریب سیاسی
(فرمانده تیم مستقل گیلان) ۳. سید کاظم احمدی نوربخش (رئیس کل دادگستری گیلان) ۴. مجلس
(از کارمندان عالی رتبه دارایی رشت) ۵. مهدی تراب زاده اشکوری (از روسای دفتر املاک سردار ممتاز)
ایستاده از راست: ۱. فردوسی (رئیس صنف چاپخانه داران رشت) ۲. عبدالحسین یغما ۳. صوفی
(رئیس بازرسی شهرداری رشت) ۴. آرمند (کارمند دارایی رشت) ۵. مصوم زاده کیانی
(کارمند ثبت رشت) ۶. موسی مهرپد (مدیر دبستان) ۷. علی صدر ممتاز

کارمندان دبستان نمره ۳ عسجدی رشت در سال تحصیلی ۳۸ - ۱۳۳۷
 از چپ: ۱. فیکوهی (عاقلی) ۲. وثوق ۳. عطیه (نوزاد) آموزگار ۴. توران فدایی ۵. مولود فخر ۶. مروارید
 بزرگمهر پرور ۷. علی صدر ممتاز ۸. سیروس سماک امینی ۹. ناصر لعه ۱۰. عباس عاملی پور (کشلی سابق)

دانش آموزان و کارکنان دبستان دولتی نمره ۳ عسجدی رشت

دکتر عبدالعلی طاعتی در کنار استاد خود ،
دکتر ابراهیم پورداد تهران - ۱۳۳۶

عنایت الله ارشدی (۱۳۴۵ - ۱۲۸۲)
عضو انجمن فرهنگ رشت و
ار فرهنگیان پیشقدم گیلان

شمس السیاده قائم مقامی
(۱۳۶۲ - ۱۳۷۲)
از معلمین دبستان بنات اسلامی رشت

شیخ موسی فروهیده
(متوفی به سال ۱۳۱۱) از معلمان
مدرسه اخوت رشت در عصر قاجار

مطهره پورافضل؛ تولد: ۱۳۹۸
از آموزگاران دبستان
بنات اسلامی رشت

همایون قائم مقامی، تولد: ۱۳۹۵
و اکنون ساکن آمریکا، از معلمین.
دبستان بنات اسلامی رشت

قمرالسادات قائم مقامی (۱۳۷۷ - ۱۲۸۸)
از معلمین دبستان بنات اسلامی رشت

تبرستان
www.tabarestan.info

دبستان بنات اسلامی رشت - پهلوی اول
 همایون قائم مقامی (در گوشه چپ) ، سکینه پورمقدم (در گوشه راست) و ناصره پورافضل ،
 دبیر زبان انگلیسی بعدی دبیرستان فروغ (در جلوی صف دانش آموزان) دیده می شوند.

کربلایی حسین محمداف
 (محمدی گیلانی) از موسسان مدرسه محمدیه رشت

میرزا حسین خان کسمائی (۱۲۹۹ - ۱۳۴۴)
 شاعر آزادیخواه و از مدیران مدرسه وطن رشت

در حیاط دبیرستان ملی بوعلی سینای رشت (گروه فرهنگی آریا)؛ ۱۳۳۶
 از چپ: ۱. سید جعفر مهرداد، ۲. فیروز پيله رودی، ۳. حسن تقی زاده میلانی، ۴. جعفر خمami زاده، ۵. بهرام نجدی
 ۶. جواد سلیمانی، ۷. مرتضی نژادی، ۸. حسین طارمسری

جلو از چپ: ۱. حسن تقی زاده میلانی، ۲. جعفر خمami زاده، ۳. محمدنقی (فهییم) پورعباس
 ۴. سید محمد صالح ردیف پشت از چپ: ۱. سید کاظم عظیم زاده، ۲. یحیی عباسی

کارمندان سازمان بهداری آموزشگاههای گیلان ردیف ایستاده از راست: ۱. عبدالرزاق آریاپور (پزشکیار) ۲. دکتر محمد علی فاتق (رئیس درمانگاه) ۳. دکتر مرتضی شریفی (سر بازرس) ۴. فتح الله اسکندانیان (رئیس دفتر) ۵. جمشید صدقی مسعود (کمک بهیار) ۶- مریم منجمی ماکوئی (بازرس بهداشتی) ۷. گل آقا امینی نژاد (خدمتگذار) ۸. عذرا نوروزی صف سری (کمک دفتر)

ردیف نشسته از راست: ۱. ملک منظر دائی مزدهی معروف به هایده صالح (بازرس بهداشتی) ۲. دکتر محمد حسن نویدی کسمائی (رئیس بهداری آموزشگاه ها) ۳. احترام سادات حجت مند (بازرس بهداشتی)

گروهی از فرهنگیان و دبیران ورزش گیلان با دکتر حسین بنائی رییس سازمان تربیت بدنی ایران؛ میانه های دهه ی ۱۳۳۰ - ایستاده از راست: ۱. سیروس دروی ۲. عباس توفیق ۳. وجیهه فتح اله زاده ۴. ناهید خواجهیها ۵. احمد سمعی (رییس فرهنگ شهرستان رشت) ۷. دکتر حسین بنائی ۱۱. اشرف برغانی ۱۲. پوراندخت آذرنیا ۱۳. ابوتراب میرجوادی (مدیر فنی تربیت بدنی اداره فرهنگ رشت) ۱۴. از مترجمین اصل چهار ۱۵. محمدتقی (کیومرث) نافذی نشسته از راست: ۱. یعقوب کوچکی زاد ۲. هرمز خمایی زاد ۳. ایرج مظفری

کارکنان دفتر فرهنگ دبیرخانه شهرستان رشت در سال تحصیلی ۳۷-۱۳۳۶
 از چپ: ۱. سید جواد مستشاری ۲. محمدرضا فروهیده ۳. کاوه طلب ۴. محمد تقی لایقی
 ۵. احمد سمیعی (رئیس فرهنگ شهرستان رشت) ۶. محمود هاتفی مستقیم ۷. هادی ملک اخلاق
 ۸. ایرج اسفندیاری ۹. اکبر قنادزاده ۱۰. موسی سیاحی

کارکنان اداره کل آموزش و پرورش گیلان در سال تحصیلی ۴۳-۱۳۴۲
 از چپ: ۱. رضا قنادزاده گیلانی ۲. محمود محامد ۳. محمد ابراهیم حودت ۴. حسین علی اکبرنیا (مدیر کل
 آموزش و پرورش گیلان) ۵. رحمت الله جعفری هیری ۶. حسین فیاض ۷. کوروش کریمی

کاروان اعزامی اداره کل فرهنگ گیلان به شیراز ؛ نوروز ۱۳۴۱
ایستاده در وسط : جواد رهنما (مدیر کل فرهنگ گیلان) و سمت چپ او: محمد مشعوف
(از معاونین مدیر کل و رئیس کاروان)

گردش علمی کارآموزان مرکز تربیت معلم رشت در منجیل (در بازدید از سد سفیدرود) ۱۳۴۰/۱۰/۱۲
علی ماهیار و محمد دریادل در میانه عکس دیده می شوند

کارکنان دبستان ها و دبیرستان های دولتی رشت در سال تحصیلی ۱۵-۱۳۱۴

دبیران مراکز تربیت معلم استان گیلان؛ سال تحصیلی ۴۴ - ۱۳۴۳

کارکنان مرکز تربیت معلم استان گیلان؛ سال تحصیلی ۴۶-۱۳۴۵

کارآموزان مرکز تربیت معلم استان گیلان؛ سال تحصیلی ۴۶-۱۳۴۵

مدیران دبستان های شهرستان رشت در سال تحصیلی ۴۷ - ۱۳۴۶

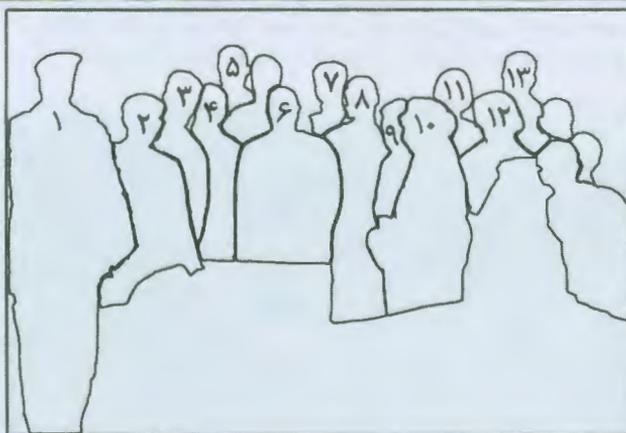
دانشسرای مری کودک رشت ؛ سال تحصیلی ۵۳-۱۳۵۲

دانش آموزان و دبیران دبیرستان اکابر (شبانہ) کوشیار رشت - پہلوی اول
 ردیف جلو از راست: ۱. فروغی ۲. محمد حسن میلانی ۳. محمود چمنی ۴. احمد نقیبی ۵. میرزا عبدالمجید
 (معروف بہ مجید) فرساد ۶. ابراہیم پورناظمی ۷. سید عباس پورسید

افتتاح کلوب ورزشی والیبال دبستان دولتی نمرہ ۵ دقیقی رشت : ۲۹ مہر ۱۳۱۳

کارکنان دبستان نمره ۵ دقیقی رشت در کنار احمد سمیمی ، رئیس فرهنگ شهرستان رشت
 ۱. حسین روز رخ (ناظم دبستان) ۲. طاهر گورابی ۳. وفا ۴. مظهري ۵. الیاسی ۶. احمد سمیمی
 (رئیس فرهنگ شهرستان رشت) ۷. طاهر فروچی (مدیر) ۸. روح اله زاده ۹. هوشواژن
 ۱۰. فطانت شعار ۱۱. مهري سروري حقيقي ۱۲. افتخار دادخواه ۱۳. محمدتقی محتشمی معالی

دبستان رازی رشت؛ سال تحصیلی ۲۸-۱۳۲۷
 نشسته از راست: ۱. سرور رفیعی ۲. مزدهی ۳. اشرف کهنمویی (مدیر) ۴. محترم سیگارودی ۵. بتول آنرکار
 ایستاده از چپ: ۱. معصومه موسویان ۲. مکرم قاضی ۳. زهرا ورشوساز

پایکوبی دانش آموزان دبستان دولتی رازی رشت به مناسبت جشن مهرگان - ۱۳۴۳/۷/۲۰

کارمندان دبستان دخترانه ژاله رشت
 ایستاده از راست ۱. انیس بجارینه ای ۲. جدی ۳. حق دار ساحلی ۴. صفری یکرنگ طلوع ۵. صدیق ۶ معادی
 نشسته از راست: ۱. مطهر زاده ۲. نجومی ۳. عزت فرحمنظر (مدیر) ۴. آگاه

اعضای سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ دبستان ژاله رشت
 ردیف جلو از چپ: ۱. محمد تقی محتشمی معالی (مسئول تبلیغات فرهنگ) ۲. اکبر مهماندوست بصیر
 ۳. انوشیروان نعیمی اکبر (رئیس فرهنگ شهرستان رشت) ۴. معزالدین مهدوی (مدیر کل فرهنگ گیلان)
 ۵. عزت فرحمنظر (مدیر دبستان ژاله) ۶ انیس بجارینه ای ۷. محمد جمشیدی (بازرس فرهنگ)
 ۸. تقی راتقی (رئیس دفتر مدیر کل)

دانش آموزان دبستان طائر رشت ایستاده از چپ: ۱. فرج الله قدسی (مدیر) ۲. هادی طاهباز (ناظم)

کارکنان دبستان طائر رشت

ردیف جلو از راست: ۱. خاوش ۲. طلعت واله شیدا ۳. اقدس آموزش
 ردیف وسط از راست: ۲. اشرف مشعوف ۳. زهرا همزنگ محجوب ۴. بابازاده
 ردیف بالا از راست: ۱. هادی طاهباز ۲. سیروس ناصح (مدیر مدرسه) ۳. عباس تارخ

محترم موحد در حلقه دانش آموزان کلاس ششم دبستان دخترانه ی مدنی رشت

دانش آموزان و کارکنان دبستان پسرانه مدنی رشت
ردیف وسط از چپ: ۲. فهیم (ناظم) ۳. فرج الله قدسی (مدیر) ۳. کاظم سهله (آموزگار)

شاگردان و کارکنان دبستان ملی ناموس رشت
 نرجس خاتون صنیعی تهرانی (ایستاده از راست نفر اول) ، کبری صنیعی تهرانی
 (نشسته از چپ نفر چهارم) ، سیده عالیہ نیکخواہ (نشسته از چپ نفر سوم)
 زهرا صنیعی تهرانی (ایستاده از چپ نفر اول)

اعضای سازمان جوانان شیر و خورشید سرخ دبستان پرتوی رشت؛ ۱۳۳۵/۲/۲۰

دانش آموزان و کارکنان دبستان شهناز رشت
 ردیف کارکنان از راست: ۲. اشرف برغانی ۳. اخوان ۴. منصوره مستوفی ۵. محترم اسدی لنگرودی
 (مدیر) ۶ فرجی ۷. جلوه

دبستان نمونه (حسن حجتی بعدی) رشت
 ایستاده از چپ: ۱. خباز (کوبال) ۲. اورنگ ۳. کارمند آمریکایی اداره اصل چهار ترومن رشت ۵. محمدی ۶ انام
 الدین انصاری ۷. رضا عطار کاشانی (مدیر مدرسه) نشسته از راست: ۱. معصوم علی ۲. کوچکپور

تبرستان
www.tabarestan.info

نمایی از دبستان پسرانه آریان رشت در میدان ناصریه (فرهنگ فعلی)

نمایی از کودکانستان شهناز رشت - ۱۳۳۴

دانش آموزان کلاس پنجم دبستان حزين رشت در پايان سال تحصيلی ۱۳۳۶-۳۷
نشسته در راست: مير محمدعلی حاکمی (مدیر دبستان) نشسته در چپ: محمد اسماعیل عاطفی مقدم

دبستان پسرانه وکیل رشت
از چپ: ۱. حمدالله ابراهیمی (مدیر دبستان) ۲. ستار نصرتی راد ۳. محمد اسماعیل عاطفی مقدم
۴. رشیدی ۵. محمود کوکما ۶. محمد سلسبیلی (ناظم دبستان)

کارکنان دبستان دخترانه نواختران رشت
 از راست: ۱. اشرف رفیعی ۲. اعظم ظهوری واقعی ۳. مسچیان ۴. بیگم آخوندزاده (همراز)
 ۵. رزاقی ۶. موحد ۷. طوبی قاضی زاده

طوبی قاضی زاده (ناظم) در میان دانش آموزان دبستان نواختران رشت

کادر اداری - آموزشی دبیرستان پسرانه محمدرضا شاه پهلوی رشت
 ردیف جلو از راست: ۱. جعفر خمایی زاده (مدیر) ۲. محمدرضا بهارستانی ۳. انزایی ۴. محمود چینی کار
 ردیف پشت از راست: ۱. محمود تقی زاده منظری ۲. غله زاری ۳. مهدی گسگری
 ۴. محمد باقر (نادر) حکیمی اشکوری ۵. ناصر نصیریان ۶. محمدحسن نقش پور

کارکنان دبیرستان رضاشاه کبیر رشت
 از راست: ۱. غلامحسین ماهوتی ۲. علاء الدین پورعباس ۳. کاتوزیان
 ۴. حسن تقی زاده میلانی (مدیر) ۵. حسین قلی پور ۶. لیبب ۷. کمونه

دبیرستان بانوان رشت ؛ سال ۱۳۴۰
 پشت کاپ: عزیز سعید (مدیر دبیرستان)
 ردیف وسط از راست نفر اول: فاطمه جمشید پی از آموزگاران سرشناس بعدی آموزش و پرورش گیلان

معصومه گراکوئی (مدیر) و عذرا شاکریان (معاون) در میان اعضای تیم والیبال
 دبیرستان پروین اعتصامی رشت ؛ سال تحصیلی ۴۲-۱۳۴۱

اعضای تیم فوتبال آموزشگاه های رشت در زمین ورزش رشت
 ایستاده از راست: ۴. انوشیروان نیممی اکبر ۶. مفتاح (استاندار گیلان) ۸. محمدرضا اکبر (از رؤسای
 بعدی هیات فوتبال آموزشگاه های گیلان) ۱۰. محمد کوچصفهانی (مدیر فنی تربیت بدنی گیلان)

قهرمانان تیم والیبال دختران رشت - اواسط دهه ۱۳۳۰
 ایستاده از راست: ۱. یعقوب کوچکی زاد (مربی تیم والیبال دختران) ۲. محمد کوچصفهانی (مدیر فنی تربیت
 بدنی گیلان) ۳. علی اصغر عدالت (مدیرکل فرهنگ گیلان)
 خانم ها از راست: ۱. موسوی ۲. حقی ۳. روشنی ۴. جدی ۵. هلن صفاری ۶. رامونا

جهان آفریننده یار و لم تیغ و بار و صهارت

استاد کوچکراو بنیانگذار ریاضیاتک انسان میدان

اعضای هیات مدیره ی جمعیت نشر فرهنگ (کتابخانه ملی رشت)
 ردیف نشسته از چپ: تقی راغقی ۲. بهاءالدین املشی (میزان) ۳. سید علی تنکابنی ۴. علی اکبر آصف
 ۵. حسین وحدانی ردیف ایستاده از چپ: ۱. دکتر هادی جلوه ۲. مهندس اسماعیل جفرودی
 ۳. سید حسن نجفی ۴. مهندس محمد تقی اخوین ۵. عبدالله عبداللهی ۷. علی مظلوم زاده

جمیده (رفعت السلطنه) اسدی لنگرودی
(۱۳۶۴-۱۳۸۳) آموزگار اسبق دبستان دوشیزگان و
مدیر پیشین مدارس دخترانه نسرین و پرتو لنگرود

علی جبیبی در کسوت جنگلی

عزت فرحمنظر مدیر پیشین دبستان زاله رشت

حاج حسن فروحی (۱۳۷۷-۱۳۸۵)
از شخصیت های فرهنگ دوست
و پشتیبان مدرسه شمس صومعه سرا

شریمه صالح (۱۳۵۰-۱۳۸۸)
آموزگار و ناظم پیشین دبستان های
رشت و لاهیجان

علی قلی پوررسول آموزگار و
ناظم دبستان های رشت و
لنگرود در اوایل قرن حاضر

هیات ممتحنه لاهیجان در سال ۱۳۰۶
اولین نفر نشسته بر زمین از راست : میرزا علی حبیبی

دانش آموزان دبیرستان دولتی ایرانشهر لاهیجان در سال ۱۳۱۸

دبیرستان ایرانشهر لاهیجان ، فروردین ۱۳۳۲

ردیف جلو از راست : ۱. حاج ملا رضایی (دفتردار) ۲. حسین شعبانی پور (دبیر ریاضی) ۳. پرویز آرزیده (دبیر فیزیک) ۴. هوشنگ جهانگرد محبوب (دبیر ادبیات) ۵. عباس نژاد شمسی (دبیر زبان فرانسه) ۶. سیروس ناصر شریف ۷. جلیل مسعودی (دبیر زبان انگلیسی) ۸. محسن طوافی (معاون دبیرستان) ۹. محمدعلی محدث مجتهدی (دبیر عربی) ردیف بالا از راست: ۱. هوشنگ نگهبان (دبیر فیزیک) ۲. مهدی مخمر (دبیر هنر) ۳. محمدعلی شیخ شوشتری (دبیر عربی) ۴. سید محمد باقر نجفی (رئیس فرهنگ لاهیجان و دبیر علوم طبیعی) ۵. ابوالقاسم غمگسار (رئیس اوقاف لاهیجان) ۶. محمدحسین درویش فشتمی (رئیس دبیرستان ایرانشهر) ۷. صدر گیلانی (دبیر جغرافی) ۸. سید نوری کیافر (دبیر علوم اجتماعی)

دبستان بازکیاگوراب لاهیجان ردیف جلو از راست: ۱. پیرو نذیری ۲. صورتگر
ردیف پشت از راست: ۱. سید علی پیرو نذیری ۲. رضائی ۳. ولی الله تحویلدار دیلمی ۵. فراش مدرسه

دانش آموزان مقطع ابتدایی در لنگرود ۱۳۱۸/۳/۷ ایستاده در راست : میرزا عبدالرحیم فرهنگی (مدیر دبستان و نماینده فرهنگ لنگرود) ایستاده در چپ: فاطمه فرهنگی ثابت (آموزگار)

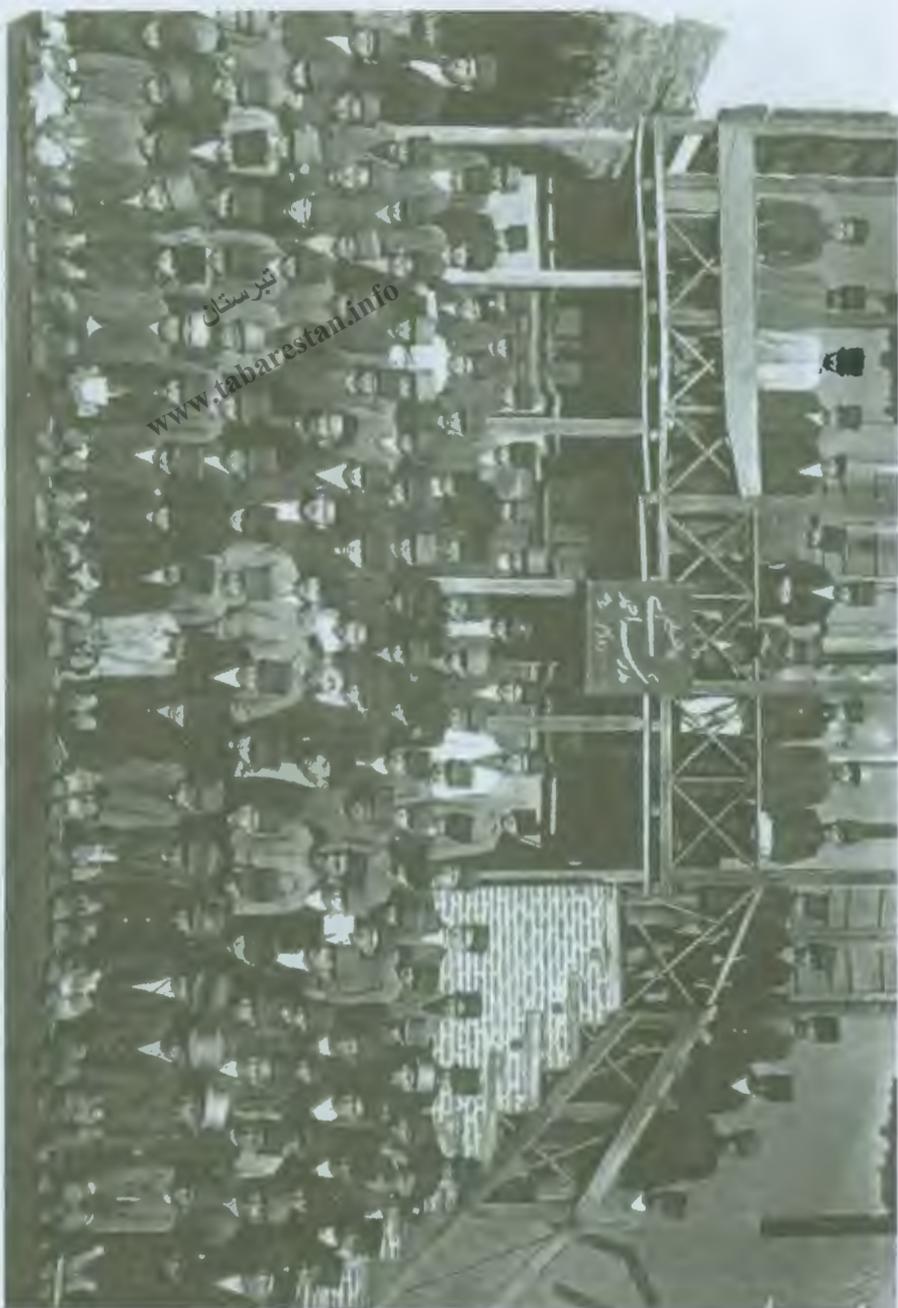
کارمندان فرهنگ رودسر - ردیف جلو از راست: ۱. فرنیآ ۲. صادق زاده ۳. سلیمی ۴. علی محمد بنی مهد ۵. قدرت الله طلوعیان ۶. ایرج هوسمی ردیف وسط : ۱. فخرالدین عادل رانکوهی ۲. مجید ترابزاده ردیف بالا: ۱. عبدالله مهرایی ۲. محمود ابراهیمی ۳. حسن طلائی ۴. ذبیح الله عاشوری

دانش آموزان دبستان ۶ کلاسه ی بی بالان کلاچای در عصر پهلوی اول
 ایستاده در گوشه چپ: میرزا عباس عادل رانکوهی
 (مدیر دبستان و از پیشگامان فرهنگ در خطه ی شرق گیلان)

دانش آموزان و معلمان دبستان واجارگاه (آغاز دهه ۱۳۳۰)
 ردیف جلو از چپ: ۱. محمود ابراهیمی (ناظم) ۲. فخرالدین عادل رانکوهی (مدیر) ۳. سید ابراهیم
 رئوفی (آموزگار) ۴. محمود شاهراچی (آموزگار)

معلمین و محصلین مدرسه احمدی رودسر در اوایل دوره پهلوی اول

دبستان ایمان ماسوله

دکتر عیسی صدیق اعلم (از بنیان گذاران فرهنگ گیلان و وزیر وقت فرهنگ در دیدار با فرهنگیان رودسر - زمستان ۱۳۳۹ با حضور علیرضا میر هاشمی (مدیر کل فرهنگ گیلان) و با حضور: صبوری، صادق زاده، مجید ترابزاده، دکتر علی اکبر شامل و صادق کسمائی

آیین استقبال از دکتر عیسی صدیق اعلم نخستین مدیر کل رسمی آموزش و پرورش گیلان و وزیر وقت فرهنگ - ۱۳۳۹ از راست: ۱. هوشنگ جهانگرد محبوب (نیم رخ) ۲. سید علی مستشاری ۳. مهدی مرکزی ۴. جعفر خمایی زاده ۵. منوچهر پرتوی دیلمی

جمعی از شخصیت های محلی، دانش آموزان و کارکنان آموزشگاه شماره ۳۷ کوچصفهان

نماینده فرهنگ کوچصفهان در میان کارکنان دبستان های شهناز و سعدی کوچصفهان
 از راست: ۱. مزدهی ۲. زهرا نوروزی فشخامی (افشاریان) ۳. مخصوص بلاشی ۴. سید تقی مرتضوی، نماینده
 (رئیس) فرهنگ ۵. دھسرا ۶. پروین تیزکار (حاجی کریمیان) ۷. پریرخ تنها ۸. ربابه دھسرا ۹. هاجر پورطواف

ایستاده در چپ: سید عبدالعلی موسوی (رحمت موسوی گیلانی)

حسن منتظری (نماینده فرهنگ کوچصفهان) و صادق طیبی (رییس دبیرستان)
در جمع دانش آموزان دبیرستان ابوالمعالی کوچصفهان

برخی از مدیران کل آموزش و پرورش گیلان از آغاز تا ۱۳۵۷

حسین جودت
تبرستان

دکتر عیسی صدیق اعلی

میرزا حسن رشديه

www.tabarestan.info

Handwritten signature of Hossein Jodt.

محمدعلی تربیت

تقی طائر

ابوطالب عرفانی (آموزگار)

Handwritten signature of Mohammad Ali Torbait.

Handwritten signature of Taqi Tazari.

Handwritten signature of Abolqasem Erfani.

محمد ملک زاده

عبدالحسین صادقی نژاد
(امیر منتخب)

علیمحمد پرتوی

Handwritten signature of Mohammad Malek Zadeh.

Handwritten signature of Abdolhossein Sadighi Nazeri.

Handwritten signature of Alimohammad Perouy.

امیر الله مشکونی

مهدی رهبر کتلمی

رضی عدل امین

احمد ابوترایان

ابوالقاسم شکرایی

حشمت الله دهش

مزالدین مهدوی

سید محمد تقی سجادیان

محمد مهدی راد سرشت

www.tabarestan.net

غلامرضا فرخ منش

تبرستان
www.tabarestan.info

علی اصغر عدالت

www.tabarestan.info

سید صدرالدین دستغیب

www.tabarestan.info

جواد رهنما

www.tabarestan.info

علیرضا میر هاشمی

www.tabarestan.info

مرتضی صمصامی

www.tabarestan.info

فتحعلی بوربرویز

www.tabarestan.info

حسینعلی اکبر نیا

www.tabarestan.info

عزت الله والا

www.tabarestan.info

کبری شریف الزمان طباطبایی

کتابستان
شیراز
تابستان ۱۳۸۰

سید علی اکبر میر فخرایی

www.tabarestan.info

مهدی قریب

[Handwritten signature]

کلاتر هرزی

[Handwritten signature]

محمود منتظری

[Handwritten signature]

شجاع الدین مجیدی

[Handwritten signature]

مهیندخت (مریم) مزارعی

[Handwritten signature]

مدیران کل آموزش و پرورش گیلان از آغاز تا ۱۳۵۷

ردیف	نام و نام خانوادگی	مدت خدمت	
		آغاز	فرجام
۱	سید حسین عدالت	۱۲۸۸	اوایل دهه ۱۲۹۰
۲	قویم الدوله ^۱	۱۲۹۵	۱۲۹۶
۳	میرزا حسن رشديه ^۲	۱۲۹۶	۱۲۹۶
۴	سید حسین عدالت	۱۲۹۶	۱۲۹۷
۵	دکتر عیسی صدیق اعلم ^۳	۱۲۹۸	۱۲۹۹
۶	محمد جعفر کنگاوری ^۴	۱۲۹۹	۱۲۹۹
۷	حسین جودت ^۵	۱۲۹۹	۱۳۰۰
۸	دکتر عیسی صدیق اعلم	۱۳۰۰	۱۳۰۱
۹	مهین الملک حاتمی	۱۳۰۱	۱۳۰۱
۱۰	محسن قریب	۱۳۰۱	۱۳۰۲
۱۱	ابوطالب آموزگار(عرفانی) ^۶	۱۳۰۲	۱۳۰۲
۱۲	محمد تقی (معروف به تقی) طائر	۱۳۰۲	۱۳۰۵
۱۳	محمدعلی تربیت	۱۳۰۵	۱۳۰۷

۱- عضو اداره کارگزاری رشت و کفیل معارف گیلان

۲- وی در سال ۱۳۰۰ نیز طی مدتی کوتاه کفالت فرهنگ گیلان را بر عهده داشت. ضمناً در همین سال، فلک المعالی هم مدتی کفیل فرهنگ گیلان بود.

۳- در این دوره، تشکیلات فرهنگ و معارف گیلان، منظم و یکپارچه شد

۴- کمیسر معارف دولت انقلابی جنگل و مسئول اداره امور فرهنگی گیلان

۵- کمیسر معارف دولت انقلابی جنگل و مسئول اداره امور فرهنگی گیلان

۶- کفیل معارف و اوقاف گیلان

۱۳۰۸	۱۳۰۷	علی محمد پرتوی (منیع الملک)	۱۴
۱۳۰۹	۱۳۰۸	میرهادی خطیب لو	۱۵
۱۳۱۰	۱۳۰۹	سید غلامحسین معارف	۱۶
۱۳۱۵	۱۳۱۰	عبدالحسین صادقی نژاد (امیر منتخب)	۱۷
۱۳۱۸	۱۳۱۵	محمدعلی (معروف به محمد) ملک زاده	۱۸
۱۳۱۹	۱۳۱۸	رضی عدل امین	۱۹
۱۳۲۳	۱۳۱۹	مهدی رهبر کسروی	۲۰
۱۳۲۵	۱۳۲۴	نصرت الله مشکوتی	۲۱
۱۳۲۵	۱۳۲۵	علی اصغر صفاری	۲۲
۱۳۲۷	۱۳۲۵	حشمت الله دهش	۲۳
۱۳۲۸	۱۳۲۷	ابوالقاسم شکرایی	۲۴
۱۳۲۸	۱۳۲۸	حسینعلی احسنی	۲۵
۱۳۲۹	۱۳۲۸	علی اکبر کوثری	۲۶
۱۳۳۰	۱۳۲۹	احمد ابوترابیان	۲۷
۱۳۳۰	۱۳۳۰	محمد مهدی رادسرشت	۲۸
۱۳۳۱	۱۳۳۰	سید محمدتقی سجادیان	۲۹
۱۳۳۲	۱۳۳۱	معزالدین مهدوی	۳۰
۱۳۳۳	۱۳۳۲	سید صدرالدین دستغیب	۳۱
۱۳۳۵	۱۳۳۳	علی اصغر عدالت	۳۲
۱۳۳۶	۱۳۳۵	معزالدین مهدوی	۳۳
۱۳۳۶	۱۳۳۶	غلامرضا فرخ منش	۳۴
۱۳۳۸	۱۳۳۶	مرتضی صمصامی	۳۵
۱۳۴۰	۱۳۳۸	علیرضا میرهاشمی	۳۶

۱۳۴۱	۱۳۴۰	جواد رهنما	۳۷
۱۳۴۲	۱۳۴۱	عزت الله والا	۳۸
۱۳۴۳	۱۳۴۲	حسینعلی اکبر نیا	۳۹
۱۳۴۴	۱۳۴۳	فتحعلی پور پرویز	۴۰
۱۳۴۸	۱۳۴۴	مهدی قریب	۴۱
۱۳۵۰	۱۳۴۸	سید علی اکبر میر فخرایی	۴۲
۱۳۵۱	۱۳۵۰	کبری شریف الزمان طباطبایی	۴۳
۱۳۵۵	۱۳۵۱	شجاع الدین مجیدی	۴۴
۱۳۵۵	۱۳۵۵	محمود منتظری	۴۵
۱۳۵۶	۱۳۵۵	کلانتر هرمزی	۴۶
۱۳۵۷	۱۳۵۶	مهیندخت (مریم) مزارعی	۴۷

کتابخانه خلیفه المیزان

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

www.tabarestan.info

مترجم دارد

از این تاریخ که چهاردهم بیج دوس تا ویس نیل ۱۳۰۰ است آیاتی

میرزا عیسی خان میرزا محمد ریاست معارف آملان منصوب و منوبت این مشعل

نشاندهنده تحمل شود و در این خدمت های دو روز و پنج روز مترجمی برداشت

امور اجرایی این حکم است

آقای مدیر کل

وزیر معارف و اوقاف

حکم انتصاب میرزا عیسی خان صدیق اعلم به مدیر کلی فرهنگ (معارف و اوقاف) کیلان

ایات گیلان و طوالش
 ۱۳۴۳

آقای بصیر العالی

مراکز خدمات مشاوره‌ای در زمینه مسائل اسلامی در شهر رشت است که اولین خدمت‌رسانان این مرکز
 تبرستان
 www.tabarestan.info
 بر کارکنان این مرکز طریقت علم امامان و نمایان است و خدمات آنرا
 مستعدانه در تمام نقاط کشور و در تمام استان‌ها و شهرستان‌ها
 بشایسته انجام می‌دهد. این مرکز با وجود محدودیت‌های مالی و
 باین صورت وسیع و سبقت‌گامان نخستین وظیفه آن نیز بر هر که در این مقام بر لید و تاج نامبر
 از بنیاد بر بان است. این مرکز در تمام استان‌ها و شهرستان‌ها و در تمام
 خود مستعدانه استوار کرده و علم‌آموزان و دانش‌آموزان را در تمام استان‌ها
 در ظرف کارکنان این مرکز خدمات‌رسانان در تمام استان‌ها و شهرستان‌ها
 بنام جهاد در کلیه امور اجتماعی این مرکز عمل کرده و این اقدام را غیر از آنکه اولین گام در
 در مسیر بهر امر را در تمام نقاط کشور و در تمام استان‌ها و شهرستان‌ها

حکم انتصاب بصیر العالی قائم مقامی به ریاست مدرسه بنات اسلامی رشت
 (از نخستین مدارس دخترانه گیلان)

در صورت اول نیز در هیچ‌یک از اینها نامی از هیچ‌یک از اینها نیست
 بلکه آنچه در اینها آمده است و در اینها آمده است. در اینها آمده است
 بهر حال و اینها است که در اینها آمده است که در اینها آمده است
 تا آنجا که اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 نظیر اینها است و اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 اخلاق اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 نظیر اینها است و اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 بهر حال اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 حقیقت اینها را در اینها آورده است و اینها را در اینها آورده است
 ۱۳۰۵
 محمد علی

دستخط و امضای صدیق اعلم نخستین مدیر کل رسمی فرهنگ گیلان

(یادداشت)
 تاریخ ۱۳۰۵ / ۳ / ۲۲
 گرامی
 نیز بنامت گلدان سال ۱۳۰۸
 فصل اول از من
 و اینها را در اینها آورده است
 مهر و دست
 مهر و دست

دستخط و مهر و امضای روشنگر نعدوست

۱۰۵۹

مختص ذرات کلیه معارف و ادوات مستظرفه است

فرد علی ابراهیم زاده (داده قرع علی صفت اخبار) کلمه تالیفی در بینه خاطر و کتب و بی تعارف و خصایص
 آن مرآت اند خوشنمازه دستنمونه است و لذت انگیز است بر نور معانی و صواب است و کتب است
 و در دو بقا تخریب نمودن بشتیاق خود را جاس کرده در تخریب است و کتب است و کتب است
 گو تو بخت نفس فانی بود عبادت است نقد خود و بزم کلام است و کتب است و کتب است
 یا بخت فانی بر صومخ شمع شد با یک غیب کلمات بود که کتب است و کتب است و کتب است
 و غیر شند و حتی که مراد است و کتب است و کتب است و کتب است و کتب است
 شناخته در دانشم در مقام بر فرضی در ذرات که به کتب است و کتب است و کتب است
 عمر بن سوره با هر قدر صوری می کند که حتی آنان بر یکدیگر بر سرند و کتب است و کتب است
 و کتب است و کتب است و کتب است و کتب است و کتب است و کتب است
 در خطا عادت محبوب و سر خود نموده و اکنون در تمام ذرات کتب است و کتب است
 سر زنده تو نموده آن است در تمام مطالب بر آینه تکرار کند

۱- در صورتیکه غیب کارگان حقوق برج نور و غیره در ۱۳۹۶ سال گذشته و کتب است و کتب است
 بطب سابق خود نام کرده

۲- کلمه یکی است فتح خود از تمام ذرات صفت نام و سید دیگر هم باید بپنددی بنه

۳- نظر تجل خدایات فوق اعاده در هر راه و مرجع بانی و ده توان خدایات حقوق تر قرار نموده -

(حقن ابدان فی ذرات حق تعالی است) عکس صفت زلم

مکاتبه اداری میرزا علی اکبر آصف زاده (آصف بعدی) با وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه (فرهنگ) - ۱۳۰۱ش

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

ریاست معارف گیلان و طوالش بموجب این حکم
مقرر میداند:

ماده اولی: از این تاریخ سه ماه اول بودج محل بکهر از دست
دوستان و دوک است قایم سید نجفی را بسمت معلمی ادبیات و عربی مقرر

منصوب و مسئولیت این شغل بعهده مشارالیه محول میشود

ماده دوم: از تاریخ فوق مبالغه سی و تومان مقرری

ماهانه خواهد داشت

رشت (مورخه برج ۱۳۰۱)

ریاست معارف گیلان و طوالش

حکم انتصاب سید محمد نجفی (تائب) به معلمی ادبیات و عربی مدرسه متوسطه دولتی (شاهپور) رشت
با امضای دکتر عیسی صدیق اعلم - ۱۳۰۱ ش

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
اداره معارف و اوقاف گیلان

شماره ۱۳۰۱
تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۰۱

موضوع: سندت کوروف داده و کتب معارف مستظرفه

مقدمه: سر دفتر محترم (۱۳۰۱) با کمال تقدر و احترام عرض می‌نماید که اینجانب به جهت
نیاز به کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
اولاً به جهت کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
ثانیاً به جهت کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است

آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است

در تاسف است که در این اداره کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
مربوط به کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
سندت کوروف که در این اداره موجود است

www.tabarestan.info

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
اداره معارف و اوقاف گیلان

شماره ۱۳۰۱
تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۰۱

موضوع: سندت کوروف داده و کتب معارف مستظرفه

مقدمه: سر دفتر محترم (۱۳۰۱) با کمال تقدر و احترام عرض می‌نماید که اینجانب به جهت
نیاز به کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
اولاً به جهت کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
ثانیاً به جهت کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است

آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
آقای میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است

در تاسف است که در این اداره کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
مربوط به کتب و روزنامه‌های آقا میرزا محمد تقی کوروف که در این اداره موجود است
سندت کوروف که در این اداره موجود است

و اضافات سر دفتر محترم است.

مکاتبه اداری میرزا محسن خان قریب رئیس معارف گیلان با وزارتخانه متبوع خود
(در بر دارنده نام اعضای اداری معارف گیلان) ۱۳۰۱ ش

آقای محرمی

مدرسه ملی قانلی که همواره آرزوی من است تمام مسئولین لایق و دردمند جهت برودت منی برای
 تدبیر کلاسهای ۵ و ۶ دبیرستان تبریز و نیز همکاران برای انجام این مقصد بخت نموده یک کتاب
 اینجانب که در تاریخ اول اسفند ۱۳۰۳ مورد برای انعطاف بخاطر رسالت مقصود من
 نماید. معرفی شما از طرف من می تواند است. tabarestan-info@tabarestan.info
 بدربریزان حقوق شما افزوده خواهد شد. تاریخ ۲۲ اسفند ۱۳۰۳

تقدیر آقا شیخ علی تنها (پایه گذار مدرسه ملی قانلی رشت) از خدمات فرهنگی محمود چمنی - ۱۳۰۳ ش

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
اداره معارف و اوقاف گیلان

شماره: ۳۲۲۴
تاریخ: ۱۳۰۹

موضوع: ۳۳ ماه - میل ۱۳۰۹
ضمیمه

آقای میرزا فتح میرزا
 محترم و گرامی
 اینجانب به جهت حقوق و ایثار شما در امور معارف
 معارف گیلان و معارف مازندران و سایر استانها
 متذکر می گردم. در صورت نیاز به توضیح و
 توضیح بیشتر در این خصوص در خدمت شما می باشم.
 احترامات مجدد
 میرزا علیقلی پوررسول

حکم انتصاب میرزا علیقلی پوررسول به معلمی سیار مدارس گیلان با امضای میر هادی خطیبلو
 (رییس معارف گیلان) - ۱۳۰۹ ش

روشنای بعد از تاریکی

مدرسه اسلامی کسمه

(گیلان)

ضمیمه

نمره

مورخه ۳ شهر ۱۳۳۰

www.tabares.info

له انبی سکره جناب

سئول ته میر بجه و درت سیر غورن

دست در قار غمخه اند این میره از سزایه طال رفیق

مادد و ایوانگی سیر از این نی نازد و ایمنگه از میره

استغف دادده اند بر اسلمه مکر حقوق بجه و درت سیر

کر بودجه از دانش سیر گمنی سیر محوم

Handwritten notes on the right side of the page, including a signature and date: ۱۳۳۰/۳/۳

مورخه ۳۰ شهریور ۱۳۰۶

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
اداره معارف و اوقاف سیلان

۴۷

احمدی رسول نام مشرف

حکومت سیلان این تصدیق کرده است که تمام این درجه را در
وزرا فرود رفته سطحی قریبات شماره در خدمت در مجلس و مجلس
با فرق با بدو نامی استخوانت اصل آن را با فرود رفته در مجلس
در مجلس استخوان بر مجلس در خدمت در خدمت در مجلس در مجلس
دارد: مراد کبی در مجلسهای ۱۳۰۳ تا ۱۳۰۴ م. در مجلس
که در این مجلسی در خدمت و لا کبریه و غیره باشد که نشود.

و مایه معارف لنگرود و رانکوه

حکم نظارت امتحانات علیقلی پور رسول در املش و رحیم آباد و گزافرود - ۱۳۰۶ ش

مورخه ۱۹ ماه ۴ ۱۳۰۷

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
اداره معارف و اوقاف سیلان

۷۸

۷۷/۳۱

۷۸

کتابخانه علیقلی پور رسول نام مشرف

مدرسه شماره ۵ احمدی رودسر در رانکوه و رانکوه با علیقلی پور رسول
مدرسه شماره ۵ احمدی رودسر در رانکوه و رانکوه با علیقلی پور رسول
مدرسه شماره ۵ احمدی رودسر در رانکوه و رانکوه با علیقلی پور رسول
مدرسه شماره ۵ احمدی رودسر در رانکوه و رانکوه با علیقلی پور رسول

مایه معارف لنگرود و رانکوه

مکاتبه اداری علی حبیبی (رییس معارف لنگرود و رانکوه) با علیقلی پور رسول
ناظم مدرسه شماره ۵ احمدی رودسر - ۱۳۰۷ ش

۱۳۰۹ - ۴ - ۳۳۹

دولت‌شاهی و اوقاف گلستان
 وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
 دایره معارف و اوقاف گلستان
 شماره ۱۵۷۱

مقام عالی ریاست معارف و اوقاف گلستان
 تقصیر ۱۳۰۹
 ۹/۶/۳۳
 محترم آقایان معارف و اوقاف گلستان
 در ذیل رسیده است که ...
 (بابت ...)

www.darbarezfan.com

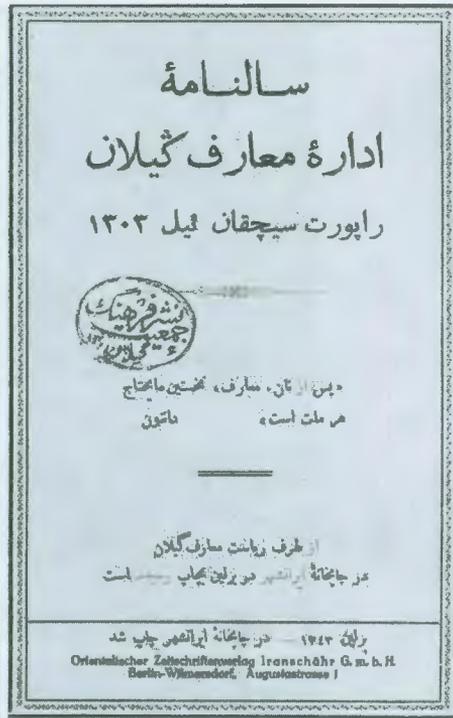
۱۳۰۹ ۴ ۳۳۹
 ۴۵۹۰

۱۳۰۹ - ۸ - ۳۳۹

دولت‌شاهی و اوقاف گلستان
 وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه
 دایره معارف و اوقاف گلستان
 شماره ۱۵۷۱

مقام عالی ریاست معارف و اوقاف گلستان
 تقصیر ۱۳۰۹
 ۹/۶/۳۳
 محترم آقایان معارف و اوقاف گلستان
 در ذیل رسیده است که ...
 (بابت ...)

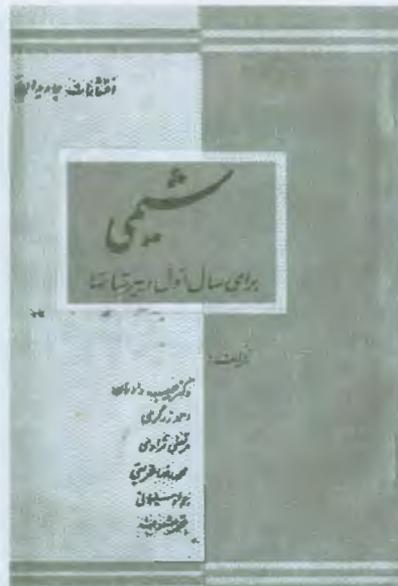
نمونه هایی از مکاتبه اداری حشمت پور دولتشاهی (رییس معارف لنگرود و رانکوه) با رییس معارف و اوقاف گلستان - ۱۳۰۹ش

سالنامه های آموزشی دبیرستان شاهپور رشت و اداره ی معارف گیلان

مجله ی تعلیمات اساسی
(از انتشارات اداره کل فرهنگ گیلان)

کتاب درسی شیمی
(تالیف جمعی فرهنگیان گیلانی)

مجله پیک سعادت نسوان، از انتشارات انجمن پیک سعادت نسوان رشت

وزارت فرهنگ و آثار ملی و گردشگری
اداره فرهنگ و آثار ملی استان گلستان

مدد مه ابتداءً .....
کارنامه

معارف ابتداءً .....
اسم نام ..... خانوادگی .....
دارتدو زنده و فوت نموده .....
کلاس .....
سال تحصیلی ۱۳۱۱ - ۱۳۱۲

شماره .....
رشته مهندسی دروس

www.tabarestan.info

وزارت فرهنگ و آثار ملی و گردشگری
اداره فرهنگ و آثار ملی استان گلستان

مدد مه ابتداءً .....
کارنامه

معارف ابتداءً .....
اسم نام ..... خانوادگی .....
دارتدو زنده و فوت نموده .....
کلاس .....
سال تحصیلی ۱۳۱۱ - ۱۳۱۲

شماره .....
رشته مهندسی دروس

www.tabarestan.info

نمونه هایی از کارنامه های تحصیلی

امتحانات ناک سوم و پایه ۱ تجدیدی

ردیف	نام دانش آموز	نمره امتحان	نمره	تجدیدی
۱	میرزا محمد	۱۲	۳۳	۱۰
۲	علی	۱۵	۲۳	۱۰
۳	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۴	میرزا محمد	۱۲	۱۲	۱۰
۵	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۶	میرزا محمد	۱۰	۱۲	۱۰
۷	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۸	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۹	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۰	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۱	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۲	علی	۱۰	۱۲	۱۰

استعداد فردی
 تعداد تاجیر ورودی
 تعداد تاجیر خروجی
 تعداد تاجیر باقی مانده

و ظاهر تاجیر
 علی امین الله
 علی امین الله
 علی امین الله

کارنامه تحصیلی جمهوری میلانی با امضای جمیله صدیقی کسملی (مدرسه پیک سلامت نسوان رشت)

امتحانات ناک سوم کلان دوم

ردیف	نام دانش آموز	نمره امتحان	نمره	تجدیدی
۱	میرزا محمد	۱۲	۳۳	۱۰
۲	علی	۱۵	۲۳	۱۰
۳	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۴	میرزا محمد	۱۲	۱۲	۱۰
۵	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۶	میرزا محمد	۱۰	۱۲	۱۰
۷	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۸	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۹	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۰	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۱	علی	۱۰	۱۲	۱۰
۱۲	علی	۱۰	۱۲	۱۰

استعداد فردی
 تعداد تاجیر ورودی
 تعداد تاجیر خروجی
 تعداد تاجیر باقی مانده

و ظاهر تاجیر
 علی امین الله
 علی امین الله
 علی امین الله

کارنامه تحصیلی جمهوری میلانی با امضای جمیله صدیقی کسملی (مدرسه پیک سلامت نسوان رشت)

بسم الله الرحمن الرحيم
 علی کل مسل و مسل
 رشت

(تصدیق نامه دبستان ناموس رشت)

مؤسسه مدیر **موسسه اسلامی** مدرسه اسلامی

بجز به ثابت شده است که سببیدان فرای شاگردان بهترین و تمیزه برای تفریق و تقالی آنهاست و نیز امتحانات داخلی به نظریات مدیر است. دبستان ناموس به هیئت که کلاس مؤسسه مفصلاً امتحاناتی از مطومات آنها نموده که پس از مطوم شد استمداد الحظال به حساب ما فوق منتقل شود اینک دارنده این ورقه علیا مخدیره **موسسه ناموس رشت** حساب مستطاب **مشهدی** که کاملاً از عهده امتحان کلاس اول برآمده قابل کلاس ما فوق است

شفاہیات

۱۱	قران
۱۶	ادبیات
۱۳۵	شرعیات و اصول الدین
۱۷	حساب
-	هندسه
۱۳۵	طبییات
-	تلویح
۱۴	جغرافیا

مهر مؤسسه

تذکریات

۱۴	ادبیات ظفری
۱۱	حساب و هندسه
۱۳	تعلیم خط
-	سیاق
۱۳۰۷	تلویح موسسه شهید

امضای مؤسس

تصدیق نامہ مدرسہ انائیہ امریکائی - رشت

غرض از نگارش مطالب ذیل اظہار واثبات مراتب تحصیلات و مدارج ترقیات علمیہ غیر الملک فخریہ مذکورہ بر روی برگ پروردگار چون مشار الیہا مدتی است ہمت بلند خود را با کتساب علوم معینہ این مدرسہ مصروف داشته و با نہایت سعی و کوشش دورہ تحصیلات کلاس ہشتم (نہائی) را بانجام رسانیدہ و در مواقع امتحانات عدیدہ بخوبی از عہدہ برآمدہ و همچنین از اخلاق خوش و رفتار نیک خود ہیئت رئیسہ مدرسہ را خورسند داشته لہذا با کمال شرافت و افتخار از مدرسہ مرخص میشود و شاہد بر صدق مندرجات این تصدیق نامہ ہما نا مهر و امضای رئیسہ و معلماتست کہ برکت و سعادت او را خواہانند

مورخہ ماہ جمادی الثانی ۱۳۰۸

مطابق ماہ شوال ۱۳۰۸

Helena

مہم : س. بھت

تصدیق انتصاب احمد نقیبی به معاونت اداری پیش آهنگی با امضای حسین (ادیب السلطنه) سمیعی

رئیس انجمن پیش آهنگی و تربیت بدنی ایران

۱۳۱۶ش

تقدیرنامه

جمهوری اسلامی ایران

وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

تبرستان

www.tabarestan.info

برطبق مجوز رسم از ماده پنجم فصل دوم نظامنامه ال نشان ملی

نظر بر استیلاقت آقای محمد هادی فقیهی دانش آموز دبیرستان اسلامی رشت رابیت طلع

مدال علمی از درجه دوم نال میدارد

دبیران وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه

نمونه ای از لوح سپاس - ۱۳۲۰ش

تقدیر نامه محمد هادی فقیهی دانش آموز دبیرستان اسلامی رشت

اعلان

نمبر ۰۰۰۰
۲۰ مه ۱۳۰۷

مدرسه ابتدائی نمبر ۱ واقع در جنب خواجہ کھان بہ
محل مدرسہ متوسطہ نمبر ۲ کہ متعلقہ شدہ است ہنٹنل
گدیہ ویرای آنکہ تحصیل گسٹ ابتدائی مدرسہ متوسطہ
مربورہ بلا تکلیف نامہ پانندہ برای تہذیب از کلاس
ابتدائی نمبر ۱ شعبہ تاسیس گردیدہ تحصیل مکان
می تواند از روز شنبہ ۲۶ ماہ جنوری سالہ ۱۳۰۷ ر ۲ در
نقشر مدرسہ ابتدائی نمبر ۲۶ کہ در ہادیہ دائرہ ہنٹنل
نبت نمایند . -

رئیس معارف و اوقاف کیلان
طیلسد تروی

اعلان (اگہی) تقییر مکان دبستان نمبر یک (فاریابی بعدی) رشت - ۱۳۰۷ش

جامعہ فارغ التحصیلان دانشراہای (رشت)

تاریخ: ۱۱ شعبان ۱۳۴۴ھ

شمارہ: ۴۳

ضمیمہ: _____

نسیون: _____

برادر دانشراہی آصفی

بہ منہ فارغ التحصیلان دانشراہای رشت در مقابل زحماتی کہ راجع بہ تہذیب و توسل در ہادی
رسم تہذیبی دبستانہای ہر درجہ دور شدہ تہذیب شدہ بہ بدین سببہ درسا اظہار تہذیبی
رسم تہذیبی - تہذیبی - تہذیبی

رسم تہذیبی - تہذیبی - تہذیبی

تقدیر جامعہ فارغ التحصیلان دانشراہای رشت از حسن آصفی (آموزگار وقت دبستان های رشت)

۹/۸/۵

مقام عالی است محترم معارف عالی گین و دانش در دست شرکت

عوض شرکت و قد بدایه الی در روز خنن جامع شهر تبریز و حضور صاحب الزمیر و همکاران

همیشه بیگزین و اشخاص طبع بجز در باره اموریت از جمیع احوال فریاد

آقای سید عیسی فقیه زاهد شرف علم و سلیم و از خانواده نضر و علم پیشینه این

این شخص بر اثر تربیت اجازت در دوسر از دست فرق اقامت از دست رفته

ایشان عزیزم و منقسم الیه از روز در روز تا کنون که در هر مرتبه بر داشته نشسته

و طرز تفکر و تحقیق در هر بار بیشتر شده عادت ده ساله در کتابت نیز در

تقریباً هر ساله بخود استرعی بنویسم و در سایر امور است و در این توفیق از دست

فکریم که از طرف اهل راه و در صورتی که در ۱۳۱۴ هجری قمری

و کلاً تقریباً از آنجا که در این راه و در این راه و در این راه

و در این راه و در این راه و در این راه و در این راه و در این راه

تقدیر مردم رودسر از خدمات فرهنگی سید عیسی فقیه زاده - ۱۳۰۹ ش

وزارت معارف و اوقاف و صنایع متفرقه

تاریخ ۱۳۰۸ / ۸ / ۱۰ ماه سنه ۱۳۰۸

نمره ۱۶ ضمیمه

اداره تفتیش

دایره

مقام رئیس وزارت جدید تبریز

باجل احترام تجھ از طرف لایحه که در موقع تفتیش سابق کیان می اراک
 و شریفی در مرتب خدمت اری و وظیفه شناسی احوالات نمودہ بودہ و
 قار میرزا مع کبر خان صنف محاسب و تحویلدار اداره معارف ارجانت
 شایسته کہ مشتمل از مرتب باقی و وظیفه شناسی اراک اعضا در سوار
 و صمیمیت آنجا نہ باشد و در ضمن رسیدگی با عمل و خدمت جاری این سنی بندہ
 ثبت گردید علیہذا از آنب عرض نمایند تا در صورت تمنا از طرف
 بمقام رئیس از قار صنف ترقی و فردا زنی فریاد

باجل احترام
 قار میرزا مع کبر خان
 محاسب و تحویلدار
 اداره معارف ارجانت

تقدیر محسن قریب (رئیس معارف و اوقاف کیلان)
 از خدمات فرهنگی میرزا علی اکبر آصف
 ش ۱۳۰۸

اداره کازگری
 شماره ۴۵۴۸ / ۱۵۸۹۲
 تاریخ ۱۵/۱۰/۴۸
 ضمیمه

وزارت فرهنگ

آقای عبدالمعلی طاعتی دبیر دبیرستان شاهپور رشت

بموجب پیشنهاد اداره فرهنگ رشت چون در انجام وظایف محوله ابراز
 لیاقت و جدیت نمود و از اینراه موجبات رضامندی فراهم کرد، ایست
 وزارت فرهنگ از خدمات شما قدردانی مینماید.

از طرف وزیر فرهنگ

حاج میرزا محمد علی

تقدیر وزارت فرهنگ از خدمات علمی و آموزشی دکتر عبدالمعلی طاعتی دبیر فرهیخته دبیرستان
 شاهپور رشت - ۱۳۲۴ ش

فدات و زحمات قدرتمند جناب در فرهنگ رشت مبارک باد
 و فرمودت که نه فقط تعلیم در درون کلاسها بلکه در خارج کلاسها نیز
 تصدیق و تقدیر میکنم بلکه علم اهل کسب قدر زحمت و فراگیریهای
 جناب را در نظر نگذارم و در این باب که در آلاش فرهنگ رشت
 مبارک و همقدتان بنمایند. سرور برادران و همکاران
 ابراهیم فخرایی

تقدیر ابراهیم فخرایی (نویسنده بعدی کتاب سردار جنگل) از معلم سابق خود، آقا شیخ علی تنها

تاریخ ۲۴/۱۱/۲۸

شماره ۲۸۴

دایره فاریابی

ضمیمہ

وزارت فرہنگ

ادارہ فرہنگ شہرستان رشت

۲۴/۱۱/۲۸

www.tabarestan.info

ادارہ فرہنگ شہرستان رشت

با تقدیم من نامہ جواد پور صالح آموزگار ایندستان سرویس کردہ
کہ نامہ کے لئے از آموزگار ان قدمی و با ذوق و صحیح الفہم فرسیندہ در دانش گاہ
نسب آموزگاری با اسنادت شانزده سال افتادہ تحقیقی از طرف ادارہ فرہنگ
دہ رشت ان نظر شد۔ از خدمت فرہنگ دہ رشتہ۔ با کمال محبت
و محبت منزلت نام و بلند فرسیندہ۔

تمنی فرود ادارہ فرہنگ رشت نسبت بن نسب آموزگار ان توجہ فقی
سند دل فرمائند۔
در دستان فاریابی مہتمم

۲۴/۱۱/۲۸

۲۴/۱۱/۲۸

۲۶۸۵

تقدیر نصرت مقیم (مدیر دبستان فاریابی رشت) از میرزا جواد پور صالح (آموزگار این دبستان) ش ۱۳۲۳

دبیرستان سعادت نسوان

* رعد *

شماره اول

حضرت قوامی پناه در زندان حبس آقای مولی صفت برکن
 با درگرمی دستخط فرمایند که در روز سلاطین و پادشاهان اینک هر روز ۱۸۰۰ ریال و در وقت
 در اوقات درام خود تمام تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات همین تمام آنرا در صورتی که لازم
 و اتفاقاً در زندان تشکر و قدردانی از فرزند حضرت اعمه و اعمه در روز روز شریف است و تمام حضرت عالی بزرگوارید
 از محمد باقری و فرزندان تشکر فرمایند. از دارالطباع آباء که در زندان تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات
 تمام و اعمه تمام تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم
 یکی اول ترصدی باشد. از سال ۱۳۰۰ خورشیدی که در آن وقت در زندان تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم
 در تمام تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم
 تمام تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم
 در تمام تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم در هر یک از اوقات تشکر و سپاسگزارم

دستخط و نمونه امضای روشنگر نوعدوست مؤسس دبیرستان ملی سعادت نسوان رشت

جواز (کارت) ورود به جلسه امتحان طلعت درسی، رییس بعدی دبیرستان مهدخت انزلی

ورقه تقاضای شغل

شعبه پیشنهاد شماره ..... تاریخ ..... ماه ..... ۱۳۱۱ شماره

نام و نام خانوادگی
 شماره ورقه شناسنامه و محل صدور آن (دوره و رو نوشت
 نام صاحب آن نیز ضمیمه شود)
 تاریخ تولد و محل آن
 ملیت و مذهب
 در کدام مدرسه تحصیل کرده و دارای چه گواهی نامه
 است هر صورت کارها بودن آن رو نوشت حقیق ضمیمه
 شود و الا اداره مربوطه با پیروی از امتحان ضمیمه ها
 ضمیمه نماید و با انگیزت کار طلب را تصدیق کنند
 دوره تحصیلی از نظام وتلیفه (ورقه تکلیف - مرخصی محاف
 مطابقت داشته یا داشتن خانه خدمت تحت صلاحیت باشد
 و در صورت اول دو ورقه رو نوشت مصدق آن ضمیمه شود
 نام
 شماره
 آدرس
 سابقه کار
 امضاء و مهر
 تاریخ

- ۱- نام و نام خانوادگی
- ۲- شماره ورقه شناسنامه و محل صدور آن (دوره و رو نوشت نام صاحب آن نیز ضمیمه شود)
- ۳- تاریخ تولد و محل آن
- ۴- ملیت و مذهب
- ۵- در کدام مدرسه تحصیل کرده و دارای چه گواهی نامه است هر صورت کارها بودن آن رو نوشت حقیق ضمیمه شود و الا اداره مربوطه با پیروی از امتحان ضمیمه ها ضمیمه نماید و با انگیزت کار طلب را تصدیق کنند
- ۶- دوره تحصیلی از نظام وتلیفه (ورقه تکلیف - مرخصی محاف مطابقت داشته یا داشتن خانه خدمت تحت صلاحیت باشد و در صورت اول دو ورقه رو نوشت مصدق آن ضمیمه شود
- ۷- نام
- ۸- شماره اولاد و سن آنها
- ۹- نام پدر
- ۱۰- اشتغال یا که قمار میتواند انجام دهد
- ۱۱- اگر هر دوائل دولتی یا غیر دولتی هر یکی سابقه خدمت داشته باشد باید در سابقه نامه دوائل چگونگی سابقه خدمت ضمیمه شود و الا با پیروی از احکام سابقه خدمت خود را هر دوائل دولتی یا غیر دولتی باید ضمیمه خلاف او مشاهده شود باقی مقررات مربوط تطبیق شود
- ۱۲- آدرس فعلی
- ۱۳- اشتیاقات، منوعه و تعهد ضمیمه
- ۱۴- اسمی شهرت و آدرس معرف (معرف باید نحوه اعتماد و تئیس اداره مربوطه باشد و کتابت اجازت ورود و قرار و اجازت و همچنین مراتب فوق را بجهت نماید)

مصرف مورد اعتماد اینجناب است
 امضاء رئیس اداره

امضاء دار طلب
 امضاء
 تاریخ

نمونه ای از اوراق تقاضای شغل (مربوط به فاطمه فرهنگی ثابت، آموزگار بعدی دبستان دقیقی رشت)

وزارت معارف آفاق و صنایع متفرقه

اداره

تاریخ: ۵ مرداد سال ۱۳۰۷ شمسی
نمبر: ۵۵۱

آقای **محمد علی...** صاحب **معارف...** از طرف وزارت معارف و اوقاف و صنایع متفرقه به **مجلس...** که نام خانوادگی او **محمد...** و جهت دولت اینست است مطابق موافقت قبل قرارداد اینست که از **...** ماه سال **۱۳۰۷** شمسی لغایت **...** ماه سال **۱۳۰۷** شمسی بسمت **...** اشتغال داشته باشد

ماده ۱ - هر چه در این قرارداد مقرر است که مطابق دستور اداره معارف و اوقاف و صنایع متفرقه و نظامات وزارت معارف و اوقاف و صنایع متفرقه باید و در صورت تخلف وزارتخانه حق الفاء این قرارداد را خواهد داشت

ماده ۲ - ساعت کار در وقت **...** و حقوق ایشان در ماه مبلغ **...** خواهد بود

www.tabarestan.info

ماده ۳ - هر وقت که **...** خواهد استعفا نماید باید بمحض امضاء قبل توسط اداره معارف و اوقاف و صنایع متفرقه بوزارتخانه اطلاع دهد

ماده ۴ - چنانچه برخلاف ماده (۳) عمل نماید حق مطالبه حقوق دو ماه را نخواهد داشت و اگر اخذ کرده است بموجب این ماده مجاز و منتهی میشود که مبلغ دریافتی را بوسیله وزارت معارف بجزانه داریکن رد نماید

ماده ۵ - اداره معارف و اوقاف و صنایع متفرقه و وزارتخانه اختیار دارد که محل خدمت **...** و نظیت مشورتهای این قرار داد و بر حسب لزوم تغییر دهد

ماده ۶ - **...** در طول مدت قرارداد حق ادای از ساعات خدمت خود مقداری که گرفته استعفا بدهد و الا کسورات او با اجراء شمول ماده (۴) کلاً الفاء خواهد شد

ماده ۷ - این قرار داد در **...** نسخه تحریر شده با امضای طرفین میرسد

ماده ۸ - **...** محل امضاء و مهر رئیس وزارت معارف و اوقاف و صنایع متفرقه و امضاء و مهر رئیس وزارت معارف و اوقاف و صنایع متفرقه

۱-۲۹۷-۱

نمونه ای از کنترات (قرارداد) معلمان در سال ۱۳۰۷ ش

آقای **زینب میرزا قزويني** رئيس معلمي **مؤيد گيلان** از طرزى وزارت معلمي
با **زینب ميرزا قزويني** وک **آقای گزويني** که نام خانوادگى او **زینب** و **زینب** و **زینب**

هوك طية ايران است بر طبق مواد قبل قرار داد ميشاهد که از **اول** **مهر** سال **۱۳۱۵** هجری
لغایت **مهر** سال **۱۳۱۸** شمسی بمت **سرخايل ميرزا قزويني** اشتغال داده باشد
ماده اول **مهر** است که مطابق دستور اداره معارف **ميرزا قزويني** و تقاضات وزارت معلمي
رکاب نمايد و در صورت تکلف وزارت خانه حق التاه اين قرارداد را خواهد داشت **مهر**
ماده ۲ ساعت کار **مهر** هفته **مهر** و حقوق **مهر** در ماه **مهر** خواهد بود
ماده ۳ چنانچه در حوازم لازم براسه شرکت در امتحانات و باصورت **مهر** کميسيون ها از آقای **مهر**
صورت شود مشارالیه مکلف است بدون مطالبه هيچگونه حقى خدمات مرجوعه را **مهر**
ماده ۴ - اداره معلمي **مهر** و وزارت خانه اختيار دارد که محل خدمت **مهر** را با رعایت
مدرجات اين قرارداد و برحسبه لزوم تغيير دهد

ماده ۵ - **مهر** حق نمازد در طول مدت قرارداد از ساعات خدمت خود مقدارى کسر کرده استغناء بنماید
ماده ۶ - **مهر** مستخدم است که شغل موظف ديگرى در سایر دولتي ناموقع اقتضاء اين قرارداد
قبول نمايد (مگر بقااست رضایت وزارت خانه هائى مربوطه) و در صورت تکلف **مهر** و اگر از بابت
آن شغل دریافت نموده کلاً بخدمت دولت کارسازى نمايد

ماده ۷ - **مهر** مستخدم است که تا آخر سال تحصيلى مشغول تدریس باشد و هرگاه در جریان سال
تحصيلى استغناء بدهد ملزم خواهد بود که حقوق ماخوذي تمام مدت تعطيل لااستفاد را پس از
عروج از تاريخ اخطار بدون هیچ نظري رد نمايد والا بر طبق قوانين موضوعه درصورتی که صالحه تقييد خواهد شد
ماده ۸ - هرگاه آقای **مهر** بخواهد از خدمت وزارت معلمي استغناء بدهد قطع ازاول **مهر** ماه
هر سه تا يازدهم **مهر** ماه هفتادسال (درغزوي پانزده روز) ميتواند استغناء خود را تقديم دارد والا تا آخر
سه تحصيلى بعد را مکلف است مشغول خدمت و تدریس باشد

ماده ۹ - هرگاه در جریان مدت قرار داد مقتضيات اساسى ادارى و حمايت آموزمانى بمسائل علمى و فنى
ايجاب نمايد وزارت معلمي حق التاه اين قرارداد را خواهد داشت
ماده ۱۰ - اين قرارداد در **مهر** نسخه تحرير و پمضاء طرفين ميرسد

محل امضاء و مهر نماينده وزارت معلمي

محل امضاء صاحب مستقرات

نمونه ای از قراردادهای کاری معلمان (با امضای خود معلم و رئيس معارف گيلان)

وزارت فرهنگ

اداره فرهنگ استان اول

قرار نامه کارمندان دبستانها

آقای **سید مرتضی میرزا** رئیس اداره فرهنگ استان یکم از طرف وزارت فرهنگ با
۱۳۰۰ در **۱۳** خورشیدی فرزند آقای **سید مرتضی** و متولد **۱۳۰۰** در **۱۳** خورشیدی
 شاهنشاهی ایران است بر طبق مواد در قرار داد پیشنهاد که از **۱۳۰۰** در **۱۳** خورشیدی
۱۳۰۰ در **۱۳** خورشیدی است. **۱۳۰۰** در **۱۳** خورشیدی است. **۱۳۰۰** در **۱۳** خورشیدی است.
 نام وزارت فرهنگ و تاز نواده و در موارد تفصیل است اداری تابع مقررات است این نامه داخلی
 وزارت فرهنگ خواهد بود.

ماده ۲- ساعات خدمت آقای **سید مرتضی** در **۲۸** ساعت حقوق ایشان در ماه
 مبلغ **۱۰۰** ریال است که از محل **۱۰۰** ریال مصوب فرهنگ پرداخت خواهد شد
 ماده ۳- هر موهلی که بخواهد استفا کند باید در ماه قبل وزارت فرهنگ کتبا خبر دهد والا
 وزارت فرهنگ حق دارد که حقوق موهلی را از کار سازی نماید چنانچه پاره شده باشد
 پس بگیرد.

ماده ۴- پرداخت حقوق ایام تابستان موقوف است که در پایان امتحانات سال تحصیلی مشغول
 خدمت باشد و میران آن به تناسب خدمت خواهد بود که تا ماه و نیم سال تحصیلی خدمت کرده
 است حتی اگر در تمام تا ماه و نیم خدمت کرده باشد تمام حقوق مدت تعطیل تابستان پرداخت
 میشود و اگر کمتر خدمت کرده باشد بهمان نسبت از حقوق مدت تعطیل تابستان کسر خواهد شد
 ماده ۵- هرگاه در جریان سال تحصیلی بخواهد بر طبق ماده ۳ استفا بدهد و یا آنکه قرارداد
 ایشان از طرف وزارتخانه بطلانی شود مشروط به حق مطالبه حقوق ایام تابستان و نخواهد داشت

ماده ۶- آقای **سید مرتضی** متعهد است که تا استخاض مدت این قرار داد بجز موظف
 دیگری در سایر موارد دولتی قبول نکند مگر آنکه قبلا رضای وزارت فرهنگ و تالیف نبوده باشد
 ماده ۷- هرگاه در مدت قرارداد با وجود اخطار کتبی وزارت فرهنگ برخلاف نظامات و احکام
 دستور و این وزارتخانه عمل نماید و یا اینکه از وظیفه بجزر تعلیم و تدریس باجلیان عدم رضامندی
 وزارتخانه و اراهم سازد وزارت فرهنگ حق الفاء این قرار داد را خواهد داشت
 ماده ۸- وزارت فرهنگ اختیار دارد محل خدمت ایقاز را با رعایت متدرجات این قرار داد بر حسب
 لزوم تغییر بدهد.

ملاحظه - این قرار داد در **۱۳۰۰** در **۱۳** خورشیدی منعقد شده و امضاء طرفین میرسد
 امضاء **سید مرتضی** - رئیس اداره فرهنگ استان اول - **سید مرتضی**

قرار چاپ وقت
۱۳۰۰ در **۱۳** خورشیدی
۱۳۰۰ در **۱۳** خورشیدی

قرار نامه (قرارداد) کارمندان دبستان ها در سال ۱۳۳۰ ش

تبرستان

www.tabarestan.info

تبرستان
www.tabarestan.info

از کتاب‌های فرهنگ ایلیا

○ تاریخ و فرهنگ گیلان

- بررسی ویژگی‌ها و ساختار زبان گیلکی
گیلان در عصر باستان
باد بامو دورشین باورد (شعر گیلکی)
وَل بیگفته رادوار (شعر گیلکی)
بیمارستان‌های رشت
بیست ترانه محلی گیلان
گیاهان داروئی گیلان
سرزمین گیلان
کتاب ماسوله
نمایش‌ها و بازی‌های سنتی گیلان
تذکره‌ی شاعران گیلان
نازوک لافند (شعر گیلکی)
رشت شهر باران (تاریخ شهر رشت)
بلشویک‌ها در گیلان
تالش‌ی نامه
زبان تالشی، زبان باستانی ایران
ترانه‌های سرزمین باران (تصنیف‌ها و ترانه‌های گیلکی)
- مسعود پورهادی
رضا دستیاران
مسعود پورهادی
حجت‌خواجه میری
دکتر حسن تائب
ابراهیم نعمتی‌زاده
غلامرضا صالح‌جو
الکساندر خودزکو / سیروس سهامی
تابرستان پایگاه میراث روستایی ماسوله
هاشم موسوی
محمد عباسیه کهن
محمد تقی بارور
محمود نیکویه
ولادیمیر گنیس / جعفر مهرداد
علی نصرتی
علی ماسالی
هوشنگ عباسی

○ از مجموعه کتاب‌های دانشنامه‌ی فرهنگ و تمدن گیلان

۱. قلعه‌های گیلان
  ۲. گاه‌شماری گیلانی
  ۳. جغرافیای طبیعی گیلان
  ۴. جشن‌ها و آیین‌های مردم گیلان (۱)
  ۵. تمدن مارلیک
  ۶. تاریخ ارمنیان گیلان
  ۷. نهضت جنگل (از آغاز تا فرجام)
  ۸. گیلان در سفرنامه‌های سیاحان ایرانی
  ۹. معماری خانه‌های گیلان
  ۱۰. زبان تالشی (توصیف‌گویی مرکزی)
  ۱۱. گیلان در سفرنامه‌های سیاحان خارجی
  ۱۲. دیلمیان
  ۱۳. جاذبه‌های تاریخی گیلان
  ۱۴. زیارتگاه‌های گیلان
  ۱۵. باورهای عامیانه‌ی مردم گیلان
  ۱۶. زبان گیلکی
- ولی جهانی
مسعود پورهادی
دکتر ناصر عظیمی دوبخشری
محمد بشرا / طاهر طاهری
بهروز هم‌رنگ
فرامرز طالبی
فریدون شایسته
هوشنگ عباسی
مزگان خاکپور
دکتر محرم رضایتی
محمود نیکویه
سید رضا فندر سکی
ولی جهانی
قاسم غلامی
محمد بشرا / طاهر طاهری
مسعود پورهادی

• داستان و نمایش نامه

کیهان خانجانی
حمید قدیمی حرفه
ابوالقاسم میرهن
ناتاشا محرمزاده
نینا گلستانی
حسین نوروزی پور
خزر مهران فر
حسین رسولزاده
فرخ لمعه
سینا مشایخی
مظاهر شهامت
محمود بدرطالعی
محمود بدرطالعی
پوروین محسنی آزاد
شیوا پورنگ
هادی غلامدوست
فرامرز طالبی
محمدرضا آریان فر
محمدرضا آریان فر

سپیدرود زیر سی‌وسه پل (چاپ دوم)
مارگارت آستور
زنی با چشم‌های روشن
ساعت از مرگ گذشت
من امشب با فرشته می‌رقصم
حالا چه وقت این حرف‌هاست
در خیابان‌های همین شهر
سه امکان برای خوزه پیترهلن کوویچ و ویلن اش
زائر
پاره ماهی مرداب
آدمیان که در
دایره‌های ابی
یادداشت‌های آقای ضیابری
زمان که می‌گذرد
من جر می‌زنم
غازهای وحشی
چهره به چهره (نمایشنامه)
نقل آخر (نمایش نامه)
یزرا (نمایش نامه - فیلم نامه)

تبرستان
www.tabarestan.info

• ترجمه

دکتروف و... / آویشن نویخت
ایروینگ هاو / پرویز حسنی
ژوئل ورنه / ناصر قاسم‌نژاد
ناصر قاسم‌نژاد
جرج هربرت / لیلا منجی‌آزاد - لیلا هادی‌زاده
آنتوان چخوف / زهره میرابوالقاسمی

رز قرمز و داستان‌های دیگر
جشن‌ها و یورش‌ها (نقد ادبی)
برهوت ناممکن سکوت
کمانکش کور (مقالاتی درباره ادبیات و نقاشی)
معبد (شعر)
وحشی صفت (نمایش نامه)

• شعر

بیژن کلکی
بیژن کلکی
علی‌رضا پنجه‌ای
طاهره صالح‌پور
جعفر خادم
فرامرز سه‌دهی
محمدرضا روحانی
رقیه کاویانی

ترانه‌هایی برای الکاپون
نیامدی اسم آب یادم رفت
عشق اول (چاپ دوم)
این کلمات بیهوده نوشته می‌شوند
توپ هم یک شاعر است
باران بود همه‌ی لیلی‌ها رفته بودند (چاپ دوم)
از آن تپیدن پنهان
بانو

رقیه کاویانی
مسعود بیزارگیتی
م. موید
منوچهر آتشک
منوچهر آقاجانی پور
محمدامین برزگر
ساسان ایمن آبادی
منصور بنی مجیدی
منصور بنی مجیدی
کبری پاریاو
مهرداد پیلهور
کوروش جوانروح
شیرزاد حسنی
پرویز حسینی
منصور بنی مجیدی
منصور بنی مجیدی
علی خوشه چین
شایان درویشی
مهدی رضازاده
مجید شریفزاده
منصور بنی مجیدی
منصور بنی مجیدی
مجید شهرستانی
مجید شهرستانی
سعید محمدحسینی
مسلم محمودی
داوود ملکزاده
آرش نصرت اللہی
پیمان نوری
مسعود بیزارگیتی
عباس گلستانی
فرامرز سہدهی
علی رضا پنجه‌ای
علی رضا پنجه‌ای
محمد اکبری
رہی رضوان
حجت‌الہ جانبی
رحمت‌الہ برمکی

ترانہ‌های مہتابی
نشان‌های بی‌جهت
پروانه‌ی بی‌خویشی من
بر خواب این زمین
پنهان این تنهایی
زیر آسمان دی
نقطه
بانوی باد سبنامه پخش می‌کند
بر بام خود آشفته می‌وزم
وقتی که تمشک‌ها می‌رسند
هماغوشی نگاه در رقص ماه
چند قدم مردانه در جهنم
سکوت
با صدای باران مرا به یاد بیاور
قرائت دوم من تویی
این ابر در گلو مانده
پیاده‌روی با تو
خزان و خاکستر
هنوز ناشیانه می‌خندم
بر دفترم از آفتاب شب چکه می‌کند
دیگر نمی‌توانم شاعر بمانم
سہم من همیشه دلتنگی است
اندوه کاپیتان
دست کم دوستت دارم
ما برای اتفاق افتادیم
این بار به نامت قسم می‌خورم... بانو!
تہران برای شعر شدن شہر کوچکی ست
رفته‌ام خودم را بیاورم
وقتی زمین بر پاشنه قفل می‌چرخد
صداہای ریخته
ما قراری داشتیم
مرا کہ می‌بینی یک دقیقه سکوت کن
شب هیچ‌وقت نمی‌خوابد
پیامبر کوچک
گورکن‌ها آماده‌اند اقلیا
پشت دیوار شب مہتاب است
می‌آیم بسرایمت نیستی
سطرهای پایانی به مقدمه حمله می‌کنند

فرزاد آبادی
فاطمه حق وردیان
حسین طوافی
حسین طوافی
حمیدرضا اقبال دوست

از بندر معشوق
من زندان توام یونس
قصیده‌های سپید
پنج سپیده به دختر لوقا
این شعرها از من نیست

● گفت‌وگو

محمدتقی صالح‌پور
بهزاد موسایی
الهام یکتا
کوروش ضیابری

گفت‌وگوهای بازار (گفتگو با شاعران معاصر)
بیار اینجا بر دلم (گفتگو با اخوان لنگرودی)
سخن آینه‌ها (گفتگو با هنرمندان معاصر)
هفت + یک (گفتگو با هنرمندان معاصر)

● نقاشی و کاریکاتور

شاهین آروین
داریوش رضائی
داریوش رضائی
مهدی شهبازی
امیر سقراطی

آینه‌های جاری (آلبوم نقاشی)
لطفاً بیدارم نکن (طنز و کاریکاتور)
گوزن هم گوزن‌های قدیم (طنز و کاریکاتور)
تازیان‌های سیاه (آلبوم نقاشی)
زندگی در بیرون کادر (کاریکاتور)

● کلیات

محمدرضا ملک‌نژاد / عفت عبدی
دکتر محمود بهزاد

تاریخ علوم تجربی
روان‌شناسی فیزیولوژیک

تبرستان

www.tabarestan.info

Ebrahim moravveji

تبرستان

www.tabarestan.info

First edition 2008
Nashr-e Farhang-e Ilia
Ebrahim moravveji 2008
Rasht P.O. Box 1357
www.nashreilia.com
Printed in Iran

مقرب و فرهنگ، موقوفه‌ای است که گسترده‌ترین
بازارهای معاصر را در بر می‌گیرد و در کنار آن، متنوع
در صورت نامرئی‌ترین مجموعه‌های معاصر بر می‌آید. معاصر
و روس و بخشی مهم از فرهنگ روس در این
مردمی به این حد می‌رسد.

در این میان، از مؤلفان معاصر روس می‌توان
به کتاب که همه چیز بر سر می‌آید اشاره کرد.
این کتاب و بی‌شمار دیگر، به سبب سادگی و صراحت
و روانی و بین کردن مخاطب می‌آید.

ابراهیم مروجی، روشنفکران جوان و علاقه‌مند به
کتابخوانی بسیار، فرهنگیان کتابخانه‌های کتاب معرفی
کردند است، فرزاد کانی که در نامر و مینا عشق، پیمان و
و طیفه‌مندی نمی‌تواند جوانی به‌اشتباه‌شان، و هر با
قضاوت و سخن می‌توان عمیق و باسیر کرد. این کتاب
باشد که این کتاب باشد برای آگاهی‌بخشی که عبور
به سرچشمه‌های خاطرات خود می‌آید و آید و آید
که هر با شناخت بر روی گذشته، راه به تاریخ مستقیم
بخواهند بود.

تاریخ و فرهنگ کیلان ۱۱

تبرستان
www.tabarestan.info

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۰-۰۱۴-۶
شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۰-۰۱۵-۳

۹۷۸۹۶۴۱۹۰۰۱۴۶

۸۵۰+ تومان